

Forfatter: Robert Johannes Neiiendam, 1880-1966

Titel: Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder

Citation: Robert Johannes Neiiendam, 1880-1966: "Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder", i *Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder*, J. L. LY BECKERS FORLAG, s. i. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002227775-000-root.pdf> (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Breve Fra

Danske Skuespillere

Og Skuespillerinder

s. ii

s. iii Breve

Fra

Danske Skuespillere

Og Skuespillerinder

Udgivne Af

Robert Neiiendam

København

J. L. Ly Beckers Forlag

1911

s. iv H. H. Thielks Bogtryk K Kri. Købknhavn

s. v TIL

DR. PHIL. KARL MANTZIUS

s. vi

s. vii En scenisk Kunstners Værk er i Følge Skuespilkunstens Natur bundet til det Instrument, som hans Skikkelse er; hvad han skaber, dør med ham selv. Mindet om ham er viet til Undergang, dets Runer er som skrevne i Flyvesand: ved Samtidens Bortgang fra Livet viskes hans Navn og hans Kunsts Form ud af Folkets Bevidsthed, og som en Skal uden Kærne bliver neppe nok Geniets Ry tilbage.

Skuespilkunstens tragiske Lov henviser da den, som søger Kundskab om Fortidens Kunstnere, til de efterladte Domme. Men Domme kan være uretfærdige, og kritiske Ord kan være lidet sigende og kun tjene til grelt at belyse Eftermælets Tomhed.

Naar Holberg, en af de Faa, for hvis Skyld det er en Lykke at være født Dansk, var pint af nervøse Lidelser, blev »singulair og vranten« i Kampen mod Fordom og Snæversind, naar Ewald »rund som en Cirkel« stønnede af Smerter i sit Kammer, naar Wessel drak sig ihjel, saa havde dog disse Kunstnere den Lykke at kunne udløse deres Lidelser i en fri og uafhængig Kunst, hvortil Materialet ikke skulde tildeles dem, og de havde ogsaa Bevidstheden om, at Forstaaelsen af deres Sindstilstande vilde naa frem til al Eftertid.

— Men Skuespillerne? Nuets Børn, der stræbte at gøre den nationale Digtning til almen Eje, hvilke var deres Lidelser og Haab? Hvad skyldtes den Enkeltes Tilbøjelighed og hvad var det Fælles? Hvorledes var deres Syn paa s. viii Kunsten? Deres Værk kan ikke tale. Vi maa ad Omveje søge ind til dem for at lytte til deres Mæle.

Det har derfor syntes mig at være af Interesse at samle de menneskelige Vidnesbyrd, som disse Pionerer har levnet, deres Breve, hvorigennem vi kan se ind i deres Liv, Tanker og daglige Møje, særlig da den danske Skueplads' seneste Historieskriver, P. Hansen, undlod at efterspore dette righoldige Materiale til Nationaltheatrets Historie efter 1748. Disse Dokumenter om Skuespilleren som Menneske beretter om litterære og økonomiske Forhold og om Theatrets indre Liv paa en Tid hvor Værdierne lidt efter lidt blev omvurderede, hvor Skuespillerens Præg af Gøgler forsvandt, og hvori det lykkedes ham gennem Kunstens Udvikling og menneskelig Fremgang at skaffe Gerningen Anseelse for at være »ej blot til Lyst«.

Ved fleraarig Beskæftigelse med den Tid og de Personer, der omhandles i de indsamlede Breve, haaber jeg at have lært at udvælge den Del af Stoffet, der ikke alene har Krav paa theaterhistorisk, men ogsaa paa almen kulturhistorisk Interesse; »Skuespillerne er Tidens Krønike i kort Begreb,« siger Hamlet. Det er mit Haab at blive sat i Stand til at fortsætte Arbejdet med et Bind Breve fra Kunstnere, som fremstod efter Aar 1800, de store Skuespilleres Aarhundrede i Danmark, hvortil jeg har indsamlet et betydeligt Materiale. I det foreliggende Bind har det af Hensyn til Pladsen været nødvendigt at udelade alle konventionelle Venskabsforsikringer, Komplimenter og Hilsener. Ortografien har jeg bevaret bogstavret for saaledes at give et uforfalsket Billede af de Paagældendes Taleform og Dannelsenstrin; nu og da maatte jeg tillæmpe den originale Interpunktion, og i Tilfælde, hvor der forelaa meningsforstyrrende Skrivefejl, har jeg indført det rigtige.

De personalhistoriske Oplysninger i Anmærkningerne s. ix hviler paa førstehaands Undersøgelser, i de fleste Tilfælde efter utrykte Kilder.

Dette Bind havde neppe set Dagens Lys, dersom min Plan ikke havde haft det Held at opnaa Støtte fra

Kultusministeriet og det grevelige Raben-Levetzauske Fond. Under Udarbejdelsen har Hr. Dr. phil. Louis Bobé ydet mig vejledende Hjælp. Sluttelig bringer jeg ogsaa min Tak til Arkivernes Embedsmænd og til Ejerne af de Brevsamlinger, som det er blevet mig tilladt at benytte, og da særlig til min Broder, Skuespiller ved det kgl. Theater Nicolai Neiiendam. Hr. stud. mag. Th. B. Bang har venligst udarbejdet Registret.

8 August 1911.

ROBERT NEIIENDAM.

S. x

s. 1 BREVE
FRA DANSKE SKUESPILLERE OG
SKUESPILLERINDER
SOM DEBUTEREDE FØR 1770

S. 2

S. 3

IVER ALS.
1722—70.
TIL THEATERDIREKTØR FREDERIK HORN.
1766, 5. Maj.

Til Figurantinden Marie Holm.

En sort Taftes Kaabe med Kniplinger 5 R. 3&

Et Par bomulds Vanter » » 2 »

i Penge 3 » 1 »

En Graae Barracans afstived Hverdags Trøye 2 » 2 »

En Grøn Estoffes Amazon habit med Sløyfer 10 » 4 »

22 R. » &

Da dennes Nøgenhed blev Directionen bekindt, og hun intet Salarium har bekom med i sin application til Theatre nu paa 3die Aar, fik ieg Ordre at udsee noget for Garderoben ubrugeligt. Men da det ikke blev Umagen Værd at ruinere de kippede hviide Subrettehabits, uden at bekoste Nyt igien af det, som i disse Tiider i sær koster 7 til 8te R. stc., og hvor til nu 3 stc. vilde behøves, har ieg overkommet det af anden Couleur, som var nyt og hende til Slid tieneligen. De 3 R. og 1 & har hun faaet til Huusbehov. Hendes forhen hafde Pialt af kaabe viises hermed Directionen, for selv at see, at hun ikke kunde skiuele sig, hverken paa Gade eller Repetitions, hvornæst Deres Velbyrdigheds Approbation til betaling maatte erholdes.

S. 3

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1768, 3. Febr.

Specification

paa Comoedier, som kunde opføres indtil Midfaste:

Den Skinhellige, 5 Acter efter Molieres: Le Tartuffe ou L'Imposteur.

s. 4 Marianes Roele har Jomfr. Bøtger spillet tillige med Bergman, og Valerii Role Mr Rose. Mr Londeman maa have her til en meget smuk kort Perryqve, da han tilforn har spillet med en gammel Messing-Perryqve og seet ud, som en Pensionist eller fattig Vogn-Mand.

Jeppe paa Bierget, 5 Acter af Baron Holberg.

Baronen har Als og Rose tillige spillet. Ellers laborerer denne Piece af en Hoved-feyl, at Hortulan spiller Jydsk Bonde, da Picens Natur er siællandsk. Jeg har i 3de Directions-Tiider haft i Comission at endre det; men Mr Ørsted har stedse escapered derfra. Den bør i sær spilles Fastelagens Mandag.

Forøderen, 5 Acter efter Destouches: Le Dissipateur ou J'honnette Friponne.

Her brillerer den heele Troupe, og det beste af Garderoben, sees, og Troupen spiller den i Fuldkommenhed, som saa meget meere kunde kiendes; efterdi de Franske for uyelig har spillet den og sensered slet i relation til det danske Theatro, og var det saa meget meere Umagen Værd at opføre den for Kongen. Mr Londeman har ellers tillige spillet Marquiens Role i Det unge Menniske paa Prøve af samme Autor, er og en værdig Piece at opføres for Kongen. Den er reen og exemplarisk moralsk, uden Hensigt til nogen i sær.

Merling Dragon af Dancourt.

Madame Linkewitz bør ikke gaae ud blant Dragonerne; men alligevel faa sine Par Høns betalt efter gammel vedtagen Skik.

Til Jean de France. udforderes en saa latterlig outrered Habit, at Personen hverken raillerer ærbare franske Folk i deres Propreté, eller danske i almindelighed, som alle nu omstunder ere klædte som franske mestendeels; Thi i saa fald bliver Piecen, i stæden for moralsk og fornuftig, fattig og taabelig, da det er ikke Nethed og vedtagne Moder Jean raillerer med, men det, som er for meget og fordærver ald ting. Hvorfor denne Piece fik at staae hen, indtil en saadan Habit kunde faaes. Vi have ikkuns en blaa Estoffes Kasterking eller Engelsk Kiøle, som vi af Nød i forrige Tiider har præsentered den Caractheer udi, hvilken er brugt siden baade til Tiener-Roler og andre smaa leyligheder. og nu siger her til slet intet. Det er en Deel Aar siden, at en vis høy Minister bestilte den Piece med udtrykke s. 5lige Ord: at hans fra Frankerig hjemkomne Søn skulde speile sig i den, men han var meere outrered end Jean, og Piecen derfoer uden sin rette Effect. Londeman hans Tiener, som skulde ligne sin Herre, seer ey anderledes ud i det engang andskaffede Liberi, end en Ordinair Vognmands-Postillon.

s. 5

BERNHARD HENRIK BECK.

1748—97.

TIL THEATERDIREKTØR H. V. v. WARNSTEDT.

1785, 8. Maj.

Jeg erindrer stedse med en levende Taknemmelighed, den stoere Naade, De har beviist mig, saavel ved min Kones Barselfærd, som nu sidst, da ieg skulde flytte, ja! ved enhver Leilighed, naar ieg har været forlegen for Penge. Jeg kræver Gud til Vidne, at ieg aldrig skal eller kan glemme Deres Høi Velbaarnheds store Omsorg for mig, og gid De saa vist vilde troe, at ieg har et Hierte, dannet til at skiønne paa Velgierninger, som den alviidende Gud seer og kiender det.

Jeg aflægger herved en underdanig og skyldig Taksigelse derfor, og ieg ønsker intet meere, end at Deres Høivelbaarnhed vil troe, at den er oprigtig.

Der vilde da intet meere mangle i min fuldkomne Lyksalighed, end dette, at Deres Høi Velbaarnhed vilde beviise mig den Naade, at erindre S. T. Ober Auditeur Rosenstand om, at expedere mine dramatiske Piecer.

Jeg er ike indtaget af mig selv, men med den fornuft Gud har betroet mig, og efter de Vidnesbyrd jeg har, saavel af S. T. Hr. Kamerherre von Suhm, samt af S. T. Hr. Conference Raad Bornemann, som af andre particuliere Studerende, kan jeg have Aarsag til at troe, at der endelig maae findes saa meget got i dem, at de vare en billig Critik værd, at mit Genie og den inderlige Lyst til at arbeide i dette Fag, ike fortienner den Foragt, eller den Seendrægtighed, som velbemælte Hr. Ober Auditeur Bosenstand hidintil har viist, ja! at han snarere ved at læse det Gode i mine dramatiske Værker, skulde faae Lyst til, at indlade sig i Samtale med mig, for at viise mig det slette deri, paa en s. 6billig Maade rætte det, eller lade mig komme paa Spore efter, selv at kunde rætte det, og saaleedes opfylde Hensigten af hans Embede.

Et yndigt Blomsterbeed taber intet af sin Herlighed, fordie noget Ukrud hist og her pipler frem, men en fornuftig Gartner søger at luge det, uden at rive Blomstret op med.

For saa indsigtfuld en Mand som De naadige Herre! behøver denne Lignelse ingen forklaring.

I mine forvirrede Omstændigheder, som ieg saavel tilskriver min egen Uforsigtighed, som Tiidernes Besværlighed, vilde denne Maade at fortiene Penge paa, baade være ærefuld for mig, og tillige fordeelagtig for min Kone, der saa billig kan fordre Erstatning af mig.

Hvor inderlig vil jeg ike velsigne Dem Høivelbaarne Herr Kamerherre! om De ved Deres Myndighed, vil drive dette igiennem for mig? Jeg skal lære mine smaae Børn at kiende, hvor stoer Deres Velgierning har været imod mig, og i det ieg lærer dem at kiende den, skal ieg tillige indprænte dem, hvor megen Taksigelse de stedse bliver Deres Høivelbaarnhed skyldige.

Forlad mig naadige Herre! at ieg underdanigst skriver mine Tanker — Hiertet har ført Pennen, og maaskee Graad vilde hindre Tungen.

Forlad mig naadigst de feil, jeg virkelig har kundet begaae, og udslet den Mistanke om Feil, som falske Tunger har vildet indpraente Dem.

Den Opdragelse jeg havde i min Ungdom, stemmer langt fra ike overeens med min Levemaade nu, og jeg er ligesaa villig til at fortryde, som alt for overiilende, til at begaae Feil.

Hav Naade for mig og min Familie, og tillad, at jeg med inderlig Taksigelse for samme stedse henlever i dyb Soubmission.

s. 6

1787, 8. April.

Deres Høivelbaarenhed er ædelmodig nok, til at tilgive forseelser hvor de begaaes imod Dem, og De er indsigtfuld nok, til at indsee Mueligheden i, om Forseelsen kan begaaes imod Dem, eller ikke. Paa disse Grunde bygger jeg et tilfredsstillende Haab, at Deres Høi Velbaarenhed mild overseer en s. 7urimelig Kones Snak, som dens, der sidst afvigte Løverdag, gjorde det besynderlige Optrin i Deres Høivelbaarenheds Værelse, og tillige indseer, at ieg maatte være det dumdrigtigste og uforstandigste Menneske, om jeg kunde og turde føre saadan Tale: at Deres Høivelbaarenhed var mig Penge skyldig. Manden selv, hvis Navn er Heuermann, skal undskyldte og forsvare mig.

Jeg er ham 9 rd skyldig, for Silke-Strømper, fra den Tiid han handlede dermed, thi nu er han Brændeviins Mand, og boer i Skidenstræde, oppe imod Nørregade. Jeg har et Par Gange, naar han har maned mig om Betaling, svared ham som jeg troer, at have Grund til, at ieg med første ventede nogle Penge, for en af mig forfærdiget Comodie, og at han da, som vist skal skee skulde faae sine Penge. Jeg haver lagt til, for at forskaaffe mine Ord Fidem, at han gierne turde nærme sig Deres Høivelbaarenhed, for at faae Bekræftelse herpaa, som jeg ogsaa troer, at De værdiger at give mig. Jeg har et Par Gange siden, da Konen, i mine Værelser skiældede mig for Løgner, sagt hende, at ieg icke endnu havde faaet Resolution, og igientaged mine Ord til hendes Mand. Dette er den sande Omstændighed, og den er det, som bemælte Kone, i sin forvirrede Hierne, har udviklet saa besynderlig. Jeg beder Deres Høivelbaarenhed underdanigst om Forladelse, paa hendes og mine egne Vegne, da jeg er forsikred om, at De naadigst indseer Urimeligheden i hendes Tale, og det Sandsynlige i mit Forsvar.

Jeg har Haab, ved mit dramatiske Arbeide, at fortiene Penge, for at kunde rædde mig af mine Omstændigheder, er det da ikke billigt, er det da ikke endogsaa nødvendigt, at ieg maae meddele andre et Glimt af dette Haab, og til hvem kan jeg med meere Tilliid henvise disse Folk, end til Deres Høi Velbaarenhed, som med saa megen varm Omhue tager Deel i Selskabets Vel.

Jeg takker Deres Høivelbaarenhed, med underdanig Hengivenhed for all Deres hidentil beviiste naadige Omhue, i Henseende til mig og Familie, og saa vis som jeg, i Henseende til mig selv er, at det aldrig, eller i det mindste ikke i lang Tiid vil feile mig paa Leilighed til at udbede mig denne naadige Omhue, saa vis er jeg ogsaa, i Henseende til Deres Høi Velbaarenhed, at det aldrig vil mangle Dem paa Villie, til at opfylde min Bøn; men fornemeligst er jeg vis paa, at Deres Høivelbaarenhed s. sicke har fattet nogen Unaade for mig, i Henseende til det Optog med Konen, thi da maatte min forvisning temelig vakle i den første Henseende.

I Underdanighed henlever jeg etc.

s. 8

NIELS HIERSING CLEMENTIN.

1721—76.

TIL THEATERDIREKTØR V. A. v. D. LÜHE.

1755, 12. Marts.

Deres Excellence
Høy og Velbaarne Hr. Geheime-Raad!
samt
Høyædle og Velbaarne Herrer
Ober Directeur og Directeurer
for Den Kongl. Danske Skueplads!

Da ieg nu næsten i 8te Aar, som Acteur haver ageret paa Det Danske Theatro, men i ald den Tiid ikkun faaet Gage som Acteur i 2den Classe; Ihvorvel de forrige Høye Herrer Directeurer Tiid efter anden have lovet, at jeg skulde blive salareret som en Acteur i 1ste Classe, i Betragtning at jeg fra Begyndelsen af stedse er bleven betroet til at spille af de besværligste og største Roeler, hvilke jeg og haver exseqveret med ald den Fliid og Activitet, som mig har været muelig; men dette Løfte formedelst adskillige Forandringer endnu ikke er bleven opfyldt : og ieg desforuden i den Tiid, som en eenlig Person, ikke havde det saa høyt nødig, som nu, da ieg haver Familie at forsørge :], og maae befrygte mig, at ieg hver Dag skal komme meere og meere i

Gield og Vidtløftighed; Saa tager ieg mig den underdanigste Frihed at incommodere Deres Excellence og Høye Herrer med min underdanige og ydmygste Ansøgning, at Deres Excellence og Høye Herrer vilde beviise mig den Naade, at jeg herefter maatte nyde Gage med Acteurerne i 1ste Classe, allerheldst da ieg ved store Roeler haver lige saa meget Arbeide ved Theatret, som nogen af de andre Acteurer. Dersom det behager Deres Excellence og De Høye Herrer at opfylde min underdanigste Begiering, da forsikkere ieg, at saadan Naade ingenlunde skal s. øformindske den Fliid og Opmærksomhed hvormed ieg stedse har stræbet at fornøye Publico, men jeg skal endog ved større Lyst spille de mig betroede Roeler, efterdi jeg da ikke haver nødig at bekymre mig saa meget for nødtørftig Underholdning, og en Acteur kand sielden spille en lystig Roele med et bekymret Sind.

I Forventning af en Naadig og Gunstig Resolution forbliver jeg stedse med største Underdanighed og Ærbødighed

Deres Excellences
Høy og Velbaarne Herres!
Høyædle og Velbaarne Herrere!
Deres
Underdanigste og skyldigste
Tiener.

s. 9

1756, 5. Juli.

Da jeg den 30te Apr. sidstafvigte paa Comoedie-Huuset ved Repition af Dants var saa ulykkelig at komme til Skade i mit høyre Been, hvor den store Scene bag i Beenet uformodentlig sprang tvert over, og jeg siden denne Tiid i en 4re Ugers Tiid med stor Smerte maatte ligge til Sengs for at lade mig curere, hvilket og saa vidt er gelinget, at ieg for nærværende Tiid nogenledes, dog med Møye, kand gaee paa Beenet; Saa giver ieg mig den Frihed, underdanigst at begiære, at Deres Excellence Naadigst vilde tillade, at Omkostningerne for at curere Beenet, efter Barberens Regning, som herhos findes indlagt, maatte af Comoedie-Huusets Cassa udbetales, allerheldst da jeg er kommen til Skade ved Comoediens Forretninger.

Deres Excellences store Naade og Høye Protektion for Det Kongl. Danske Theatro, saavel som alle dertil hørende Personer er saa stor, at ieg understaaer mig at haabe, at Deres Excellence, der ofte tilforn har viist sig som min Høye Patron og Naadige Velgiørere, endnu herefter værdige mig sit Høyst-Naadige Patrocinium, og favoriserer denne min underdanigste Ansøgning; hvorfore ieg stedse med største Underdanighed skal stræbe nogenlunde at fortiene Deres Excellences Høye Naade.

Jeg forventer en Naadig Resolution og forbliver med største Underdanighed.

s. 10

JOHANNE CHRISTINE CON RADI.
1745—84.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1767, 19. December.

Deres Excellence og Samtlige Høy-gunstige Herrer understaaer jeg underskrevne Johanne Christine Conradi 22 Aar gammel og en Datter efter afgangne Ober Tømmer-Mester Conradi ved Handels Compagniets Platz, værende hos min Moder boendes hos en Brændeviins Mand i den forgyldte Karpe udi Store Kongens Gade, mig herved underdanig og ydmygst at forespørge og bede, at siden jeg formoder mig at have, og ydermeere kan erhverve mig de udfordrende Egenskaber til en perfect Actrice, det da Naadigst og Høygunstigst maatte befalde Deres Excellence og samtlige Høye Herrer at optage mig udi denne Stand, og dertil unde mig en Prøve at gjøre. Jeg veed mig beqvem til for det første at kunde lære got uden ad, haver og lært got at læse og skrive, samt formoder mig en god Disposition at have til Sang og Dantz, naaer ieg med Reglerne dertil maatte blive anført, allene min Moder og jeg ere fattige, hvilket undertrykker mine Egenskaber og Tilbøyeligheder dertil, beder derfor Deres Excellence og Samtlige Høygunstige Herrer at drage denne min underdanige Forestilling og Begjæring under naadig og gunstig Betragtning og Bønhøring. Jeg har den Ære med dyb Devotion al min Tid at henleve Deres Excellences etc.

s. 10

SOPHIA HEDEVIG DAVIDSEN.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1762, 27. Oktober.

Da ieg Paa en 6 Aars thid har været adskillige Stæder uden Lans med en min nu afgangne Broder Studiosos Frederech Crestian Davidsen, der, af Kærlighed til Hannem Persvaderede mig til at gøre en Reyse til Ruslan,

Sieden vores der i Live værende Fader formedelst infaldende Øyen Svaghed maatte lade sig Dirigere af vores Moder der ikke vilde undsette min afgangne Broder med det nødvendige til Sine Studeringers forfremmelse: s. 11 som gav ham og mig anledning til Saadan Reyse for i blant Fremmede at søge vores Fortun; ved hvelken Leylighed ieg haver beset de der forefaldende Opera og Comedie-Huuse; Saa i anledning: at ieg ingen usetning har fra min Moder eller i al den thid ieg har været udenlans er bleven remiteret den ringeste Skilling fra berørte kære Moder; men hun derimod efter min Fader besider hele Boed; Saa tager ieg min underdanige og allerydmygste tilflogt til Deres Excelense og Høye Herrer: at, som ieg haaber at kunde blive Publici til behag Paa dette Danske Comedi Huus, ieg, hær til, maatte blive antaget imod den Gage som deres Exselense og Høye Herrer maatte befinde at min conduite og opførsel meriterer, alt paa det ieg honnet Hær i Landet, hvor ieg er fød, kunde ernære mig, siden ieg har fornømed at bemelte min Moder ey har bekømd sig for vorre Personner i fremmed Lan og lige saa enu har ey draget omsorg for det behøvende til en anstændig udkomme; ligesom Hun ikke er saa omgengelig: at man med behag kann være under et Tag, hvor om mine øvrige Søskende ligervis foretagende Reyser bestørker dette: at man ikke kann være saa Sociabel som havde været at ønske: ieg udbeder mig derfor en Naadig og Høygunstig resolution og forbliver etc.

s. 11

*TIL THEATERDIREKTØR J. J. HÆSEKER.
1762, 9. November.*

Tagende mig den Dristighed til: atter ydmygst at erindre om endelig Svar paa min ringe ansøgning, siden ieg ikke har haft den ære at høre noget hidtil fra den thid ieg gjorde min ærbødige opvartning hos dennem.

at Directionen skulde finde sig content med min comportement, der om tvivler ieg aldeles ikke; som ieg hæved tilbyder mig per avence at agere i Haab at min ringe conduité vil med tiden meriteré ey allene aprobaton, men endog venter at nyde belønning for saadan exertitie som ieg helst ønskede hær i mit Fædrene Land at udvise, end at tiene under fremmet Herre Dømme siden min Løst ægentlig atraar at blive exceleret ved dette Videnskab til min aventagé, forblivende med største respect etc.

s. 12

*MARIE ELISABETH HALLENSEN
FØDT MARTIN.
1738—92.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1767, 30. Marts.*

Da ieg nu i 8te Aar har været Actrice, og i ald den Tiid gjort min Skyldige Pligt, ey allene i at forrette det mig egentligen tilfaldt at gjøre, men endogsaa i særdeleshed at være bereed og Villig at paatage mig det, som mangan gang overgik Mueligheden, saa tit andre har gjort undskyldning og været fraværende :

Saa er min Allerydmygste Begiering og forhaabning, at den Høye Direction vilde reflectere saa meget paa mig, at ieg maatte nyde af Cassa det samme, som Jomfru Bøtger haver, nemlig 28 Rdl. til Vognleye at kiøre til og fra Comoedien de Mørke og Vaade Vinter-Aftener, og til en Pige, som ieg eene dertil maae koste og lønne, paa Theatre at gaa mig til Haande og opvartning med at Secundere mig i min Paaklædning og de hastige forandringer i samme, som i min Rolle saa ofte forefalde, samt 12 Rdl. til en Medicus, som da i alt udgjør 40 Rdl. Og da min Eqvipage til Pernille Rollen er aftenlig meer synlig end Andres, hvortil ieg maa bruge saa mange hvide Strømper og Skoe, som i sær saa hastig smuskes, og hvide Hansker, hvor med ieg foruden at spille, maa flytte og bære ald det som Stykkernes Indhold udfordrer:

Saa er det jeg allerydmygst Supplicerer, at mig, som til NiepsPenge har ikkun 35 Rdl. maa tillægges 6 Rdl., som i alt bliver 41 Rdl. og den Summa Jomfr. Bøtger til sligt faar.

I forventning om en naadig og gunstig Resolution forbliver ieg Deres Excellences etc.

s. 12

*MARCUS ULSØE HORTULAN.
1722—83.
TIL V. A. v. D. LÜHE.
1763, 6. Maj.*

Jeg gav mig den underdanige Frihed ved en Memorial in Martio sidstleden at anmode Deres Excellence og samtlige Herrer s. 13 Med-Directeurer om et Forskud af 50 rdr til at bestride min Huuse-Leie og andre Høyttrængende Udgifter, men blev ved Directionens Samling alleene tilstaaet og forestrakt 20 rdr.

Da nu Fløtte Tiden var for Haanden har ieg ved Monsr Als gjort begiæring om 30 rdr til Huuse-Leye; men er

bleven mig reent afslaget; at ieg nu icke af min Vert for Leien skal blive citeret og staae i fare for Indførsel i mine ringe Effecter til sammes Afbetaling; Saa tager ieg mig herved den underdanige Dristighed ydmygst at bønfalde Deres Excellence at De ved et par Ord skriflig til Justitzraad Falk, naadigst vilde see mig forestrakt og assisteret med Tredive Rixdaler, i særdeelighed, da min Øvrige Gield til Cassen icke er meere en 20 rdr, og ieg baade har og endnu tilbyder at lade mig 3 rdr ugentl. decortere til den Heele Summa er afbetalt.

I underdanig Forhaabning af en Naadig og hastig resolution, lever ieg med største Ærbødighed etc.

s. 13

GEERT LONDEMANN.

1718—73.

TIL THEATERDIREKTØR F. O. v. RAPPE.

1753, 27. September.

Da ieg er bekiendt at saavel Monsr Rose som Monsr Clemmentin udi forrige Directeurers tiid, har af Cassen bekommet hver 70 Rdl. som een Douceur til Een Klædning for deres fliid paa Theatro; medviidere er bemelte Clemmentin, tilliigemed Hortulan og Mad. Linkwitz udi Deres Excellences fraværelse ved Hr. Baron Holbergs Gunstige for Gotbefindende af. Ermelte Cassa Liigeledes skinket hver 50 Rdl.

Deres Excellence Naadige Herre!

Jeg gjør mig det underdanigste Haab og faste forsiikring, at Deres Excellence lættelig selv Naadigst kand Overveye hvorledes mine Omstændigheder nu kand være, der Sidder med Hustrue og Børn, i henseende Vi nu udi saa lang een tiid ey har havt noget til ophold, men des Aarsag har maattet sætte mig udi gield imod min Villie. Jeg har indtil og med største undseelse endtholdt mig fra at søge Hielp, men som den høyeste Nød nu s. 14tvinger mig dertil, vil ieg underdanigst bede at Deres Excellence imod mig ville Viise samme Naade som Monsr Roose er Vederfaret, hvor imod ieg underdanigst hermed forsikrer, at ieg ikke udi noget skal efterlade at viise min pligt, saavel til De Høye Herrer Directeurers som til Tilskuernes fornøyelse.

Jeg som gjør mig Haab om Deres Excellences naadige Bønhøring til een forventet Resolution, lever og forbliver stedse med allerunderdanig estime etc.

s. 14

TIL MAGISTRATEN.

1768, 1. Januar.

Den høye Magistrat et glædeligt nyt Aar
Jeg ønsker; Ønsket gir Gud Ønskers Fylde naaer
til ald Lyksalighed i Aaret at erlange,
Foruden dette, saa i andre fleere mange;
Særdeles Glædskabs Aand Dem føye Glæde til,
Som Publici Behag er viist i Skue-Spil!

Nu har jeg længe nok fornøyet Publicum,
Herefter ønske vil, at maa agere Stum.
Den høye Magistrat kand gjøre mig til Graver;
Ey Hoved, Vittighed, ey høye Tale-Gaver
Dertil udfordres, og en slig Catastrophe
En Theatralisk Person gjør til et Menneske.

Den høye Magistrat betæncke sig derpaa,
at ved Vacance, jeg slig Leve-Brød maa faae
Den muntre Geist udi de unge muntre Dage
Ved Alders Mattighed sees giærne at aftage;
Velviise Herrer det betænke viiselig,
Og Deres Haand derpaa i Naade række mig!

Vil Gunst og Naade mig den Lykke unde, at
Jeg naaer mit Ønske-Maal, Den høye Magistrat
Jeg vil velsigne for saa god en Nyt Aars Gave,
Og takke meere, end jeg ellers Tak kand have
Af heele Publico for ald min Tieneste,
Hvoraf jeg ikke selv, men andre kun kand leve.

s. 15

TIL I. I HÆSEKER.

1768, 13. Marts.

Meroppe kunde efter mine Tanker best begyndes med, og om dend nye Ballet reuserede, da at Spilles Tvende gange efter dend Høye Directions got befindende, hvorved dend første Uge blev affærdiget.

Cavalieren og Damen kunde derpaa følge, som ieg forsikkrer er et Stykke, der har haft alles Biifald, og aldrig Spillet uden Folke-Mengde.

Dernest Forklædte Doctor og Sicilianeren; men herved maatte ieg erindre, at Musiqven til Stykket, io før io hellere maatte reqvireres, da ieg meget tviiler om, at dend findes paa Comoedie-Huuset, siden det kommer mig for, som ieg har hørt, at dend var udlaant, men ikke kommen tilbage.

Forkerte Verden, Wexel-Brevet, og Aftvungen Samtykke kunde saa vidt ieg mener opføres dend 5te gang, i alle trede Stykker ere tilsidst Sang, og Dansen til Wexel-Brevet er i Forveyen componeret af Monsr Soelberg, det Enniste der støder ved at opføre 3de Stykker paa Engang, er Tilskuernes Kiedsommelighed, ved at Bie saa længe imellem Stykkerne, til mand kunde blive færdig med Omklædningerne, mand har desuden ondt ved at udvælge de rette, saalænge mand endnu ikke kiender Ballettens beskaffenhed og tilhørende Præsentationer.

Nu skulde det være mit ønske, Vi hafde et got nyt Hoved Stykke som kunde trække, thi ellers vil For-Aarets Behagelighed lokke mange fra os, samme kunde bæst læres nu i denne Tiid, da vi har Frihed, og maatte derfor strax settes udi Verk, dette vilde ikke allene paa dend Tiid blive Cassens Fordeel, men end og til Vinter igien blive anseet som et nyt Stykke, hvorved Cassen ikke heller kunde regne Sig nogen Skade til.

Myndlingen, Trippel Mariage |: Hvorudi dend liden Carolina har en artig Rolle, som virkelig Diverterer :| og det nye uddeelte Stykke De Tre Orontes : som og strax maatte tilholdes at være færdig med til forandmeldte Tiid :| vilde Vi ey heller saune Tilskuere paa.

Til Slutning Siunes ieg, det var artig, om os blev befalet at opføre Kilde-Reysen, som udi mange Aar ikke er Spillet, og W u l c a n i K i e p. Da ved Kilde-Reysen, Tilskuerne kunde have s. 16dend Fordeel, naar de kom til dend Forestaaende Virkelige, at betragte dend med desto større Fornøjelse.

NB:

Rasmus Montanus, Chrispin som Fader, Mændenes Skoele, Rigdoms Besværlighed etc. holder ieg af erfarenhed for at være bædre Stykker, at begynde end at ende med

Dette er kuns mit rengen Betænkende, Dersom nu Deres Velbaarenhed for Plaiseer, vilde Eske af Enhver udi Truppen Sit, er jeg vis paa, De vilde finde ligesaa mange Forandringer som vi ere Personer til.

s. 16

[1768]

Paa Comoedie-Huuset d. 26 Martij blev ved Portneren fremlagt en Seddel med optegnelse paa hvilke Comoedier efter Paaske skulde opføres, undertegnede Als. Ikke uden Forundring maatte nærværende af Troppen andsee propositionen af Stykkerne, da de ikke kunde indsee Bimelighed af Samme til Fordeel for Comoedie-Huuset, og ligesaa lidet mueligheden, næsten udi alle proponerede Stykker er der entre af Ballets, som ikke paa saa kort en tiid kunde indrettes, og uden Sammes vel Udførelse, tørre og modbydelige for Tilskuerne. Jeg vil kortelig igiennem gaae de proponerede Comoedier, Merope er den første i Tallet, paa samme troer ieg ikke nogen udi Troppen kand have at udsette, aller helst dend faaer Smørelse af en Nye Ballet, som Nysgierighed ikke forsømmer, men at komme dernest med Timon Misanthrop, Rigdoms Besværlighed saa nær oven paa Hinanden, der ere saa nær beslægtede, at vi alle tiider tilforn har brugt dend Forsigtighed, for at høste Frugt af dem, at vi har Spillet et af dem et aar, og et par aar der efter det andet, kand ikke andet end give andledning til at troe, der maae være særdeeles absigter under, et af dem kunde efter mine tanker pasere, naar Ballet-Mesteren kunde blive færdig med entreerne, overalt, da Ballet Mesteren har nok at bestille med dend Nye Ballet, og det som skal opføres udi Sicilianeren og vi desuden har forraad nok af andre Comoedier, som kunde Trekke, siunes mig det var rimeligere, mand giemte alle Slige Stykker til Vinteren igien da Ballet-Mesteren kunde have Tiid s. 17nok om Sommeren, at betænke sig paa deeres entreer. Ulysses er og et af de proponerede Stykker; om samme paa nærværende Tiid vil trække Tilskuere vil Tiden lære, i det minste tviler ieg meget, det er et stykke som meget amyserer Galleriet og efter Paaske pleyer gjerne Galleristerne at divertere Sig paa en anden Maade.

Dette er, Deres Velbaarenhed, efter løfte mine Eenfoldige Tanker, som ieg allene tager mig dend Frihed at meddeele til nøyere eftertanke, skulde De siunes, at ieg haver taget Feyl, forlanger ieg aldeles ikke at Skaanes, men efter muelighed skal udviise min yderste Pligt i Hvad for stykker, De end maatte falde paa at befale, naar ieg allene under Derres egen gode Haand maatte være forvisset det var Derres Villie og ikke andres.

s. 17

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1770, 30. April.

Da nu Skuespillene paa nærværende Tiid ophører, udbeder jeg underdanigst, ieg naadigst maatte være udi Erindring og af dend Høye Endnu Værende Direction, som ieg fornemmer efter Hans Mayts Allernaadigste Resolution, Formedelst Forandringen ved Comoedie Huused, icke længere bliver hos os maatte endnu tilsidst som Sædvanlig nyde et Lidet gratiale til solagement for mig i mine tryble Omstændigheder, ieg gjør mig underdanigst Haab at dend Høye Direction, i Betragtning, at aldrig nogen Vinter, siden ieg kom til Comoedierne, har været haardere og med meere Besværlighed igiennemgaaet af mig, end nu forbigangne, da ieg de fleeste gange med Half Helbreed har spillet min Rolle paa Theatret, og dog saaledes, at det icke, har været meget kiendelig for Publico, men Følelsen deraf endnu til Rest hos mig Self, som Gud veed om ieg endnu i denne Sommer Forvinder, ikke afslaar denne min underdanigste og ærbødigste andsøgning.

s. 17

[1771, 5. April].

De respective Elskere af den Kongl. Danske Skueplads, som udi Adresse-Contoires Efterretninger No. 53. § 5. har behaget at foreslaae et Middel, som mueligt kunne for mig være fordeelagtig; s. 18takker jeg ærbødigst, enhver efter sin Intention. Men at det høyrrespective Publicum, ikke skulde falde paa de Tanker, at jeg var saa nedrig sindet, at ville ophæve mig over mine Medbrødre, som jeg er overbeviist om, gjør sig ald optænkelig Umage, hver efter sin Rolle, at befordre Hensigten af Skuespillene, eller være Medvider i forberørte Plan, følgelig paa en underfundig og egennyttig Maade, at ville befordre min Fordeel; Saa finder jeg mig beføyet, herved at bekiendtgjøre for det høyr respectiv og veltænkende Publicum, at jeg aldrig har tænkt paa at ville paa en saadan Maade tilvende mig nogen Indkomster, men at jeg derimod af mine Velyndere udbeder mig den Godhed, de behagelig ville forskaane mig for at oppebære noget, af hvis mig i Følge af forberørte Plan maatte være tiltænkt. Derved befries jeg fra at hades af mine Collega, og hvorfor burde disse ikke, i særdeleshed de som ligesaa længe som jeg har været ved Theatret, tilligemed mig profitere af Publici Godhed.

2

s. 18

JENS MUSTED.
1731—98.
TIL ETATSRAAD MATTHIAS SAXTORPH.
1793, 30. Novbr.

Vores uforglemmelige Clementin døde i Aaret 1776 til ubodelig Tab for den Danske Skueplads. Hand efterlod sin Enke i saa god Forfatning, at hun med sin eeneste Datter kunde leve uden at trænge eller være noget Menniske til Byrde. Efter nogle Aars forløb gav hun sin Datter til en Præst i Jylland, hvorhen hun begav sig for der med sine Børn at leve af fælles Indkomster, og i Roelighed at ende sine Dage; men Bladet vendte sig. Hendes Sviger-Søn blev formedelst mislig Opførsel nogen Tid derefter suspenderet, havde lidet eller intet af Kaldet, saa hun maatte tilsætte det meeste og betydeligste af sin Eyendom, for at have noget at leve af. Endelig blev hand i October 1793 ved Høyeste Ret dømt reent fra Embedet; den fattige Enke er derved sat i den sørgeligste Forfatning, da en ubarmhiertig Creditor Dagen derefter lod gjøre Indførsel for en Giæld, hvori hun havde ingen Deel.

s. 19I denne hendes kummerlige tilstand har hun henvendt sig til nogle af hendes Sal. Mands Venner, og deriblandt til mig, som hun vidste var Medlem af den Høytpriselige & orden. Jeg anmoder derfor Dem, Prisiværdigste Stormester, paa det indstændigste, ligesom ieg er forvisset om, at De af Medlidenhed med denne Enkes ulykkelige Tilstand vil biedrage til sammes Lindring. Taknemlig derfor, henlever ieg Deres ærbødige og meget forbundne & Broder.

s. 19

CHRISTIAN LEHMANNSEN PRINTZLAU
1715—1802.
TIL F. O. v. RAPPE.
1753, 11. August.

Paa en Tiid af 5 Aar, da ieg her har forrettet Acteur-Tieneste ved De Danske Comoedier, har ieg stedse agtet mig det for en Ære og Glæde, om ieg saaledes kunde forrette mine Ting, at den over mig anordnede Høye Direction ey allene ingen fortræd skulde lide ved min Opførsel, men og derimod fatte Naade og Godhed for mig i mine fattige og trængende Omstændigheder; hvorudi ieg ogsaa har været saa lykkelig, at ieg derom

fra mine forrige Høye Herrer Directeurer kand fremviise 2de gode Testimonia, som herhos in copia underdanigst insinueres til Naadigst Eftersyn og consideration. Imidlertid maa ieg dog underdanigst og væmodigst beklage, at ieg alleene iblant mine Med-brødre har, i een Post særdeles, været hidindtil gandske ulykkelig, neml. i det ieg ikke, som alle de Andre, af vore Comoediers Intrader eller Comoedie-Huuses Cassa er bleven beneficeret med 40 Rdl., til mit Bryllup, da ieg dog er bleven gift, siden ieg til acteur blev antagen.

Men, Naadigste Herre! Grunden, hvorpaa de Andre haver oppebaaret bemelte Summa, er, at der i Sal. Hr. Etats-Raad Wartbergs Tiid var bleven Resolveret, det man i saa fald, efter Ansøgning, skulde nyde 40 Rdl.; Og Aarsagen, hvorfor ieg ikke ved mit Bryllup og derefter, solicerede om at nyde Resolutionens Opfyldelse er, at samme var mig aldeles ubekjendt, eller ikke for mig blev aabenbaret førend mig A^o 1751, halv-andet Aar efter s. 20forbemelte Sal. Hr. Etats-Raadens Død, af Hands Excellence nu Hr. Vice-Stadtholder Bentzon og de øvrige da værende Herrer Directeurer blev givet Ordre, at ieg skulde extrahere Comoedie-Huusets Regnskaber og optage garderobens Inventarium, hvoraf ieg da fik at see, det ikke alleeneste alle i Almindelighed, men og Mr Rose, som var giffet førend hand ved Comoedierne blev engageret, ja Mons. Hacksen, som ikkun var Suffleur og ligeleedes giffet før hands Engagement, hver i Særdeelighed var anført for at have oppebaaret til Skiænk og BrudeGave forbemelte 40 Rdr. Nu indtraf det ved samme Tiid, da ieg extraherte Regnskaberne, at Høystbemelte Hands Excellence Hr. Bentzon maatte reyse her fra Staden til den Ham i Norge Allernaadigst anbetroede Høye Vice-Stadtholder-Charge, hvorudover ieg ikke i Hands Tiid her, kunde indlevere underdanigst Ansøgning om at nyde samme beneficium eller Brude-Skiænk, som de Andre, men veedste da intet bedre end derom ydmygst at consulere Hr. Politie-Mester Horn, der gav mig det gunstige Svar og Raad: At ieg maatte bie med Ansøgning, indtil vi blev saa lykkelige at faae en ny Ober-Directeur, og en anden af mine Medbrødre blev giffet, og fik meerbemelte Brude-Gave.

Siden da Mons. Clementin i denne Tiid bliver giffet og nyder forbenævnte 40 Rdr. til Brude-Skiænk, sukker og beder ieg herved underdanigst og ydmygst, at Deres Excellence og samtl. HøyGunstige Herrer Directeurer Naadigst vilde Resolve, at mig ogsaa 40 Rdr. til Brude-Gave efter Billighed maa blive tillagt og udbetalt, allerheldst De af det underdanigst foranførte Naadigst seer og skønner, baade hvad Faveur og Grace de Messieurs Bose og Hacksen i den henseende haver nydt, saa og at deels Uvidenhed om forbemelte i Sal. Hr. Wartbergs Tiid faldne Resolution, deels og velbemelte Hr. Politie-Mesterens Raad, paa min Side har været Aarsagen, hvorfor ieg ikke, førend nu, om tit-forbemelte Beneficio eller Brudeskiænk underdanigst haver solliceret. Jeg, som een fattig Nødtrængende Mand, Recommanderer altsaa underdanigst mig og mine til Naades og Medlidenheds Nydelse, eller Naadigst Bønhørelse, og forbliver med dybeste Soumission.

s. 21

CHRISTOPHER PAULI ROSE.

1723—84.

TIL GREVE C. C. DANNESKJOLD-LAURVIG.

1765, 13. Marts.

Naadige Herre!

Jeg vender mig til Dem for at faae Oplysning i en for mig meget betydelig Sag; siden det var efter naadige Herres Begiæring, at jeg i Mandags Aftes indfandt mig i et Sælskab, hvor mig af Capitain Falkenskiold blev leveret et Brev, som det nedrigste og infameste Gemyt maae have skrevet, og hvori mig blev berettet, at et Creatur, som jeg har elsket med den ømmeste Kiærlighed, ikke meere var i min Vold. Saa uværdig, som hun end er, til at bære mit Navn, saa forlanger jeg dog at have hende tilbage, og siden Hr. Falkenskiold ikke allene begiærede Svar paa det lumpne Brev, men endog foregav at have et andet aabent Papiir, som gav ham Magt til at forklare mig s. 22Tingen nøyere, naar jeg vilde erklære mig efter Sælskabets Meening, og han derpaa, da jeg forkastede det med den Foragt, som det fortiente, først spærrede Dørene i for mig, for at forhindre, at jeg ikke skulde komme ud at søge den undvigte eller bortstiaalne ulyksalige, og siden stod op i Vrede, gik ind [i] et andet Værelse og bad de andre Herrer at tale mig til rette, saa maae han, nemlig Capitainen, nødvendig vide, hvor hun opholder sig. Jeg haaber altsaa, at De, naadige Herre, ved ham vil skaffe mig hende tilbage igien, paa det min Opførsel mod hende ikke allene kand retfærdiggjøre mig for heele Verden i ikke at have været Medvidere i saa skammelig en Gierning, men hun blive til en Advarsel for andre ligesindede Børn, hvorved andre Fædre kand befries for den smertelige Kummer, som jeg nu maae døye. Jeg haaber saa meget meere, at naadige Herre vil være mig behielpelig heri, som jeg helligen forsikrer, at ald Verdens Rigdom ikke kand erstatte mig min Forliis, eller holde mig fra dette mit aller alvorligste Forsæt at have hende herfrem, hvor hun end stikker. Jeg udbeder mig Deres naadige Svar skriftlig til i Morgen og forbliver med største Underdanighed.

s. 22

TIL GENERALKRIGSDIREKTORIET.

[1765, Marts.]

En udi den dybeste Elendighed og Bedrøvelse nedstyrtet Fader seer sig nødtvungen for det Høyløvlige

General-Krigs-Directorii retfærdige Jndsigt at frembære denne sin væmodigste og med uendelige tusende Taare ledsagede Klagemaal over den hannem af en herudi Staden sig opholdende Capitain Falkenskiold [udviste] uartige og meget uanstændige Begegnelse, som bestaaer i følgende:

Mandagen d : 11te hujus bliver jeg om Aftenen paa det Kongelig Danske Theatro af Hans Høygrevelige Excellence Hr. Greve af Laurvigen inviteret med ham at soupere til Marechal, og siden ieg i den sidste Comedie intet havde at bestille, og S: T: Greven sagde ey at ville opholde sig paa Skue Pladsen for at see samme sidste Comedie eller Balletterne, befalede hand mig, saa snart som mueligt at indfinde mig, hvilket ieg og underdanigst adlydede. Jeg kom altsaa i et Sælskab, som bestoed af de tvende s. 23Herrer Commandeur-Capitainer Hogland og Steffensen samt Hr. Capitain Falkenskiold. Lidet derefter indfandt sig S: T: Greve af Laurvigen, som strax erklærede, at det gjorde ham ondt, hand ey kunde blive der, siden hand var bleven ansagt til Hans Mayestets Kongens Tafel, hvorpaa Greven et Qvarters Tiid efter tog bort. Soupeen gik da til den sædvanlige Tiid for sig. Langt ud paa Aftenen indfandt sig en Domestique hos Capitain Falkenskiold ved Bordet med en Compliment fra Greven, som undskyldte sig, ey at kunde have den Ære at see Sælskabet, som hand ved sin Bortgang havde lovet, siden en vis Minister paa Slottet, da hand var staaet op fra Kongens Tafel, havde overtalt ham til at blive hos sig. Lidet derpaa gaaer Capitain Falkenskiold ud af Døren og strax kommer ind igien med nogle Papirer i Haanden og siiger til mig: her er et Brev til Dem, hvorpaa han flyer mig et Brev forseglet med det Falkenskioldske Vaaben, og Udskrift: Til Hr. Rosse, bad mig brække og læse samme. Da jeg nu blev vaer, at Brevet var uden Underskrift og i det franske Sprog, samt ved at giennem læse den første halve Siide erfarede, at der var en meget skammelig Gierning udøvet imod mig, ved det at min Datter fra mig var bortrøvet, blev ieg uden for mig selv, kastede Brevet fra mig i største Vrede og spurte, hvem der havde skrevet dette infame Brev, hvorpaa hand, Capitainen, svarede: Læs kun Brevet igiennem med Koldsindighed, ieg skal have endeligt Svar derpaa, og naar De svarer, som De bør, og jeg formoder, da skal dette Papiir, pegende paa et aabent Document, som laae ved den venstre Siide af hans Tallerken, forklare Dem, fra hvem Brevet er, samt tillige fornøye Dem. Hvorpaa ieg blev meget forbittret, sprang op fra Bordet, tog min Hat og Kaarde og vilde gaae hiem for tilfulde at forsikres om min Ulykke, men blev med Magt holdt tilbage med dette Tillæg: Det nytter Dem ey, thi hun er allerede ikke meere i Deres Vold, og ieg slap ikke heller løs, førend det gandske Sælskab omtrent Klokken to op brød. Ja ieg har tillige siden erfaret, at da min Datter blev savnet hiemme, og man erfoer hos nogle af de theatralske Personer, at ieg var hos Marechal, er ieg meere end 10 Gange bleven søgt der, men idelig fornægtet at have enten været der, eller at være der, uagtet samme Personer paa Gaden selv haver hørt mange af de Talemaader, s. 24man haver nødt mig til at udstøde ved denne voldsomme og formastelige Omgang. Anden Dagen derpaa, som [var] Onsdagen den 13 hujus, haver jeg tilskrevet Hans Høygrevelige Excellence Greven af Laurvigen et Brev, men ey endnu været saa lykkelig at vorde blevet et Svar værdiget. Samme Brev følger her hos in Copia sub littera b, saa vel som det første af Hr. Capitain Falkenskiold mig leverede sub littera a.

I denne mig saa uforsvarlig paabragte Ulykke har jeg intet andet Middel tilovers end i dybeste Underdanighed at indflye til det Høyløvlige Krigs Directorium, at Høystsamme efter den Dem allernaadigst tillagde Myndighed vilde tilholde Capitain Falkenskiold at giøre Rede og Regnskab for den hans Omgang, samt fra hvem det omtalte Brev og det aabne Document er hannem leveret, paa det jeg derved kand faae min Daatter tilbage, hvilket min Ære forbinder mig til for at vise heele Verden, at jeg ingen Deel har i slig en skammelig Gierning. Jeg tvivler ingenlunde paa, at naar det Høyløvlige Directorium forestiller Hans Kongelige Mayestet denne uanstændige Omgang, at allerhøyst samme jo, der er den aller ømmeste Fader imod alle sine Undersaatter, lader en forurettet og høyligen krænket Fader vederfares Ret.

I Forvendtning af en naadig Bønhørelse henlever jeg i dybeste Underdanighed.

s. 24

*TIL UDGIVERNE AF DEN DRAMATISKE JOURNAL.
1771, 7. November.*

Mine Herrer!

En Dramatisk Journal har man ønsket for mange Aar siden; den kan tilveyebringe stoer Nytte for en Skue-Plads, da den, naar den er som den bør være, opvækker Eftertanke, Fliid og Paapassenhed hos de ærekiære handlende Personer, den arbeyder paa at fordrive det Kiædsommelige, som Efterladenhed kan foraarsage, og i det Heele underviiser, i det den paa en grundig og høflig Maade retter. Men om Deres Journal, mine Herrer, forskaffer vor Skueplads den Nytte, derpaa tillade De mig at tvivle, den røber en aabenbare Partiskhed; allene for at berømme og laste, berømmer og laster den med en overdreven og for en s. 25ung Journal meget utilladelig Myndighed; den viiser en skiødesløs og partisk Agtsomhed under Handlingerne i det den overseer og reent forbiegaar Hoved-Feyl, og derimod holder sig op ved adskilligt, skjønt samme grunder sig paa Regler, som De mueligen ikke kiender, med mere; kort, den forbittrer i Steden for at undervise, forværrer i steden for at forbedre; thi man veed hvad man gjælder uden at trænge til Deres Journals Mærke. Jeg formoder at De opfordrer mig til at beviise hvad jeg her siger, og jeg ønsker intet hellere end den Fornøyelse at opfylde denne Pligt: men for ey at indlades i en Penne-Krig, der er tvertimod min Tilbøyelighed og som mine Roller desuden ey kunne tillade mig, udbeder jeg mig den Ære af Deres Besøgelse, da jeg i al

Oprigtighed og Hengivenhed til Sandhed vil stræbe at viise Dem, hvad i Deres udkomne 5 Nummere er udeladt og burde udelades, hvori jeg saa meget mere haaber at kunne gjøre Dem Fyldest, som Vi paa begge Sider have Hoved-Handlingerne i en levende Erindring. De forlade mig denne Begiæring, som har Æren til Grund. De have paataget sig for Fordeels skyld |:jeg mener ikke egen, men almindelig:| offentlig at fornøye Publicum med vore Navne uden at navngive Dem selv, De tillade at jeg tager mig den Frihed for denne Gang offentlig at indbyde Dem under mit Navn uden at ville nævne Dem. Skulle De ikke ville unde mig den forlangte Ære af en Samtale med Dem, som jeg dog for det Almindeliges skyld sikkert venter, da fortryde mine Herrer ikke paa, at jeg offentlig maatte beklage, at De ey have villet give mig Leylighed al viise Dem, hvor uhøflig, partiiske og uefterrettelig Deres Dramatiske Journal er. Jeg har den Ære etc.

Lille Grønnegaden Huuset No. 186.

s. 25

1771, 25. November.

I Følge mit Brev i disse Blades No. 181 til de Herrer Forfattere af den Dramatiske Journal holder jeg det for min Pligt at bekendtgjøre, at De ey endnu efter saa rum en Tid har bæret mig med Deres Besøgelse. Vel fik jeg strax at vide paa Theatret, at somme holdte min Indbydelse for dristig, og at jeg maatte ikke tænke, De agtede at besøge mig: jeg ventede dog, s. 26 men forgiæves. Denne Deres Udeblivelse viiser en kiendelig Frygt for Sandhed og Overbeviisning, følgelig stadfæster i alle Ting hvad jeg har skrevet, samt giver mig Føye til at troe og sige: At personlig Had og andre Hensigter have drevet Dem til dette deres Dramatiske Foretagende. Herudover forkaster jeg med Fleere gandske og aldeles denne Journals Irettesættelser og Forskrifter som for største Deelen partiske, uædle og ubeqvenne, og derimod indskyder os for det billige og retsindige Publikum med allerydmygst Bøn, at Samme, som vores Overdommere ville væрге os for og befrie os fra slig fornærmende Medfart, da vi stedse vil stræbe efter at naae den Fuldkommen, os mangler, og med største Fliid søge at gjøre os værdige til Dets Yndest og at fortiene Dets Biefald, som den Dramatiske Journal har villet berøve os.

s. 26

TIL H. V. v. WARNSTEDT.
1780, 24. April.

Da ieg ingen Repertoire har haft for i Vinter, ey heller har kundet faae noget, uagtet ieg nogle gange har anmodet Hr Printzlau derom, saa kand ieg ikke Stykke-viis men i almindelighed efterkomme og opfylde Deres Høy-Velbaarenheds mig givne Befaling saaledes:

De saa kaldte gamle i Sælskabet haver udmærket og endnu udmærker sig, som det er den Høye Commission, Deres Høy-Velbaa renhed og Byen bekiendt.

Hr Arends har viist Flittighed i at kunde sine Roller, og efter min Skiønsomhed spillet meget tiere taalelig end slet. Hand giver ellers Haab ved ydermeere Fliid at blive meget god.

Hr. Thessen kand siælden sine Roller, og kand man ikke vel faae ham til at entrere i de forefaldende Characterer.

Flerer veed ieg ikke kommer under mit Omdømme.

s. 26

TIL STUDENT K. L. RAHREK.
Birckerød, 1782, 11. August.

Høystærede!

Med megen Følelse, skiønt stille, afbrød ieg vor sidste Sammenkomst. Med megen Følelse har ieg seet Mærker paa Venskab s. 27 hos Dem. Med megen Følelse, har ieg modtaget Deres Skygge-Samling, da den erindrer mig om Deres Bortreyse. Med megen Følelse sender ieg den tilbage tilønskende Dem all Himlens Velsignelse paa Deres Hen- og hastige Tilbage-Reyse, og bedende ey at forglemme Deres oprigtige Venner i min Kone og mig.

Kom ud til os med vore fælles Venner Rosings om mueligt.

s. 27

TIL H.V. v. WARNSTEDT.
1784, 19. April.

Jeg er vis paa, at Deres Høy-Velbaarenhed er overtydet om min Kones Redebonhed som Velvillighed i at efterkomme Pligter; men det kand derhos ikke være Deres Høy Velbaarenhed ubekjendt, hvorledes en Konstner maae være tilmode, naar hand skal arbejde, og ey finder sig disponeret, i sær naar hand tillige arbejder for Æren, at hand da maae frygte for at blive misfornøyet med sig selv; ikke destomindre for at afhielpen en Forlegenhed og naar Deres Høy-Velbaarenhed ville indestaae min Kone for ufordeeltagte Følger, skal hun pligtskyldigst forestille Rollen i Morgen, hvad Møye hun end vil udstaae derved.

s. 27

ELISABETH CAROLINE AMALIE ROSE

født BØTTGER

1738—93.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1770, 6. Marts.

Min lange Tieneste ved Theatret; den lidet tiltrækkende Gage ieg har for mit arbejde; de overmaade dyre Tiider at leve i, den Kummer og Trang, som dette naturligvis føder af sig, og mit maadelige Haab om den bedrøvede Eftertiid, alt dette krænker mig i Siælen og gjør mig livet suurt: ieg kand i denne Tiid nu ikke meere slaae mig igiennem, thi ieg har borget og laant saa længe ieg har kundet, ey heller nyde Sinds Roelighed, uden mig af Generositet forundes Hielp og Biestand. Deres Excellence og øvrige Herrer kand allene hielpe mig, De allene kand glæde s. 28 mig og lætte min Sorg ved naadigst og gunstigst at forbædre min Gage med 2 Rdr ugentlig, eller og skiænke mig en Frie-Comoedie, hvilken sidste ey kand være Cassa til mindste Skade eller Præjudice, allerhelst naar det blev paa en extraordinair aften. Lad denne min underdanigste og ydmygste Bøn nyde Deres Excellences og øvrige Høje Herrers Biefald! Bønhør mig dog til Deres Ære og min Fred og Glæde, da ieg uafladelig henlever med største Underdanighed og ydmyghed.

s. 28

TIL DET HØYSTÆREDE PUBLICUM.

[1773, 31. Marts.]

I Heenseende at den Dramatiske Journalist har taget Anledaf min Hæshed i Zarine at tillægge mig, at jeg har narret et heelt Publicum m. m., hvilken Beskyldning strider aldeles mod den Ærbødighed, jeg bestandig har haft for Publicum, finder jeg mig beføyet, for at vise min Uskyldighed i hvad da skeede, herved offentlig at bekjendtgjøre: at jeg om Tirsdag Formiddag var hæs, før jeg kom paa Prøven; at jeg midt under samme bad Hr. Bose og Hr. Clementien at melde paa deres Embeds Vegne min Tilstand; at Hr. Printzlau paatog sig denne Commission, og efter Prøven kom tilbage med dette Svar: jeg maatte spille, som jeg kunde, siden det var for sildig at sætte en anden Comoedie. Samme Dags Eftermiddag var jeg end slettere, hvorudover Hr. Rose gik til Inspecteuren, men fandt kun hans Karl, som han siger, til hvilken han sagde, at han vilde tale med Hr. Inspecteuren om Upasselighed i Sælskabet; imidlertid gik jeg paa Theatret uden at kunde repetere, og da jeg intet videre fik at høre, ansaae jeg Hr. Printzlaus Efterretning som en Befaling. Dette Sandfærdige beder jeg underdanigst og ydmygst maatte friekiende mig for en Beskyldning, som jeg al min Tid har skiælvet for at gjøre mig skyldig udi.

s. 28

TIL KAMMERHERREINDE D. L. v. WARNSTEDT.

1787, 26. Juli.

Til Vem, uden Dem Naadige Frue, kand ieg klage min Sorg, og søge tilflugt hos? Tal De min Sag hos Kammer-Herrn Deres Mand, og saa er ieg vis paa at finde Bønhørelse. I det mindste s. 29]: Forsickere ieg, veed Gud :| at Kammerherren ey skal lide 1 sk. Skade ved mig. Deres naadige Forbøn vil forskaffe mig den lykke af det laan ieg har søgt ved Theatret og saa er lycken gjort for Deres underdanige Tienerinde.

P. S. Min Siæl længes efter Bønhørelse.

s. 29

TIL H. V. v. WARNSTEDT.

1787, 22. August.

Med Skiælven og Siæle bedrøvelse Saa ieg og hørte Deres grumme Forbittrelser imod mig siste gang ieg havde den Ære at tale [med] Dem: men min Gud! Havde ieg og fortient det? Har ieg nogensinde forglæmt at opfylde min Pligter? Har ieg nogensinde forglæmt den Agt ieg skylder Deres Høy Velbaarenhed? Jeg tør Driste mig til at sige, Ney: men med alt det, maa ieg lide.

Jeg Tager mig den underdanige Frihed her at overlevere min P. M. til Den Høye Comision, I det faste Haab af Deres naadige Recomendassion og med en Hilsen Frae Encke Frueen Pfull fød Carsstenschiol som boer

paa Birckeröd er ieg stedse En underdanig Tienerinde.

P. M. I dette øyeblik gjør De Inførsel hos mig om De ey nu Ræder mig med Causion for 40 Rdr. Hør mit Raab.

s. 29

1791, 31. Marts.

Min ulykkelige forfatning nøder mig at uleylige og anraabe til Deres Høy Velbaarenhed om at have mig gunstig i Erindring angaaende min allerunderdanigste ansøgning om en Frie Comedie: nu er snart den beste Tiid forbie, og længere hen vil vist antallet af Tilskuere blive meget faa, beder derfor allerydmygst ey at forglæmme mig ulykke[lige] med hastig bøn[hørelse].

Var ieg ung, eller minne faa Fortienester som ieg har haft som Skuespillerinde endnu var i Hukommelse, saa ville Aarets-Tiid ey gjøre tilløbet mindre, men da Disse 2 Ting ey er mer saa haaber ieg tilgivelse for min Frygt og Dristighed.

s. 30

CAROLINE FREDERIKKE WALTER

født HALLE.

1755—1826.

TIL tTHEATEHDIREKTIONEN.

1769, 4. December.

Afvigte Fredag Aften efterat Comedien var endt, er ieg i Actricernes Kammer af Madamme Hallensen meget ilde bleven beegnet, i det hun ved adskillige Talemaader fornærmede ey allene mig men endog mine Forældre, ja talte meeget uartig om Jomfrue Bøttger, da ieg dog icke har fortørnet Madamen med andet end med min Flitighed og Pligtens Udøvelse, mine Forældre hades allene fordi De ere mine Forældre, og Jomfrue Bøttger igiennemhægles fordi hun med saa stoer Fliid arbejder paa min Lykke ved Theatret. Det blev icke Derved; Da Madammen begyndte at blive Madt i at skiende, fremkom hendes Pige og overfaldt mig med Nærgaaende Skiældersord, med meere som ieg her icke vil andføre, Da ieg nu paa Skuepladsen icke foretager mig noget i Roller uden efter Directionens Ordres og Jomfrue Bøttgers underviisning, ieg og befrygter, at Jomfrue Bøttger formedelst slig en Medhandling kunde blive kied at tage sig mig and, hvorved ieg vilde tabe mangfoldig, saa er min underdanigste og ydmygst Bøn, at Deres Excellence og De Høye Herrer Naadigst og Gunstigst ville erhverve mig Freed, og paalegge Madam Hallensen at skaane mig for hendes Jalousie og Vidrige opførsel; samt alvorlig forbyde hendes Pige at befatte sig med andre end sin Madame. I Haab at denne min billige Begiæring Naadigst og Gunstigst bliver mig accorderet, hendlever ieg med største Underdanighed og ærbødighed.

s. 30

TIL V. A. v. D. LÜHE.

1770, 19. Februar.

Efter halv syvende Aars Tieneste ved det Danske Theatrum merker ieg at Arbeydet som Actrice tager meget til, og da den liden Gage, ieg har, bliver tillige utilstrækkelig for mig, ihenseende til min tiltagende Vext, der udfordrer meere til Klæder og saa videre, saa at det er mig umueligt nu og her effter at bestride det Høystfornødne med mindre mine Omstændigheder blive forbædrede, hvorføre ieg indflyer til Deres Excellence og s. 31de Høye og Høyforneme Herrer at De efter sædvanlige Naade og Deres bekjendte Retsindighed ville beviise mig den Naade og Godhed at forbædre min Gage med 2 Rdr. Ugentlig. Saadan Naade og Godhed vil give mig Mod og Kræfter, at gøre mig meere og meere værdig til Deres Excellences og De øvrige Herrer Directeurers Naade. Da ieg i Haab at blive bøn[hørt] henlever med største Underdanighed og Ydmyghed Deres Excellences Tiennerinde.

s. 31

TIL KONGEN.

Christiania, 1782, 6. April.

Med den største Sinds-Bekymring har jeg erfaret at Deres Mayestæt har anseet med u-naade et Skridt frae min Siide, som langt fra icke har havt den mindste Tilsidesættelse af min allerunderdanigste Lydighed mod Deres Mayestæt til Hensigt men uformodentlige Hændelser som eene angik mig og som jeg er alt for ringe her at fremføre. Den naade mig altid er viist skal staae uforglemmelig i min Erindring og jeg var den utaknemmeligste af Deres Mayestæts undersaatte om jeg icke erindrede de lykkelige øyeblik jeg har været værdiget Deres allerhøyeste Velbehag. Tillad derfor Allernaadigste Konge! at jeg med denne hellige Forsikkring, som en indfødt Undersaat alleene føler, afbeder allerunderdanigst, hvad jeg kan have foretaget mig som har mishaget Dem og ansøger den eeneste naade som jeg attraaer at jeg og min Mand maatte

ansees med liige Rett, som alle andre der lever under Deres lykkelige Regjering, og ikke som fremmede. Opnaaer jeg denne naade som min nu værende Forfatning og Sindelaug forsikkrer mig om at være værdig til, vil jeg siden afvente hvad Skjebne forundes mig og i hvad Land jeg end finder mit Leve-Brød, ansee det Land som hører til Deres Mayestæts Stater som det hvortil min Hengivenhed og Fædrenelands-Kjærlighed meest skyldes.

s. 31

*TIL PROFESSOR K. L. RAHREK.
Stockholm, [c. 1822], 17. Januar.*

Det ær mig en san glæde at se mig i hukommen af mine kære lamsmæn, men i særdeleshed af en man saam de, ves sande og store faarthiænnester ieg baade ærer og beondrer. vor löglig s. 32ær ege Talies baren i dannemarg, saam har en saa stor beskødere og vor lögli ær ege dæn konstnere, saam kan aabarbede sin konst onder dæres øyne og mæd dæres raad, hendes vergomme flid skal snard brenge hende tel maalet, da dær imod en konstnere, saa sælv skaal oparbejde sine insegter uden en god raadgivere dæn lærer kænnde vor torni Talies stig ær, og vor lögli man ær, nær man onder alsit arbejde ved sludet af sin bane tror si ha faarthiænd et Minde i Talies Tæmpel, mæn ag vor faa tør smigre sig mæd dæt haab.

Min længsel æfter at inu se mid ælskede fødeland ær stor, mæn haabet at inu en gang faa en pærmision paa en kaard tid ær al min trøst, og vor löglig skal ieg da blive, nær ieg i dæres sælskab faar se de danske skuespel, se deres fræmsteg, høre dæres dom og mæd glæde ræge kransen tel mine gamle kammerade, ti Gud ved avensye ende fendes i min siæl. Jeg ælsker min konst aaver ald i Værden og skal dæt glæde mig at fende dæn i fuldkommenhed i de tæmpel, dær ieg sælv ær aapammet. Lev nu löglig og tro at ieg stædse anser dæt faar en ære at ibland faa være erendred af dem. Hælse alle mine lamsmæn saam ær saa god og paaminder sig Carolina; bed dem tro at uagtet ieg ær i Sværrie, ær og bliver min hele siæl daag dansk. Jeg har dæn ære at faarblive til døden dæres telgivne lamsmanende og thiænnerende.

s. 32

*CHRISTOPHER HARTMANN ØRSTED.
1721-87.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1756, 17. December.*

Da et Aar nu er forløben siden Acteurerne fik Buxer til de Theatraliske Dragter, og det nu er paa den Tiid, da de pleyer at faae dem, saa indstilles dette til De Høye Herrer Directeurers Godtbefindende, om De vil accordere enhver Acteur en vis Penge, som kand beløbe sig til 6 Rdl, eller og at enhver skal lade dem forfærdige, og siden indsende Regning derfor; Hvorjaa vi venter De Høye Herrers gunstige Resolution.

s. 33BREVE
FRA DEBUTANTER FØR 1800

s. 34

s. 35

*JACOB ARENDS.
1743—1801.
TIL SKUESPILLER FREDERIK SCHWARZ.
1777, 31. Juli.*

Høystærede Herr Præses!

Eenhver af os i sær føler Ligesaaameget som De, hvor høyt vi bør at agte saa store Mænds og retskafne Kienderes Yndest, som Herr Stats-Sekreter Guldbergs, Herr General Eichstæds og Herr Etats[raad] Jacobis ere; og hvilke Pligter Deres opmuntrende og gunstfulde Udtrykke paalegge os i Henseende til vores Selskab, nemlig: utrættet Fliid til at erholde disse Opmuntringer igientagne i virkeligt Biefald grundet paa prøvede Frugter af vores Arbejder.

Vi vedtoge |: skrive De :| i sidste Samling at lære Roller af Alzire for at øve os i at ricitere samme ved Selskabets Begyndelse; og da vi ere Mænd og ikke Børn, saa tvivle De ikke paa, at vi jo agte at opfylde denne Vedtægt. Meget vel! men De tillade os at erindre, at det er just i Følge af denne Bestemmelse og i Hensigt paa det væsentlige i Selskabets Forretninger, at vi tror at have Grunde, som forbinde os til at henvende vores Fliid paa Stykker af mere Nødvendighed for os end det benævnte. Det var |: uden Tvivl erindrer Herr Præses det selv :| Deres Enthousiasme og vores Agt for Hr. Stockfleths Oversættelse, som bevægede os til at vælge denne Tragoedie for vores Øvelser. Mueligt, tænkte vi, naar Direktionen og andre Velyndere see dets Forestilling, kunde man faae det bragt paa Theatret, hvortil vi i mange Henseende fandt

det værdigt; nu veed De selv, Hr. Præses! at Stykket er allerede antaget af Directionen, ja, De har endog selv sagt os, at Rollerne ere uddeelte, og deraf have Personer uden for vores Sælskab faaet de betydeligste. Altsaa seer De, at den egentlige Aarsag for vores Valg ikke meere s. 36existerer, og synes os derfor, at det er ingen Forbrydelse imod vores Love, at vi ikke umage os med forgiæves Arbeyde. Men Øvelsen? Ja! Nyttens af vore Øvelser ere uden Tvivl bestemt for Theatret og er det da ikke bedre at anvende den Umage paa de Roller, som vi virkeligen skulle spille, end paa saadanne, som allerede ere faldne i andres Lod? Og monne ikke enhver af os haver og ydermeere faae saa mange, som hans Kræfter og mueligste Flid tillade ham at udføre? Sandt! enhver af os have ikke versificerede og tragiske Roller; men, foruden at vi ikke alle attraaer at spille i Tragoedier, saa have vi jo bestandig øvet os i at læse Peder Paars og recitere Gellerts Fabler, og altsaa ikke mangle aldeeles Begreeb om at recitere Vers; ydermeere, da Repetitionerne begynde med den Giærige førstkommende Mandag og skal fremdeeles vedvare, saa haabe vi, at Herr Præses ikke tager mishageligt, at vi yttre denne Meening: at det i det mindste kan beroe med Alzire indtil vi ere færdige med nogle af de vigtigste Stykker, som fordres paa Theatret; Ja, vi troe endog, at De selv ville føye Deres Votum til denne Beslutning, at De i øvrigt bør være overtydet og forsikkert om, at vores Iver og Bestræbelser for Sælskabets Opkomst og væsentlige Øyemed skal altiid stemme overeens med Deres Ønsker. Disse vore Tanker havde vi gierne efter Begiering sendt Dem paa Deres eget blanke Papiir, men da et Quart-Blad ikke kunde rumme samme, have vi været nødsagede til at sende dem paa et andet. Zamors Rolle er bestemt for Herr Rosing, saaledes har Herr Justits R: Træschow sagt.

Vi henlever med megen Høyagtelse.

3*

s. 36

*TIL THEATERDIREKTIONEN.
1782, 26. Marts.*

Ved dette Theater-Aars Udgang fordrister jeg mig atter at ansøge den Kongelige Theater Commission underdanigst om at erholde min salige Formands Clementins Gage, hvortil jeg troer følgende Grunde at være overbeviisende: Ved at antages til at spille alle Roller som pære comique blev mig af forrige Direction helligens lovet, at jeg skulde erholde Clementins Gage, saasnt jeg kunde bestride hans Roller; dette Løfte har jeg for 7 Aar siden erholdt; allerede for 3 Aar siden er jeg af adskillige s. 37brave Folk, endog Personer af forrige Direction bleven omspurgt, om jeg ikke havde bekommet Clementins Gage, og da jeg med Sandhed maatte svare ney, have de forundret sig derover; Jeg smigrer mig at have, saavidt mueligt, tilfredsstillet det Kongelige Huuses saavel som det heele retskafne Publici Forventning, i det jeg med Flid og Nøyagtighed har opfyldt mit Embeds Pligter. Jeg har desuden spillet endeel af Ørsteds, Suhms og Thessens Roller endog som pære noble; hvorvidt samme have lykkedes, overlades det skiønsomme Publici Omdømme. Saameget fordrister jeg mig selv at sige: at jeg ikke troer mig mindre værdig til de Kongelige Gratialia og Douceurer, end enhver anden ved Theatret. Hertil kommer endnu, at jeg er forsikkert, den Kongelige Theater-Commission ikke vil tillade, at en Mand, der ved Studeringer og Flid har søgt at gjøre sig værdig til Kongens Naade, skal ved Nød og Mangel saaledes tabe Modet, at det siden ikke bliver mueligt at hielpe ham, thi naar Bekymringer har fortæret Sinds og Legems Kræfter, tillige Sygdom og Huus Sorg har gjort mig liig en Suhm og Thessen og gandske uskikket til Theatrets Tieneste, da vil intet uden Døden kunde redde mig fra denne Tilstand. Jeg skal da med Græmmelse paa min Sotte-Seng see min fattige Hustrue med 7 umyndige smaae omkring mig; hvilke jeg enten ved Døden snart maae forlade eller og i Mangel og Armod tillige med dem slæbe paa et af Sorg fortæret Legeme og tabe det for en Fader saa hierteglædende Haab i min Alderdom at høste Frugten af mine Børns møysommelige Opdragelse. Saa sørgelig en Udsigt har jeg, fordi Gud har paalagt mig en stor Familie. Den dyre Tid, vi leve udi |: da alle Livets Nødvendigheder ere 3 à 4 gange saa dyre, som i forrige Tider :| har saaledes derangeret mine Omstændigheder, at det er mig aldeeles umueligt uden Kongens allernaadigste Understøttelse at slippe derudaf. Det er nu 24 Aar, siden jeg blev Student, og 22 Aar, siden jeg tog med Berømmelse min theologiske attestats; for endeel Aar siden kom jeg netop en Dag for silde, ellers havde jeg uden Tvivl været Pagernes Informator i Stæden for nuværende Etats-Raad Hiorthøy, som da blev det, og havde maaske i denne carriere kundet gjøre samme Fremgang som han; den salige Ober-Hofmarschal Friderich von Moltke havde gierne hiulpet mig. Skulde min s. 38underdanigste Ansøgning ikke finde Biefald og Bønhørelse, saa beder jeg allerunderdanigst, at hans Kongelige Mayestæt paa den kongelige Commissions recommendation |: som jeg underdanigst udbeder mig :| allernaadigst vilde kalde mig til at være Præst, hvortil jeg ved mine examina har gjort mig dygtig og værdig og har jeg med Biefald ofte prædiket baade tydsk og dansk til Høymesse nesten i alle Stadens Kirker. Man erindre sig, at en Acteur tilforn er gaaet ud fra den danske Skueplads og bleven Præst og Provst i Sielland, saa vil man ikke forundre sig, at jeg som Acteur søger at blive Præst; thi paa min Opførsel og Levnet haaber jeg ikke, nogen kan have det mindste at sige. Skulde dette Forslag ey heller finde Gehør, saa beder jeg allerunderdanigst, at Hans Kongelige Mayestæt vilde give mig allernaadigst Forsikkring paa et andet got Levebrød, da jeg endnu er redebon med uforfærdet Mod og urykkelig Flid i min Alders 39te Aar at studere til examen juridicum og tage samme paa latin cum caractere laudabili, paa det jeg ikke som en brav Student stedse skal leve i en ringe og foragtet Stand; thi jeg haaber at kunde være Staten nyttet i det, som Hans Kongelige Mayestæt allernaadigst fandt for got at bruge mig til.

s. 38

TIL H. V. v. WARNSTEDT.
1784, 18. Juni.

Efter Høyvelbaarne Herr Kammerherre og Directeur von Warnstedts Befaling har jeg herved den Ære at melde:

At min Gield til Braütigam med Directeurs Cautioun er 630 Rdl.

Til Kongens Cassa af min Gage optaget 150 —

er 780 Rdl.

Hvad jeg iøvrigt skylder til Skræder Bennicke, som er over 100 Rdl., 2de Skomagere for mig og mine Børn, Kræmmer Schmidt i Høybrostrædet for bekomne Vahre, Schrike hos Conditior Jørgensen, som har endeel af mit Sølvtoy og mit Uhr i Pant, min Slagter og min Bager for bekomne Vahre, til Assistance-Huset, hvor min salig Kones Klæder og eendeel Sølvtoy staaer i Pant, og fleere, er mig umuligt specificce at anføre, saasom jeg med de fleeste har daglig Regning og Gielden altsaa bestandig voxer, da min næste Gage og meere alt er fortæret, s. 39og jeg altsaa intet har at betale med; dog kan jeg eedlig bevidne, at denne min Gield stiger nesten til ovenanførte Summa. Men det, som meest plager mig, er den daglige Kummer, som Mangel af Brænde og Smør, Linnet og Klæder til mine 7 nøgne Børn foraarsager mig, da jeg bestandig har stræbt at passere for en ærlig Mand, men for nærværende Tid seer mig i den sørgelige Yderlighed, at jeg ey engang er i Stand til at skaffe Kone og Børn den nødvendigste Klæde og Føde, ja ikke engang at betale mine Piger deres Løn til forestaaende St. Hans Dag. Spørges: hvorledes skal en Acteur i denne Forfatning vedligeholde Munterhed og Lyst til sit Embeds Førelse og fuldkommen og uden Feyl kunde spille sine Roller, især, naar han med en god Samvittighed veed, at han uden Brøde ved stor Familie og dyre og svære Tider er geraadet i denne Tilstand?

s. 39

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1796, 29. April.

Den høie Kongelige Theater-Direktion tillade mig herved at fremlægge følgende underdanige Erklæring om min Person:

Jeg er fød 1743, blev Student 1758, tog anden Examen med Berømmelse 1759, blev Candid: Min: med Distinction 1760, har præket baade i det tydske og danske Sprog nesten i alle Stadens og i mange Holstens og Siellands Kirker, underviist i alle academiske Videnskaber saavelsom det franske og tydske Sprog mere end 300 unge Mennesker af begge Kiøn; været Collecteur ved Tallotteriet fra 1772 til 1776, og i den Tid indbragt til Kongens Kasse over 11/2 Tønde Guld allene ved min Collection. |: Hans Kongelige Majestæt har offentlig i Aviserne lovet enhver Collecteur, som derefter skulde søge Tieneste, god Befordring. :|

I 21 Aar fra 1775 til denne Dag har jeg været Skuespiller ved Theatret. Jeg er nu 53 Aar gammel, og mit knækkede Mod har tillige saaledes svækket min Hukommelse, at jeg befrygter ved Theatret snart at maatte overleve mig selv.

Da jeg ved mine Videnskaber og min Flid i at opdrage saa mange unge Mennesker til Statens Nytte og Tieneste troer at have gjort mig fortient til et anstændigt Embede i Staten, saa er min underdanige Bøn til den Kongelige Theater-Direktion, høisamme vilde ved sin alt formaaende Anbefaling til Hans s. 40Kongelige Majestæt forhielpe mig til at erholde en saadan Betiening.

Ved Theatret troer jeg ofte at være tilsidesat og fornærmet, hvorpaa det maatte tillades mig blant mange allene at give et Exempel:

Grev Ahlefeldt forbedrede i sit første Directions Aar nesten hver Skuespillers Gage undtagen Madame Knudsens og min; os to gav han en Benefice. Uagtet jeg daglig underviste hans Kone og Datter i det danske Sprog, og taleden nesten hver Dag med ham, har jeg aldrig aabnet min Mund til ham om Forbedring i min Gage; hvilket han selv, da han endnu er her i Byen, skal bevidne. Jeg troede naturligen, det var umuligt, at han, som gjorde til alle store Løfter, kunde i en almindelig Gageforbedring forbigaa mig; han tillod Hr. Schwartz at reise til Engelland, og i de 4re Theatermaaneder April, Maj, September og Oktober, i hvilke Hr. Schwartz var i Engelland, spillede jeg bestandig, endog nogle af Hr. Schwartzes Roller. Da han kom hjem fra Engelland, fik han 100de Rdl's Tillæg, og jeg blev forbiøgaet.

De 600de Rdlrs Gage, som jeg fik samme Dag, da Hr. Schwartzes Gave blev paa 600de Rdr, ere i disse dyre Tider ey tilstrækkelige til min Underholdning, uden al jeg nødes til at paadrage mig Gield, især da jeg nu aarlig maae af min Gage betale til Enkekassen for min Kones Pension. Min underdanige Anmodning .til den

Kongelige Theaterdirektion er: at Høisamme vilde forskaffe mig Exspektanse paa Nikolai Kirkes Klokkerembede]: hvilket ikke, som jeg haaber, vilde være vanskeligt, da forrige Klokker Korn havde i mange Aar Exspektansen, før han fik Embedet, fordi, som man siger, han var forlovet med Numsens Kammerpige :] og at mig imidlertid maatte tilstaaes et aarligt Gratiale af et par hundrede Rigsdaler i Tillæg, indtil jeg erholdt Embedet, paa det jeg nogenledes kunde leve uden Kummer og altfor besværlig Information, som nu paa min gamle Alder falder mig meget tungt, da jeg indtil Vacance falder, vil stræbe, saa længe mine Kræfter tillade det, paa det beste at opfylde mine Pligter. Skulde dette efter min lange Tieneste ikke være giørligt, haaber jeg af min oplyste Direktion, som veed, hvad Flid og Studeringer fortjener, for mine mange Aars Tieneste, min vel anvendte Tid og mit ustraffelige Levnet, som med mangfoldige s. 41 Attester kan bevises, jo før jo hellere at anbefales Hans Kongelige Majestæt til en anden god Betjening i Staten. Hans Kongelige Høihed Kronprindsen har lovet at befordre mig ved Toldvæsenet. Jeg troer at have Bet til at forlange en saadan Betjening, som man tilforn har givet en af vore Skuespillere, navnlig Holberg, efter 5 Aars Tieneste ved Theatret, nemlig Tolderembedet i Horsens. Videre strækker min Ambition sig ikke. Jeg ønsker allene i mit 53 Aar at kunde leve uden Trang, og opdrage mine Børn til Statens Nytte og Tieneste saaledes, som jeg hidindtil i min Levetid har til Statens Gavn dannet saa mange Fremmedes Børn.

s. 41

METTE MARIE ASTRUP.
1760—1834.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1812, 30. September.

Allerede for længesiden har Venner, Bekjendte og Skuespilyndere bevidnet mig Deres Fornøjelse over at see mig i denne Vinter fremtræde som Dronning Elisabeth i Schillers Marie Stuart, et mig aldeles ubekjendt Sørgepild. Selv Hr. Professor Rabech skal, som man har forsikkert mig, i et og andet offentlig Blad, [have] smigret min Konstner Forfængelighed med at [ønske at] see Madame Hæger og mit Spil, [og derved] spaaede sig en sand Kunstnydelse.

Til min største Forundring erfarer ieg nu: at denne Rolle er bleven tildeelt en Konstsøster, hvis Værd jeg fuldeltigen erkiender. Mine foresatte miskiender mig ey — det er ikke Rolle Nid, som har givet mig Pennen i Haand — thi saalænge ieg har tient har jeg høyst siælden frabedet mig — men sikkert aldrig tiltryglet mig nogen Rolle. Ikke heller beder ieg om Elisabeths Rolle — Ney paa ingen Maade; Men ieg beder blot at Dirritionen vil bevaagen lade mig vederfare, hvad der er skeet yngre, nemlig at befrie mig for Dronningen i Hamlet, som Ligesaalidet bør falde i min Lod, som Dronningen i Marie Stuart. Da dette er den første Bøn af denne Natur ieg fremkommer med for nærværende Theater Bestyrelse saa smigrer jeg mig med det Haab, at jeg som Theatrets ældste Skuespillerinde, vilde vorde bønørt.

s. 42

JOHAN CHRISTIAN DUE.
1761—1836.
TIL THEATERCHEF A. V. HAUCH.
1802, 6. Maj.

Et af de gladeste Øieblike i mit Liv, var den Dag da jeg igien var saa lykkelig at faa Deres Høyvelbaarenhed til Schef, hvor ofte har jeg ikke maattet savne den Opmuntring og godhed der saa tidt faldt i mit Lod, under Deres Højvelbaarenheds forrige Bestyrelse, og ikke uden med Sandhedsfølelse kan ieg sige som Møller i Sølvbrylupet »den Glæde at jeg igien kan forrette min sidste Tieneste under min Priisværdige Schef vil foryngge mig« — og i det Haab at jeg endnu maatte findes Ligesaa værdig til Deres Høyvelbaarenheds godhed, er det jeg Underdanigst vover at bede om en liden forbedring i mine Kaar, disse sidste dyre Aar og Enke-Kassen som jeg endnu har endeel Aar at afbetale til, har endog ved den strengeste Oconomie været Aarsag til at jeg er kommet i giel, den er ikke stor, men altid trykkende naar man som Ærlig Mand gerne vil betale og ikke kan — i det faste Haab og med den Forsikring at alle mine Bestræbelser skal være at vise mig saa Værdig til Deres Høyvelbaarenheds Naade som det staar i min Magt, Venter jeg en gunstig Bønørrelse og forbliver jeg med den dybeste Ærbødighed etc. etc.

s. 42

PETER THUN FOERSOM.
1777—1817.
TIL HANS MODER, ELLEN SOPHIE THUN FOERSOM.
[17]98, 30. November.

Min gode, kiære Moder!

Jeg havde bestemt at jeg vilde bie med at skrive Dem til til i Overmorgen, da Posten først da afgaaer; men det er mig umuligt at opsætte det længere, og skiøndt det alt er et Par Timer over Midnat, og jeg i dette

Øieblik kommer hiem fra en lille Kreds, der i Aften har høitideligholdt min 3die og sidste Prøve for Publikum, maa jeg endnu underholde mig skriftlig med Dem en halv Times Tid, før jeg gaaer til Hvile. —

s. 43 Mine Tanker har i de sidste Tider ubeskrivelig tidt været hos Dem, min eiegode Moder! mangt et Øieblik har den Tanke at De troede De havde tabt min Fortrolighed, forbittret mig selv i Aften, da jeg er varm af et Par gode Væseners Glæde og Deeltagelse i min Lykke, og giennemstrømmet af de uforklarlige Følelser, som en stor Folkeskaars Bifald opvækker især hos den begyndende Skuespiller, sniger denne bittre Tanke sig nu og da ind i mit Bryst, og omskifter min Fryd til Smerte.

Vil det glæde Dem, gode Moder! at jeg fortæller Dem her, at jeg i Aften har aflagt min sidste Prøve for Publikum i det kongel. Herskabs Nærværelse, og er bleven hædret med Bifald? Min Rolle var: Herremanden Valters i Skuespillet: Falsk Undseelse. I Morgen venter jeg min Bestalling som kongelig Skuespiller. — Min Bane er valgt — mine første Skridt vare meget heldige. Den store Vei ligger udstrakt for mit Syn, som en smilende Alpe-Egn, hvor hist og her Vandringen gaaer over steile Klippetoppe, men hvor ogsaa nu og da blomstrende Rosen-Sletter, og susende Myrtelunde oplive den mødige Vandrer. Alle — selv de, som her, før jeg gjorde dette Skridt, raadte mig meest derfra, har, efter at det er giort, glædet dem derover, og ønsket mig hiertelig til Lykke dermed. — Og min Moder skulde være den eeneste, der i det Øieblik jeg traad over fra min akademiske Vei paa denne Bane, i det Øieblik, da enhver, der elskede mig, gav mig Haanden, og raabte et: Gud være med Dig og gjøre Dig lykkelig! trak sin Haand tilbage, og ikke gav mig sin Velsignelse med paa Reisen? — Nei — det er umuligt — ved Gud! umuligt! — Jeg forsikere Dem helligt, at jeg har valgt denne Bane af Lyst, og at dette Skridt ikke var Flyvegriller. Tiden vil nok opklare dette, maaskee snart: og da vil det sees, at det var en høiere og ædlere Bevæggrund, der drog mig over i Skuespiller-Standen, og at det var kiære Baand, som bandt, og altid ville binde mit Hierte dertil, indtil det ikke slaaer mere. — Naar engang det hele Skuespil hernede er til Ende, skal vel ogsaa jeg gjøre den store Entrepreneur Regnskab for hvorledes jeg spillede min Rolle, hvorledes jeg aagrede med hvad han betroede mig, og jeg vil vist gjøre det med Rolighed, ogsaa for dette Skridt. —

Jeg kan umuligt troe, De, gode, oplyste Moder! har Fordom s. 44 mod Standen. Den staaer her ved Siden af de øverste, som overalt, hvor man indseer, hvor usigelig vigtig for et helt Folks Moralitet og Kultur en Skueplads er. — Dagen efter jeg 1ste Gang havde debuteret for Publikum i Jacob Langenfeldts Rolle, skrev en af Danmarks bedste Digtere og en af dets ædleste Borgere følgende Linier i min Stambog, som just ligger for mig, og som jeg maa afskrive til et Beviis paa, hvorledes den oplyste Mand her dømmer:

»Mennesket Foersom er mig inderlig kiær; den vordende Kunstner vinder min hele Agtelse. Gid da Dit Kald, det ærefuldeste jeg kjender, naar man har valgt det af de Aarsager, som bragte Dig paa Skuepladsen, gid det snart vise sig erkjendtligt imod Dig, og evigt blive Dig ligesaa kiært og dyrebart som nu! — Rahbek har sagt: »Hiertet er den rørende Skuespillers Genie.« Gid Du da aldrig saune den Roes, som Dit Genie berettiger Dig til, men stedse høste Din Løn i Din Selvbevidsthed og Dine Medborgeres Bifald!« — Saavidt min Vens Ord. — Gode Gud! hvorfor tænke saa faa saaledes!

Maaske har Rygtet, som saa ofte lyver, fortalt Dem, at jeg valgte Skuepladsen af andre motiver; thi her i Byen har det idet mindste sagt, at jeg blev Skuespiller af Kierlighed til en Skuespillerinde, med hvem jeg vilde gifte mig. — Var denne endog min eeneste Bevæggrund |: og jeg forsikrer at den er det ikke :| hvad var det da mere! At tilslutte sit Hierte for Kierlighed i en Alder, da Naturen saa almægtig tænder denne Flamme; at tillukke sit Øie for denne søde Stjerne, der leder os fra Livets Rosentid giennem Ørkener og Parader hen til de stille ukjendte Egne bag Tidens Hav — det var Daarskab, om det var muligt! Dette kan og bør aldrig forurolige Dem. Thi vær vis paa, min beste Moder! at den Pige, jeg vil give min Haand som Mand, hun være nu Skuespillerinde eller ei, vist altid skal være saaledes, at De med Agtelse og Kierlighed vil kunne trykke hende til Deres Hierte, og indslutte hende i Kredsen af Deres Børn, som alle elske Dem saa meget! —

Nu nok herom! —

De maa tilgive, at jeg ikke før har skrevet Dem til. Thi dels var jeg i en 8te Dage syg af et Anstød af Nervefeber, som kunde blevet farlig; dels var jeg, da jeg blev frisk, beskieftiget s. 45 med at studere min Debut-Rolle, og endelig maatte jeg hver Dag, ligesom og for Fremtiden, gaae paa Fegteskole fra 8—10 om Morgenen, fra 10—12 paa Syngeskole, og fra 2—4 paa Dandseskole. Jeg lærer disse for en Skuespiller, der gaaer ind i det Fag, jeg spiller i, nemlig Kavaller Faget og de yngre Elskere, uundværlige Ting, paa Theaterkassens Regning, og jeg haaber at lære dem ret brav. —

Saavidt kom jeg i Gaar Aftes eller Nat med mit Brev, og i Dag har jeg modtaget Deres og Magdalenes Skrivelse hvis Indhold har giort mig saa lykkelig og rolig, som kun faa ere. — For den tilsendte Foræring aflægger jeg Dem min oprigtigste og erkjendtligste Taksigelse; men for Deres moderlige Bifald og Velsignelse over min nye Bane modtage De mit Hiertes sønlige, inderligste Tak; og mine gode Søstre være overbeviste om, at det aldrig skal glemmes den Beredvillighed, de gav mig deres søsterlige Lykønskning med. Jeg mangler Intet mere; jeg har i mit 21de Aar det meste af det, hvorfor saa mange kjempe det meste af deres Liv, og aldrig naae det: Levebrød, Selvstændighed og Uafhængighed i et par gode Venner; den Lykke at dyrke en Kunst, jeg elsker; og den skønne Udsigt nu snart at kunne blive Mand og Fader, som min

theologiske Vei længe vilde have skildt mig ved. — Hvad kan mit Hierte vel ønske sig meer? Til Foraaret |: i Maj eller Juny :| naar Skuespil Huset lukkes og Herskabet reiser paa Landet, seer jeg Dem vist igen; og hvormeget glæder ikke denne Tanke mig! — Magdalene takker jeg meget for hendes Brev, ligesom og den gode Trina, som jeg, paa min Ære, snart skal svare; det er en Skam, at jeg ei har gjort det før; hils hende og Sofia 1000 og 1000 gange fra mig. — Hvad Dato Rosing er født kan jeg umuligt i Dag sige Dem, da han og Familie i disse Dage ere paa deres Lyststed paa Fredensborg og blive der til Mandag; dog veed jeg temmelig vist at han er 46 Aar; næste Post skal De vide det bestemt. Han kom til Theatret i samme Alder, som jeg, neml. 21 Aar, og, husker jeg ret, fortalte han mig forleden, han havde været derved i 25 Aar. — Nu lev vel, min iegode beste Moder! vær inderlig takket for Deres Brev, og ophør aldrig at elske Deres lydige Søn.

Kristianshavn, Lille Torvegade Nr. 81.

S. 46

1799, 18. Januar.

Min kiære, gode Moder!

Allerede d. 29. Dec. forrige Aar skrev jeg til Dem, og vor gode Trine; men af Deres Brev, som jeg i Dag har faaet, seer jeg at hiine Breve endnu ikke maa være komne til Dem, eller maaske forkomne; hvilket vel og kan være muligt med Postens da værende uordentlige Gang over Beltet. — I Dag skynder jeg mig da alt hvad jeg kan, for i et Par Timer at ønske Dem et glædeligt Nytaar. — Gud veed, jeg ønsker Dem, gode Moder! langt mere, end jeg formaaer her at sige: bliv lykkelig, meget lykkelig, endnu i mange kommende Aar!

De har giettet ret, min beste Moder! at jeg er forlovet. — Jeg fortalte Dem det i det ovenomtalte Brev, og vil her gientage det. Jeg skriver dette hos min Brud, hos min gode, kiære Diva; hun lægger sin søde Haand hen over min, og vi bede begge om Deres moderlige Velsignelse! Lad da Deres Bifald, gode Moder! nedbringe Held og huuslig Tilfredshed fra Himlen over vores Hoved; og lad den strøe Roser over den lange Bane, vi Haand i Haand ville vandre sammen. —

Min Diva vil endelig, at jeg skal skrive noget mere om hende, og dog maa jeg ikke rose hende, hvorledes jeg saa skal bære mig ad, veed Pokker. — Nu vel da — hun er snart 20 Aar; er kongelig Skuespillerinde, og har før været Dandserinde; saa høi, at hun for at kysse mig, maa hæve sig lidt paa Tæerne, hvilket hun da og altid maa; thi at bøie sig, sømmer sig jo ikke med en Elskers Værdighed? — Forresten forstaaer det sig selv, at hun i mine Øine er meget smuk. — Rigtig nok paastaaer gamle Moer henne i Kakkelovns Krogen, at min Pige ligner mig; men det siger jeg er en aabenbar Usandhed; thi Diva er 1000 og 2000 gange smukkere end jeg nogensinde har været; da hun har store brune, sielfulde Øine, kastaniebrunt Haar, en skiøn Pande, deilige Tænder, ret kysselige Læber, smukke Arme, en allerkjæreste lille Fod — |: nei, her faaer jeg Smek over Fingerne :| og vil altsaa holde op. — Men min Pige er ogsaa god — og hvad der endnu er sieldnere her, og især for en Skuespillerinde! hun er huuslig og arbeidsom. —

Jeg er ikke rig, det maa Du ogsaa skrive: siger min godes. 47Diva-Moer — og jeg svarer: Du veed ikke hvor rig Du er. — Et Hierte, som føler, og et Ansigt, som udtrykker, er Rigdom for Dig som Skuespillerinde; og Hænder som med usigelig glad Ufortrødenhed arbeidede for at underholde en gammel Moder — o det er Rigdom, som ikke findes ved Throner, og som her i vor trefags-Sal udbreder et Lys, herligere end det, der straalere fra Riddersalens tusinde Lysekroner.

Min Brud er eneste Datter og eneste Barn af en gammel Moder; hvis eneste Støtte Diva og jeg er. — Ogsaa hun beder om Deres søsterlige Venskab; og hun fortjener den; hun elsker mig som sin Søn; og jeg haaber, hun altid skal gjøre det. Vi ere lykkelige — meget lykkelige med hverandre. Vi mangler intet — intet uden den Glæde, at see Dem, gode Moder! og mine Søstre mellem os, naar vi, som i Aften |: thi det er just i Dag 4 Maaneder siden, jeg først betraad Theatret :| høitidelig holde en lille Fest, hvor een Ret Mad, et Glas Viin, skiænket af min Pige, uforstilt Fryd og Frihed som de udødelige Guders, tryller os hen i de evige Himle over os, hvor en Ven seer sig glad i vor Lykke; hvor der fældes Glædestaarer i vort Maaltid, hvor den stille Fryds smilende Engel nedsvæver i vort lille huuslige Tempel, og udbreder straalende sine Purpurvinger over Jordens lykkeligste Par.

Til Foraaret bliver jeg nok endnu ugift; men neppe længer, til Sommer haaber jeg De skal see min Kone. —

Denne Tanke, gode Moder! er mig meget behagelig, og min Brud og jeg taler tidt hele Timer herom. — Vor gode Trine seer jeg da og i Nyborg; det glæder mig at hun gjør dette Skridt, hvortil jeg ønsker al mulig Held. — Angaaende Rosings Alder kan jeg nu sige bestemt: at han er født d. 20 Febr. 1756, og debuterede d. 6. October 1777. — Nu maa jeg slutte, og sende Brevet paa Posten. — Skriv mig nu snart til beste Moder! Hils mine gode Søstre mange gange fra mig, og vær da selv 1000 og 1000 gange hilset af Deres lydige Søn.

S. 47

TIL K. L. KAMPEN.

1805, 20. September.

Da jeg engang i Vinter havde den Ære at tale med Hr. Professoren om en Oversættelse af Shakspears Sørgeespil, gav De s. 48 mig Tilsagn om at ville lægge Haand paa Værket med, og bruge Deres litteraire Anseelse, for at faa Arbejdet frem for Publikum. Inderlig vilde det glæde mig, dersom De siden enten har iværksat denne Ordre, eller dog i det mindste beholdt den; eller i det allermindste, om disse Linier maatte igien vække den. I ethvert af disse Tilfælde skylder jeg Dem Regnskab for hvad jeg, saavel forhen som siden har gjort ved dette Arbejde, hvorved jeg ubrødelig har stridt at opfylde de Pligter, A. W. Schlegel paalagde mig selv som Digterens Oversætter, da han i 4de Stykke af die Horen 1796 bebudede sin Shakspear. — Jeg har saaledes foruden meget betydelige Materialier til Oversættelser af Kong Lear, Macbeth, Antonius og Cleopatra, Richard 3die og Henrik 8de, to Tragedier saa fuldfærdige, som jeg formaaer at gjøre dem, neml: Hamlet og Julius Cæsar. — Om disse Blade skulde see Lyset eller ikke, sandelig det beroer meget paa Deres Medvirkning.

Vort Theater har stedse været, og er den Dag i Dag, som De veed, lukket for Scenens Konges Værker. — Rosenfeldt, Boye og — tilgiv mig min Sandruhed! — en Macbeth, hvem jeg saare misunder Deres Oversættelse af Sangene, har givet danske Læsere Afsmag for Shakspear; og Boghandlernes crasse Uvidenhed hører heller Spies og Gustav Schilling o. s. v. nævne end dette Navn. At arbejde mod dette, og at hævde Shakspears Adkomst til Navn af den største dramatiske Digter, vil være et Arbejd, Rahbeks Navn ei uværdigt, selv i Forening med et saa absourt Navn, som mit. De troe, at jeg vel føle, hvad jeg vover, idet jeg saaledes stiller mig op ved Deres Side; men det er den inderligste Hengivenhed til en Digter, hvis Studium forekommer Livet for mig, og næsten religiøs Ærbødighed for hans Genie, som driver mig derhen. Tabe maa jeg vel; men der gives Tab, man har Ære af, og i det mindste vil jeg aldrig skamme mig ved dette.

Jeg indstiller dette til Deres gunstige Overveielse, og maaskee bæere De mig engang med Resultatet deraf. Deres Nei vilde smerte mig meget, ei for min egen, men for Sagens Skyld: ligesom Deres Ja vilde ubeskrivelig glæde Deres ærbødige, forbundne etc.

Laxegade 304 & 305.

s. 49

1805, 29. September.

Gode Professor Rahbek! eller hellere, som De har tilladt mig — gode Rahbek! — Her kommer Hamlet, og anbefaler sig til Dem. En Deel errores calami ere der vel, som ere undgaaede min Opmærksomhed; hvilket De vil undskylde. Jeg har lagt Steeven's Text til Grund, da jeg ingen bedre havde; imidlertid har jeg ofte forladt ham, naar jeg i engelske Chrestomathier osv., hvor Scener af Hamlet have været indrykkede, har fundet Læsemaader, jeg holdt mere af. Et Par Steder ere der, hvor jeg venter Oplysninger af Malones Udgave, som jeg hver Dag gaaer paa Jagt efter, og venter at komme over. —

Hvad Versene i min Oversættelse angaaer, vil De finde dem nu og da maaskee meer eller mindre regelmæssige; maaskee paa enkelte Steder endog regelløse. I den Henseende tør jeg sige: at hvor de hos mig ere regelløse, ere de det ligesaa i Originalen, og Smaafeil med Versemaalet har jeg tilladt mig, hvor det correcte Metrum vilde tage Saft og Kraft fra Digteren. Fra Skuepladsen ville disse Feil aldrig kunne høres, og ligeledes ville de ei bemerkes af den Læser, der læser og ei scanderer Stykket. — Man vænner sig, synes mig, saa let til at overbære med disse Ting, og tilsidst holder man vel endog saa af dem, som af et Par Fregner, den brændende Sommersoel har sat i den Elskedes Ansigt. Hvad de større Pletter i Oversættelsen angaaer, beder jeg om Overbærelse, da den er forfattet af et Menneske paa en saare uvidenskabelig Bane — i det mindste nu til Dags; og som ex professo forlod Videnskaberne paa en Tid, da han egentlig skulde have begyndt at dyrke dem.

Saaledes anbefaler Hamlet og jeg os i Deres Overbærelse og Venskab.

s. 49

TIL A. V. HAUCH.

1806, 27. Juni.

Da Serenaden, for et Par Aar siden i September stod paa Repertoiret, tog jeg mig den Frihed, at bede Deres Høivelbaarenhed om at blive befriet for Antons Rolle, paa Grund af en Sangskræk, der sikkerlig er dybt grundet i min naturlige Uduelighed til Sang, og altsaa uovervindelig. Jeg erindrer, at jeg vovede s. 50 at udstrække min ærbødige Bøn til at vorde forskaanet for enhver Syngerolle, hvori jeg ei var nødvendig — om dette Tilfælde var muligt — saa meget meer, som Hr. Schönberg just da havde betraadt Skuepladsen: en Bøn, som Hr. Overhofmarschallen gunstigst lovede at opfylde i Almindelighed saavidt muligt, og som, hvad denne Rolle i Særdeleshed angik, kun blev afslaaet paa Grund af den virkelig korte Tid indtil Opførelsen, som gjorde det umuligt for nogen at lære den. Da det nu atter er bestemt til Opførelse i September-Maaned,

vover jeg ærbødigst at gientage min for to Aar siden giorte Bøn, og at appellere til Deres skaanende Bevaagenhed for mig.

4

Egegaard ved Brede.

s. 50

1807, 16. Maj.

Jeg vover at fremtræde blandt dem af mine Medtjenere, som i denne Tiid søge Deres Høivelbaarenhed om forhøiet Gage, og i den Henseende udbede sig Deres mægtige Anbefaling til Hans Kongelige Majestæts Naade.

Hvad der først driver mig til at skrive denne ærbødigste Ansøgning, er den Umulighed det er mig, selv ved mange og store Indskrænkninger, af 600 Rdl., som er min Kones og min Gage sammentagen, at skaffe en voxende Familie af 8 Mennesker Livets Nødvendigheder — Nødvendigheder, som fra den mindste til den største i faa Aar ere stegne til det Dobbelt.

Ei Herre over bestemt Tiid, kan jeg næsten intet tiene ved Underviisning. Min Tilflugt er da litterairt Arbeid, som gjør mig Sommeren til uafbrudt Slid, som ved Natte-Arbeid om Vinteren mere og mere svækker mit Helbred, og som med alt dette hidtil, trods al min Anstrængelse, elændigt har lønnet sig.

Hvad jeg har bestilt og bestiller, som Skuespiller, er jeg mig, fra første Dag af bevidst at have anvendt den ærligste Fliid paa, som mig var mulig. Deres Høivelbaarenheds opmuntrende Bifald og Tilfredshed har tidt belønnet mine Bestræbelser, og nu tør jeg vel sige, at Publikum seer mig med Yndest. At jeg stedse har viist den ufortrødneste og bedste Villie, burde jeg vel ej anføre, dersom ei Sieldenheden deraf ved Theatret næsten havde gjort det til en Dyd. — Ingen Skuespiller s. 51 har nu et større Repertoire end jeg; ingen større, vanskeligere og mere angribende Arbeid, saavist, som intet Fag er vanskeligere at besætte og kræver mere og mangfoldigere Kultur, hvilket al Theaterhistorie bekræfter. Foruden mit eget Repertoire, har jeg i Vinter udført noget af Hr. Rosings, og skulde Theatret være saa uhædlig, ei mere at see denne Kunstner, maatte vel det meste af hans Arbeid falde i min Lod, saameget mere som jeg var hædlig nok til at vorde den eneste af alle mine Medbrødre, der traad frem efter ham i Roller med Bifald. Quantitative kan jeg opfylde hans Plads. Jeg tænker for høit om denne ypperlige Skuespiller til at troe jeg nu kunde det qualitative; men det troer jeg, at ei hans Aand skal ganske uddøe af hans Arbeider i mine Hænder. Jeg tør haabe, at det maa være mig tilladt, saaledes som Sagerne nu staar, at føle, at jeg ikke er Theatret uvigtig; ligesom jeg troer det tilgiveligt og billigt, at i det Øieblik, da jeg alt arbeider meget, og venter, ja saa at sige søger om forstørret Arbeid, tillige ærbødigst ansøger om en højere Betaling derfor. Jeg haaber dette saameget mere, som Deres Høivelbaarenhed flere Gange gunstigst har givet mig den Forsikkring, at ei Tienestetiid, men Tienesteduelighed var Principet for Deres Lønnings-System.

Endelig drive mine saa høist sørgelige Udsigter ved Theatret mig til at appellere til Deres Høivelbaarenheds meest bevaagne Følelse for mig. Paa enhver anden Bane maatte jeg vel i mit 30. Aar, saaledes som jeg har brugt min Tiid, nu været i blidere og mere sorgfrie Kaar. Jeg har i flere Aar gjort meget og vigtigt Theater-Arbeid, og dog idelig havt den ydmygende og nedslaaende Følelse, at jeg i Lønning har staaet langt under flere af mine Medbrødre, som i Arbeids Mængde og Vigtighed staae langt under mig, for Ex. de Hrr. Due og Clausen. Vel veed jeg, at ei disses Gager bleve givne af Deres Høivelbaarenhed, og sandelig! jeg misunder ingen af mine Brødre deres; men jeg kan heller ei andet end unde mig selv, hvad mig synes jeg er værd, og hvad jeg møisom stræbte efter at blive værd. Flere af mine Kolleger, som vel intet Menneske anseer brugbarer og vigtigere for Theatret end mig, synes jeg aldrig, eller først, naar det er for sildigt, at kunne naae i Gage. Hvad enkelte af mine Medbrødre, dem jeg oventil nævnede, længe s. 52 har nydt og nyde i Roe og Mag og med lidet Arbeid, kan jeg, saafremt min Skiebne bliver som hidtil, først efter mange Aars Forløb og meget anstrengende, livsfortærende Arbeid haabe at tilkjæmpe mig, saafremt Deres Høivelbaarenhed ei vil have den Bevaagenhed for mig og Skuepladsen at virke noget ualmindeligt for mig. Min Stilling til Theatret er i dette Øieblik ikke almindelig. Maatte dette, forenet med den Bevaagenhed, Deres Høivelbaarenhed stedse har viist mig, anbefale denne min underdanige Ansøgning til Dem, og maatte det erhverve den Deres mægtige og gunstige Anbefaling til Hans kongelige Majestæts Naade, da tør jeg allerede med glad Forudfølelse ansee den som bønhørt.

4*

s. 52

TIL SKUESPILLERMICHAEL ROSING.
[1808, April.]

Min elskede Lærer, Mester, og Mønster! —

De har ingen Feber mere, har vores alles Lærerinde og Mesterinde i Aftes sagt mig: derfor tør jeg bede Dem om at hædre, at opmuntre Deres Lærlings svage Forsøg ved Deres Nærværelse paa Søndag: — af Deres Godhed tør jeg haabe min Bøn opfyldt.

Om dette Declamatorium — om min Hensigt og Udsigt, kort: om dets Heles Tendenz skal jeg gjøre Dem, og kun Dem, min kiære, elskede Mester, Regnskab, saasnart den Krampe, hvori jeg i disse Dage gaaer, er forsvunden! Sundhed og Lyksalighed være over min elskede Lærer!

Det ønsker Deres evig erkendtlige Discipel.

s. 52

TIL K. L. RAHBEK.
[1810, Marts.]

Da Saabye var død, skrev jeg faa Linier, som her følge, om hans Jordefærd, fordi Dagen og Skilderiet affærdigede hans Minde hundsk; og fordi man i Provindserne dog skulde se hvad man her og der i det mindste paa min jydsk Kant tvivler om: at vi blive lagte i Cristen Jord, sendte jeg dem til Baagøe, som jeg troede var endnu Redacteur for Statstidenden. Han sendte s. 53dem, som Du ser af Underskriften, til det bipes nequissimus, som udgiver Bladet: men det velopdragne Præstebarn vilde ei indrykke dem: Baagøe loved nu at faa dem indrykkede i Dagen: ogsaa der kunde de ei faa Plads: — kan det ei indrykkes i Theone, under Artikel: Nekrologis med nogen Forandring maaske? Der er ikke et Ord Løgn deri.

Og nu modtag et god rolig Nat og Lev vel, kiæreste Rahbek.

s. 53

TIL AMANUENSIS CHRISTIAN MOLBECH.
1810, 18. August.

Højstærede!

Sandelig! De undrer Dem vist, og det med Rette, over at mit Svar paa Deres ærede Brev af 5te Juni nu først kommer: men denne Undren vil ophøre, naar jeg siger: at hiint Brev først den 4de August kom mig tilhænde. Dets Odysse vil jeg med faa Ord fortælle. Hvo der skulde bringe mig Brevet, veed jeg ikke, men det er tabt paa Østerbroe, fundet og bragt til Østre-Kalkfabrik, hvor det blev leveret til en Fuldmægtig Jensen. — Jeg vidste Intet af alt dette, førend jeg den 4de August kiørte ind til Prøven, da Ørholms Papir-Kudsk mødte mig, og fortalte mig Brevets fata, og først den Dag kom det mig tilhænde. —

For de mange forbindtlige og venskabelige Yttringer, det beærer mig med, er jeg dets Forfatter af Hiertet forbunden. Navnet: Ven, De skiænker mig, hædre mig, og jeg skal stræbe at fortjene det mere og mere. Sandelig! talenrige og kundskabsrige Mænds Venskab er et sandt Livs-Incitament for en Mand, der er nødt til at henslide regulariter de tre Dele af Livet, med at slæbe til Torvs de Misfostre, vore dramatiske Bavier og Mævier i Tydskland og Frankrig finde for godt at frembringe! —

Inderlig Taksigelse for Deres »Ideer over Historie og Historieskrivning«. Deres Historiographie har interesseret mig ubeskriveligt; jeg har der seet klarlig som i et Speil hvad der dunkelt har svævet for min Siel, naar jeg har læst en gammel Historieskriver, saasom Appius, Tacitus, Livius, Sallustius, Curtius o. fl. — NB! De understrøgne kan jeg kun læse i Oversættelse, desværre! — Deres Historiographie. den levende Historie, s. 54synes mig, endog efter at have læst den fortræffelige Johan Müller, Schiller, Gibbon, Hume, Roscoe o. fl. at være een af de undergangne Kunster, som Steenskiæreriet, Glasmaleriet og flere. — Ja, sandelig har De Ret i at Historieskriveren og Digteren ere nær beslægtede: der har vist aldrig existeret et stort historisk Genie, uden jo at være gennemglødet og gennemtrængt af den hellige Digter-Flamme. — »Der Historiker — siger Schlegel — »ist ein rückwärts gekehrter Prophet« og det forekommer mig, at den store Historiker, der har overskuet det forbigangne og gennemskuet det, behøvede blot at vende sit Blik i det Tilkommende, for i Sandhed at være Forkynder af de Ting, som skulle skee. Jeg veed ikke, hvem jeg meest skal tilbede, det store historiske eller det store digteriske Genie. —

Iøvrig har jeg ikke læst Badens Bog: men jeg beundrer Deres Langmodighed og Taalmodighed med ham; og jeg frygter, De har spildt baade operam & oleum: thi han er sikkerlig »in der Manier verhärtet og graa i Synden.

Asiatic Researches har De sikkerlig for længe siden modtaget ved min Ven Feldtprovst Øllgaard. Shakspears Sonnets beder jeg om endnu faa Dage at torde beholde. Denne Helgenes største Fortieneste er ellers den: at den er den ældste: for Resten vrimler den af Urigtigheder, og Sonnetterne ere kastede iblandt hinanden paa den uordentligste og urimeligste Maade. Den eneste Udgave, hvori de findes ordnede er, saavidt jeg veed, Cappels.

— Efter at jeg havde modtaget Deres Brev, har jeg hver Løverdags ventet mig den Fornøjelse at see Dem, men forgieves. — Foruden i Dag, har jeg nu kun 1 Løverdags at være her, før min Piinagtigheds Tiid igien begynder. — Men skal det da just være en Løverdags? — Jeg behøver vist ikke at sige, hvor inderlig kiærkommen De vil være her, og hvor meget jeg ønsker at see Dem i denne Egn, paa hvilken Deres Øie, skiøndt vant til Sorøes Paradiis, maaskee endda med Velbehag vil dvæle. —

Men endelig maa jeg dog engang bryde af, og forsikkre Dem, høistærede! at jeg med den største Høiagtelse stedse henlever Deres meget forbundne etc.

Egegaard ved Brede-Indelukke pr. Lyngbye.

s. 55

TIL A. V. HAUCH.
1810, 23. December.

Da jeg for næsten to Aar siden ansøgte Deres Excellence om at give Declamatorier, blev det mig, paa Deres Høigunstige Anbefaling, bevilget allernaadigst, at prøve fire slige Kunstforsøg. Jeg vover nu den underdanige Bøn, at det maatte forundes mig at give det tredie Declamatorium Løverdags den 12te Januar, og, ligesom forrige Gang, paa det kongelige Danske Theater.

Gierne ønskede jeg at erfare, om et Declamatorium kan bestaae reent ved sig selv for det danske Publikum, uden som hidtil at understøttes af dramatisk Spil, som Pygmalion og siden Sladderhanken. Men da jeg i de to foregaaende Declamatorier har fremsagt quantitative meget, maatte altsaa ogsaa nu gjøre det, og da det idelige Fremtræde af een og samme Person, det idelige Gienlyd af eet og samme Organ maa trætte Auditoriet, beder jeg om Tilladelse til at nedlægge en underdanig Bøn for Deres Excellence.

At Pluraliteten — næsten kunde jeg sige — Totaliteten af mine Kunstbrødre ansaae mine unge Kunstforsøg med skelende Øine, behøver jeg neppe at sige. Kun Faa saa med Kunst- og menneskekiærligt Blik, at disse Forsøg vare for mig saavel Velfærds-Sag, som Kunst-Sag, og kun een Mand, Skuespiller Heger, yttrede efter de to første Forsøg Lyst til at medvirke i de to følgende.

Min underdanige Bøn er altsaa, paa egne og Skuespiller Hegers Vegne: at det i mit forestaaende Declamatorium høigunstigst maatte vorde ham tilladt at declamere enkelte af Danmarks Mesterdigte: hvorved Publikum vilde skaanes for en i Sagens Natur liggende, maaskee uundgaaelig Monotonie; jeg for en næsten farlig Bryst-Anstrængelse; og endelig torde Skuepladsen vel vinde meget, da slig en Ildprøve mægtigt vilde bidrage til at uddanne et Talent, der hos denne Mand vel hidtil blot har slumret.

s. 56

TIL ELLEN SOPHIE THUN FOERSOM.
1811, 3. Marts.

Min iegode, gamle, kiære Moder! Jeg troede ikke at jeg som en gammel Dreng, der i Onsdags otte Dage fyldte sit 34te Aar, endnu skulde faae, langt mindre fortjene Skiend af Dem; men jeg kan ikke nægte, at jeg jo for en stor Deel har fortient dem, og kun for en Deel undskyldte min lange Stiltienhed. — Jeg beder Dem af et sønligt Hierte inderlig om Forladelse ...

Hvad jeg som Skuespiller allerede i mange Aar har havt, og nu har at bestille, fra Sept. til May, kan jeg her ikke vidtløftig forklare, men kiære Moder! spørg enhver, som kommer hjem fra Kbhavn, og som har blot undertiiden besøgt Theatret, og han vil kunne sige Dem det. — Og ikke blot Skuepladsen fængsler mig: siden September har jeg foruden det daglige Spil, udgivet 2den Del af Shakspears Værker; to Hefter af Theone i Forening med Rahbek; samlet, oversat, ordnet et Arbeid paa 60 Ark, som nu trykkes paa; |: her maa De lægge mærke til, at jeg sielden kommer fra Theatret før Kl. 9½, og da har det møisommelige Korrekturlæsning paa disse Ting været, og er hvad det sidste angaaer, endnu min fast daglige Beskieftigelse :| saa begynde Smerterne for næste Formiddag, da man Kl. 10 maa færdig prøve den Rolle, man om Aftenen Kl. 4 skal gaae ned til Theatret for, og af — og omklæde sig, for at træde frem Kl. 6. — Med eet Ord, som Skuespiller har jeg og har i flere Aar havt af Alle meest at bestille. — Nu kommer dertil at jeg har givet et Declamatorium; ogsaa et Helvedes Arbeid, som ogsaa De maa forklare, som have seet det: — saa Geburtsdagsmaaned, hvor jeg — i flere Aar — har havt den Ære og Umage at maatte spille Hovedrollen. — Kort: kiære, gamle Moder! Give Gud, at blot een stadig Comediegænger kunde komme til Ribe, og De vilde spørge ham om mig, og forklage mig: om han end ikke var min Ven, han vilde paa min Ære! vidne for mig. — Endnu hviler en Synd paa mit Hierte, den er mod Sophie. Hun skrev mig til om at forhøre om et Embede i Kjøbenhavn :| jeg troer et Postmester Embede :| var ledigt, og hvad det indbragte. — Dette Brev fik jeg i de Dage jeg skulde give Declamatoriet: da Breve stimlede ind af Dørene om Loger og Billetter, da jeg selv gik i en Spænding af Hukommelse, Phantasie, Frygt og s. 57 Haab, saa jeg hverken sov Dag eller Nat, og, om det var det sidste Ord jeg sagde, jeg glemte Stedet, der blev omspurgt, har ikke kundet erindre mig det siden, og har, hvad det værste er, ikke paa nogen Maade kundet gienfinde hendes Brev, som upaatvivlelig ved

Hastværks Feiltagelse er kommen mellem Billet- Brevene og siden med dem tilintetgjort....

Nu har jeg skriftet mine Synder, og nu om andre Ting! Først, kiære Moder! maa jeg da sige Dem at min gode Hanna gaaer paa de sidste Been, og veed sig ikke nogen Uge frie: Hun er, efter Omstændighederne, ret vel, og Gud give, det denne gang maa gaae bedre end sidste! Severine og Sophia gaae i et Institut, hvor De gjøre god Fremgang: Severine især i Haandarbeid; thi hun mangler Hoved. Sophia derimod i alt; hun læser fransk og tydsk, broderer og tegner o. s. v. ret nydeligt. Numa gaaer ogsaa meget stadig frem i sin Skole, og jeg haaber til næste Aar at kunne sætte ham i Latinskolen. Det er en deilig bredskuldret Knøs, med et aabent, ærligt Ansigt; Severine er ogsaa en meget smuk Pige; Sophie voxer sig smuk; hun er meget høiere end Severine og faar en Kiæmpe-Figur, tror jeg. Nanna syer sin Søm. strikker og læser ret brav; er en underlig mild, smuk lille Tøs, og saa tyk som en Rullepølse. — Den mindste, Peder Thuun, eller som vi kalde ham: Hr. Thuun, er den ellevildeste, stærkeste, spørgesygeste, snurrigste Herre af Verden. Han har næsten kulsorte, store, runde Øine, men rødt Haar, som dog nu begynde at spille over i det brune og gaaer vist over til ganske sort ligesom mit. Fanden veed, hvor ellers det røde Haar maa være kommet; men det falder mig nu ind, at i de Dage, da vor gode Sophie var ude hos os paa Egegaard, just da Hanne gik frugtsommeligt med Peter, besøgte Rahbek os, der har ildrødt Haar, og paa ham maa hun have forseet sig, skiøndt Gud veed han er ikke til at forsee sig paa. — Saa, det var nu om Børnene! Jeg selv er temmelig frisk; — men hvorlænge? ifald jeg skal vedblive saadan at døie mange Anstrængelser paa Theatret, det maa Gud vide! Gigt, en Følge af Træk og Kulde paa Theatret, og gloende Hede i vore Paaklædningskamre; Gigt. som nu i fem Aar har giort min Formand og Lærer Rosing til en Krøbling, begynder saa smaat at besøge mig. Nervesvækkelse har jeg ogsaa i det sidste Aar hyppig s. 58følt: — dog: det gaae som Gud vil! jeg har nu eengang offret mig til denne Bane, og jeg kan ikke sige at jeg angrer det. — Altsaa for mig maa det hedde: »frisk Mod! fremad! omsaa Døden stiller sig i Veien i Form af Gigt, af Tæring, af hvad det end er: naar jeg er kommen saa vidt, vil jeg ikke være faig og flye og falder jeg, vil jeg ikke falde uhæderlig! — I disse sidste Linier, bedste Moder, ligger Svaret paa Deres Spørgsmaal, om Rygtet var sandt, at jeg vilde tage Attestats, og blive Præst. Dette Rygte har her i flere Aar gaaet, og støtter sig maaskee derpaa, at jeg meget ofte kom i Selskab med den forrige Biskop Balle, og kiender ogsaa, og samles ofte med vor nuværende Biskop Münster. — Det har aldrig været min Idee! Skuespilleren vilde ikke klæde paa Prædikestolen, som Præsten ikke paa Theatret. — Naar den Tiid kommer, da jeg føler min Kraft svækkes, da har det vist nok været og er min Idee at træde tilbage og søge Roe paa en anden Bane, om muligt; men hvilken, veed jeg ikke, thi jeg maae rimeligviis aabne een for mig; dog den theologiske bliver det aldrig. — Og nu kun faa Ord, gode Moder! Med denne Post følger et Brev endnu til Dem, som indeholder en Anviisning paa Hermansen i Ribe, der ved Foreviisning og Anfordring udbetaler Dem den lille Skiærv den lyder paa, og som er saa ussel at jeg skammer mig ved at nævne den; ... det er yderst lidet, men jeg — dog vi vil ikke tale om Tiiderne! Kun dette vil jeg sige, at uagtet et kongeligt Tilskud i Aar af 400 Rd. uagtet en Gage af 1000 Rd. har jeg giort og maattet gjøre over 800 Rd. Gield, som jeg Gud være lovet! ved mit Declamatorium har afbetalt....

s. 58

TIL PROFESSOR JENS BAGGESEN,
KIEL

.
1812, 4. September.

Hofboghandler Brummer har anmodet mig om til næstkommende Nyaar at samle en Nyaarsgave, der skulde bestaae saavel af poetiske som prosaiske Stykker. — Den gode Mand veed heel vel, at saa lidet jeg end eier af denne Jords fortærlige Skatte, saa eier jeg dog endnu mindre af de Skatte, som hverken Rust eller Møl fordærve: men han mener, at jeg skal dristig banke paa de aandelig-Riges Dørre. Dette vover jeg, og henvender mig s. 59saaledes først til mit Fædrelands første Digter. Saa vist jeg formoder, at der i Deres Pult ligger mangfoldige uvurdeerlige Smaastykker utrykte, saa tillidsfuld beder jeg, at det i Guds Navn maatte forundes mig lidet af denne Rigdom, til at give Bogen Anbefaling og Interesse for mine Landsmænd og Landsmændinder. — Ved de hellige Muser og Gratier sværger jeg, at Intet slet, eller maadeligt skal vanhellige en Bog, hvori der findes et Bidrag af Baggesen. — Deres Velbyrdighed maa meget muligt tænke Dem om, inden De erindrer mit Navn: De vil maaskee mindre undres over min Dristighed, naar De mindes en af de yngre Skuespillende, der engang havde den Ære at tiene under Dem, og han var saa slet at han endog blev roest

»af alle maadelige Digt'eres Ven«.

De vil maaske mindes mit nomen obscurum med Godhed, naar jeg siger Dem: at nogle faa Ord af Dem, da sagte til mig, maaskee uden Hensigt, maaskee med Hensigt, har opholdt mit aandelige Liv paa Theaterbanen, og trøster mig endnu mangan Gang paa en Tycho Brahes Dag. —

Vestervold N° 240.

s. 59

TIL K. L. RAHBEK.

[1813, Maj.]

Kiæreste Br. Rahbek!

Tak for sidst! — Da jeg kom hjem i Dag, seer jeg at Hamlet i Dagen og Statstidenden var anmeldt til Opførelse »som oversat med Forandringer af mig.« Du var jo enig med mig om paa anden Prøve, at Dit Navn skulde staae med. Kunde det da ei, saavel naar det kundgiøres i Avisen |: hvilket Clausen maatte i Morgen giøres opmærksom paa :| komme til at lyde saa: — »opføres H— af Sh, oversat af F, og lempet eller indrettet til Opførelse paa den kgl. danske Skueplads af Prof. R. og F.«?

Endnu eet! Naar Dækket falder i Scenen i 5te Act, hvor det nødvendige Indsnit maa skee, vil Publikum, naar det ei veed noget derom, ansee for en af Nielsens sædvanlige Bummerter. — Vil Du ikke i Dagen gjøre opmærksom paa Nødvendigheden af dette, hvilket ogsaa i sin Tiid er skeet paa Schrøders Theater. — Havde jeg Tiid og var ikke i disse Dage syg paa baade Legem og Siel, vilde jeg have skrevet en kort Ting om gamle Will. s. 60Shaksp., hans Liv, hans Forgudelse blandt hans Landsmænd, smaa Anecdoter, som om hans Morbærtræ, den, at da Pesten raste i hans Barndom i Stratford upon Avon, og bortreev i 1000 viis Mennesker, gik denne Morderengel forbi Sh.s Huus, og ikke i the bills of mortality findes et eneste Navn af Shakspearerne, skiøndt deres Familie var talrig og udbredt over flere Grene. — Jeg vilde da have bedet Dig unde det en Plads i Dagen. Jeg kan nu ikke. Men finder Du Ideen rigtig, saa maaskee viser Du Sh. ogsaa det Venskab at gjøre det med et Par Linier i Morgen eller Overmorgen; I Biographen af Høst staaer hans Liv temmelig fuldstændigt. Tilgiv nu, at jeg atter falder Dig til Besvær med denne Bøn. Lev vel! og ynd Din forbundne etc.

E: Skr:

Prologen af Øhlenschläger maatte vel ogsaa nævnes, samt, at hvor meget det end kan være forkorlet, gaaer det dog her mindre beskaaret end i selve England!

s. 60

1813, 4. Juni.

Da jeg er ikke vel, havde jeg tænkt paa i Dag blot at have tilstillet Dig følgende Forkortninger af Romeo og Julie: men jeg kan ikke andet end lade nogle Ord følge med, for at takke Dig for i Aar, og for den sidste skiønne Aften vi vare sammen: den skiønneste jeg i lang Tid har nydt, og vilde nydt endnu rigere, havde jeg været en frisk Mand.

I forgaars Eftermiddag i det herligste Veir drog jeg herud i min Nøddeskal. — I Gaar Morges begyndte jeg paa min Cuur; Draaber, Diæt, mineralsk Vand — det kan jeg faae ned; men den pligtmessige Motion er mig piinlig. I Dag har en velsignet Regn, og et prægtigt Tordenvejr, som lod sig høre lige over vore Hoveder, giort mig til Stuearrestant. —

Nu om Romeo og Julie: Brummer skal i disse Dage sende Dig et gennemskudt Excemplar. — Foreløbigen vil Du maaskee engang gennemsee de Forkortninger jeg her foreslaaer. Stykket er vist ikke nær saa langt som Hamlet, og behøver vel derfor heller ei synderlig mere Forkortning: dette vil Du nu see, og vil sørge for det Øvrige i saa Fald. Dette Stykke forekommer mig vanskeligere at skære af end af Hamlet. — Hamlet forekommer s. 61 mig som en gammel gothisk Kirke, hvor et Vaabenhus, et Kapel o. s. v. gierne kan tages bort, og det hele beholder dog sin Storhed; saaledes i vor Forkortning f. Ex. de norske Affairer, Fortinbrars Tog til Polen, Instructions-Scenen til Skuespillerne o. s. v. — Der kunde uden Savn bortskiæres hvad Shaksp: endog har brugt som Motiver.

Her i Romeo og J. synes mig kan kun Replikker, deels ogsaa Scener, forkortes eller bortskiæres. Saaledes forekommer det mig; Du vil nu dømme.

Men nu Besætningen! Jeg har slaaet en Slump Musikanter ihjel, og dog ere her vel 20 talende Mandfolk tilbage, hvoriblandt 6 Cavallierer ell. Riddersmænd og 3 betydelige Oldings-Roller. — Imidlertid har jeg paa indlagte Seddel angivet hvordan jeg troer nogle Roller kunne besættes. — Døm nu selv, kiæreste Rahbek! og lad mig engang vide Dine Tanker. De øvrige Smaaroller vil, skiøndt de ere temmelig mange, ikke være saa vanskelige at finde Folk til. —

Men Budet staaer og skal afsted; derfor maa jeg standse. — Lev vel, kiære Br. Rahbek, og kommer Du ad min Kant, saa hold Dit Løfte at see til mig. Min. ærbødigste Hilsen til Din flinke, velsignede Kone.

Egegaard mellem Brede og Ørholm.

E: Skr:

Ifald Du, før Du besøger mig, vil gøre mig den Fornøielse at skænke mig Dine Tanker om Forkortningerne og

om Besætningen, da faaer jeg Breve sikkrest, naar de sendes til min Bopæl i Byen, hvor en gammel Kone passer mine Værelser. — Vale et me ama!

s. 61

1813, 25. Juli.

Dit Brev har ligget et Par Dage over inde i Byen, og først i Gaar har min Dreng, som kom ud i sin Skoleferie, bragt mig det. Jeg takker Dig meget derfor, og iler med at besvare det. Først min Helbred angaaende:

Saa vanskeligt som det maaske »Υνωθι σεντον« er fuldkomment at opfylde, saa vanskeligt er det physiske »Υ: σ:« for mig. s. 62 Den vakkre Egn, den rene Luft, ingen Sorger har naturligviis i Forbund med Medicin og Motion gjort mig noget bedre, og Du har selv seet mig bedre, end da jeg forlod Kiøbenhavn, hvortil da vist ogsaa Din Nærværelse under mit lave Tag, iforening med den deilige Sommerdag bidrog. — Men i del Hele — Hvad er jeg da? Jeg eier intet Barometer, og eiede jeg det, saa slog jeg det itu; thi jeg behøver det, desværre! ikke. De Dage, da Veiret og Luften er tempereret, er jeg vel. I tør Lummerhede, og som nu i de 4 sidste Dage i Tordenveirs Urolighed har jeg ligget paa en Pinebænk. — Ja, jeg er bleven en saa fuldkommen Veirprophet, at ifald min Vert vilde have troet mig, kunde han have haft Halvdelen af sit Høe inde, som nu ligger ude og maaskee raadner. — Paa kolde, sludfulde Dage er jeg ligeledes ilde faren. I det Hele, kiereste Rahbek! er det mit Sind, som er bleven mærkeligt bedre herude; mit Skind er kuns lidet bedre. Paa en Steenbro f. Ex. gaaer jeg som en kjøbenhavnsk Junker omtrent vilde gaae barfodet paa en Hvede-Stubbe-Mark; og selv paa et Gulv er det mig ikke vel muligt, at gaae eller staae med Fasthed ell. Anstand, da Gigten mangan Gang, saa at sige, slaaer et Been fra mig. Knæle og komme ned paa Knæ, kan jeg endda saa som saa; men op igien — ja, der stopper det, og vilde klæde forbandet ilde, undtagen i gamle v. Halms Rolle: kort, kjæreste Rahbek! Der er kun eet Væsen paa denne Tiid, jeg sømmelig kunde knæle for, og det er den Almægtige, som seer kun paa Tanken. — Selv de rummeligste og bløde Skoe trykker mig paa slemme Dage, og Støvler har jeg ikke trukket paa siden Begyndelsen af May. — Dog for meget herom. — Men det nødvendige Resultat af denne min sandfærdige Status malorum er, at jeg maa bede Directionen i Begyndelsen af September i det mindste at lade mig blive inden for Skranken, da jeg ligesaa meget frygter for, ei at faae de nødvendige Kræfter dertil, som jeg levende ønsker jeg maatte gienvinde dem. Har jeg det allermindste Gran af Skuespiller-Ære at tabe |: og efter hvad Du sidste Aften paa Skydebanen — vist nok for venligt — sagde mig, og efter Saisonens sidste Dage, forekom det mig selv in lucidis intervallis, som jeg i det mindste dog kunde faa noget at tabe |: da vil vist hverken Du eller nogen i Directionen miskjende eller dadle, at jeg føler det dobbelt Skyldighed og Pligt s. 63 at vaage over dette Lidet, og ei som med verdslige Ting speculere med det og riquerere det. — At nu denne Bøn om Frihed i Aarets Begyndelses Dage ikke er Skulkesyge, det behøver jeg vel neppe at erklære, saa meget mindre, som jeg — hvor gierne jeg end blev paa Landet dog maa tage ind til den Tiid, deels for mine Børns Skyld, og deels for min Kones, da jeg, hvis jeg ikke bliver frisk, behøver Pleje, Tilsyn og kalfatring af hende. — Doubleringen er jo ved vort Theater højst nødvendig og nyttig: Jeg har giemt September Repertoiret saa godt, at jeg i Dag ikke er Mand for at finde det, men jeg troer, efter alt hvad jeg mindes, at Dobbeltbesætningen hvad mit Arbejde angaaer ingen Vanskelighed kan have. Een Rolle i et gammelt Stykke findes blandt dem, nemlig Harry Dornton i »Veien til Ødelæggelse«. Da jeg flere Gange har lært Rollen, og ligesaa ofte har glemt den, paa Grund af at Stykket tilfældigviis er bleven henlagt igien, saa — hvis det er muligt — ønskede jeg særdeles gierne, at denne Rolle maatte blive mig bevaret til jeg kommer mig. I Anledning af Balder, da nægter jeg ikke, at jeg har Forkjærlighed for ham fremfor Hother, da det var en af de første vigtige Roller, der betroedes mig: og endelig er jeg bange for 2 Ting i Hother 1) Kastningen med Spydene og 2) Solo og Duo Sætningerne i Slutningschoret; men er det Directionens Ønske, gjelder mit Ønske Intet.

Det er nyttigt, at Rosing bruger den Cuur jeg til deels endnu ikke er færdig. med: for nogle Dage hørte jeg fra ham, og da var han bedre: kan han blive mærkelig raskere efter at have gennemrejt saa mange Stages of the malady, saa tænker jeg, det har ingen fare for mig. Tusind Tak, fordi Du har taget fat paa Romeo og Julie, og glæder det mig meget, Du er enig med mig i vort Synspunkt om dette Stykkes Forkortningsmaade. Dit Nyt fra Hovedstaden har meget moret mig: Jeg veed ikke, Jødefejden har — saaledes som den paa Papiret er ført, naar jeg undtager Euchels faa Ord — altid haft noget modbydeligt for mig; men naar man nu fører Argumenter paa det omskaarne nathanlamiske og det uomskaarne Bruunske Pergament, saa er der Liv i Spillet. Det gjør mig ondt, at Baggesen har igien indviklet sig i Labyrinthen isteden for at vikle sig ud af den. Der mangler ikke Trompet-Skrald fra Baggesen, eller Ballast af Selvroes.

s. 64 Den frygteligste Antagonist har han dog vel endnu ikke funden i gamle Bruun; thi B. er ikke armeret med fiint Skyts, og i første Anfald troer jeg, at det grove er brugt, og blevet ubrugeligt. Give Gud at Jfr. Funks nasal-Toner og Wildts guttural-labial- Bogstavers Vel-Lyd bekomme baade Svensken og Fyenboer vel. Rongsted er en ærlig Mand, og jeg agter ham som saadan; men hans Benefice kan vel neppe være for Fliid eller Talent. Imidlertid misunder jeg, for min Part, ham ikke, ved Gud! ligesaa saa lidt som jeg misunder ham hans Talent etc. Fliid. — Undskyld, for een Gang et ubeskrevet Brev, thi min Merinerino venter, og jeg er ikke istand til at finde en Sax. — Naar Du faar en smuk Dags Otium, saa husk dog, hvor kjærkommen Du er paa Egegaard, og see herud. Nævn min ærbødige Kompliment for Din kjære Kone.

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1813, 9. November.

Ikke blot det Tryk, under hvilket enhver Mand paa fast Lønning i disse Tider sukker, bringer os til at overrække den Høie Direction denne underdanige Pro Memoria; men vor faste, paa Erfaring grundede Overbeviisning ved Høisammes Forsorg for Standens Tarv og Velfærd, forenet med vor ligeledes paa Erfaring grundede Forvisning om Hans Majestæts naadige Sindelag mod sin Skueplads, bevæge os til at yttre en underdanig Bøn, som vi — saafremt den ei er aldeles uden Grund — ikke tvivle om jo i vor høie Chef vil finde en ædel og varm Talsmand for Kongens Throne.

Det kan neppe være ubekjendt, at i det hele Personale maaske kun gives fire a fem Familier eller Individuer, hos hvem der findes noget, som enten er eller ligner Velstand: hos alle de øvrige findes mere eller mindre noget, som enten er eller grændser til Fattigdom. — Et Blik i Hr. Justitsraad Printzlaus Forskuuds- Liste vil bevise denne Trang, og et Blik paa Tiderne retfærdiggjøre den.

Utaknemmeligt var det, ei at erkjende Alt hvad der er virket, for at lindre den fastlønnedes Kaar; men ubilligt var det og at fordølge, hvorledes ogsaa her Hans Majestæts bedste Hensigter ere giækkede af Nærighed og Høkerand hos andre Klasser, der s. 65i samme Øieblik et Skridt blev gjort til Embedsmandens Lindring. paa tusinde Maader vidste at fordyre ham Livets Nødvendigheder, ligefra Taget over hans Hoved til Saalernes under hans Fødder. Dette er gaaet frem i en frygtelig Progression, og efter Tidernes Tegn synes der endnu at kunne være saare langt, inden der naaes til et maximum.

Under saadanne Omstændigheder; ved Indgangen til Vinteren, da Dyrheden alt løfter sit Hoved, og vil vist hæve det saa høit som ingensinde før; paa en Tiid da hver Huusfader og enkelt Menneske skal og maa skaffe uundværlige Fornødenheder i større eller mindre Forraad; i et Øieblik, da Huusleie nys er udreet; da den allerede trykkende Indkomstskat staaer for Døren, paalægger en endnu mere trykkende Byrde i den nys paabudne Mobilieskat, betydelig i sig selv, og dobbelt tyngende, da den skal ydes næsten strax, i to tæt paa hinanden følgende Terminer. — Hensigten af denne underdanige Pro Memoria er, at udbede den Høie Directions Forbøn for os hos Hans Majestæt Kongen, om at Høistsammes Skuespillere allernaadigst maatte vorde fritagne for denne nye Byrde, som kun saa yderst faa af os kunne have Skuldre til at bære. Herlige Privilegier og Rettigheder ere forundte Theatret og Standen af Hans Majestæts Høisalige Forfædre paa Thronen: Fredrik den Tredie, Fredrik den Fierde, Fredrik den Femte og Christian den Syvende. — Det vilde være for vidtløftigt at nævne dem alle; men saaledes taler blandt andet Fredrik den Femte i første § af det magna charta Han fra Christiansborg under 29 December 1747 udstædede til sine danske Skuespillere:

»Den ganske Truppe, som nu er, eller herefter kommer, skal have Andeel i dette Huses Privilegier og Rettigheder«. og strax derpaa i næste § lyder samme Konges Ord:

»Huset skal stedse have og nyde Frihed for Indquartering, Grundskat, saavel som al anden Byrde og Afgift, af hvad Navn være maatte«.

Det døde Huus staaer stolt i Besiddelsen af sine Privilegier; de levende Mennesker gaar sørgende deri over at have tabt, som det lader, deres.

Men vi gaae et Aarhundrede længere tilbage, og da finde vi s. 66i et Privilegium udstædt d. 12 December 1662 af Kong Fredrik den Tredie til Ioachim Wulf følgende:

5

»Og skal han og hans Folk svare under vores Hofret, og nyde de Exemptioner, som andre vores Hoftienere nyde«.

Hvorhos vi anmærke: at dette kongelige Tilsagn ikke blev givet til prøvede, eller af Kongen antagne Skuespillere; men til en privat Entrepreneurs endnu ei samlede Leiefolk. — Saa stor Naade vistest Kunsten, da den i Danmark famlede i sin Barndom. — Vi anmærke end videre herved: at vi efter vore største Juristers Udsagn ikke ere eller kunne ansees for Embedsmænd, maae vel altsaa endnu ansees som Hofbetiente, eller som de ældste engelske og franske Skuespillere med Hæderstitel kaldte sig: »Hans Majestæts Tienere«, hvilket flere Omstændigheder i vor Stilling desuden synes tydeligt at vise. — Vi tilføie endelig: at denne Skat, som enhver af os vil have Møie med at yde, dog knap vil være en Dugdraabe i Statsudgifternes Ocean; og at, om Fritagelse allernaadigst skulde blive os bevilget, er der i hele Staten ingen Corporation, som med mindste Skin af Grund, efter vort Exempel, kan indflye til Hans Majestæts Naade. —

Vil den Høie Direction tale vor Sag med den ædle Iver og Varme, hvormed den før har talt for os ved Thronen, da mistvivle vi ikke om allernaadigst Bønhørelse. — Ved at frembære denne Bøn drømme vi ikke om Velstand, Pragt, gode Dage og deslige: vi ønskede blot at flerne fra os aandsnedtrykkende Næringsssorger for en Tiid, og Evne til at kunne bevare den udvortes Anstændighed og Anseelse, der er

dobbelt nødvendig for en Stand, som ingen qualificeret Agtelse har i Staten.

s. 66

1815, 25. Januar.

Ved et Par Forestillinger af Hamlet har der været en usømmelig Støi i Coulissen, der i Aftes dreves til slig forargelig Grad, at den nødte saavel Heger som Liebe og mig til at hysse ind mod de støiende og sladdrende. — Denne Sladder blev endog lige for Publikums Ansigt forsat i Slutnings-Scenen bag Kongens og Dronningens Stoel, hvor de faa Damer, isteden for at lade som de kunde fylde Scenen, grupperede sig som Faar i Regn, s. 67sladdrende af Hiertens Grund, og tvang Liebe og mig, som stode forrest paa Proscenium, til med Hyssen at paabyde dem Taushed. —

Saa ubehageligt dette er for Skuespillerne, saa vanærende synes det mig for Theatrets Politie, og derfor er det Pligt at klage derover. — Vel troer jeg, at Hamlet er Caviar for dette Slags Folk, og de kunne ikke tvinges til at forstaae det: men at staae rolige og tause under dets Fremstilling, det tvivler jeg ikke om, at de jo kunde lære og burde læres til.

s. 67

TIL PROFESSOR RASMUS NYERUP.

1816, 21. Januar.

Ærbød : P. M!

Tillad at jeg er saa dristig, at sende Dem, der sikkerlig er baade gamle Holbergs og Ewalds Ven, hosfølgende Billet til min Kones Benefice-forestilling paa Løverdag, med Bøn om, at De, meget ærede Hr. Professor! vil bæere hende og os alle med Deres Nærværelse. —

Jeg saae af Dags-Avisen, at Deres Værk om Menigmands Morskabslæsning i Danmark er under Pressen. — Ad vocem Holberg falder det mig nu i Tanke, at denne Digter alt for mere end 30 Aar siden var ikke ubekjendt i Jylland, ja selv i dens meest uvidenskabelige Egne, hvortil jeg regner Strøget om Ribe, skiøndt jeg vel veed hvilke Videnskabs-Kiæmper i sin Tiid levede i hin Bye, og endnu for ei mange Aar siden har staaet ved nogle af deres Grave i dens Domkirke! Som fem Aars Dreng har jeg der med Henrykkelse læst flere Stykker af Holberg, som fandtes hos Bønder, og laae mellem det sædvanlige Haandbibliothek: Bibelen og Psalmebogen. — Ogsaa Reineke Foss, eller som den heed Rævebogen, har jeg i siin Tiid læst, og ikke sielden seet, i en Udgave med Træsnit og udgivet i Format af aflang 8vo eller som en liden Nodebog. — Disse Exemplarer vare i hine Dage alt gamle, brugte, repetita & dedies repetita, og bare kiendelige Spoer af Lucubrationer ved Tranlampen samt Efterlugt af herba nicotiana. Dog, jeg formoder, at disse gode, gamle Bøger vel overalt ere fundne hvor Dansk er talet, som Moerskab for de gode, gamle, trofaste Siele i hiin Tiid.

Med dyb Høiagtelse har jeg den Ære at henleve, høistærede Hr. Professor! etc.

5*

s. 68

TIL K. L. RAHBEK.

[1816.]

Kiære Broder i □!

Ikke som Directeur, men som min Ven og Ordens-Broder gjør jeg Dig et Spørgsmaal, som Du vel ikke ganske bestemt, men dog vist nogenlunde kan besvare, og ved vor □-Broderskab paalægger jeg Dig, at Spørgsmaalet bliver i ubrudt Taushed hos Dig, indtil jeg siger Dig til. Det er neml: »Hvorledes, og paa hvad Kaar kan jeg haabe af Theatret, naar jeg efter 17 Aars Tieneste tager min Afskeed som Skuespiller?

Du forbinder mig dobbelt ved snarest at svare mig. Ieg har en fornøielig Dag idag. Mine Folk ere tildeels paa Landet. Jeg sidder og moerer mig med Havresuppe, efter at jeg siden Kl: 6 har været holdt nogen Tiid i Live ved følgerne af en Portion Ipecacuanha: desuden har jeg i Eftermiddag et Besøg af Koldfeberen i Vente, og hvordan Gigten leger med mine Hænder, det kan Du læse Dig til i mine Bogstaver her.

s. 68

JOHANNE CATHRINE FOERSOM

FØDT EBBESEN.

1779—1850.

TIL KONGEN.

1817, 11. Februar.

Det er Deres Majestæt allernaadigst bekiendt, hvorledes min afdøde Mand, kongelig Skuespiller Peter Foersom, ved en uventet Død er bleven bortreven fra mig og sex uforsørgede Børn.

Hans Fortienester som Skuespiller og Fordanser af Shakespeare anstaaer det ikke mig at omtale; men endnu dybere end Kunsten kan føle hans Tab, maa det saare mig som Kone og Moder. Mig og mine Børn er vor Forsørger uerstattelig, og selv Medborgernes varmeste Deltagelse kan ikke lindre vor sørgelige Stilling, som endnu forøges ved trange Kaar og Gield som jeg uden Deres landsfaderlige Naade ikke seer mig istand til at afbetale. Midlerne til veldædigen at afhjælpe min øieblikkelige Nød kunde findes, uden Følger for Andre, naar Deres Majestæt vilde allernaadigst tillade, at en saakaldet Friaften maatte bevilges til Indtægt for mig og mine Børn af det antagne Sørgespil s. 69 Macbeth, som er en fri Bearbejdelse af dette Æmne, hvorved baade Shakespeare og Schiller ere saaledes nyttede, at en mindre beskeden Forfatter end min afdøde Mand vel ikke vikle taget i Betænkning at kalde det Original. Ved allernaadigst Bønhørelse af denne min allerunderdanigste Ansøgning vilde Deres Majestæt i det mindste sætte mig istand til at gaae min tunge Skiæbne freidigere imøde, end naar jeg, foreenet med mit Hiertes Kummer, endnu maa have den Sorg at see min afdøde retskafne Mands Eflermæle krænket, fordi hans Enke ikke kan opfylde hans Forpligtelser.

Tillid til Deres Majestæts menneskekierlige Hierte giver mig den Vished, at det vil tale min og mine Børns Sag.

s. 69

CATHARINE ELISABETH FRYDENDAHL,
FØDT MØLLER.
1760—1831.
TIL H. V. v WARNSTEDT.
1784, 8. Maj.

Drt er mig ikke mulig at tro andet en[d] det [er og] maae være en feyltagelse at ieg er bleven tilsagt at spille Valkyrie Bollen i Balders Død da ieg tror at det aldrig kan have sted at naar maan har gjort sig saa megen umage for at spille hoved Roller og om ieg tør smiegre mig med det tror at have været saa lykkelig at have havft bifal man da vil have at ieg skal spille secund Roller og en Rolle vor man skal gaa ind med blotte føder og et besmurt ansigt.

ieg ber Hr. Kammerherren alsaar at ieg blive befriet en gan for alle for at spille saadane Roller ieg tror ikke andet end at Hr. Kammerherren io inser det selv at ieg ikke bør spille dem.

s. 69

1784, 9. Maj.

Dersom Deres Høyvelbaarenhed naadigst havde beæret mig med en skriftlig Ordre ved en saa usædvanlig befaling som den at ieg skal spille en Rolle som Valkyriens da jeg ved to til tre aars brug og sædvane ikke at spille andet end første Partier er reent fritaget fra at spille nogen Second Rolle: og da, i samme s. 70 naadigste Ordre havde angivet den omstændighed som Deres Høyvelbaarenhed i Deres P. M. fra Dags Dato melder nemlig, at: Baldes Død skal efter Kongelig allerhøyst befaling opføres som feststykke naar hendes Kongelige Høyhed Arveprindsesen efter sin barselseng igien første gang besøger Skuespillet: saa skulde ieg med største glæde som ieg nu gjør strax i modtaget Rollen da ieg meget vel veed hvor stor og af mig aldeles ufortient naade Hands Kongelige Maest: har ladet mig og mine vederfares, og og da ieg føler den meest levende Erkiendtlighed som ieg ved alle leyligheder er det Høy Kongelig Huus skyldig; uden at Hr. Kamh. havde havft nødig at gjøre sig den forskrækkelige umage at opregne det ene og erindre mig det andet. ieg erkiender at ieg er Hr. Kammerherren som min foresatte undergiven, og i den henseende har ieg altid været bereed at imodtage Hr. Kammerherrens Erindringer med al skyldig Taknemmelighed og skal hvist heller ikke efterlade at efterkomme de mig paaliggende Pligter. ieg tilstaar ogsaa, at mine Mangler, som dog ikke flyde af Uvillighed heller ondt Sindelag og som Deres Høy-Velbaarenhed som sædvanlig paa det ømfindtligste igien bebreyder mig, ere store og mangfoldige, men de uhøfligheder, for ikke at sige grovheder, som De, meere og mindre indklædte, stedse har krænket og bedrøvet mig med har i Sandhed været langt større og utalige, ieg er nu endelig vandt til dem, agter dem derfor sledt ikke, og de skal da ikke hellere gjøre den ønskede virkning paa mig.

hvad min opdragelse angaar som Hr. Kammerherren ligeledes for at krænke og ydmyge mig forekaster mig, da kand ieg med al underdanighed have den ære at forsikre Hr. Kammerherren: at ieg langt forredrager en eenfoldig men skikkelig opdragelse, saaledes som ieg har faaed den, for den der lærte mig at skiule eet ondt Hierte under Venskabs og Dydens Maske.

I øvrigt forbliver ieg med al Ærbødighed ieg er Deres Høyvelbaarenhed skyldig Deres Høyvelbaarenheds underdanige Tienerinde.

s. 71

1786, 15. September.

Jeg har i dette øyeblik faaet en befaling at stykket skal gaa paa Tirsdag og i gentager at det er mig ikke muligt naar det skal gaa i minste maade godt det er min pligt at spille naar det bliver mig befalet men ieg vil bede Deres Velbaarenhed vil have den besynderlige naade for mig at give mig denne befaling skriftlig eller ogsaa naadigst erindre at det ikke bliver mig dømt til onde naar det gaar mer en Sledt midt bryst er slettere end i gaar og ordenen ieg har faaet har gjort mig ganske forvirret, ieg frygter for at maan vil begynde dette aar med de sædvanlige Sikkener ieg kan sikkert kalde det saa for naar man vil at ieg skal fremstille for det Høy Kongelige Herskab og Publien og ikke at kunde synge en node Regtig.

s. 71

TIL THEATERDIREKTØR F. A. C. GREVE AHLEFELDT.
Dresden, 1793, 5. August.

Da vi nu har været her saa lang en Tiid uden at have været saa lykkelig at kundet Profitere noget saa holler ieg det for min pligt at underrette Deres Excellence vorledes den Tiid er tilbragt. Da vi ankom her saa tog vi strax til Capelmester Nauman vi sagde ham Aarsagen til vores Reyse. Han var saa god og sagde at i fal ieg kunde Profitere noget hos ham saa ville han med fornøjelse lære mig vad ieg ønskede. Di første fiorten Dage sang ieg en Par gange med ham, siden kom Markedet, og saa tog han ind til Byen og blev der en otte Dage og i den Tiid havde han ingen leylighed at synge med mig, siden er han bleven syg i en Tiid af tre Uger saa ieg i alles har sunget med ham en 11 gange. Deres Excellence inseer selv at ieg ikke har kunnet Profiteret meget der af vi vilde Ræyst herfra da Capelmæsters sygdom veblev, men da det er en overmaade god Mand saa overtalte han os til at blive i den Tanke at han snart [var] frisk og kunde begynde at synge med mig. Vi havde usigelig gjerne vildet taget til Vien men af mangel paa Recomodation har vi maattet ladet det blive. Paa samme Tiid blev min Mand syg paa Nye og tog til et bad som liger nær ved Dresden, da ieg ikke heller befant mig vel saa tog ieg med ham og blev der en 6 Dage. Ved samme bad liger ogsaa s. 72den første Sangerinde som er her og en Del andre Italiener Di overtalte mig til at synge for dem da di hørte min stemme saa Raabte di alle paa engan at ieg maatte for alle Ting tage til Italien ieg kunde paa en Vinter Profitere saa meget i sangen at det var nok for min leve Tid da ieg allerede sang med saa megen forredrag og havde saa skøn en stemme som di ikke havde hørdt mage til. Da ieg temmelig got kan læse spraaget saa har en Italiener som er Hofpoet her forsikkert mig at ieg paa toe Maaneder kunde komme saa vidt naar ieg tog en Italiener an at lære mig det at ieg kunde spille i velken opera det skulle være, og blive forstaaet overaltdt i Italien. Jeg har hørt den første Sangerinde her en tre gange. Hun har 3000 r og 100 om Aaret i Gul. Hendes Metode er meget skønnere. Hun har næsten ingen stemme meer og hun synger ofte meget falsk, hun vilde paa ingen Maade blive da nu hendes Tiid var ude, men Curførsten har maattet gjort uendelig meget af hende, for at faa hende til at blive endnu i 6 Aar og om hun taber sin stemme og ikke kan synge meer end et halv Aar saa maa han dog betale hende ud for dem alle 6, den Ringeste her have 1000 om Aaret, hun fik vist ikke 200 r hos os om Aaret for hendes sang, saa elendig synger hun. Her bliver man ikke ansedt for noget naar man ikke siger at man har 3000 r om Aaret jeg trode at gjøre mig meget stolt af at sige at ieg havde 1100 r om Aaret og som ieg i mit Hierte ogsaa er inderlig glad over og Evig skal takke Deres Excellence derfor, men her tog ieg mærkelig fejl man har anseet mig meget Ringe siden den Tiid da de trode at ieg kunde ingen Ting intil de hørte mig synge saa maa ieg tilstaa at di har forandret deres opførsel i mod mig.

Nu er min Underdanige bøn til Deres Excellence at De selv vilde give mig tilladelse, og udvirke hos Hans Maistæd Kongen at jeg maatte blive borte paa et Aar, da forsikker ieg Deres Excellence at ieg skulde bringe det saa vidt at De, og Hoffet, og Publicum vist vilde være glade ved det naar jeg kom hem og ikke skulde fortryde den tilladelse som Di havde givet mig.

Jeg vilde først blive her nogen Tid hos den gode Capelmæster Nauman og studere saa længe han havde leylighed og s. 73vilde lære mig og siden vilde ieg Reyse lige til Italien. Jeg lever i det glade Haab at i fal det er mueligt saa nægter Deres Excellence ikke denne min Bøn. Jeg venter med megen Haab og længsel Deres Excellences Svar i Leipszey vorhen vi tager om en 14 Dage da maaskee Capelmæster Nauman tager til badet som liger her nær ved for at forfriske sig efter sin Sygdom, ieg kan ikke nogsom sige Deres Excellence vor det er for en veltænkende god Mand ieg er usigelig glad at ieg Rædt har lærdt at kiende ham, og han mig, saa snart som Deres Excellence giver mig tilladelse at blive borte saa tager vi paa øyebliket fra Leipszey og her til igien vor min hele Tid skal blive anvent paa at studere.

s. 73

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1799, 2. Oktober.

Iblandt de mange Ubehageligheder, som paa nogen Tiid har sammensvoret sig, om ethvert af mine Skridt paa Theatret, og som ufeilbarligen tilsidst maae gjøre mig det odieux, troer ieg at det er min Pligt, at gjøre Directionen for det Kgl. Skuespil opmærksom paa en Ubehagelighed, som traf mig sidstleden Torsdag Aften

ved Opførelse af Syngestykket: Venskab paa Prøve. — Endskiønt det er uden for mit Embede at bestemme hvilke Dragter der ere passende for mine Roller, saa er ieg dog mig selv pligtig, at hindre saa meget ieg kan, at ieg ikke fremstilles paa en latterlig eller modbydelig Maade.

Hvormegen Ret ieg end havde forbeemt. Aften, at nægte at gjøre min Tieneste, da den Dragt som var mig bestemt var giort halvandet Qvarter kortere end tilforn og ieg ikke uden at have beskiemmet og blottet mig kunne have fremstillet mig deri, saa dog for at undgaae en ubehagelig Scene for Directionen og mig, lod ieg mig iføre en Kiole af Madm Rosing, hvorved ieg vel blev meere skiult, men ikke mindre designeret, og det som meest bidrog til at gjøre mig Udførelsen af min Musik overmaade besværligt, foruden den Bevisthed, at ieg var redicule klædt, var den Magt ieg maatte bruge, for at faae Kiolen nogenledes til at skiule mig, hvorved Aandedræten naturlig blev mig yderst besværlig. —

s. 74 Jeg er derfor Directionen for det Kongl. Skuespil ærbødigst ansøgende: at ieg i den lange eller korte Tiid ieg efter 23 Aars Tieneste, indnu kan have tilbage, maae for at undgaae offentlig Haan og Latter, ikke settes i den uundgaaelige Nødvendighed, at refusere at gaae frem paa Scenen, men at ieg maae blive klædt, passende for min Rolle og min Persohn, som ieg under enhver af de forrige Theater Administrationer aldrig har manglet.

s. 74

TIL KONGEN.
1813, 5. Juli.

Den Stemme, som Naturen begavede mig med, bestemte mine Forældre, ifølge offentlig Indbydelse, til at ofre samme til National Theatrets Tieneste paa en Tid, da dette allene skulde tiene Hoffet og Folket til Forlystelse og alle fremmede Skuespil bleve afskaffede. I næsten 37 Aar har ieg som Sangerinde tient ved det Kongelige Theater. Mine bedste Aar er saaledes henrundne i Deres Mayestets Tieneste. Træt af Arbejde og af de Anstrængelser et saa særdeles Fag udkræver kunde ieg være berettiget at ønske, og af Deres Mayestets Naade at forvente Tilstaaelsen af den Hvile, der, endog for færre Tjeneste Aar forundes andre Statens Tienere og det med deres fulde Indtægt i aarlig Pension.

Ved at andrage disse mine Ønsker for Theatrets Chef har man forestillet mig den Forlegenhed, Theatret da vilde komme i ved nesten gandske at savne dets ypperste Musikker, men ved at vedblive min forrige møysommelige Tieneste, fordi det er overeenstemmende med Theatrets Tarv, tror jeg ved denne Anstrængelse efter saa mange Aars Tieneste, at have Ret til at haabe Belønning for et Arbejde som ikke meere kan tilkomme mig og den Fare ved den Opofrelse af Aands og Legems Kræfter, at fremskynde Tabet af Helbred og Liv og for mine Børn Savnet af min Omsorg og Hielp.

For at sikre min Datter, at min Flid og Bestræbelse i Deres Mayestets Tieneste ikke skal blive hendes Tab og Ulykke, vover ieg allerunderdanigst at ansøge om en aarlig Pension for min Datter Augusta Wilhelmine Caroline, som maatte tage sin Begyndelse ved hendes Confirmation, hvis Bestemmelse i øvrigt allerunderdanigst overlades aldeles min allernaadigste Konge. —

s. 75

PETER JØRGEN FRYDENDAHL.
1766—1836.
TIL F. A. C. AHLEFELDT.
1793, 4. April.

Da ieg om kort Tiid unddrages den Understøttelse som ieg hidtil haver havt, og ieg ikke af den Gage ieg har ved Theatret kan leve anstændig, saa er ieg nødt til at søge anden Tienneste, eller min Gage ved Theatret saameget forbedret, at ieg kan leve min Families Soutien foruden; ieg har været saa heldig at blive tilbuden en Tienneste, hvorved ieg kand have mit Udkomme saaledes som ieg troer at kunde fortienne det ved Theatret.

Jeg vil derfor underdanigst anmelde for Deres Høy-Velbaarenhed at dersom Theatret ikke kand give mig equivalent for det som ieg kand faae i den tilbudne Tienneste som er 600 Rdl. aarlig, saa kand ieg ikke tiene Theatret længere end til dette Qvartal er til Ende. Dersom Deres Høy-Velbaarenhed kan accordere mig dette, saa udbeder ieg mig Deres skriftlige Svar inden 8 à 10 Dage, i Mangel af dette tager ieg Deres Taushed for Svar, at De ikke kand bevilge mit Ønske, og skal ieg den Tiid tilstille Dem min allerunderdanigste Ansøgning til Hans Kongelige Mayst om Afskeed hvorpaa ieg beder mig Deres Recommendation.

s. 75

TIL KONGEN.
1795, 17. Januar.

Ungdom, ukiendt med Mennesker og Tings sande Beskaffenhed, kom mig til at forlade den theatraleske Bane, hvor ieg ifølge min store Lyst for Skuespilkunsten, turde smigre mig med det Haab, at erhverve mig anstændigt Udkomme, foreenet med noget Bifald. Denne Lyst — denne Higen efter at virke paa denne Bane, som Forsynet havde sat mig paa, opfordrer mig til at anraabe Deres Mayestets Naade om: at ieg allernaadigst igien, maatte blive ansat ved den Kongelige Skueplads. Deres Mayestets Naade og Mildhed lader mig haabe, at blive ansat paa lige Kaar med de Skuespillere, som have betrædet Skuespiller- Banen paa samme Tiid som ieg.

s. 76

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1799, 21. Juni.

En Erfaring af 15 Aar, har endelig skaffet mig den bedrøvelige Opdagelse, at ieg ved dette Theater ikke kan naae den Lykke og anstændige Udkomme, som ieg engang gjorde mig Haab om, Aarsagerne hertil ere mig ubekjendte, naar de ikke ligge i min Uduelighed; ieg er mathematisk forsikret om, at mine Rivaler i Musiken Hr. Gielstrup, Knudsen, Rongsted, Kruuse, og hvad D'hrr. alle heede vide mindre Musik, og have slettere Stemme end ieg; min Prononciation, Declamation, Gesticulation har ieg lært af en Mand, som vidste noget meere om den Ting end nogen af Lærerne ved Theatret, men det forkerte Brug af disse uundværlige Ting for Skuespillerne, er sikkert Aarsagen hvorfor ieg uophørlig og endnu er tilbage for mine Medtjenende. — Den sørgelige Opdagelse at 15 Aar af min bedste Ungdom ere forgieves opofrede, uden mindste Haab, at min Tilstand i Theatrets Tieneste nogensinde vil forandres; de dyre Tiider, min Families Tiltagelse: har tvunget mig til at gjøre en Plan, hvorefter ieg kan være min Familie gavnligere, medens ieg har de Aar, at ieg kan virke for Deres og min Lykke. — Jeg er derfor Den høje Theater Directions ydmygst ansøgende: at da ieg forretter 2de Mænds Tieneste, nemlig som syngende og reciterende Skuespiller, maae blive befriet for et af disse Embeder, hvorved ieg haaber at vinde saa megen Tiid, som ieg behøver til min Plans Udførelse for min Families Roe og Lykke. — Omendskiønt at Mad. Rossing, Mad. Preisler, Mad. Clausen, Dh. Swartz, Elsberg og flere formedelst Uduelighed ere satte udaf Syngestykkerne, ikke alleene have beholdt Deres Gage, men endog erholdt Tillæg, Gratification, Concert, Benefice, saa er det øyensynlig retfærdig, at ieg af mange Aarsager ikke kan beholde min fulde Gage, som nogen af Ovennævnte, og derfor indstilles det til Den Kongelige Theater Directions bekjendte Retfærdighed, at bestemme Lønningen for min tilkommende Tieneste, og i hvilket Slags Skuespil, ieg skal anbringes.

Da Directionen formedelst min Uduelighed for Skuepladsen ikke kan opfylde det Haab om Lykke, ieg engang barnagtig ventede af min Anlæg for Theatret, saa haaber ieg at Den Høje s. 77 Direction paa den anden Siide ikke vil ligge mig nogen Hindringer i Veyen, men understøtte mig i at kunde fordeelagtigere handle som Mand og Fader for min Familie, ey heller miskiende mine Aarsager der har tvungen mig til et Skridt, som Kierlighed og Omsorg for min Familie gjorde høyst nødvendig.

s. 77

1800, 6. December.

Efter at vi i al den Tiid, vi have tient ved det Kongelige Theater, og især ieg Frydendahls Hustrue igiennem en Række af Aar, begge have anvendt vores yderste Fliid i vort Kald, og derhos gjort os et smigrende Haab, at have vundet, saavel vore Foresattes, som det Almindeliges Yndest; føle vi det dobbelt krænkende for os, nu at vorde truede med en Anklage for Thronen, og at være beskyldt for Overtrædelse af vore Pligter. — Med alt dette erkiende vi taknemmeligen Den høje Directions Bevaagenhed i at ville høre vort Forsvar. Vi haabe, at dette skal oplyse, at vi ikke |: i det mindste ikke med vort Vidende :| have tilsidesat Orden og Subordination, og at vi ikke have forbrudt os imod den Agtelse, vi skyldte den første blandt vore Foresatte.

Jeg, Frydendahl erklærer, at ieg ikke har forebragt min Hustrue andet end hvad ieg troede at være min Pligt, nemlig: at S. T. Hr. General Waltersdorpf ved Samtale paa Theatret den 3die dennes havde yttret sin Misfornøjelse over, at min Hustrue ikke indfandt sig ved den af Syngemesteren Hr. Zink tilsagte Prøve. Har Hr. Generalen, som ieg nu læser i Den Høje Directions Skrivelse, sagt dette i en spøgende Mening; saa har ieg misforstaaet ham, og dette er da det eeneste, som ieg tør bede tilgivet. —

Jeg, Frydendahls Hustrue toeg mig den Frihed i Anledning af forestaaende min Mands Beretning at tale med Hr. Generalen, for at forestille ham; at da Den Høje Direction, aldrig mundtlig eller skriftlig har behaget at lade mig, eller nogen af Theatrets Personale bekjendtgjøre, at Lærerne ved Theatret er meddelt Fuldmagt at kunne befale mig møde i Skolerne, naar de finder det fornødent, for at synges med deres Elever, og troede derfor ikke at være strafskyldig fordi ieg ikke paa Syngemesteren s. 78 Hr Zinks blotte Befaling havde indfunden mig i hans Skole. — At ieg ved denne Leilighed har udladt mig med — at ieg ikke pleiede, at forsømme mine Pligter ved Theatret, og at det ville være mig krænkende at mistænkes for Skiødesløshed — kan gierne være mueligt.

Men dette veed ieg med Vished, at det aldrig har faldet mig ind, at stille Hr. Generalen til rette, eller at tiltale

ham i nogen anden Tone, end den, der sømmer sig for det frie Menneske, naar han endog staaer for Statens høyeste Embedsmand. Ere mine Ord |: dem ieg for Resten nu ikke kan erindre :| anderledes blevne udtallede; da er det en Misforstand, hvori min Villie ikke har nogen Deel.

Her haver da Den høye Direction med faa Linier hvad vi have at sige.

Vi ere, endog uden Hr. General Waltersdorpffs Forsikring overtydede om, at Hans Retfærdighed ikke vil tillade Ham noget Skridt, der kunne forvænne Sandheden, og at vi derfor ikke kunne have noget at befrygte, om end denne Sag maatte findes af den Beskaffenhed, at den skulde forelægges Hans Mayestæt til Afgiørelse.

s. 78

*TIL KRONPRINSEN.
1800, 21. December.*

Den smerteligste Følelse, vi have fornummet i vort Fængsel, er at have havt Anledning til at frygte, at den uhældige Tildragelse, der har bragt os hid, mueligen kunde fortolkes som Halstarrighed fra vor Side.

Overbeviiste om, ved vores Hierters varmeste Følelser, at intet kan være fiernere fra vor Hensigt, end en saa daarlig Forvovenhed, udbede vi os Tilladelse at forsikre Dem, naadigste Herre, at vore jvrigste Bestræbelser, stedse have gaaet udpaa, at opofre vore svage Evner til et Kongehuses allernaadigste Velbehag, som vi med alle redelige og gode Undersaatter høyst agte og elske, og vi begierer intet hierteligere end fremdeles at kunne aflegge Prøver paa denne vor allerunderdanigste og troe Hengivenhed.

I Overeenstemmelse med disse Følelser bede vi Deres Kongelige s. 79 Høyhed allerunderdanigst at det forefaldne maae henkastes i Forglemmelse.

Vi anbefale os begge allerunderdanigst til Deres Kongelig Høyheds Naade og stille vor Skiebne i Deres Haand. Den bliver, hvad De allernaadigst finder for godt at bestemme, saa skal vor idelige Attraae og Stræben vorde, at bevidne Dem, naadigste Kronprinds og det heele Kongehuus, den oprigtige og allerunderdanigste Hengivenhed, vi dele med alle gode Undersaatter.

Blaae-Taarns Arrest-Huus.

s. 79

*TIL THEATERDIREKTIONEN.
1818, 11. September.*

Undervisningen i Fremstillelses-Kunsten maae sikkert af de foregaaende Theater-Directioner være betragtet, i Sammenligning med Underviisningen i Musik og Dands, for Scenen som saare ringe, da Lærerne betaales ringere end andre af Theatrets Embedsmænd og Lærere, og som Følge af denne Formeening har man troet det ogsaa giørligt, at Læreren kan undervise Eleven om Characteren, Stillingerne, Bevægelserne, Betoning; og paa samme Tiid være Soufleur og recitere den Medspillendes Rolle af Bogen.

Efter den Erfaring ieg som Lærer har havt, seer ieg, foruden hvor byrdefuldt det er at bibringe Eleven hvorledes Lidenskab tegnes i forskiellige Charakterer og under forskiellige Omstændigheder, at det er umuligt, hvis Læreren ikke blot vil indskrænke sig til en theoretisk Afhandling om Rollernes Fremstilling, hvilket synes mig aldeles utilstrækkelig, og i Almindelighed ufattelig, men fremstille sig som Model, at Soufleuren og Instructeuren ikke kan foreenes i een Person. Overbevist om, at min Embeds-Broder har, ligesom ieg, fundet Underviisningen ufuldstændig og for besværlig paa den ellers gængse Maade, giver ieg mig den underdanige Frihed, at anmode den høye Direction, at en Soufleur maae, efter foregaaende Prøve, bringes i Forslag af os, for at understøtte os ved Underviisningen og antages paa 1 Aar, og naar denne Tiid er forløben, hvis han ikke kan opfylde vores Ønske, uden viidere afskediges. —

s. 80 Hvis den høye Direction maatte bifalde dette mit Andragende, saa haaber ieg, da Arbeydet ikke kan ansees for nogen Leve- Vey, at en saadan beqvem Person vil være at erholde for en ubetydelig Løn, og altsaa til ringe Besvær for Theaterkassen.

s. 80

1821, 4. Juni.

Iblandt de mange alykkelige Aarsager, som forrige Aar nødte mig til at ansøge Hans Kongelige Mayestet om allernaadigst Afskeed, vare foruden disse ogsaa den Omstændighed, at ieg umuelig kunde udføre ald den Tjeneste, som Directionen forlangte af mig, da min Boepæl var saa fraliggende fra Theatret, og at der ofte paakom mig, af Fatigue førend Forestillingen begyndte, en saadan fysisk og moralsk Mathed, at ieg var som bedøvet og kunde neppe udføre nogen Idé, som ieg havde Spillet angaaende, og selv Digterens Arbejde

stod i Fare, ved min opløste Tilstand at foredrages paa en særdeles forvirret Maade. — Da Directionen og Peublicum syntes at være meget misfornøiede over min Bortgang fra Scenen, og mine huslige Sorger betydelig formindskedes, saa at de ikke betog mig al Kraft til at kunde forrette mit Embede, besluttede ieg ikke længere at ansøge om min Afskeed, og at vende tilbage til mine Forretninger, dog maatte vi fløtte til Byen, da det ellers blev mig umuelig, at afhielpede de Forlegenheder hvori Theatret saa ofte sættes i, til stor Bekymring og Ærgrelse for mine høye Foresette, og afvigte Saison har overtydet mig, at min gode Villie vilde været utilstrækkelig i denne Henseende, hvis min Boepæl havde som forhen været paa Vesterbro. —

I Aaret 1812 blev det mig absolut nødvendig saavel af Familie Aarsager som oeconomiske, at flytte til min Svigerfader, og det behagede den høie Direction under 15 Febr samme Aar, at meddele mig denne Tilladelse at afbenytte min Svigerfaders Tilbud og erholde frie Boepæl i hans Gaard. — Ved at afstaae dette Privilegium, og tage mit Opholdsted i Byen for saaledes bedre at kunde bøde paa den Mangel som nogle Skuespilleres Svaghed afstedkom, har ieg forudsat, at den høie Direction gierne godtgiorde mig dette Offer, og betalte en passende Boepæl for mig, nærmere mine Forretninger, da Theatrets Indtægter ellers kunde udsættes for Tab.

s. 81 Den høie Direction, som kiender den Forvirring 4 Aars skrækkelige Familie Ulykke har bragt i min oeconomiske Forfatning, vil snart indsee, at ieg ikke uden at være berøvet Forstandens Brug, kunde have forladt saadanne Fordele som frie Boepæl, hvis ieg ikke havde forudsat at Directionen vilde godt gjøre mig i enhver Henseende dette vist sieldne Beviis paa Opofrelse, og som ieg anseer det nødvendig for Theatrets Interesse.

Hvis denne Forandring af mit Opholdsted ikke skulde synes Directionen nødvendig, saa vil nest-kommende Saison bedst overbeviise Directionen hvad ieg i min Alder kan udrette med svækket Aands og Legems-Kræfter, og ieg vender tilbage til behageligere Forhold og beqvemmere Boepæl som venter mig, imidlertid haaber ieg af den høie Directions Bevaagenhed, at min gode Villie og mit strenge Arbejde i afvigte Saison ikke skal — mulcteres med 100 Spec: — men at disse bliver mig erstattede, da ieg behøver dem til min Underholdning i denne Sommer og det er Directionen bekiendt, at det resterende af mit Qvartal indeholdes til min Gields Afbetaling.

s. 81

TIL DATTEREN, AUGUSTA WILHELMINE CAROLINE.

[Torbæk. c. 1824]

Min elskede, høitelskede Datter!

Jeg har nu glemt al Fortred, selv Dit Vanheld, ieg føler alle Livets Glæder i min Eensomhed og i dette Paradiis; min Reyse hertil var en behagelig Afvexling af skønne Udsigter i den skønneste af alle Sommer-Aftener; da jeg spurgte en Mand ieg traf underveis, hvorlangt der var til Torbeck og han svarede, en halv Miil, blev ieg vranten at ieg ikke havde længere at spadsere. — Kl. 9½ stod ieg i mine bitte Værelser, men enten ieg var saa behagelig stemt, eller Ane havde det saaledes i Orden for mig, hvad ieg behøvede og adlød uden Anmærkninger, saa følte ieg mig særdeles vel i disse bitte, bitte smaae Værelser; da ieg frygtede at Du'skulde savne Ane, saa vaagnede ieg Kl. 5, og kaldte paa hende, thi hun var af den Meening at hun skulde reyse Kl. 6; ieg beder at Du vil legge Merke til at ieg selv i Søvn kan være opmærksom paa hvad Du behøver. —

Efter at min 2den Kop Kaffe var stukket ud, søgte ieg Haven, fra den kom ieg ad en Fodsti langs med Dyrehavens Indhegning s. 82 hvor ieg troede at treffe en Laage som bragte mig ind i bemte Dyrehave, men siehe da! Den var i Laas, ieg gik videre og kom paa Landevægen, hvilket Syn! hvilken Pragt! Skoven med alle sine Sangere og øvrige Beboere og Havet paa den anden Side med Skuder og Fregatter alle med Klude oppe for at gribe Vinden og bringe dem afsted; da Vandets eller Søens Bølge-Lyd behager mig meget saa forsøgte ieg at stige need, fra den store Bakke ieg stod paa, til Havbredden, hvilket ieg fandt heel vanskelig da mine Tøfler [ved] hvert Skridt vilde forlade mig; da ieg var kommet need, tænkte ieg, her burde være en Bænk, ieg vender mig om og seer den heele Strandbred skiult med smaae Forhøininger af Tang hvor ieg satte mig og tilsidst lagde mig. Hvilket Øyeblik til at takke min lykkelige Skiebne, som skaffede mig denne søde Glæde, og i disse Taknemmeligheds-Følelser kaster Havet en stor Bouquet til mig af Søe-Planter, som det legede med. — Farvel, Farvel kiere Pige ....

6

s. 82

TIL THEATEBDIREKTIONEN.

1824, 12. November.

Til underdanigst Giensvar paa Directionens Ærede af 22de f. M., betreffende Chor-Syngemester Krossings Klage, giver ieg mig den Ære, at melde: at da ieg paa Prøven af Syngestykket Sovedrikken bemærkede

bemte Crossing, fremstillende sig med Hatten paa, og lige ved min Side i Prosenium, hvor alle havde blottet Hoved, og som sædvanlig, ikke hilsende mig, men saae paa mig med een brutal Mine og Adfærd, troede ieg mig beføiet, efter Theater Beglementet 13 §, som befaler sømmelig og anstændig Opførsel paa Prøverne, at spørge, om han ikke vilde tage sin Hat af i vores Nærværelse, svarede han særdeles trodsig, Nei! hvorpaa ieg svarede: saa kan Jeg, tog Hatten paa den høfligste Maade af ham, og lagde den paa Stolen ved mit Bord i Prosenium; fnyssende af Vrede spurgte han, om ieg vilde slaaes paa Scenen, hvilket jeg besvarede: med Jer? I seer jo ud som een fordrukken Liigbærer, og forlod ham.

Omendskiønt at denne Erklæring er tilstrækkelig, for at Directionen kan erfare, at Chor-Syngemesteren enten var drukken, eller Tølper, eller ogsaa begge Deele, og at ieg ikke kunde gjøre andet end væрге mig mod slig Uvæsen, saa vil ieg dog —• uden s. 83at vilde retfærdiggjøre mig — meddele Directionen nærmere Oplysning i Sagen. —

Chor Syngemester Crossing vil som Skole Monarch i Almindelighed vise sin Autoritet over sine Disciple, ogsaa uden for Skolen, og har eengang forsøgt, at have et Bord med Lys paa ved Prøverne, og et Partitur af Chorene, for som vore andre Kapelmestere at dirigere; dette blev ham nægtet, og han blev udleet af alle, derpaa forsøgte han at give sig Anseelse, ved at løbe omkring med Partituret, NB opslaaet, for at udmerke sig, om ikke som Musik-Direkteur, saa dog som en vigtig og udmerket Person. I denne Formeening om sit Forhold til mig og Theaterets Personale, har han eengang begyndt Klammerie, da ieg een Aften havde noget at foreholde Choret, som havde været forsømmelig, og saaledes viise sin Ringe-Agt for alt hvad ieg har at siige Chor-Personalet, og naar han ret til Gavns vil viise sin Trods, gjør han ofte een Omvey, for at komme til at see paa mig, med sin Hat paa, og med et vist diabolisk Blik, sønderknuse mig. Denne barnagtige Adfærd kan ikke andet end more mig, men naar han fremstiller sig med Hatten paa i Prosenium, hvor alle staaer med blottet Hoved, af Agtelse for Kiønnet, Sæderne og Stædet, saa troer ieg, at det er Pligt, at indbyde ham at gjøre det samme, og naar han svarer — Nei! da at understøtte ham dermed, hvilket bemte Crossing burde ansee som en Act de Complaisance af mig; at ieg skal have trukket ham i Haaret, er usandfærdig, thi hvormed skulde ieg have gjort dette? ieg havde blotte Hænder, og uden Bedækning rører ieg ikke en saa væmmelig Person, som synes mig at ligne een Tidsel der ligger i en Møi-Dyngge; Directionen veed vist saa got som nogen, at naar Personer af min Opdragelse og Følelse nødes til at berøre een Skarnbøtte, saa maa det være med Fødderne, og med Fødderne kan ieg ikke trække ham i Haaret, ieg haaber at Direction[en] vil ansee ham med een tilstrækkelig Mulct for denne løgnagtige Beskyldning.

Paa Chor Syngemesterens Spørgsmaal om ieg vilde slaaes? svarede ieg, som naar man taler med een drukken og foragtelig Person, thi det er vist, at det galgjørende fluidum havde gjort ham den Dag end meere brutal, end som sædvanlig. —

Efter denne Beretning vil den høie Direction erfare, at ieg s. 84ikke har tilføiet Chor-Syngemesteren nogen Ulempe, uden den som hans eget pøpelagtige Forhold har fremledt ved at vise een Conduite i Proseniumet ved Prøven, som kun kan passe sig i et Skuur eller Fæe-Stald hvor han ikke møder andet end Qvæget med Vogteren; ieg har handlet efter min Embedspligt, og paasee[t] at Theater Lovene haandhæves og ingen fornermes eller krænkes. Omendskiøndt det er min første og helligste Pligt at vise Lydighed mod Love og mine høye Foresatte, saa troer ieg at ingen Magt kan formeene mig, naar Chor Syngemesteren kommer i vores Forsamlings Sal Foyéen, eller i Proseniumet med Hatten paa, at sige ham, som Professor Schiellerup sagde til Etatz-Raad Bodendich der beholdt Hatten paa under den førstes Forelæsning: Mand med Hatten paa, tag Hatten af, Mand; hvis Chor-Syngemesteren havde handlet som Bodendick, indseet det usømmelige i sin Adfærd, og forandret den, saa havde han jo undgaaet min Assistance. —

6*

Da bemte Crossing har givet saa tydelige Beviis paa hans Foragt for Lovene, viist Trods imod mig, som Chefens Representant ved Prøverne, saa indstiller ieg underdanigst til den høye Direction, om han ikke maae blive anseet med Straf i Følge Theatrets Reglement 13 § og i øvrigt anviist sin Plads i Coulissen, hvorfra han kan dirigere sit Chor.

s. 84

*TIL THEATER DIREKTØR JONAS COLLIN.
[1826]*

Hr. Studiosus Bøtger har bedet mig anbefalet sig til Theater Directionen ved hans forestaaende Fremtrædelse i Morgen; hans ædle Karakter behager mig, og da hans og hans Forlovedes Skiebne er aldeles afhængig af Directionens Dom over hans Forsøg saa vil Hr. Etatz-Raaden gunstig undskylde mig, om ieg falder Dem besværlig. —

Hvis Theatret ikke myldrede af saa mange negative Talenter, vilde ieg aldrig vove at tale et Ord for Hr. Bøtger, men saalænge man ikke har ladet det være nok med Erindringen om Jfr. Aubertin, nu Mad. Haack, som antoges som Sangerinde for de første Roller, og manglede ikke allene Gehør for Sangen, men endogsaa

selve Høre-Sandsen, men antog endog Reciseurens Datter for Elskerinde Rollen uagtet hun var saa uelskelig som muligt, s. 85 men man taaler endog som Jordhøys Sucessor i Publikums Haan, Bødkermester Schou, og endogsaa lader Regiseuren have frit Spil med at bringe ham og Jfr. Flamand i Virksomhed, for paa en ligesaa krybende som listig Maade, at bede om Betaling for dens væmmelige og skadelige Fremstilling, saa troer ieg at kunde sige et Ord til Bøtgers Fordeel. —

Til mit Held er ieg som Instrukteur sat under Værgemaal af Dh: Clausen og Ryge, ieg kan derfor ikke skade ved min Anbefaling, og min instructeurlige Meening om at de Personer, som ansættes ved Scenen maa have Opdragelse, Aand, stærk og bøielig Tale-Stemme, og et Ansigt som er læseligt, er aldrig kommet i Betragtning, hvorvidt Hr. Bøtger efter denne Maalestok fortjener U. G. med x og vil Hr. Etatz-Baaden erfare, imidlertid kan man med faa Midler udrette meget ved god Anviisning og Fliid, og siden det i den senere Tiid tolereres, at Theatrets Persohner ikke behøver at deres Legemer er soigneret, men de kan gaae og bevæge Dem paa Scenen ligesaa glat og ordinairt som paa Gaden, ja! Byge kan give Underviisning i Anstand og gratiøse Bevægelser og Mad. Liebe i qvindelig Ynde og selv spille Cherubine di amore, saa meener ieg at turde vove et Ord til Gunst for en Stakkel, som døer af Kierlighed til den dramatiske Kunst. — Vel veed ieg at saaledes nytter det ikke at argumentere for Deres Velbaarenhed, thi mine Argumenter vil ved Deres lyse Blik let blive Beviis mod Sagen, og man |: vide Regiseuren :| kunde svare og sige, fordi man veyede falsk i Gaar skal man derfor ikke gjøre det i Dag. —

Deres Velbaarenhed vil gunstig tilgive mig, at ieg i min Mindreaarighed vover at snakke med, eller andrage noget, men det er efter Regiseurens Distinctioner — kun som Mennesket Frydendahl, og ikke som Instrukteur, Skuespiller, eller hvilket som helst Theater-Menneske, at ieg vover at bede om en lille Plads for stakkels Bøtger, som i Sammenligning med den hele fatale Legion er ligesaa værdig som Begiseurens Protégér og meere æragtig for Scenen. —

s. 85

1826, 22. Juni.

Af alle Systemer og jevne Theorier, er Naade-Systemet, efter min Formeening, det meest ødelæggende for et Theater, thi snart s. 86 tolereres stivbenede Dansere, hæse Sangere, dorske og flauue Skuespillere og væmmelige Actricer; den lykkelige begavede Artist maa arbeide for disse, og Bestyrelsen har intet at opmuntre eller belønne denne med, thi hiin Hær af Stympere opsluger alt, hvad Bestyrelsen saa gjerne vilde give den fortienstfulde Mand. Da Deres Velbaarenhed, til Theatrets Held, er à la è for Forretningerne, vil De ikke længere taale dette Naade System, men regiere eene med Retfærdighed, vil ikke taale, at den forræderiske Protocolist sætter en Skillevæg — hvor han kan — for alt hvad der er skjønt, godt og nyttigt, vil ikke taale, at han længere skal kiæle for sin Egoisme og opoffre Theatrets Ære og Held, ved at prædinere snart den eene eller anden af sine stygge Paarørende, for Exempel hans Svigersøn som er en miserabel Chorist, et udleet Drog af en Prøveskuespiller og som ikke har nogen anden Adgang til Scenen en[d] Protocolistens Datters sandselige Natur, hans forrige Svigersøns Broder, et Menneske, som hverken kan læse, skrive, tænke, tale, føle, er givet Ret, at kalde sig min Kammerat.

Disse Maneuvre, grundende paa Naade-Systemet, at bringe saadanne Persohner frem paa Scenen, er det, som bringer den bedrøvede ydmygede Bøtger paa den Tanke, at han ligesaa vel som Bødkermesteren, maa tillades at prøve i det mindste eet Aar, og at Directionen handler ubillig mod ham, naar saadan et Drog kan blive ved Scenen og han afviises. — Dette fordervelige Naade-System har ogsaa bragt mig — som Gartner i Kunstens Have, at bede om Plads for nok en Vandgreen uagtet det burde være min Pligt, at bede om at Vandgreenene skiæres af, jo før jo heller.

Da Deres Velbaarenhed interesserer sig for den unge Mand, saa tillader ieg mig underdanigst en anden Bøn i denne Sag, efter hvad ieg lover mig af Fremtiden og Retfærdigheds Love, ikke tillade at Bøtger fremstiller sig paa Scenen, thi naar han er trykt lyslevende ved en Debut, saa frygter ieg at han bliver blameret og gaaer samme Vei som den unge Poet som var Braminer i Lanassa, ieg troer hans Navn var Andersen, og Hr. Etatz-Raaden har den Sorg at maa viise ham Døren som De snart nødes til at gjøre ved Schou og fleere for at retfærdiggjøre hvad der er skeet Bøtger.

Blegdamsveyen.

s. 87

Frederiksborg, 1826, 3. Juli.

Krybende Mennesker finder mange ligesaa modbydelige, som krybende Dyr og flygter for dem, ymidlertid er det dog lykkedes Placat-Skriveren at erholde en Plads for sin Datter ved Scenen, uagtet sin dværgagtige Skabning og flolledede eller halvfiantede Maner som Elskerinde, og da Rolle-Ranerier drives af bemte Placatskriver i mange Aar, upaataalt, for sig og sin nærværende og tilkommende Familie, saa overdrages hun endog Synge Partier i Elskerinde Faget, indtil hun endelig udhysset og udleet har retireret sig. — Saa lenge Forretningerne vare som i forrige Tider i en uskyldig Mands Hænder, som var et Barn i Forstand og Villie, saa

loe ieg hiertelig over alle de Grunde som Skielmene fremførte for at udføre dens Intriguer og — taug, men i dette Øyeblik, da de reeneste Hensigter for Scenens Ære og Lykke ere komne i Kraftens Haand, troer ieg, efter mit velmeenende Sindelaug, at det er min Pligt, at underrette Deres Velbaarenhed om et nyt Spil af Placatskriveren for Svigersønnen igiennem Hr. Søbom for at bringe ham tilbage til Chor Tjenesten, hvis saadant skeete, og det var tænkeligt, at man atter med Attester og Bønfalden kunde bedrage Directionen, og faae Vedkommende til at handle saa inconsequent, er Directionen compromitteret, og Begrebet om Love og Bestemmelser ved Theatret gjort latterlig, thi først forkastedes han som Eleve og fandtes duelig som Chorist, nu forkastes han som Chorist og findes duelig som Eleve, og nu attraaer man, uagtet Directionens Bestemmelse, at han skal findes duelig som Chorist; man kunde billig spørge, hvem er det som siger falsk Vidnesbyrd? Men alle vil snart opdage at den vigtigste Grund hvorfor han bevares for Scenen og lønnes af Theater-Kassen er: at han er Mad. Schous Mand, Skamfærd! Hvad det vil give Stof til Latter og Studenterne raabe Bravo naar Mad. Schous Mand kommer frem, og hvilken Haan for Bøtger og hans Medstuderende. —

Jeg vender snart tilbage til Byen, og bliver der til min Svigersøns Afreyse med Cadet-Skibet, ymidlertid har ieg den Ære at anbefale mig, indtil ieg persohnlig kan forsikre Deres Velbaarenhed at ieg er Deres underdanige og hengivne etc.

s. 88

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1827, 25. Juni.

Efter Circulaire fra Theatrets Reciseur er ieg opfordret at afgive mit Andragende, om de Roller, som ieg ønsker at blive befriet for; i denne Anledning maae ieg underdanigst bemærke, at ieg ved forrige Seasons Ende havde efter Theatrets Love adskillige Roller at afgive og hvoraf ieg kun er blevet fritaget for en eeneste, hvorfor ieg gientager min underdanige Anmodning for Fritagelsen af disse, som ieg ogsaa i Almindelighed ønsker at ieg maae fratræde Scenen aldeeles, da min Alder og Aftagelse paa Aands og Legems-Kræfter gjør det umuelig at vedblive at arbeide som forhen, og at ieg i det mindste fritages om Foraaret og Efteraaret, da Reciseurens Privilegium, at tillukke alle Adgange til frisk Luft, udsætter mig for Tabet af Helbred og Liv, i den Anledning maae ieg underdanigst afgive følgende Beretning herom; Enhver som kiender Theatrets Tilstand, veed at Beciseurens Virksomhed, med ærede Familie, er ligesaa ønskelig for Scenen, som Møllets i Theatrets Guarderober, men hvad der er ligesaa oprørende som beskiæmmende, er, at det hele skuespilelskende Publicum maae plages ved at sidde i en Varme-Grad, som gjør det Nydelsen af Skuespillet meget besværlig og næsten utaaleligt, og udsetter det for alskens Sygdomme, naar det skal forlade Skuespilhuset og pludselig komme i, den kolde Aften-Luft, fordi den udueligste af alle Beciseurer i hele Civilisationens store Rige har den ugudelige Egoisme, at lade alle Vinduer og Døre lukkes, naar han skal fungere, det er: ringe med en Klokke, stille sig paa Siden af Teppet, med en venne- salig Mine nikke til Orchestrets Anfører, og derpaa raabe, lad gaae Gynther, af Theatret; for disse lave, ubetydelige Forretninger maae ieg, hvad mit Vedkommende angaaer, i en brændende Hede, og med et saa ubeqvemt Legeme som mit, fremstille voldsomme Affecter, hvorved ieg bringes i en saa stærk Uddunstning, at ieg næsten aandeløs søger et aabent Vindue for at drage Luft som ieg kun kan finde i mit Værelse, hvor ieg møder den væmmeligste Stank, som udbreder sig fra Latrinerne, thi bemeldte Reciseur befaler, at endogsaa der, hvor hans Charge ikke befaler ham at fremstille sig — i Kielderen — at Vinduerne ogsaa der skal være lukkede; man har fortalt mig, at han under s. 89et sælsomt Paaskud, at Dagen skinnede fra Kielderen paa Theatret under Forestillingen |: i Vinter-Maanederne? :| har af Theater-Kassen erholdt en Gratification til en Maskin-Karl, som besørgede Vinduesskudderne i Kielderen tillukkede, for at sikkre ham for Træk-Vind; ymidlertid kan ieg bevidne, at han ikke forlader sit Værelse uden at bedække Hovedet, naar han skal ned paa Theatret, uagtet han har en tyk Peruque, og Vandstøvler og alle Huller stoppede, hvorfra frisk Luft kunde indtrænge sig. —

Den Magt og Indflydelse bemeldte Reciseur har over Theatrets Betjente etc. etc. gjør den strengeste Lov unyttig, og hvis ikke den Reciseurlige Throne omstyrtes, vil Publikum blive martret paa sædvanlig Maade og jeg tabe Resten af mit Helbred, thi allerede føler ieg mange Gigt-Smerter i Sider og Bryst, i Knæe og Fod, som Følge af Reciseurens Foranstaltninger for sit Velbefindende, da den ækle Luft-Pøl hvori ieg paa Theatret maae bevæge mig, nøder mig til at oplukke mit Kammer-Vindue, naar ieg skal omklædes etc., hvorved ieg har, for en stor Deel, ødelagt min forhen stærke Constitution. — Efter Selvedligholdelsens hellige Pligter giver ieg mig den underdanige Frihed at indberette, at ieg ikke af ovenanførte Aarsager kan gjøre nogen Tieneste som Skuespiller, hverken [om] Foraaret eller om Efteraaret, da ieg ikke for nogen Priis vil være Krøbling, fordi Theatret har en saa kaldet Reciseur der er en Original i Særhed og Dumhed, og er endog saa uduelig i alle Reciseurlige Forretninger, af nogen Betydenhed, at han ikke engang kan annoncere noget fra Theatret, hvilket netop paaligger Reciseuren ved alle Theatre, men at man for at bøde paa denne Mangel har maattet lade en Skuespiller i dramatisk Dragt udføre det, f. Ex. Hr. Cetti som Figaro, et værdig og saare passende Costume, naar Skuespilleren fremtræder som den Kongelige Directions Organ for Publicum?!

I Følelsen af mine Pligters troe Opfyldelse i min lange Tieneste, haaber ieg at den høie Direction vil erkiende Nødvendigheden af, at ieg søger at bevare mine Lemmers Førlighed, for om ieg, maaskee endnu nogen Tid, kan efter hans Kongelig Mayestæts Ønske vedblive i Theatrets Tjeneste, og at ieg ikke skal slæbe mit

Legeme ved en Krykke, som et levende Mindes-Mærke paa den Synderlighed at Theatret beholder en Caricatur s. 90 af Reciseur, hvis Vaner og Fordomme ere liig en gammel, dum, gienstridig Jødes, og at ieg har Ret til at anvende alle optænkelige Midler for at undgaae den ulykkelige Rossings Skiebne. Friderikshvile paa Østerbroe.

s. 90

TIL JONAS COLLIN.
1829, 5. Februar.

I Tillid til Hr. Doktorens cristelige Sindelav androg ieg hos Ham, at ieg maatte erholde en hviid Kypperts Nattrøie med Ærmer da ieg ikke meere kan taale i Montefiasio Rolle at være saa blottet i 1ste Akt, hvor ieg har kun en stor Sloprok til at skiule mig med og som ieg drapperer mig saaledes med at den ikke yder mig den Varme ieg behøver; imod min Formodning afslog han mig det, og gav mig Anviisning paa noget som han brugte i Fehrbellin; i Hververne savnede ieg ogsaa en Trøie og maatte hielpe mig med en Vest.

Tilgiv ieg besværer Deres Høyvelbaarenhed med denne væmmelige detaile, men ieg plages saameget af Forkiølse som ieg har faaet i Theatrets Tjeneste, at ieg ikke kan bære meere uden at melde mig syg, hvorfor ieg haaber at hans Plan, som forekommer mig at være et Supplement til hans Skarnagtighed imod mig, maa strande, og ieg settes i stand til at opfylde alt hvad Hr. Etatzraaden behager at befale mig. —

PS. Den slette Skrift beder ieg at undskyldte, men det er skrevet i Mørke, og ieg har ingen Kaffe faaet.

s. 90

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1832, 10. April.

Efter de Beretninger, som Theater Directionen haver modtaget af Regisseuren og af mig, Frydendahl, om den ubesindige Adfærd som Hr. Docter Ryge, Instructeur en Scene, udøvede Løverdag Aften den 31 Martz efter Opførelsen af Elverhøi, kunde det synes unødvendig at gjøre end videre Anmeldelse derom, da det er vist den ærede Direction ligesaa magtpaaliggende at straffe en aldrig tilforn hørt saa voldsom Handling og forebygge slige scandaleuse Scener, som det er Skuespil-Personalet af største Vigtighed, for vores borgerlige Agtelse og personlige Sikkerhed, at paastaae ham afstraffet efter Lovenes hele Strengthed. —

s. 91 Hr. Docter Ryges Lidenskabelighed har Directionen saa ofte erfaret ved de mange Klager over Mishandlinger af ham, baade moralske og pfysiske, som Personalet siden den mod mig, Eenholm, [udviste] voldsomme Adfærd, hvorved Skuespil Huset blev lukket og Theater Kassen tabte en Aftens Indtægt, Personalet og Bestyrelsen, givet til Priis i Publico for spottende Haan-Latter, at hans sidste lovstridige Adfærd, ikke er andet end et gjentaget Beviis paa hans Ringe-Agt for Loven, Directionen og selskabelig Orden, da han aldrig er straffet derfor, men undviget med Afbigt og Forsikring om en bedre Opførsel. —

Ved Skuespillet Elverhøis Opførelse havde Hr. Skuespiller Seeman det Vanheld at forglemme at sige i Forrening med Mad.m Wexschall nogle faa Ord, hvoraf Hr. Ryge, Instructeur en Scene, tog Anledning paa en voldsom Maade at yttre sin Vrede under Slutnings Choret, og paa Veyen til Afklædnings Værelset overfaldt bemte Seeman med en Grad af Vrede i manges Nærværelse, at det var tydelig for alle Omstaaende at en Art Vanviid beherskede ham, og efter at Seeman havde bragt Mad. Wexschall til sit Værelse drog Docter Ryge sit Sværd af Skeden som ieg, Liebe, Bauer, Phister vare Øyenvidne til, truede Seemanu dermed, og i sit Raseri brølede af aid Magt, efter Sædvane, at han skulde møde ham, og vilde tvinge ham til at følge med sig i sit Værelse, og der at fortsætte denne scandaleuse Scene. Efter ovennævnte af Hr. Ryge, Instructeur en Scene, udøvede Attentat og fleere Aars fortsatte Brutalitet, vil den høie Direction sikkert erkiende, at vi ere nødtvungne at anraabe Lovenes Overholdelse og befrie os eengang for alle fra Fornermelser og Beskiemmelse som bemte Ryge udøver mod alle uden Hensyn til Kiøn, Alder, Forhold, og hvoraf Directionen vel har erfaret en stor Mængde, men dog langt fra ikke den hele Scene.

Paa Grund heraf ansøge vi underdanigst, at vi maae blive henviiste til en blid, smidig og fornuftig Mand, om hvad vi have at aftale Costumet betreffende, og endelig at Hr. Docter Ryge, maae blive entlediget fra de Forretninger som paaligge en Instructeur en Scene, da enhver af os maa befrygte, at den mindste Misforstaaelse bringer ham i Lidenskab og endes i Vanvids Raserie, hvilket vi som fredelskende Kunstnere og i selve Kunstens Tempel ikke kan forsvare os imod. —

s. 92 Ringeagt for Loven og Autoriteterne mod Theatret, gjorde ham altid dristigere mod os, undtagen da han var suspenderet for noget Lignende mod selve hans Foresatte, og Agtelse for udvortes Velanstændighed formaaer han ikke i sit Raserie at tage Hensyn til. —

Med Hensyn til Klagen selv enig med Concepisten; Maaden at forsikkre os den forønskede Fred i Fremtiden overlades til vore høie Foresatte.

G. Stage.
Liebe.
Foersom.

Lindgreen.
Enholm.
Overskou.
Holst.
C. Winsløv.
N. P. Nielsen.
Hvid.

Hass.
Bauer.
Phister.
J. Winsløv.
Schwartzten.
Kirchheiner.
Holm.
Cetti.
Kragh.

Hr. Instructeur Frydendahls Bøn og Forestilling til den høie Direction istemmes i alle deres Dele.

Rosenkilde.

s. 92

TIL INSTRUKTØR N. P. NIELSEN.
1834, 7. Maj.

Saa De troer virkelig, at det vilde være et lystigt Hop i Deres forehavende Forestilling hvis ieg paatog mig at udføre Cupidos Rolle? Nei, min unge Ven, ieg prostituerede mit Legeme, blev vemmelig for Spectatores og saarede mine Venners og Slægts gode Følelse for mig, ieg synger af alle Kræfter paa min Finale og vil ikke representere Kierligheds Guden, hverken paa et Stillads, til offentlig Skue, eller i Amors Tempel, og saaledes som ieg kiender Deres Delicatesse, vil De bebreide Dem selv, om Hr. Bruun, som sælger Tegninger paa Theater Costumer, hang et coloreret Portrait af Pelican som Cupido, med mit Navn under, paa et Torv eller Stræde hvor den gabende Hob kunde more sig over min Theater Galenskab i mit 68 Aar.

s. 92

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1835, 1. Maj.

Min Anstrængelse for at skiule min Affældighed og Mangler, naar jeg skal fremstille mig paa Scenen er forgivees, Naturen fordrer efter 69 Aar, sin Ret = Hvile. —

s. 93 De ofte gjentagne Ansøgninger om min Afskeed fra Scenen, maa have beviist Directionen hvor smertelige Forholdene og Forretningerne vare blevne mig, thi allerede i Aaret 1799 indgav ieg min underdanige Ansøgning om Tilladelse, at maatte fratræde Scenen, og da den ikke bevilgedes mig, forsøgte ieg med Nedsættelse i Gage at blive befriet for en Del af Forretningerne, som heller ikke bevilgedes, hvilket vedlagte Directionens Svar af 4 September 1799 beviiser.

Da Naturen forlængst har dicteret min Afskeed, og min Æresfølelse siger mig, at Øyeblikket er nær, at Theatret forvandles til min Skampæl, hvor ieg vil fremstille mig som en skamløs Usling, forfulgt af Tilskuernes Haan-Latter, saa haaber ieg at den høie Direction vil gunstig tillade min Fratrædelse fra Scenen, og indstille mig til Afskeed, saaledes som ieg efter 50 Aars Tjeneste kan gjøre mig Haab om, med de Rettigheder og Adkomster mine Formænd tilkom, og have erholdt.

Eftersom ieg i de sidste 10 Aar, uagtet min høie Alder, har gjort ligesaa megen Tjeneste i eet Aar, som de af Personalet der have erholdt Gage og Emolumenter som ieg, have gjort i 10 Aar, og endelig bevilgedes Afskeed for 50 Aars Tjeneste, saa smigrer ieg mig med, at de 3 Maaneder af forestaaende Saison, vil blive mig eftergivne.

I Tillid at den høie Direction velvillig understøtter denne min Ansøgning, at ieg kan udhvile min trættede Siel, og ende i Fred de faa Dage, som ieg har tilbage af Livet, forbliver ieg mine høie og ædle Herrer, etc.

s. 93

ADAM GOTTLÖB GIELSTRUP.

1753—1830.

TIL H. V. v. WARNSTEDT.

Hamburg, 1788, 16. Maj.

først maa ieg Bede om forladelse at ieg ikke kom for at gjøre min afskeeds Compliment men ieg liafde paa det sidste saa meget at Rende om saa det var mig Umuelig.

Reysen hertil er Gud skee lof! gaaet got men vi har haft et Fatal Veyr med Regen og storm; i Onsdag Kl 6 kom vi hertil, s. 94og vores Reyse omkostninger Undtagen de 13 Rdl paa Posten j beløber sig lige fra Kiøbhavs Posthuus lige til vores Qvater til akkurat 7 Rdl hver. Naar man nu Regner hver Statsion Kudsken som efter Forordningen skal have 8 sk. saa kand man ikke vel leve knappere. Vi har sparet 4 Rdl og 8 sk. hver, ved det ieg ve[e]d Post Reglementerne med de fordømte Litsen Brødre som aldtid er grove og vil nare Reysende. Men de faae ikke 1 sk. af os Thi di skal slet intet have efter Reglementet naar man er paa Posten, [altsaa sparet] [Studenstrup maa mari Pas' paa sin Reys Penger Reysen er ellers gaaet med Spas og løyer, Jansen har leet [og] grinnet i et væk. Der var mange Passagerer og een maa da altid holde lyset, og denne var en Herrenhut fra Kibh: en herlig Character. Jansen er en god Fyr og engen lumsk Compliment Mager; vi ønskede at vi kunde Reyse heele Veyen sammen siden vi ere temmelig eens Sindede, ieg har haft Katar for miet Bryst af den meegen Regen men nu ieg har Sve- det paa gammel Øel og Peber nu er det Gud skee lof forbi. — ligesom vi gik af Vognen gik vi [i] Comedien og Saa et Nyt stykke Hofmod stærkere end Fattigdom hvorudi Skrø- der spiller En gammel Kammer Junker som er paa Pansion, som han gav med aid den skiønhed og Sandhed man kand vente af En stor Mand. Hans Monnologer gav han fortreffelig, og gik der gandske Rolig for sig self o! det er herlig, han tænkte hverken [paa] Parterre eller Loger men gik der i sin Egen stue saa gandske natuerlig. Her er virkelig mange gode Skuespiller Undtagen et Par, som Jager efter Klap, og gjør forfærdelig stiøy, skreger og Skraaler og gjør en Helvedes Allarm, og derfor Klapper den gode Dumme Hamburger og siger den Karl arbeyder for sine Penge; fruentimmerne spiller ikke saa got som vores Thi de er lutter Klap Jagere.

ieg beder om forladelse naar ieg kommer i gang med Theathre, saa bliver ieg saa længe ved, og bliver snart en Geert Westfhaler. ieg vil derfor holde op dermed til beyleligere sted; i Morgen Reyser vi i Guds Navn videre Til Frankfurt og der maa vi skilles ad; Kl 1 i Morgen Reyser vi, dette Brev er nu lidt ligefrem men Kamh. tager det ikke ilde op.

s. 95

TIL KONGEN.

1790. 17. December.

Fra mit syge-Leie anraaber jeg i allerdybeste Underdanighed Deres Kongelige iMajestet: oni at vorde befriet fra at udstaae den Straf Deres Majestet haver tilkiendt mig formedels mit Spill udi de svermende Philosopher sidst afvigte Tiirsdag. ieg indseer nu min Forbrydelse og paa det indstændigste og allerunderdanigste afbeder den.

ieg troede mig fornærmet, og, forledet deels af overdreven Konstner-Ære, deels af mit onde Lune, manglede jeg mine Pligtens Opfyldelse ved ikke at give min Rolle som jeg kunde og burde.

Jeg vilde være tabt for min Familie dersom jeg skulde være saa ulykkelig ikke at bevæge Deres Majestet til Medlidenhed; thi jeg er alt for svag til at kunde betræde Scenen efter at have overstaaet saa vanærende og ved Skuepladsen saa usædvanlig Straf.

Vel indseer jeg at have fortient den, men allernaadigste Konge! jeg smigrer mig med det allerunderdanigste Haab at Deres Majestet, i Betragtning af min øvrige Vandel som Skuespiller, af min inderlige Fortrydelse over mit Forhold i denne Sag, det hellige Løfte ikke oftere at gjøre mig skyldig i nogen slig Forgaaelse, for denne Gang vil lade mig det være Straf nok: at have fortient og paadraget mig Deres Majestets Unaade, hvis Modsatte at erhverve jeg før altid haver anseet og herefter skal ansee som Hoved-Gienstanden for alle mine Bestræbelser.

s. 95

1803, 6. December.

Efterat Jeg paa 28 Aar har haft den Lykke, at staae i Deres Kongelige Maiestæts Tienneste som Skuespiller, føeler ieg nu, at ieg, formedelst een Mine Forresadte bekiendt Legems Svaghed, der længe har trykket mig, og som stedse med Alderen tiltager, ikke kand Røgte mit Embede saaledes, som ieg efter Allerunderdanigst Pligt bør, hvorfor ieg herved i allerdybeste Underdanighed ansøger Derres Kongelige Majestæt, at mig i Naade maatte forundes Afskeed med Pension.

TIL K. L. RAHBK.
Frederiksborg, 1812, 9. Augst.

Min Eyegode Rabeck og Ungdoms Ven!

ifald Du ellers endnu er den samme som i forrige Tider? — Jeg skriver natuerlig og ligefrem, og derfor beder Dig, at undskylde min ligefremhed! Da ieg sidst saa Dig i Kh. lovede Du mig at understøtte hos Kongen min Ansøgning, men endnu har ieg intet faaet noget Svar. Jeg har ingen Patroner som Du selv ved, og derfor haaber allene i denne ting allene paa Dig som gamel Ven, der besidder et got Hierte. —

Jeg har en syggelig Datter der koster mig 300 r i det Ringeste om Aaret, og ieg har kun 466 r i Pension, og derfor har maattet arbejde hidtil for self at leve anstændig, og meget, meget, sparsomt. — Men nu skal ieg betale, og har inntet de skit Penge, altsaa er ieg i Helvedes Nød og Knibe! —Ambition og Fattigdom, gjør nu, Fandens allarm i Mit Sind — Herre Gud, uden at beraabe mig paa fortienster, som er ellers den gamle forslidt[e] Maade, saa vil ieg tilstaae, at ieg slet ingen har haft, men vel gjort mig Umage derfor, og derfor ønsker at min gode villie maatte komme lidt i Betragtning. — Hvorfor skal ieg være den eneste Undersaat i Dannemark som skulde være uværdig til Kongens Naade? Kongen har været saa naadig at give Henrik Using 200 r i Tillæg. — Det er sandt! Jeg kand inntet gjøre det som Using har gjort i Verden, men derfor er ieg ogsaa i dette øyeblik i Trang for Penge. — Du gode gamle Dreng leg er dog med aid min Pengetrang dog immer i got og lystig Sind, men kan ikke nægte at det vilde blive endnu bedre Dersom Du drev min Ansøgning igiennem. NB: Der maae lles dermed, for visse Aarsagers Skyld! — imidlertid forbliver ieg Din oprigtige Ven.

TIL KONGEN.
1818, 10. April.

Tillad, at en Olding, der- ugjerne klager og aldrig før har klaget Dem sin Nød, vover at nærme sig Thronen! Fro ved den Tanke, at jeg dog nogle Gange i mit Liv har bragt Deres høisalige Fader og Dem til at glemme Regentens ulystelige Øieblikke s. 97og smile sorrigfrit, troer jeg det dybt i min Sjæl, at De ei vil lade mig fare med Taarer i Graven.

Jeg kom første Gang til det kongelige danske Theater iAaret 1775 og debuterede 1777. Frydefuld vandrede jeg den af mig valgte Bane, skjøndt i smaae Kaar, og opnaaede først 1801 den paa de Tider høieste Gage, eller 700 Rdlr.; men, fordi mit Liv mod den Tid forbittredes mig paa mange Maader, og mit Helbred svækkedes, saae jeg mig nødtvungen til 1803 at træde ud af min Tjeneste, og da bekom jeg i Pension 466 Rdlr., hvilke jeg siden har oppebaaret.

Det Talent, jeg har haft som Landskabsmaler, har hidtil sat mig istand til at fortjene til ved min Pensel, hvad jeg behøvede, for virkeligen at leve. God Huusholdning har holdt det Forhvervede sammen; og det muntre Sind, Gud gav mig, har velsignet selv de mindste Smugler. Men, allernaadigste Konge! jeg er 65 Aar, de gamle Øine slaae feil, og jeg har en sindsvag Datter, som jeg, da hun Intet kan fortjene selv, maa betale Meget for, og som jeg, saavidt mig muligt, bør betrygge Fremtiden saaledes, at hun ei, naar jeg ligger i Jorden, skal, siddende i Graad paa min Grav, fortære det Brød, hun da har betlet sig til. Derfor ene er det, at Oldingen nærmer sig Dem, allernaadigste Konge! Mildne De ham hans sidste Skridt her paa Jorden! Forunde De ham i Naade det Par Dage, han har igjen, som De har forundt mange af hans Ligemænd det, den Gage, han forhen havde, i Pension! Han har bragt Dem og mange Medborgere til at glemme mørke Øieblikke, oplære De ham hans dalende Øieblikke hernelen!

Snart slaaer, efter alle Udsigter, hans sidste Stund; o, lad hans sidste Ord her, hans første Ord hisset være Velsignelser over Dem, den .Eiegode!

CATHARINE MARIE GIELSTRUP
FØDT MORELL.
1755—92.
TIL H.V. v. WARNSTEDT.
1785, 19. April.

Uhæ[!]digviis seer ieg mig nødt til at fremkomme for Deres Hjøy-Velbaarenhed, under det forhadte Navn afKlagerinde imod en af mine Medspillende. Men Følelsen af Ære og Natuuer paa min Siide og de mest endfendtligste 69Fornærmelser paa Hr. Schwarzes, forleeder Mig til at tage Tilflugt til Deres Hjøy-

Velbaarenheds Beskyttelse, altid holdende mig inden de Stilheds og Fredeligheds Grændser, som Pligt paalægger mig, kom ieg i Dag d. 18 hujus som sædvandlig paa Prøve, da Skræder Hirs spurgte mig hvad Klæder ieg vilde have paa i Aften til Kiærlighed uden Strømper; hvortil ieg svarede, at han maatte holde sig til Sehns eller Hansens Regie, men da han stedse paastod at Regien var forandret, gik ieg ned paa Theatret for at begynde min Rolle, svarende endnu at ieg ikke vidste noget af de Nye Forandringer i Stykket. Her var det da at Hr. Schwartz i den myndigste Tone og for Heele Orkestret tiltalede mig, ladende mig viide, at der laae en Resolution med Hans Majestæts Haand Underskreven til min Afskedigelse.

Deres Høy-Velbaarenhed vil skiønne selv hvor krænkende en saadan Medfart maatte være ved enhver Leylighed, saa meeget mere her, da ieg blev overvældet deraf uden ringeste dertil given Aarsag, i saa mange Uvedkommendes Overværelse. Dog er dette Langt fra ikke den eeneste gang at ieg har erfaret Hr. Schwartz' uvillie imod mig og min Mand, og som han ved alle Leylig- heder ytrer som Trudsler i Hans Majestæts Navn; et Navn, ieg troer for helligt og for ærefuldt til idelig at være i en Persons Mund, der saa ofte anfører det i Utide. Da jeg desuden troer at kunne ansee Hr. Schwartz som min Lige-Mand, som begge tiennende Kongen i en og den samme Stand, saa er det ieg herved bønfaller Deres Høy-Velbaarenhed om Beskyttelse for efter tiden i mod enhver ubillig Begegnelse og om naadigst selfforagtende Satisfaction for de af ham i Dag imod mig ytrende s. 99Fornærmelser, saaledes at ieg fremdeles kan see mig for samme betrygget; da ieg paa min Siide hverken har givet eller nogensiinde skal give billig andledning til en saa uartig Behandling.

s. 99

NIELS HANSEN.
1748—1828.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1796, 16. April.

Afvigte Torsdags Aften efter Forestillingen af Figaros Givtermaal hørte jeg Deres Høy Velbaarenhed Marchal Hauch befale Skuespilleren Hr. Thessen: »At endskjønt det benævnte Stykke skulde den følgende Dag opføres uden Prøve, saa maatte han dog alleene komme paa Theatret for bedre at lære sin Bolle som Bazile.

Jeg hørte ikke Hr. Thessen strax at besvare dette; men nogle Minuter sildigere mødte jeg ham paa Theatret, da han halvafklæd kom i fuld Fart fra Kongens Vestibule, gebærdende sig meget opbragt. — Forbittret udtalte han nogle Uqvemsord men saa usammenhængende, at jeg ikke uden Møye fattede Meeningen deraf saaledes: »At han som en 23 Aars gammel Skuespiller, der altid, ligesom ogsaa i Aften, havde punktlig vidst sin Rolle, var ved den ommeldte Tiltale af Hr. Marchallen paa det ømfindtligste fornærmet «

Dette uskikkede Optrin af den gamle, svage Mand, havde jeg gjerne vildet dølgge for Directionen, da Exempler af slig Art aldrig kan friste til Efterfølgelse; men nogle Yttrelser desangaaende, have mindet mig om den uangeneme Pligt at forfatte denne Anmeldelse.

Dersom huuslig Kummer kan være en Medaarsag til Lidenskabernes stærkere Opbruselse ved given Anledning, og mueligen saa meget vissere Aarsag, jo mindre man i Livet har været hældig i sine Bestræbelser: saa maatte denne Tanke medvirke hos Directionen, og i sær hos Deres Høy Velbaarenhed Marchallen, at forskaffe ham ædelmodig Tilgivelse.

7*

s. 100

ELLEN (ELINE) MARIE HEGER
FØDT SMIDTH.
1774—1842.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1818, 24 November.

Oeconomie-Inspecteuren forlangte igaar Aftes imellem anden og tredie Act af Forestillingen af Korsridderen at tale med mig. Da han havde givet Pyntekonen Ordre at gaae ud af mit Kammer tiltalede han mig saaledes i en yderst grov Tone:

»De har i Aften særdeles bedrøvet mig ved at bruge denne Dragt (Dragten til Marie Stuart) til Deres Rolle i Aften og denne Fornærmelse er saa stor, at jeg maae troe at De staaer i Com plot med de Personer, som i denne Tid søge at compromittere mig; og det siger jeg Dem: Jeg lader i Morgen requirere alle Deres Dragter.«

Efter denne Tiltale løb Inspecteuren ud af Værelset uden at oppebie mit Svar.

I denne Anledning skylder jeg mig selv, først at bringe Directionen i gunstigst Erindring, at det er med Chefens, Hr. Kammerherre Holsteins Tilladelse, at jeg har bemældte Dragter i min Forvaring, og dernæst at

angive de Grunde, som bevægede mig til igaar, ved Forestillingen af Korsridderne, at afbenytte min Dragt til Marie Stuart. Den Dragt hvori jeg hidtil har spilt min Rolle i Korsridderne var den Samme, som jeg har brugt i Hakon Jarl, Stærkodder, Hugo v. Rheinberg og Blanca. For nu at undgaae det upassende og kiedsommelige, saavel for Publicum, som for mig selv, stedse at fremtræde i een og samme Dragt i Roller af saa forskjellig Beskaffenhed, valgte jeg igaar Aftes den hvide Dragt der hører til Marie Stuarts Rolle, hvilken, naar den ikke var foreenet med den Fløyels-Kappe og Kronen, kunde ansees for aldeles svarende til den i Stykket selv angivne Bestemmelse S. 35, at Emma skal være iført en »qvindelig prægtig Dragt«. Den Frihed jeg herved tog mig er, efter min Formeening, og jeg haaber enhver human og billig Tænkendes, af den Art, at den ikke kunde fortiene nogen Irettesættelse; men da Inspecteursens raa og usømmelige Opførsel ved denne Leylighed desuden lettelig kunde have bragt mig ud af den Stemning hvori man bør belinde sig for at udføre s. 101en saa vanskelig og angribende Rolle; og saavel hans Udladelse om et Complot, hvori jeg skulde være deelagtig, som hans lydelige Yttringer i Parkettet, uden nogen tvungen Fortolkning kunde ansees for ærerørige, giver jeg mig herved den Frihed at anmode Directionen om, saavel at skaffe mig Fyldestgørelse for denne Fornærmelse, samt Betyggelse i Fremtiden for Lignende, da jeg ellers sættes i den ubehagelige Nødvendighed at andrage min Sag paa et høyere Sted.

s. 101

1818, 8 December.

Efter at jeg i 14 Dage med en let begribelig Længsel forgiæves havde haabet at erholde et fyldestgørende Svar paa min Klage over Hr. Inspecteursens Opførsel imod mig: kunde jeg igaar ej længere opsætte mundtligen at foredrage min Sag for Hans Majestæt, som, paa min allerunderdanigste Forklaring om Sagens rette Sammenhæng, allernaadigst har behaget at love mig Betyggelse for en lignende Behandling i Fremtiden, der ikkun vilde hindre mig i Udøvelsen af mine Kaldspligter, dem jeg hidtil i en Række af 25 Aar troligen, skjøndt uden Bram, har bestræbt mig for at opfylde.

I Anledning af Directionens meget ærede Skrivelse i Dag tror jeg at burde fremføre følgende til min egen Beroligelse; naar Hr. Inspecturen fragaaer at have sagt: han troede mig deelagtig i »en Complot med de Personer, som i denne Tid søger at compromittere ham«, saa burde han letteligen have vakt Mistanke om usandfærdige Beskyldninger imod ham i min Klage til Directionen. Jeg nødes derfor herved til høytideligen for den ærede Direktion at erklære:

at jeg herefter ingensinde, uden skriftligen eller i Vidners Overværelse, agter at samtale med en Mand, der ved denne Lejlighed har viist mig, at han vel besidder Mod til at fornærme, men ikke Mod til at staae ved sine Ord.

Denne aabenhiertige Erklæring haaber jeg sikkert, at Directionen ej vil misbillige, da Samme end ydermere maae giøre mig den Agtelse værdig, som den i sin bevaagne Skrivelse forsikrer mig at bære for mit Forhold og min Character. — For endvidere fra min Side at bortrydde enhver tænkelig Anledning s. 102til lignende Ubegyeligheder i Fremtiden, beder jeg, at de Dragter, om jeg med Chefens Hrr. Kammerherre v. Holsteins Tilladelse har havd i min Forvaring, maae vorde afhentede imod Tilbageholdelsen af mit Beviis for bemældte Dragter.

Directionen modtage iøvrigt min hjerteligste Taksigelse for Deres umiskjendelige Deeltagelse i den mig tilføyede Fornærmelse.

s. 102

JENS STEPHAN HEGER.
1769—1855.
TIL A. V. HAUCH.
[1796.]

Mit Møde i Direktionsforsamlingen Løverdagen den 12 Martii, var ved min Forseelse paa [den] Tid, da Direktionsforsamlingen var hævet; jeg giver mig altsaa den Frihed skriftlig at sige Deres Høyvelbaarenhed, hvad Tidens Korthed da neppe tillod mig at fremføre.

De modtage her min varmeste Taksigelse, for den særdeles Artighed De viiste mig, da De tilstædede mig at debutere for Directionen aleene, og for den Velvillighed, hvormed De modtog min Anmodning om Deres Nærværelse ved en Forestilling paa et privat Theater, som jeg den Gang troede at kunde have udvirket, men som Omstændigheder nu har lagt Hindringer i Veien for. Deres Høyvelbaarenhed veed at ieg villig tilstod, men ikke fuldkommen kunde bestemme min Duelighed til at udføre den Rolle, hvori jeg havde den Ære at prøve for Direktionen; men uagtet denne Prøve just ikke gav dem ubedragelig Vished om mit Talent for Skuepladsen, saa vover jeg dog at tro, at den var tilstrækkelig nok for at erfare, om jeg ikke aldeles er blottet for Talent: og da jeg desuden, i Følge mine Betingelser jeg forelagde Direktionen, aldeles staae min egen Risque, og aldeles ikke ønsker, end sige forlanger at engageres før jeg tre Gange har viist mig offentlig, uden at have den publique Stemme imod mig — saa udbeder jeg mig Deres Høyvelbaarenheds Tilladelse at

debutere offentlig i Figaro i Figaro's Giftermaal, og skulde Direktionen ved Prøven finde min Udførelse af denne Rolle ikkun maadelig, trækker jeg mig villig til Side for en mere duelig.

s. 103

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1800, 27. Marts.

Paa Directionens Pro. Mem. af 20 Marts sidsle, giver jeg mig den Frihed at svare: at jeg i ingen Henseende troer mig berettiget til at forsømme mine Pligter, om end Andre forsømme deres; og en nøyagtig Beretning, om det forefaldne ved bemeldte Prøve, tør jeg haabe vil overbevise Directionen om, at Hr. Clausen, fordi han har troet sig fornærmet, har gjort en alvorlig Sag af en i sig selv ubetydelig Tildragelse. Ved at berette Directionen ethvert uvejet Ord, der kan slippe et Menneske af Munden, vil Hr. Regisseuren paadrage Directionen saavel som Selskabets Medlemmer megen Ubehagelighed.

Prøven paa Herm: v: Un: bemeldte Dag, begyndte med Optoget og Choret i 2den Akt — hvorved jeg var tilstæde. I den Formeening, at man, som der blev talt om, vilde prøve 4 Act, gik jeg ind i Directionens Loge. Noget efter aabnede Hr. Clausen Døren og spurgte: »er Du ikke med i Marchen i første Act?« jeg svarede, for at give Hr. Clausen et Vink om hans egen Forseelse: »der vare de, som stode og saae paa Marchen i anden Act, og altsaa kunde jeg lige saa got blive her.« Hr. Clausen lukkede derpaa Døren, men aabnede den Øyeblikket efter, og sagde: »vil Du da have den Godhed at sige hvem det var, at det kan blive meldt!« Nej, jeg vil skaane Dig for Umagen, svarede jeg, og gik strax ud — og Marchen var forbi. Derpaa sagde jeg til Hr. Clausen aleene, og ikke i Hr. Instr. Schwartzs Overværelse, endskjøndt han stod i Nærheden: »dersom Du endelig vil vide hvem det var der var borte, saa skal jeg sige Dig det — det var Dig selv.« Hr. Clausen kaldte nu selv Hr. Instructøren til, endskjøndt jeg bad ham om, ingen Ophævelser at gjøre; og det blev oplyst at Hr. Clausen skulde have været med i Marchen.

Derpaa sagde Hr. Clausen: »Saa var Hr. Rosing og Saaby ogsaa borte.« »Det siger jeg ikke — svarede jeg — men Du var borte.« »Ja det skal blive meldt« — sagde Hr. Regisseuren. »Som Du vil« — svarede jeg, og gik.

Jeg haaber, at Directionen heraf vil finde mig antageligt undskyldt, og at dette altsaa maae være det sidste jeg bebyrder Directionen med i denne Sag. Vel kunde jeg beraabe mig paa s. 104Hr. Instructor Schwartzs Vidnesbyrd angaaende nun Samtale med Hr. Clausen, men da Hr. Instructøren ikke gav sin Erklæring over det for mig vigtigste Punkt i den Pro. Mem. jeg gav mig den Frihed at tilsende Directionen: nemlig om — at der havde været en saadan Allarm bag Tæppet, at ikke Uagtsomhed, men Umuelighed af at høre Stikrepliquen maatte antages, som Aarsag til min Mangel paa Nøjagtighed i at komme ind, saa kunde det mueligen ogsaa blive Tilfældet her.

s. 104

1817, 25 Januar.

I Midten af Juni Maaned f. A. overleverede jeg Hans Majestæt en allerunderdanigst Ansøgning, i hvilken jeg vovede at reclamere min formeente Adgang til Nydelsen af den Rettighed, der ved allerhøyeste Resolution er tilsagt de Studerende, som efter 20 Aars Tjenestetid som Skuespillere attraae at forlade Skuepladsen: at de efter Kaldspligtens tro Opfyldelse i saadan Tid maatte forundes et andet Embede i Staten. —

Hans Majestæt har i denne Anledning allernaadigst lovet at ville tage Hensyn paa min Ansøgning; og Skuepladsens forrige saavelsom dens nuværende Chef have begge værdiget mig deres bevaagne Anbefaling; jeg smigrer mig derfor med det Haab, at samtlig den høye Skuespildirektion gunstigen vil understøtte denne min underdanigste Ansøgning

Da jeg føler min Hukommelse særdeles kjendeligt at aftage, og denne væsentlige Mangel ganske har nedbrudt den Sindsstemning, som er uundværlig til Skuespillerkunstens Udøvelse, anseer jeg det for Pligt at træde tilbage inden Skuepladsen og jeg selv skulde komme til derved at lide. — Paa Grund heraf ansøger jeg indstændigt som underdanigst om, at den Høykongelige Skuespildirektion bevaagen vil udvirke mig Hans Majestæts Bevilling til ved Enden af denne Saison i Naade at maatte erholde min Afsked fra Skuepladsen, med min Gage i Vartpenge, indtil et andet Embede, under et af de forskellige Departementer ved hvilke jeg allerunderdanigst har søgt om at ansættes, allernaadigst maatte vorde mig overdraget.

s. 105

TIL PROFESSOR CHRISTIAN MOLBECH.

1851, 29 April.

Da jeg idag havde den Fornøielse, i Deres Kones Nærværelse, at tale et Par Ord med Dem (jeg siger Fornøielse for ikke at bruge det ellers saa ofte misbrugte Ord — Ære) sagde jeg: igaar gik jeg 1½ Miil; og De svarede, at jeg altid fortalte Sligt »for at nedtrykke Andre«!

Denne Yttring gjorde mig et Øieblik lidt ondt; thi min Hensigt var kun at minde Dem om:

at Bevægelse i det Frie er nødvendigt for at vedligeholde Sundheden; som dog vist er et stort Gode, om just ikke det største her paa Jorden?

d. 4 Mai.

Ovenstaaende begyndte Linier, af et Par Ord til Dem, vilde jeg have tilsendt Dem hin Dag; men jeg betænkte mig, og lagde dem afbrudte i min Mappe. — Da jeg nu idag saa dem, tænkte jeg: »Du skulde dog have sluttet de begyndte Par Ord til Molbech, for at jævne en lille Misforstaaelse af en Mand, som stedse vedbliver at vise Dig saamegen Godhed!

Jeg vil nu ikke spille Tiden for Dem med videre Forklaring om, at De virkelig gjør mig Uret, naar De tiltroer mig saadan Hensigt med Ytringer som de Ovenanførte.

Jeg kan ikke undlade at ende disse faa Linier med den Sandhed om mig, at jeg ofte, jeg kunde gjerne have skrevet — altid, naar jeg gaaer ad Stierne, udenfor Byen, langs med Søerne, mangengang har ønsket:

»gid Du nu maatte møde Molbech for at nyde en peripatetisk Spadsering med ham, og maaske underholde ham lidt med mit Liv og Levnet i min Ungdom og i de ikke faa Aar jeg var Skuespiller!«

Ethvert Menneskes Levnet maatte være lærerigt, naar det blev fortalt — saa sandru, NB, som muligt? Jeg har i min Ungdom, det vil sige, i mine saakaldte Studenterdage levet med mange berømte og høist foretreffelige Mennesker, som nu, desværre! ere hedengangne, fordi disse, ligesom en vis Mand, ikke havde Tid til at vedligeholde deres Sundhed, ved flittig Bevægelse s. 106 i det Frie, ved jævnlig Badning o. s. v. o. s. v, som jeg ikke vil plage Dem med at omtale vidtløftigt ...

Lev vel, kiære Molbech! og lad mig, som hidtil, altid beholde en liden Plads i Deres Hierte.

s. 106

1851, 24 Juni

Høistærede, kiære, gode Professor Molbech!

De viser mig saa megen godhedsfuld Opmærksomhed, at jeg sandeligen ikke uden Undseelighed kunde modtage den, dersom min Kiærlighed til Alt, hvormed De i mange foregaaende Aar har beriget og forskønnet vor Literatur, ikke kvalte min Undseelse.

Om jeg end eiede alle de Smaating, hvormed jeg, i en lang Række af Aar, har overlæst den danske Literatur, saa vilde det dog være barnagtigt af mig at sende Dem disse hverken hensigtsmæssige og gode Smaa-Arbejder.

For Staffeldts Biografie og »Betragtning over det skønne i Naturen«, hvilket sidste jeg allerede har læst to Gange, modtage De her min hierteligste Tak! —

S. Staffeldt har jeg kiendt personlig; jeg gjorde mit Bekiendtskab med ham hos Deres gamle Kollega Fred: Ekkard, om hvem jeg kan fortælle Dem mange pudseerlige Egenheder.

Han var virkelig en Original, og er som saadan ikke ganske ukiendelig i hans »Haandbog over almeennyttig Literatur«, som jeg allerede i mit 19 Aar var Subskribent paa!

Ekkards Forbittrelse mod Moldenhaver og Had til Moldenh., var vel ikke ganske ugrundet, ligesom Werlauffs grænseløse Beundring — ifølge hans Natur — heller ikke er det. —

Ekkard [havde] faaet mig til at skrive Bogtitler til Cataloget, og Moldenbawer kastede engang fra Galleriet, over Kontoret, en urigtigt skreven Titel, som jeg var Forfatter til; men min Sorg over mit Kluderi føler jeg endnu, saa mange Aar tilbage i Tiden — lyslevende!

Naar jeg nu tænker paa de lykkelige Drømme Aar i min Ungdom, saa angrer jeg bitterligt, at jeg ikke blev ved Bibliotheket, om jeg end aldrig var stegen høiere end til en Amanuensisplads; thi den Bane jeg siden, ved mit tilfældige Bekiendtskab s. 107 med Rahbek, valgte, har jeg mange Gange angret, i mere end een Henseende. — Foersom, som altid var meget shakespearisk i sine Ytringer — sagde engang til mig: »jeg vilde ønske, at en Engel med et gloende Sværd havde jaget mig tilbage da jeg traad ind ad den Dør!« nemlig Døren til Theatret.

Lev nu vel, kiære Molbech! og modtag endnu engang min hierteligste Tak for de tilsendte Bøger.

s. 107

HANS CHRISTIAN KNUDSEN.

1763—1816.

TIL H. V. v. WARNSTEDT.

Jægerspriis, 1791, 10. August.

Da min Permission var forbii d.8deAugust og vi i Dag skriver d. 10, saa tager ieg mig den frihed at bede Deres Høyvelbaarenhed meget om forladelse, for de tvende overløbene Dage, og udbeder mig paa nye aate Dages Permission; paa Grund af Deres Høyvelbaarenheds Godhed, haaber jeg tilladelse. Hendes Kongelige Høyhed Arve Prinsessen har tilladt mig at bruge hendes for Bøn til Hr. Kammerherren, at ieg maatte blive paa Jægerspriis saa længe, Deres Kongelige Høyheder behagede at opholde sig der — som vil nok blive en aate Dage. —

Hans Kongelige Høyhed Kron-Prinsen har lovet at kome til Jægerspriis paa Søndag. Hans Kongl. Høyhed Arve-Prinsen vilde ved denne Leilighed forunde Bønderne et Høstegilde — [h]vor han har bedet mig at hi[e]lpe dem Lit i Orden. — Jeg erindrer mig ved denne Leilighed Kammerherreinden — hvor glad hun viiste sig ved saadan Spøg. Men hun glædes ikke mindre hos den Algode! O! [h]vor hun mangler ved slige Glæder.

Jeg haaber Deres tilladelse som min Foresatte og som den Mand der vil mig Vel. Jeg er med al mulig Høyagtelse etc.

s. 107

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1796, 20. Maj.

Det er nu et Aar siden ieg toeg mig den Frihed at anholde hos Directionen om et lidet Tillæg i min Gage. Sandelig ieg skulle ikke saa ofte falde Directionen besværlig, naar ikke Nøden s. 108saa havde krævet det. Det anstaaer mig ikke selv at anføre min Fliid, Duelighed og Ufortrødenhed til mit Arbeide; alt dette ligger for mine Foresattes Øyne, der vist ville lade mig i denne henseende vederfares den Ret ieg fortjæner; men min Trang maae og bør ieg anføre. Jeg har foruden Kone og 5 Børn endnu en Moder og en sygelig Søster at ernære. Hvor lidet 500 Rdl. i disse dyre Tider forslaar til en saadan Huusholdning giver ieg enhver upartisk at betænke. Naar ieg fradrager mine nødvendige Udgifter i Theatrets Tieneste, der medtager over 70 Rd. aarlig, og dernæst Huusleye og Ildebrand, bliver neppe 5 Mark daglig tilovers til Underholdning for 10 Personer, og hvoraf skal ogsaa det nødvendige til mine Børns Opdragelse tages, samt Klæder til os alle. At dette er umuligt, falder af sig selv i Øynene. Jeg har nu altsaa ikke alleneste maattet fortære det lidet der var bleven til overs fra min Benefice, men endogsaa været nødt til at begynde paa nye Gield; og denne Tanke er saare nedtrykkende for en Man, der ønsker at være ærlig. Jeg anholder altsaa underdanigst om at mine Kaar maae blive lættede, paa at det min Lyst og Fliid i min Tieneste maae kunde voxte; og i Tillid til Directionens Retfærdighed og Godhed imod mig, gjør ieg mig sikkert Haab om at blive kraftigen anbefalet til en allernaadigst Forhøyelse i min Gage.

s. 108

1798, Oktober.

Da Hans Mayestædt Kongen udnævnte Hr. Thaarup til Directeur for Skuespillene, har Hans Maiestædt vist ikke befalt Hr. Direktør Thaarup at være grov mod en Kunstner, hvis Fliid og Talent og Opførsel bestandig har, og skal blive forenet — saa længe Hans Maiestædt, vil forunde mig mit Leve Brød paa denne kummerlige Bane — til at erhverve mine Foresattes Agtelse og Yndest.

I Torsdags Aftes ved opførelsen af Gamle og Nye Sæder blev ieg tilsagt at spille Salmagerens Bolle i kun 6 Retter, ieg tog min til flugt til Director Thaarup, og bad om en Diritions Befaling, Skriftlig, for min Rolighed skyld. Hans Svar var at det behøvedes ikke, han vilde give mig den. han sat sig til skrive Bordet i Hr Risisørens Kammer, og ved Coliserne gav mig s. 109en Billet hvor i han som Ven Bad mig at spille Salmagerens Rolle. Jeg spille Landraad Giertner, en af Hr. Gielstrups Roller med lydelig mishag, dette foraarsagede at ieg Fredag Morgen, paa det høfligste sagde Hr. Director Thaarup at efter hvad der var passeret om Aftenen ved udførelsen af min Rolle i Gamle og Nye Sæder, var hans Venskabelige Billet mig ikke nok, skjønt ieg af Venskab vilde spille alle Roller for ham, men nu maatte ieg nødvendig have en Directions Befalling Skriftlig, hvorpaa han med al sin Director Myndighed befalte mig at ieg skulde spille — mit Svar var, han kunde ikke befale mig det, den heele Direction maatte afgjøre samme, og at jeg efter dens Befalling strax var færdig; der paa Prøve[de] vi nogle Sener, ieg gik fra Theatret op i mit Kammer, hvor han paastod at ieg absolut efter hans Befaling skulde spille Rollen, ieg paastod Nej — og at Heele Directionen burde befalle mig det, for min Rolighed — Theaterets Rolighed, min Ære, min Hælbred — og han vilde Dog vel ikke nøde — hvor paa han i de Hæftigste Udtryk befalte mig at holde min Brendeviins Kiæft — Rasende over dette udtryk — slog ieg i Bordet saa der gik et stort Hul i min Hat.

Her er heele Sagens Sammenhen[g], saaledes som ieg med Ed vil bekræfte; samme ydmygelse taaler ieg

ikke, men Retfærdighed kan ieg bære, og min Bøn til den Høye Direction er, at straffe mig Exemplarisk Dersom ieg har for seet mig mod min Foresatte og finder Directionen at Hr. Director Thaarup har uret Da holde ham til at betale mig en Ny Hat og begægne mig for fræmtiden høflig.

s. 109

TIL THEATERDIREKTØR THOMAS THAARUP.
1798, 27. Oktober.

Hr. Directuerren var saa god i Torsdags aftes, at til byde mig et Forlig, for paa en god maade at faa Ende paa min Sag, som maaske Legger mig i Graven. Ingen kan være villigere dertil end ieg, men dette Forlig maa være grundet paa Retfærdighed. Deres Paastand i Directionen er — Enten Deres Afskeed, eller, mig Excemplarisk Straffed, De har Ret hvad Straffen angaaer.

Min Indberetning til den Høye Direction er — Efter Hr. General Walterstorfs Befaling — ikke min egen Villie — for at s. 110skaane Dem da han kiente Deres Heftighed — en underdanigst Bøn til den Høye Direction om Excemplarisk at Stralfes Hvis ieg havde forseet mig mod min Foresatte, og derimod, om man fant, at ieg havde Ret, da var min heele Paastand, at Hr. Directeur Thaarup maatte give mig en Nye Hatt, og for Efter tiiden beegne mig høfligere.

De som en klog Mand, vil af min simple Skrivemaade indsee, at Halten tilgav Deres Brendeviins Kiæft, som De havde den godhed at bæere mig med d. 19 October, den Dag glemmer ieg neppe saa hastig. Af Theater Instruxen 6te Pagr. har ieg fulkommen Bet at paastaae, at ieg maatte have en Directions Skriftlige Befaling inden ieg Spilte Hr. Giælstrups Bolle i Kun 6 Retter og ieg fik samme om Eftermidagen Klokken 4.

Denne Sadelmager heder ikke Wunderlig omsonst, for et Aarsiden til Hr. Bunstæds Debut læste ieg med mange ubehageligheder denne Rolle. Jeg var en Mand med et Sort Hiærte som ingen menneske Følelse besad, sagde Hr. Svartz, og havde ingen medlidenhed med Fattigdom, som om vores Skueplads var et Hospital. Efter disse ubehageligheder som har mødt mig, og tillige det Mishag ieg Spilte Landraad Giertner med, bød Forsigtigheden mig, at udbede mig en Skriftlig Directions Befalning, Og at ieg paa Deres Venskabelige Billet ikke kunde, og ikke vilde Spille Rollen; desuden havde ieg den Ære i en Samtale, nogle Dage før med Hr. Directuren at faa Haab om sammes istand Bringelse.

Her var ingen Nødvendighed og ingen undskyldning, thi Hr. Giælstrup er Frisk, har mælt sig til sin Tienneste, og Hans Maistædt Kongen har befalet os begge, Dem som min Foresatte, og mig som deres underhavende, og Lovene er for os Begge — nu Spørg jeg Dem Hr. Directuer: Hvem er den fornærmede? I 8 Dage under disse ubehageligheder Lader man mig Spille 4 store Roller, behandler mig — O! Tanken er Gyselig.

Hr. Directuren har tilbudet mig forlig, det er ieg villig til paa dette Vilkaar — at Hr. Directuren tilstaar at have tiltalt mig i Overilelse — saa skal alting være glemt og ieg tilgir Dem som Menneske alt hvad ieg har Lidt paa min Helbred, maaske kan en Kone snart savne sin Mand, — og mine Børn Deres Fader.

s. 111

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1798, 30. Oktober.

Den Høye Direction maa tilgive min Dristighed. Da denne Sag med Hr. Directeur Thaarup allerede liar henstaaet i 12 Dage, og ieg under Sagens Behandling har Lidt uendelig meget paa min Helbred, og ieg umulig kan blive Helbredet, saalænge min Dom er mig ikke bekiendt, og mit Sind i Rolighed, kan ingen Medicamenter gjøre sin virkning; ieg plages bestanding med Feber, Hovetpiine og Sting i den venstre Side. Min underdanige Bøn til Den Høye Direction, er at Dømme mig med den Strengeste Retfærdighed [h]vis ieg har forseet mig mod Hr. Directeur Thaarup, og man skal tinde mig Lige saa villig under min Straf, som efter min Straf, til at forrette Hans Maistædts Kongens Tienneste, som en ærlig, troe Dansk undersaat. Hr. Directuer Thaarup har i Torsdags Aftes tilbudet mig et Forlig med mange omsvøb, men da ieg allerede den Dag ikke befant mig vel, følte disse ovenmelte Smerter og denne Aftens samtale ikke forbedrede min Helbred, forlangte Hrr. Directuer Thaarup mit Svar næste Dag; om Natten var ieg meget Syg og om Morgenen d. 26 October sænte ieg Bud til Theater-Doctoren Hr. Wesner, som aarlod mig strax, og efter megen overtalelse fra min Side, fik ieg tilladelse at Spille — med min Kunstbroder Giælstrup. Den Dag tillod min Helbred mig ikke at tale i denne Sag, da ieg havde al min Kunst nødig for at samle min Hukommelse og mine Kræfter til at udføre Faldsmaals Rolle samme aften. Hr. Directuer Thaarup viste mig den aften megen omhyggelighed for min Helbred og Lod mig kiøre hjem, og takkede mig for den aften. Løverdags Morgen tog ieg mig den Frihed at skrive Hr. Directuer Thaarup til, og sagde ham mit Vilkaar [h]vorledes Sagen bæst kunde afgjøres og ieg haaber Hr. Directuer Thaarup, af min Samtale og af mit Brev har Lært at kiende mig som Mand og Menneske.

Saaledes er min Inberetning til den Høye Direction og min underdanigste Bøn, at man saa snart som muligt afgjør min Sag angaaende Sadelmager Wunderligs Rolle.

s. 111

1798, 8. November.

Klokken 10 modtog ieg paa Sengen Hans Maistædts Befaling at Straffes med 4 Dages Arest i Blaaetaarn. Jeg sente strax Bud s. 112 til min Læge Hr. Etadsraad Gulbrandt, hvis Atest medfølger. Min underdanigste Bøn til Den Høye Direction er, at man strax i al Stilhed giver Befaling, at opfylde Hans Maistædt Kongens Villie, for at kunde forrætte Hans Maistædts Theatertieneste som en ærlig troe Dansk undersaat.

s. 112

1798, 12. November.

Efter 12 Aars Tienneste er ieg første gang saa uløkkelig at have udstaaet en meget haar Straf efter Hans Maistædts Befaling. Naar ieg nu kunde have den Glæde at min Straf maatte forskaffe Bolighed og Orden paa Scenen til at forrætte Hans Maistædt Kongens Tienneste: da vilde det være mig en sød Belønning for aldt hvad ieg har Lidt paa min Hælbred. Klokken 7 forlod ieg min Aræst, omfauner nu igien min kiære Familie og haaber at være saa Løkkelig at kunde forrætte Hans Maistædts Theatertieneste paa Mandag d. 19 November, og er nu som altid den Høye Directions underdanige etc.

s. 112

TIL KONGEN.
1804, 8. Marts.

I Aaret 1795 havde Hans Kongelige Høihed Arveprindsen den Naade for mig, for at betrygge mig for Mangel paa min Alderdom, at skienke mig Færgemands Tjennesten ved Jægerspriis's Færge, — en Velgierning, for hvilken jeg kun svagt formaaer at udtrykke min Taknemmelighed; men saa stor og vigtig den er, seer jeg mig dog ved særdeles Omstændigheder og især ved min personlige Stilling som Skuespiller ved Deres Maistæts Theater ikke i Stand til at høste de Frugter deraf, som den tilbyder, eller finder mig befriet for Næringsssorger og trykkende Bekymringer for min talrige Families Underholdning. Min Tjennesle ved Theatret, som fordrer min Nærværelse her i Byen, og udkræver at jeg opofrer mig gandske for den, og Færgestedets Fraliggenhed, som ved min tiltagende Alder gjør Beiser dertil saa besværlige, tillader mig ikke at skienke min Familie og huslige Forfatning paa Færgegaarden den Omhue og Tilsyn, der var nødvendig, naar jeg skulde opfylde mine Pligter som Husfader og ikke tabe af Tjenstens Fordele.

s. 113 Tjensten er herved bleven mindre fordeelagtig for mig, end den maatte kunde være for en anden, og jeg har, al min Bestræbelse uagtet for at svare enhver sit, med Bekymring seet at jeg ikke vil blive i Stand til at rede mig ud af en Gjeld, hvori jeg er, og som jeg fornemmelig har paadraget mig ved mit Etablissement paa Færgegaarden og ved Bekostninger, jeg der har havt.

Hans Kongelige Høihed Arveprindsen har med samme Ædelmodighed, hvormed han skienkede mig Tjennsten, tilladt mig at anvende denne Gave paa saadan Maade, som kunde være fordeelagtigst for mig, og det er derfor, jeg med Hans Kongelige Høiheds naadige Tilladelse, og tilskyndet af Omsorg for min Familie, herved allerunderdanigst foreslaaer om det allernaadigst maatte behage Deres Maiestæt at afkiøbe mig Tjennesten, som jeg er villig at sælge for 12.000 rd., hvilken Priis jeg allerunderdanigst formener svarer til Indkomsterne af samme, der for afvigte Aar vare 985 rd. 3 & 14 β, foruden min Løn 60 rd. og et Biedrag til Anskaffelsen af Toug 24 rd., i alt 1069 rd. 3 & 14 β, hvortil kommer Beqvemmeligheden af Gaarden, et Græs-Venge og Deputet af Brænde og Tørv. Dersom jeg ikke skulde være saa lykkelig, at Deres Maiestæt skienker dette Forslag Deres allernaadigste Biefald, vover jeg allerunderdanigst at ansøge om et Laan af 2000 rd., hvorfor Deres Maiestæt tildeels kunde erholde Sikkerhed i Færgegaarden, da min Eftermand efter den fastsatte Bestemmelse for Modtagelsen af samme skal betale 1000 Bd. til mine Arvinger; og for det andet 1000 rd. skulde jeg allerunderdanigst forskaffe Caution, og afbetale samme enten med 100 Rd. aarlig, eller, naar Deres Maiestæt var saa naadig at forunde mig en Benefice, med saa meget som jeg af sammes Indkomster be- qvemmeligen kunde afsee.

Jeg smigrer mig med det allerunderdanigste Haab at Deres Maiestæt, dersom Forslaget om at afstaae Tjennesten ikke skulde finde allernaadigst Biefald, af allerhøieste Naade tilstaaer mig dette Laan, hvorved mine Sorger for min Families Ernæring vil vorde lettede, og jeg med større Lyst vil kunde opfylde mit Kalds Pligter.

8

s. 114

TIL A. V. HAUCH.
Jsegerspriis Færgegaard, 1809, 12. Oktober.

Deres Exelences naadige Skrivelse af 6te d. M. modtog ieg i Søndags paa Frederiksverk. Det smerter mig inderlig af Begyndelsen af Deres Exelences Brev at erfare Deres Utilfredshed med min hurtige Afreise uden endnu engang at have udbedet mig D. Ex. Befalinger, men jeg smigrer mig med at kunde undskyldte mig og erholde Deres Exelences Tilgivelse. De vilde naadigst erindre at ieg erholdt Deres Exelences Tilladelse at være 8 Dage frie for Theatret, paa same Tid som ieg erholdt Hans Majestædts allernaadigste Tilladelse til strax at maatte afreise, og være frie en Maaned. Hr. Comerceraad von Deurs havde indbudet mig til sig paa Frydendal, ieg besluttede at overraske Hans Majestædt der paa Stædet med en Salt Kaagning, som ogsaa falt ud til Hans Majestædts Allernaadigste Tilfrædshed; dette var Aarsagen til min hastige Bortreise, og ieg smigrer [mig] med Deres Exelences Tilgivelse, da ieg haaber altid at have været kiendt af Deres Exelence som den Mand, der aldrig har tilsidesat den ærbødighedsfulde Agtelse han skylder sine høye Foresatte og i Særdeleshed Deres Exelence. — Deres Exelences naadigste Ordre om at infinde mig til d. 22 d. M. skal af mig underdanigst blive efterlevet, kun vover ieg at udbede mig af Deres Exelence at maatte blive fritaget for Spøgelset med Trommen, der for mig som udmattet af Reisen, ville blive al for besværlig. Skulle Deres Exelence finde det passende med Theaterindretningen at kunde lade opføre d. 24 enten Epigrammet eller den Aabne Brevvexling, da er ieg bered derpaa, saavel som paa Reisen til Ostindien og Nonnerne. Skulde det være at Deres Exelence kunde have den Naade for mig at fritage mig til denne Maanedts udgang, da vilde de derved vise mig en særdeles Naade som ieg af ganske Hierte vil erkiænde, hvorimod ieg ey oftere skal falde Deres Exelence besværlig med mine Bønner i denne Henseende og renoncerer paa Deres Exelences Naadige Tilladelse til den anden Reise til 13 Novbr.

Med Taksigelser for Deres Exelences gode Ønsker for Tang Saltsvirkningens Fremgang, og i det Haab ved min Ankomst til s. 115Byen, at kunde ogsaa bevise Deres Exelence om mine ey frugtesløse Bestræbelser i den Henseende, henlever jeg Deres Exelences stedse underdanige etc.

s. 115

TIL KONGEN.

1810, 13. December.

Ifølge Deres Mayestædts naadige Tilladelse har ieg ladet trykke 4000 Exemplarer af den af mig forfattede lille Tale samt af Hr. Professor og Bidder Rahbeks Sømands-Sang, som ieg d. 5te December ved Orlogskibet Phoenix Afløben og i Deres Mayestæts høye Nærværelse havde den Glæde at afsynge blandt Holmens raske Tømmermænd, til hvem Sangen skal uddeles.

Opmuntret af den naadige Yndest Deres Mayestæt stedse har viist mine Fædrelandske Handlinger, bønfaller ieg i dybeste Underdanighed, om at mig i ovenmeldte Andledning Allernaadigst i dette Aar maatte forundes en Benefice-Forestilling paa det Danske Theater hvoraf Indtægten skulde tilfalde de danske Fanger i Engelland. Til dette Skuespil ; som Deres Mayestæt maaskee vilde bæere med Deres egen høye Nærværelse ;] ønskede ieg Balletten Rolf Blaaskiæg og at mig tillige allernaadigst maatte tillades at fremsige en Prolog og Epilog; dette vilde ieg som Fædrenelandets frivillige Sanger ansee for den største Naade ieg kunde opleve.

De stred for Fædreland og Flag
ieg under Dem en Glædskabs Dag.

s. 115

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1812, 18. Januar.

Jeg kan ikke undlade at tilmælde den Kongelige Theater Direktion Hr. Professor Zincks uartige Opførsel imod mig paa Syngeskolen Fredagen d. 17de dennes. Sagen er denne: Jeg kom for at gaae mit Syngepartie igiennem til Faruk, jeg bad Hr. Professoren paa det artigste, at synge et par Tacter hvor jeg ikke kunde træffe Noderne. Han gjorde Nar af mig, og vilde ikke hjælpe mig eller opfylde min Bøn. Jeg sagde min Tid er kostbar, jeg har meget at bestille i Theatrets Tjeneste, jeg sagde ham at han ret tirrede mig og gjorde med Fliid mig alting besværlig, derpaa kastede han mig Partiet i Øinene og slog mig i Ansigtet. s. 116Jeg vilde dog tilgive ham hans uartige Opførsel mod mig, naar jeg ikke med Bedrøvelse saa ofte havde seet ham begegne de Yngre med megen Uartighed. Da jeg veed at den Kongelige Theater Direktion beskytter os alle, og ønsker at alting skal gaae med Rolighed og Orden, anbefaler jeg mig til Deres Beskyttelse og beder, at jeg for Fremtiden maae fritages for at gaae mine Partier igiennem med Professoren, da jeg er Menneske og let kunde glemme mig selv, og at den Kongelige Theater Direktion, tildeler ham den Straf han har fortjent.

g*

I mange Aar har jeg taalt hans Fornærmelser og aldrig klaget, men efter 25 Aars Tjeneste at blive saaledes behandlet, synes mig er vel haardt. Dette er første Gang jeg incommoderer min Høye Øvrighed med Klager; jeg ønsker det maae ogsaa blive den sidste.

s. 116

TIL K. L. RAHBEK.
1815, 23. Januar.

Min Broder.

Jeg takker Dig meget for den Vise Du uleiligede Dig at skrive efter min andmodning til Carl Bruun; hans Moder og Broder følte vores fældes Interesse for hans eget Vel, — kun den utaknemmelige føler det ikke. Jeg troede at han ved at tolke min Tak for et ædelt Publikum, der i en række af 30 Aar har yndet mig som Skuespiller, skulle haft indflydelse paa hans Tænkemaade, da han selv har haft saa ofte Bevis paa Deres Hyldest, og i Særdeleshed da en næsten Døende Mand bad ham om at spille Dandinis Rolle paa sin Høytids Aften skulle rørt hans Hierte! — og at han havde vendt tilbage til Talia Tempel — som Naturen gav ham Evner til — men Nej, han vilde ikke nytte Dit eller mit Venskabelige Vink, Talia vedbliver at græde over hans stivsind. Din Fliid er spild paa hans Dannelse, og min omhyggelighed for hans Vel er til ingen Nytte, imidlertid modtager Du min Tak for Din gode Villie at Du ville række mig Haand til at forsøge at gjøre ham selv Lykkelig, og skienkke Theatret en Skuespiller, som havdte Comisk Talen[t] og en skøn Stemme.

Jeg takker Dig for det gamle Aar, ønsker Dig al Gæld [Glæde] af det Nye med Din begyndte Tilskuer, at Du maae fortienne s. 117brav Penge med Den, og snart at kunde Indføre i Den noget ret behageligt om vor Elskede Fødelands Skiæbne. Det ønskes af din taknemlige etc.

s. 117

TIL DRONNINGEN.
1815, 20. May.

Efter Deres Mayestæts allernaadigste Tilladelse vover jeg allerunderdanigst at nedlegge denne min Bøn i Landets ømme Moders Haand. Jeg har under Krigen anvendt min Fritid til at opmuntre min Konges Sø- og Landkrigere og anvendt mit Talent til at understytte de Qvæstede og de Faldnes efterladte Enker og Børn, trøste mine fangne Landsmænd, og biedrage til Kundskabers Udbredelse, med de betydelige Summer jeg har erhvervet ved mine Fædrelands Høitider, Conserter, og theatricalske Forestillinger i Hans Mayestæts Riger. — Ved mine uegennyttige og besværlige Reiser og Anstrængelse for at gavne naade jeg mit Maal, — men tabte min Sundhed, dog det skal aldrig fortryde mig, thi jeg ofrede hvad jeg skylder Kongen og Fædrelandet.

Hans Mayestæt har ofte ladet mig føle sin allernaadigste Tilfredshed, — har ogsaa Selv været saa naadig at forunde mig en Benefice paa det Kongelige Theater hvert andet Aar, som en Naade for mine patriotiske Bestræbelser, men da jeg ikke kan leve af min Gage, og har en talrig Familie at underholde, er min allerunderdanigste Bøn: at mig aarlig maatte forundes en Benefice paa det Kongelige Theater, at jeg ikke skal komme til at lide Mangel paa mine sidste Dage — thi min Levetid bliver kun kort.

Skulde det allernaadigst behage Deres Mayestæt at bønhøre mig, troer jeg, efter hvad jeg har erfaret, at denne Naade ikke kan blive Følge for andre — da ingen af mine Konstbrødre har viist Lyst til at gavne med deres Talent paa samme Maade som jeg. — Jeg tjener nu paa 30te Aar som Skuespiller, har endnu aldrig paa mine Vandringer givet nogen Forestilling til min egen Fordeel, har selv betalt mine Reiseomkostninger, og følte mig lønnet ved at have gavnet mine uheldige Brødre. Jeg vovede allerunderdanigst at nedlegge de sidste Frugter af mine Vandringer i Deres Mayestæts Haand til Lindring af de under Krigen s. 118Qvæstede og de Faldnes efterladte Enker og Børn, — nu er jeg selv qvæstet, og derfor nærmer jeg mig til Deres Mayestæt med Frimodighed og haaber allernaadigst Bønhørelse.

s. 118

TIL SKUESPILLERINDEN MARIE ELISABETH ZINCK.
1815. 16. December.

God Morgen!

Jeg haaber De har saavet vel, kysset og klappet Den lille Mand og haft en behagelig Morgen! men til det alvorlige; ieg ventede Dem i gaar efter aftale, og vilde Da sagt Dem at min Doctor havde efter megen overtalelse tillat mig at fremsige min Epilog — det glæder mig saae meget meere, Da ieg frygtede for at den skulle forstyrre Dem i Deres Ida. Jeg beklager at ieg ikke selv kan lede Dem til Hoffet og i Den hemmelige Ret, thi det er vel sidste gang ieg betræder Skuepladsen. Modtag nu min varmeste Tak for Deres Beredvillighed til at tolke min Tak for det ædle Publicum ieg i 30 Aar har glædet. Min heele [Familie] Hilser Dem; Hils Deres Mand og modtag vedlagte Loge Billiet, og bed Deres Svigerfader, Ludvig, og deres Koner at bæere min Benfice med deres Nærværelse. Deres taknemlige ærbødigste etc.

P. S.

Jeg sender Dem Deres Indledning til giennem Læsning, og beder Dem sende mig Epilogen tilbage med min Søn.

s. 118

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1816, 2. Marts.

Paa mit Sygeleie, hvor jeg nu har opholdt mig over halvandet Aar, nogle faa Gange undtagne, da jeg med min Læges Tilladelse har gjort Forsøg paa at tilfredsstille min Lyst for min Konst, gjøre min Pligt, og derved glæde det ædle Danske Publicum der i 30 Aar har yndet min Iver for samme, griber jeg Pennen for at meddele mine høie Foresatte følgende:

Jeg har siden Madam Dahlens Benefice været meget syg, kun ved min Benefice den 16de December forrige Aar fik jeg med megen Overtalelse Tilladelse af min Læge, Hr. Doctor Rahlff, at sige Publicum min Tak, siden den Tid har jeg ikke været ude af min Stue; nu har jeg atter havt et stærkt Anstød af min s. 119første Sygdom og lagt 3 Uger til Sengs og lidt meget. Jeg vover underdanigst at tilmelde den Kongelige Theater Direction dette for at mine Høie Foresatte ikke skulle troe at det er Lunkenhed eller Dovenskab der holder mig hjemme og afholder mig fra at forrette min kjere Tjeneste, men Sygdom allene er min Undskyldning. — Jeg vover ved denne Leilighed underdanigst at bede Directionen at forunde mig Hagbarth og Signe og en Entree, eller Viinhøsten til den Benefice Hans Majestæt allernaadigst har forundt mig aarlig, og at Directionen med Deres Godhed ville tillade mig Stykket opført Løverdagen d. 14de December 1816 da dette er min theatralske Fødselsdag om Gud saalænge vil forunde mig Livet, og skulle jeg døe, da sætter jeg min Tillid til Directionens Forsorg for min Enke og øvrige Familie, at de maae nyde den mig allernaadigst forundte Benefice strax efter min Død. Jeg har levet kummerlig med min talrige Familie i min Konges Tjeneste, men det har ikke afskrækket mig fra at anvende mine Kræfter og mit Talent for under Krigen at gavne mit Fædreland; jeg har truffet paa mange Anstødsstene, de smaae har jeg kastet af Veien, og de store jeg ikke kunde løfte maatte jeg nødes til at lade ligge; thi jeg trodsede alle Besværligheder og tænkte kun paa min Konge og mit elskede Fædreland; jeg har arbeidet frivillig og uegennyttig i mine Ferier. De Beneficer Hans Majestæt allernaadigst har forundt mig for at bestride mine Reiseomkostninger have mangegang neppe holdt mig skadesløs, altsaa er jeg fattig paa Penge naar jeg dør, men rig paa Medborgeres Agtelse og egen Tilfredshed. —

Takket være Forsynet som lod mig leve til jeg naaede mit Maal og fik aflagt mit offentlige Regnskab som jeg sluttede i Statstidenden No 17, og jeg troer mine Høie Foresatte kunne være stolte af at eie en Skuespiller under Deres Bestyrelse der opofrede alt, Sundhed og Formue, for at glæde Mennesker og gavne Fædrelandet. Dette giver mig Haab om at den Høi Kongelige Theater Direction opfylder min maaskee sidste Bøn. Jeg forbliver til min Død min Høie Foresattes taknemmelige etc.

s. 120

JENS WILLIAM KRUSE.

1775-1823.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1816, 14. Februar.

Længe har jeg ventet paa lykkeligere Tider der ikke satte mig i den Nødvendighed at falde den høye Direction besværlig med Klager og Bønner, men Byrderne bliver tungere Aar for Aar, mit Arbeyd tiltager, min Kones Helbred bliver slettere, mine Børn voxer til og deres Opdragelse bliver kostbarere, og alene er jeg ikke i Stand til at bestride det allernødvendigste endog om jeg erholdt det dobbelte af hvad jeg nu har i aarlig Løn, hvilket i virkelige Penge ikke er 300 rdr. Og dog tør jeg troe at jeg saavel i Sang, som i Spil, saavel i alvorlige som i komiske Roller yder Theatret al den ufortrødne og gode Tjeneste som mine Foresatte kunne fordre og ønske. Allerede i en Snes Aar omtrent har jeg tjent paa en Bane, der lovede mig Held og Hæder, men hvorpaa jeg trods de kiæreste Bestræbelser møder trange Kaar, hvis ikke jeg af den høye Direction bliver paaskiønnet og understøttet. Jeg tør vel som en brugbar, flittig, og heldig gammel Skuespiller beraabe mig paa saa ædle og skiønsomme Foresattes egen Dom og af Dem vente Bønhørelse naar jeg ærbødigt bønfaller den høye Direction om at forunde mig til næste Saison et Deklamatorium. At jeg tør haabe et klæggeligt Tillæg i min i Virkelighed lille Gage, derfor er Directionens almeene bekiendte Retfærdighed og Velvillie mod Theaterpersonalet mig den sikreste Borgen; det vilde derhos være mig et smigrende Beviis paa Høysammes Yndest, om jeg maatte erholde de 2de Aar fra 1795 til 1797 hvori jeg tjente uden Gage, godtgjorte i mine Tjenestear og saaledes opnaae Ancienitet fra Aaret 1795.

Til Slutning tillader jeg mig ærbødigt at tilføye, at uden slige billige og i disse Tider saa nødvendige Opmuntringer fra den ærede Directions Side maatte de Skuespillere der som jeg ingen Medhielp har i medspillende Ægtefælle, og dog arbejde meget i mange Fag, ofte fortvivle om at kunde see en taalelig Alderdom i Møde.

s. 121 Men jeg er overbeviist om at den høye Direction selv vil indsee Billigheden af mine ærbødige Bønner, og snarere lægge til, end tage fra de Grunde jeg her vover at anføre.

s. 121

1816, 18. Oktober.

Ved Opførelsen af Slottet Montenero sidste d. 15 Oktober indtraf det Uheld for mig, at jeg tog Feil i nogle Strofer i Sangen af 3die Akt, 3die Scene.

Denne Ubehagelighed blev foraarsaget af Hr Lund, der, uagtet han selv er Skuespiller, og altsaa burde vide at Scenen fordrer Roelighed, vedblev, skjønt givet Vink fra mig om Taushed, at Støye paa Scenen. Da Acten var tilende foreholdt jeg Hr Lund sin ikke anstændige Maade saavel mod Publicum, mig, de andre Medspillende, og tilføjede: at indtraf det oftere, saa jeg mig nødsaget at melde det til Directionen. Nu udbrød hand i fornærmelige Udtryk mod mig og paastod at jeg skulde anklage ham for Directionen.

Dette var ey min Hensigt, men da han i Dags Formiddag paa det alvorligste har udfordret mig enten at afgjøre denne Sag med ham paa Kaarde eller Pistoler, eller at udsætte mig for Navnet Feig og som en Følge deraf tage Hævn over mig hvor han fandt mig, saa nødsages jeg herved underdanigst pligtskyldigst at indberette denne Sag for den Høye Theater-Direction med Begiering at samme ved den Høye Directions Medvirkning maatte afgøres.

s. 121

*FERDINAND LUDVIG VILHELM
LINDGREEN.
1770—1842.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1797, 28. Marts.*

Fra det Øyeblik af at Skuespillenes Bestyrelse lykkeligvis overdroges til Mænd, hvis Retskaffenhed og videnskabelige Værd allerede havde forskaffet dem et saa hædrende Navn; haabede ieg, og vist flere med mig, med fuldkommen Tilliid, at Theatret s. 122 vilde vinde i Hæder og Indkomster, og som en Følge deraf, da ogsaa Skuespilleren i tilstrækkelige Lønninger. — Min Formodning bedrog mig ikke i det eene, og vil vist heller ikke i det andet; derfor er den Høye Directions Retskaffenhed mig Borgen: Planfuld Bestyrelse, god Oeconomie, og rigtig Valg af de givne Stykker, gjorde Skuespillene meere søgte, og følgelig Indkomsterne større end de nogensinde hidtil har været. Sikkert vil dette under en saa retfærdig Bestyrelse have en velgørende Indflydelse paa den meere trængende Skuespiller.

Jeg er vis paa, at den Høye Direction føler selv, at den Bane, en Skuespiller valgte sig, ikke er den lætteste eller behageligste, ufortient Chicane og nedrig Cabale ere eene i stand til at nedslaae det muntreste Genie, men kommer hertil daglig Bekymring for det nødvendigste, vil de bedste Anlæg gandske være tabte; det første kan Directionen — ofte med den bedste Villie ikke forekomme, men at den vil søge at hæve det sidste, er ieg fuldkommen overbeviist om, og dette gjør, at ieg med fuldkommen Tilliid overleverer den Høye Direction denne Ansøgning, hvis Hensigt skal være, at anholde om noget Tillæg i min Gage, da ieg af det ieg har, ikke kan leve uden Sorrig for det nødvendigste.

Af de 500 rdr ieg har i Gage, maa ieg afgive meere end 100 rdr til Enke-Cassen, Kongen, og smaae Nødvændigheder mit Embede vedkommende; Huus-Leye, Brænde, Lys, anstændige Klæder til mig og min Kone medtager henimod 300 rdr., saaledes beholder ieg ikkun 100 rdr tilbage, til daglig Underholdning for mig og min Familie.

Jeg kan altsaa vist ikke leve uden Bekymring. — I de Aar ieg har tient ved Theatret har ieg aldeles ingen Opmuntring, ingen Gratification nydt; om ieg havde fortient nogen tør ieg ikke bedømme, ikkun dette er jeg mig bevidst, at ieg endog ved den ubetydeligste Rolles Indstudering har anvendt al muelig Fliid; hvorvidt Udførelsen har lykket mig overlader ieg den høye Direction at bedømme.

s. 123

*TIL KONGEN.
1810, 3 Juli.*

Ved Deres Kongelige Majestæts Resolution af Juni d. a. er mig allernaadigst bleven forundt et aarligt Tillæg til min Gage af 50 Rdl. Med hvor megen sand Taknemlighed min økonomiske Forfatning end paalægger mig at erkiende den mig derved beviste Naade, saa ville dog Deres Kongelige Majestæt, stedse saa rede til at laane enhver Borgers Andragende et faderligt og naadigt Øre, ei fortørnes over, at jeg, dreven af Følelsen for mit Kunstnerværd, relativ til mine Medkunstneres ved Theatret, saavel som af Bevidsthed om den Iver, med hvilken jeg i 24 Aar har arbeidet for dette, i allerdybeste Underdanighed end vover at nærme mig Deres

Kongelige Majestæt med den allerunderdanigste Bøn, at mig maatte allernaadigst vorde forundt et lige Gagetillæg med Frydendahl og Knudsen, og at derved et Misforhold imellem dem og mig maatte hæves, hvorved jeg med Smerte og Ydmygelse efter saa mange Aars ivrige og ei uhældige Tieneste føler mig nedsat dybt under dem og sat tilbage i Klasse endog med de yngre iblandt Theatrets Elever. Deres Kongelige Majestæt værdige at skienke, hvad jeg allerunderdanigst vover at anføre for min Bøn, et Øieblik af Deres saa kostbare Tid.

Som Eleve og Skuespiller har jeg tient i 24 Aar og i denne ikke korte Tienestetid stedse viist mig flittig og beredvillig; jeg har været saa hældig, at aldrig noget Stykke er opsat for min Skyld.

Til at spille Tienerroller blev jeg engageret, men ved Gielstrups Bortgang blev de vigtigste af hans Roller mig betroede; jeg maatte da, foruden Tienernerne, spille den komiske gamle Mand.

Ved Schwartz' Afgang bleve nogle af hans vigtigste Roller mig tildeelte, og saaledes blev mit Arbejde forøget med den lidenskabelige og humoristiske gamle Mand og Fader. Holbergs vigtigste Roller, som fordem vare i Kemps, Schwartzs, Gielstrups og Ipsens Hænder, ere i mange Aar udførte af mig. Publikums Bifald har stedse og indtil dette Øieblik ledsaget mig i disse forskiellige Fag. At mine Foresatte have været tilfreds med mig, frembyder deraf, at- de tvende Gange have indstillet s. 124 mig til Benefice for Flid og Talent, en Naade, som ikkun er vederfaret Knudsen, Frydendahl og mig.

De Mænd, der hidtil have bedømt Skuespil og Skuespillere, Tode, Pram, og min nuværende Direktør Hr. Professor Rahbeck, have beæret mig med det meest smigrende Bifald. Fra min Indtrædelse paa Theatret til dette Øieblik, har jeg været blandt dem, der arbeidede meest. Rolig og uden Bram har jeg dyrket min Kunst, stolende paa Gud, Deres Majestæt, og mine Foresatte. Hans Excellence Hr. Overhofmarschal Hauch og Hr. Professor Rahbeck ville, ifølge den Retfærdighed og Godhed hvorpaa de, som mine Foresatte saa ofte have givet mig Prøver, bevidne, at jeg i Flid og Embedsduelighed ikke staaer tilbage for nogen af mine Medspillende; hvorimod jeg med Hensyn til mine Kaar staaer langt tilbage baade for Frydendahl og Knudsen, af hvilke den første har en Kone ved Theatret og den anden et Embede uden for samme. Da jeg saaledes troer at kunne staae ved Siden af disse tvende Kunstnere, saa har det, efter den Overbeviisning, jeg nærer om min egen Flid samt Direktionens og Publikums Bifald, ei kunnet være andet, end saare smerteligt og krænkende for mig, at see fornævnte 2de Kunstnere aflagte, hver med et Gagetillæg af 250 Rdlr, mig derimod ikkun med 50 Bdl.

Nedslaaet og kummerfuld anraaber jeg derfor Deres Kongelige Majestæt om min Bøns Opfyldelse. Aldrig er nogen Borger eller Kunstner gaaet ubønhørt fra Deres Majestæt, naar hans Bøn var grundet paa Sandhed og Billighed. Dette giver og mig det beroligende og trygge Haab, at min allerunderdanigste Begiering allernaadigst vil vorde mig tilstaaet.

s. 124

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1811, 29 Februar.

Overbeviist om, at den høye Direction med en den særegen Velvillie søger at opfylde ethvert af Dens Underhavendes Ønsker, naar samme ere grundede paa Billighed, vover jeg at ansøge den høye Direction om en 25 Aars Benefice til næst kommende Vinter.

I Aaret 1787 blev jeg ansadt som Eleve ved Theatret, mine Medelever Frydendahl, Køhne og Due tiente dengang hver paa s. 125 120 Rdlr. reglementeret Gage, jeg derimod kun paa et Gratial af 16 Rdlr. aarlig. For disse 16 Rdlr. maatte jeg spille smaae Roller og synge i Chor indtil jeg A° 1790 blev ansadt som virkelig Skuespiller — Uagtet dette ulige Forhold mellem min og de andre paa samme Tiid værende Elevers Gage, anvendte jeg dog al mulig Flid, for at danne mig til Theatret, som Den høye Direction vil kunne see af det ærbødigst vedlagte Vidnesbyrd fra min første og eneste Lærer og Veileder, Herr Ridder og Instruktør Schwartz. Frydendahl er bleven skiænket 2de Aar, i hvilke han var gandske ude af Theatrets Tieneste, jeg beder at to af trende, hvori jeg for en langt ringere Gage end for nævnte mine Medelevere gjorde Tieneste, maae regnes mig til gode.

At jeg med Ufortrødenhed, med Nøiagtighed og med den bedste Villie for Sagen har opfyldt mine Pligter i de 25 Aar jeg har staaet i Theatrets Tieneste troer jeg og endvidere at lyse frem deraf, at endnu aldrig noget Stykke er bleven opsat eller henlagt for min Skyld, og stolende paa den høye Directions bekjendte Retfærd og Godhed haaber jeg derfor i Følge foranførte Grunde, at min Bøn af Høysamme ikke vil vorde anseet ubeskeden, men smigrer mig meget mere med sammes gunstige Opfyldelse.

s. 125

1817, 26 Mai.

Da jeg ifior ved denne Tid troede at skylde mig selv, at henvende mig til den høje Theaterdirection, med

mundtlig Ansøgning, at være i Betragtning ved de Forandringer, der i Besættelsen af Instructurembedet maatte foregaa; fik jeg af alle tre det mig særdeles fyldestgørende Svar: at jeg ved forefaldende Vacance vilde være i Erindring. Da nu i mellemløbende Tid Hr. Instructeur Bidder Schwartz, efter Ansøgning har faaet Afskeed, og Hr. Instructeur Bidder Bossing, ved de ved Hoftheatret og dets Forestillinger forefaldende Forandringer, mere og mere synes at træde ud af Virksomhed, giver jeg mig herved den Ære skriftligen at gientage min Ansøgning: at være i Gunstigst Erindring, da deels efter den oprindelige Indretning, den ene Instructeur skulde være for Sørgespillet og det høiere Drama, s. 126der ustridigen er Hr. Frudendahls Fag; den Anden for del egentlige Lystspil og borgerlige Skuespil, hvortil jeg smigrer mig efter de ærede Vidnesbyrd, jeg fra selve Medlemmer af Directionen offentlig har faaet, ikke at være uskikket; ikke at tale om at det daglige Tilsyn ved Prøven, for een enkelt Mand, der desuden som Skuespiller har saa meget at bestille, som Hr. Frudendahl, synes at være et pfysisk uoverkommeligt Arbeide.

Jeg anbefaler altsaa denne min underdanige Ansøgning paa det bedste til Directionens prøvede Godhed, saa meget mere som samtlige, dens ærede Medlemmers mundtlige Ytringer ifior især have foranlediget mig dertil.

s. 126

1827, 23. Marts.

De fleste af mine samtidige Kunstbrødre, paa een nær, under mig i Tjenestetid, har havt den Lykke, med Kongelig allernaadigst Understøttelse, at see fremmede Skuepladse, adskillige have nydt denne Naade mere end eengang. Ogsaa jeg ønskede, inden min ikke korte Kunstbane ender, at modtage det Beviis paa, at mine høie Foresatte ikke fandt mig denne min Konges Naade mindre værdig. Mine Ønsker gaae imidlertid ikke langt; jeg attraaer blot saa meget, at jeg i 6 a 7 Uger, under Theatrets Sommerferier, kunde besøge det Hamborgske Theater. Maaske vil man sige, at der ved et enkelt, oven i Kjøbet saa nærliggende Theater, ikke var noget at see, men man har gjort mig opmærksom paa, at her, efter den nuværende Giæstespils Maade i Sommermaanederne, strømme Virtuoser af de forskjelligste Slags og fra Tydscklands fjerneste Skuepladse sammen, og at dette ifølge det nye Theater i Aar dobbelt vil være Tilfældet, hvorfor jeg her i Mag vil kunde faae at see, hvad jeg forgjæves vilde reise hele Tydsckland rundt for.

Om jeg troer der er noget at lære; oprigtig talt egentlig intet, men ugavnligt vilde det dog for een af den danske Scenes Kunstbærere neppe være, om han kom til i sit eget Hjem, og paa dets rette Bolgade, at betragde det fremmede Væsen, der tager sig saa sælsomt ud, naar det kommer frem, ved Siden af vor gamle danske Maneer.

Jeg vover ydmygst at anbefale mine høie Foresatte dette, som jeg synes, ikke ubeskedne Ønske.

s. 127

s. 128

s. 129

JOACHIM DANIEL PREISLER.

1755—1809.

TIL H. V. v. WARNSTEDT.

1778, 16. Juli.

Høyvelbaarne Herr Kammerherre!

Det er Deres Høyvelbaarenhed alt for vel bekiendt, hvorledes jeg desværre for toe Aar siden blev indvikled i Omstændigheder, der kunde have spildt min heele Lykke, dersom ikke en Godhed, som jeg aldrig burde ventet, havde reddet mig derud af. Men, jeg beder underdanigst, Høyvelbaarne Herr Kammerherre! troe mig, jeg var for ung. jeg indsaae ikke Faren, og maatte blive klog ved Skaden. Det er jeg og, Gud være loved, bleven, og De kand være overbeviist om, skiøndt jeg ikke haver den Ære at være kiendt af Dem, jeg skal vogte mig for slige og andre Udskeydelse, hvilke anden Gang vidst ikke vilde løbe saa godt af, som første.

Jeg veed det, at det er kommet for Deres Høyvelbaarenhed, at jeg søger Huuset, hvori Jomfrue Deweggen er, og at det skeer for hendes Skyld, nægter jeg vidst heller ikke. Jeg haaber at De tillader mig at tilkiendegive Dem korteligen min Hensigt og mine Tanker angaaende denne Omgang. Det har været mig en særdeles Fornøjelse, som Elsker af Musicken, at staae sommetider om Morgenens Kl. 9. uden for Syngeskoelen; jeg kom der og en Eftermiddag, og saa, at der aleene var faae Fruentimmere, hvoriblandt Jomfru Deweggen. Jeg nægter ikke, at hun jo gefaldt mig meget, og at jeg ønskede engang at tale med hende. Denne Leylighed viiste sig snart, idet jeg i et Ærinde ved Hof- og Stads-Retten kom derned, for at forespørge mig om noget, maaskee ogsaa tillige, for at see hende. Hun var hiemme, og havde just hendes Syngepartie af Coloniet for sig, og sang i det. Jeg bad hende, at blive ved, og kom i det samme til at tale med

hende om Musiken, da jeg betydede hende, det var at ønske, hun havde et Clavær, for, ved at angive Tonerne derpaa, at blive fried for den Fare, at synge falsk. Hun biefaldt naturligviis denne Tanke, og uden at spørge hende, gjorde jeg Anstalt for at faae eet, loed det i ald Stilhed bringe ned, s. 130og tilbød hende, at accompagnere hendes Sang; Jeg havde vidst ikke giordt det, Høyvelbaarne Hr. Kammerherre, ifald jeg ikke tydelig havde mærked, at Folkene i Huuset vare meget fornuftige, og hun aldrig udloed sig med noget Slags Coquetterie, som vidst, det skal Gud være mit Vidne til, hidtil ikke heller er skeedl. Hun har tvertimod viist ved mange Leyligheder, at hun vidst ikke er den, man holder hende for. Kort sagd, jeg har i den korte Tiid stedse fundet hende fornuftig, munter, men dydig baade i Talen og Gierning, det vil jeg blive ved indtil min Død at forsvare.

9

Det skulde nu gjøre mig meget ondt, ifald Deres Høyvelbaarenhed efter mine anførte Grunde fortrød paa mine Besøgeiser. Jeg troer vidst at kunde sige med Sandhed, hun profiterer meget i Sangen, og hendes moralske Character bliver ved mig ikke sadt mindste Klick paa, og da jeg, som jeg alvorligen tør bekræfie, hverken tænker saa nedrigt, at vilde anmode hende [om] uanstændige Ting, eller og nogensinde forvolde mine Forældre den stoere Hiertesorg, at indlade mig i nogen Forbindelse med hende, saa synes mig, at jeg selv kand unde mig denne uskyldige Fornøyelse, som hverken koster hendes eller min Ære.

Forlad, Høyvelbaarne Herr Kammerherre, min Dristighed, at skrive Dem til. Jeg har giordt det, for nogenledes at stille mig tilfreds, og for jeg troede det at være min Pligt i Henseende til Deres Høyvelbaarenhed, da jeg oprigtigen forsikrer, at jeg intet meere ønsker, end at kunde vinde Deres Høye Gunst og Bevaagenhed i nogen Maade.

Med dybeste Respect etc.

s. 130

1778, 27 October.

Jeg tager mig den underdanige Frihed i mine nærværende Omstændigheder, at meddeele Deres Høyvelbaarenhed mit Forsæt. Med største Erkiendtlighed for Deres mig stedse uglemmelige Godhed haver jeg hørt, at De maaskee kunde overtales til med Tiiden at engagere mig ved Theatret. Jeg nægter ikke det kunde i alle Henseender for mig være Begyndelsen til et Etablissement, ifald jeg nogenlunde besad de Gaver, som saa s. 131nødvendigen udfordres til det Øyemeds Opnaaelse, eller i det mindste Anlæg dertil. — Men, — Høyvelbaarne Herr. Kammerherre! Saa megen Høyagtelse jeg har for en Stand, som selv den befinder sig udi for nærværende Tiid, med hvilken jeg næst Guds Hielp har besluttet, at henleve mine Aar, saa megen Lyst jeg for min egen Person virkelig uden Hycklerie har for Skuespillets Øvelser, — saa ere de Grunde meget høyere og stærkere der aldeeles bortjage alt hvad som kand siges imod; dersom Deres Høyvelbaarenhed tillader mig at gjøre min Opvartning, saa kand jeg nærmere have den Ære at forklare mig, kuns dette vil jeg anføre, som de toe fornemmeste Motiver, at min Moder har ladet mig sige, hun kunde ikke et Øyeblik trøstes, naar jeg greb til dette Middel, og det fick jeg at vide, inden noget Menneske vidste mine Tancker, og den anden Grund er denne, at Jomfrue Deweggen er lige saa lidet derfor, da hun veed, og overbeviiser sig om, at jeg paa en meget anstændig og nem Maade vil kunde fortiene det, som ikke alleene tiener til Livets nødtørftige, men og gode Ophold. — Jeg veed ikke, om jeg tør driste mig til, med Tiiden at gjøre min Opvartning for Deres Høyvelbaarenhed med en Oversættelse af et Stykke, som først af Kammerherren findes bequemt til at opføres. — Uroelig er min nærværende Tilstand, men jeg indseer den absolutte Nødvendighed, ikke alleene at arbejde snart paa min saavel som min Deveggenes Roelighed, som og nogenledes at tilfredsstillen min Familie med et bestemt og bestandigt Foretagende.

Med størst Høyagtelse vover jeg at recommandere mig i Deres Høyvelbaarenheds Gunst og Bevaagenhed, og henlever stedse etc.

s. 131

1778, 28. Oktober.

Efter at have overlagd Deres Høyvelbaarenheds gunstige Proposition fra alle Sider, saa fremkommer vi nu, næst den ømmeste Tacksigelse og Erkiendtlighed for Deres stoere Godhed imod os, med den indstændige Bøn, at tage Dem af vores Sag saaledes som de utrykkelig er i Stand til at udføre den til vores fælleds Lykke. — Ifald Deres Høyvelbaarenhed smigrer os s. 132alleeneste med et godt Haab, saa er vor Lykke vidst giordt. Vore Bestræbelser skal bestandig sigte dertil, at danne os efter Deres Befalinger, at opfylde, paa det noyagtigste at opfylde de Pligter, hvilke, ifald jeg skulde opnaae den Lykke, at blive engageret ved Theatret, paaligger os begge. Det vil ikke fortryde Dem, Høyvelbaarne Herr Kammerherre, ja det vil være en Vellyst for Dem, at have giordt tvende Elskende lykkelig, som underskriver sig med den største Høyagtelse etc.

9*

s. 132

1778, 3. November.

Jeg beder underdanig om Forladelse, at jeg tager mig den Frihed at incomodere Deres Høyvelbaarenhed med denne Skrivelse. Det stoere Haab, De har gived mig, om min Ansøgnings gode Fremgang, og tillige den stoere Lyst at komme i en Slags Bestilling, foranlediger mig dertil. Høyvelbaarne Herr Kammerherre! tillad mig at bede Dem paa det indstændigste, saasnart muligt, at sætte mig i Arbeyde. For mangfoldige Aarsagers Skyld er en langvarig Ørkesløshed mig aldeles utienlig, og hvor gierne ønskede jeg, at kunde gjøre Begyndelsen til min Roelighed. — Jeg veed ikke, om det er en ung Acteur tilladt, selv at udsøge sig en Debitant-Rolle, eller om hand bør tage imod den, som den Høye Direction overdrager ham. Skulde det første være tilladt, saa er min underdanige Bøn til Deres Høyvelbaarenhed, at maatte debitere i en Tragoedie, og nægter jeg i saa fald ikke, at min Lyst til Orosmins Rolle i Zaire er ubeskrivelig stoer. — Jeg veed vidst, alting beroer paa Deres Høyvelbaarenheds giørende Forslag, og mit Tilliid til Deres mod mig havende Naade er saa stoer, at jeg uden mindste Modsigelse med største Tacknemmelighed antager og udfører Deres Befalinger. Dersom De, Høyvelbaarne Herr Kammerherre, tillader mig at debitere, saasnart jeg kand blive færdig, saa er det vidst den høye Directions eenstemmige Villie, og drister jeg mig da herved til, at føye denne Bøn til min anden, thi jeg troer vidst, at det kunde være i Stand til, om ikke at erhverve mig Venner, saa dog at dæmpe det Fiendskab og Had, saa mangfoldige bærer til mig. Jeg underkaster mig overalt, nu, som før, og bestandig i Deres Høyvelbaarenheds høye Beskiermelse. Alt hvad De befaler mig, s. 133bliver en Lov, ja en behagelig Lov for mig. Efter Deres mig i Gaar givne gunstige Tilladelse at gjøre min Opvartning, skal jeg i Morgen tidlig have den Æere at opfylde denne Pligt, og er jeg med den dybeste Høyagtelse indtil Døden etc.

s. 133

1778, 9. November.

Jeg maae tage mig den underdanige Frihed at tilskrive Deres Høyvelbaarenhed følgende, i Anledning af mit Etablissement, som jeg udbeder mig Deres gunstige Meening om, og saa vidt skee kand, Deres Approbation. Jeg har talt nøye med Jomfru Deweggen, og forestillet hende Høyvelbaarne Herr Kammerherrens Godhed i Henseende til det Forslag, at være i Kost hos Winther, men hun ønsker intet meere, end at vi kunde strax føre, skiønt liden og indskrænket, dog vor egen Oeconomie. Med Deres Høyvelbaarenheds gunstige Tilladelse haver jeg da den Æere at fremsætte vores Meening saaledes:

Vi vilde gjøre os ald Umage for, strax at faae meublerede Værelser med et Kiøkken, saa at vi alleeneeste havde nødig at kiøbe Kiøkkentøj. Hvad mig angaar. Høyvelbaarne Herr Kammerherre, saa forsikrer jeg oprigtig, at jeg vilde finde mig meget fornøyed med den Levemaade, som vidst i Henseende til Spiising ikke kunde være tarveligere, end jeg har været vandt til, fornemmelig i min Svogers Huus, og da desuden det Fruentimmer, som Deweggen for nærværende Tiid er hos, og som dog for adskillige Aarsagers Skyld ikke vil forlade hende, forstaar Huusholdningen, og har et overmaade godt Hierte, saa troer jeg vidst, at vi paa en meget sparsommelig Maade kunde indrette vores Oeconomie, uden at falde i det Simple, eller paa den anden Side at være underkasted Fortredeligheder. Til den Ende have vi giordt et Overslag, og fundet, at til denne vores Istandsættelse, med Indkiøb af Vinter-Provision, ikkuns udfordredes circa 130 Rigsdaler. I dette Overslag er vidst alting beregnet før for høy, end for lav, og ifald vi havde disse Penge, saa turde jeg smigre mig med, at vi inden faae Ugers Forløb kunde være i Orden og Roelighed, især naar vi strax kunde gjøre Begyndelsen. Høyvelbaarne Herr Kammerherre! Deweggens Lyst hertil er overmaade stoer, og jeg tør, uden i mindste s. 134Maade at hykle, bekræfte, at der paa min Side ikke findes ringeste Indvending imod, thi, som jeg allerede har havd den Æere at sige, jeg har aldrig, især paa Slutningen været vandt til at leve godt, skiøndt man i Almindelighed troede det, og sluttede sig til; men min Lyst bestoed i Klæder, og det falder nu bort af sig selv ved mindste fornuftige Eftertanke. Ifald Deres Høyvelbaarenhed approberer dette vores Anlæg, saa foreene vi vores Bønner, at De vilde have den Naade for os, at forestrække mig ommeldte 130 Rigsdaler.

Ved den mig allernaadigst forundende Gage, hvortil jeg har faaed saa stoer Haab af Dem, vilde et Afdrag paa hvert Quartal ikke falde mig halv saa besværlig, som, enten en Begiering til min Svoger, eller og andre, om disse Penge, om jeg ogsaa tick dem paa de fordeelagtigste Conditioner. Saa dristigt dette mit underdanige Ønske er, saa uartig det inaaskee ansees i Deres Øyne, saa haaber jeg dog, at Deres Høyvelbaarenhed tilgiver mig, ved at betragte den Nødvendighed, der driver mig dertil. Jeg veed vidst, Deres Høyvelbaarenheds Raad og Befaling bliver det retteste, og stedse continuerer jeg at bede om Deres Gunst, da det er Dem alleene, jeg tør aabenbare mig for. Med dybeste Æerbødighed henlever jeg etc.

s. 134

1778, 20. November.

Det er Deres Høyvelbaarenhed jeg har at takke for den Sinds-Roelighed, jeg befinder mig udi. Mit Hierte er saa rørt over den Godhed, De har beviist imod mig, at der mangler mig Ord til at udtrykke min

Erkiendtlighed. Min Nidkiærhed at behage Dem, Høyvelbaarne Herr Kammerherre, stedse at rette mig i alle Maader efter Deres Befalinger, skal tilkiendegive den Ta'ckneinmelighed, som jeg alleene skylder Dem, og som uophørlig skal ulme i mit Bryst. Jeg er overbeviist om, at Deres Høyvelbaarenhed endnu føyer den Godhed til alt det øvrige, herefter at tage mig og Jomfrue Deweggen under Deres naadige Beskyttelse. Vi skal ved vores Opførsel uophørlig stræbe, at giøre os denne Naade fortiente. Indtil det sidste Aandedrætt vover jeg at kalde mig med den dybeste Høyagtelse etc.

s. 135

*TIL K. L. RAHBEK.
Lyngby, 1779, 26. Maj.*

.... Beste Ven! skriv mig et par Ord til med Posten, som gaar i Morgen tidlig Kl. 8 fra Kiøbenhavn. Du maa kunde føle, at Din Preisler længes efter Dig, og et Brev — beste, et Brev forkorter Fraværelsen mangfoldig. Gid Du var hos mig! hvor tidt vilde vi da i Skoven tale om de Ting, som ere os begge kiærest, hvor tidt vilde vi da igientage vor Rosings Navn, og i Aanden føle den Glæde, som forestaar os ved hans Tilbagekomst! . . . Jeg trykker Dig tusinde gange til mit Hierte, Beste! — min Koene lader hilse, hun taler aldrig uden med stoer Varme om Dig, og hvem kand vel andet! . . . Saaledes taler jeg med Dig; var det ikke Bahbek, gjorde jeg Complimenter, — Tænk paa mig, Beste, og føl saa, hvor ofte jeg tænker paa Dig.

s. 135

Lyngby, 1779, 28. Maj.

Jeg har grædt ved at læse Dit Brev, og skammer mig ikke derved. Du kand umuglig lide meere i den Forfatning Du staaer for nærværende Tiid med min Fader, end jeg, som tager største Deel i alt hvad der smerter og foruroeliger Dig. — At miste min Bahbek! — lad mig ikke tænke den Tanke. Beste! at miste Dig! — Uroelig er jeg; thi jeg kiender Forældres Midler til Overtalelse, jeg kiender, jeg har følt det mægtige Indtryk deres Erindringer kand giøre paa vore Hierter — og denne Forestilling ængster mig, men — jeg kiender ogsaa Din Standhaftighed, jeg veed, jeg føler, at det var Dig lige saa umugligt ikke at følge Din Tilbøyelighed, som det er for Dine Forældre at bruge Tvangsmidler. Trøst Dig derfor, Beste, med den Overbeviisning, at ingen i Verden kand fremkomme med en eeneste grundet Bebreidelse mod Dig. Større Mænd end Frankenau maa raade Din Fader, og da først vil jeg frygte, da først maa Du frygte. — Fordomme bliver stedse Grundvolde til deres Overtalelse, og dem forkaster Du og jeg. — Naar disse Herrer kalde Dramaturgic Narrerie, som i vore Tider blive anseet og agted, saa bør de, som i alt have Din Interesse til Deres Øyemed, netop troe, at Dit Studium er det rette, hvorved Du kand giøre s. 136 Din Lykke. — Beste Broder! Du maa meget let kunde overbeviise dem om Din Tænkemaades Rigtighed, ved at forestille dem samme fra denne fordeelagtige Side. — Og — vil omsider fornuftige Grunde ikke hielpe — — — saa betænk, at Rahbek aldrig kan komme til at fortryde, at have fulgd sin Tilbøyelighed. Ikke Munden, men Hiertet tilsiger Dig dette; Du fordrer ingen Eed herpaa; — ikke sandt, Beste? — For alleting bliv hos Zeuthen, og lad ham være Din Talsmand. Hand forderver vidst intet. — Jeg kand umuglig beskrive Dig, hvor inderligten rørt min Kone blev, da jeg læste det Sted for hende, som angaar hende. Hun udraabte meere end 10 Gange: Gid vi nu var i Fredensborg hos Rosings, medens Rahbek er der. Her gav Du, Beste! atter Anledning til en Scene, som jeg ikke vilde have mistet for meget. Vi saae begge paa hverandres Bryst, fulde af Dig og vores Kierlighed. — Det er jo gandske naturligt, min Rahbek, at min Kiærlighed til min Koene maa voxte, jo meere jeg mærker, hun er indtagt af Dig. — Jeg føler alt i Forvejen mange salige Glæder, de Timer vil forvolde os, i hvilke Du under os Din Nærværelse. — Alle disse Forestillinger, ja Forestillinger, som kun kand tænkes og ikke beskrives opfylder mig med det visse Haab, at Du vil vinde Seyer over alle de Kolde, som søger at berøve Dig din Roelighed, og at giøre Dig til et Menneske, som de.

Saa vidt i Aftes, da Du var kiørt fra mig.

s. 136

Fredensborg, 1780, 24. Maj.

Her ere vi, min Kelling og jeg, inderlig glade og fornøuede, ja jeg tør fridt sige, intet manglede os i vor Lyksalighed, ifald vor Rahbek, den Beste, var her med, og deelte ømt de Glæder med os, som vi her nyde i Hobetal. — Vær stolt af det varme, det brændende Venskab, begge Rosings bær for Dig. — Vi kom i Mandags Aftes Kl. 10, de ventede os ikke siden det var saa silde. — Mad. Ros: løb os med aabne Arme i Møde, men — uden ringeste Fortale, spurgte hun strax: Har de Brev fra Rahbek? Hvordan lever han? — Rosing fik strax Brevet, han sang Vuggevisen for Philla, som absolut skulde sove, men Brevet maatte ogsaa læses, og han kunde, skiønt han uden Tvivl vilde, ikke skiule de Taarer, der flød ned af hands Kinder. Gudskelov, brød s. 137 han ud, min Rahbek lever, og er igien roelig. Nu blev vi ved at tale om Dig, til vi lagde os, og i Gaar Morges under 4 Øyne gav han mig Brevet at læse, og fortalte mig, hvor høyt han elskede Dig, i saa levende Udtryk, at jeg blev rørt, at jeg maatte vende mig bort fra ham. — Nu drak vi, Kaffen var god, vi roste den. Godt, sagde Mad. Ros: Gid den Stakkels Bahbek var her, og kunde drikke en Kop med.

Men—jeg tør ikke skrive meere i den Materie; Du har nok for den Gang min Beste. — Eet eeneste vil jeg endnu sige Dig. Han trænger [paa] hende at hun selv skal skrive Dig til, hun gjør det, og Du faar Brevet, naar vi kommer derfra. — Rosing og jeg var ude paa Søen i Gaar Middags, og seylede i det græsseligste Vejr. Heele store By[g]er skyllede os saaledes over, at vi kom hjem, saa vaade som Rotter. I Gaar Eftermiddags kiørte vi 5, Philla inclusive, til Fredericksborg, besøgte Langes — ogsaa noget godt som Dit Brev har udvirket —, besaa alle Herlig- derne der omkring, saavidt Tiden tilloed det, og kom inderlig glade hjem Kl. 10. Vi spiiste derpaa, jeg blev fuld, og sov godt indtil nu, da jeg skriver min beste Ven til. —

I Dag og i Morgen er [her] som Du veed Concert, paa Fredag tage vi uden al Tvivl til Elseneur, og komme da formodentlig ikke ind til Byen førend Løverdag Middag.

Beste! Du gaar saa meget, lad Dine Been eengang forflytte Dig til min Ane, og forman hende at passe mine Fuglereeder, sig hende: naar hun merkede at den toppede Høne, som er over Stiglitzten i det gamle Buur havde udlagdt |: det kan hun see paa Æggenes Antal, naar der nemlig er 4 eller 5 :| saa skulde hun ikke give hende meere Æg om Morgen, men for Resten passe den med Vand og Mad efter Forskriften; kun ikke give den gandske reent, thi det gjør jeg selv paa Løverdag. — Her indlagd finder Du et Brev til Pram, besørg det strax hen til ham; Du kan giette Dig til Indholden, og Du veed, at man i slige Omstændigheder behøver ald den Trøst en Ven kan give os — Men, for Himlens Skyld, Beste, lad ham ikke mærke, at Du veed Tingen. — Rosing reiser sig af sin Reede, jeg er bange for, han begiære at see dette Brev, fordi han i Gaar viiste mig sit, og Du seer selv at det ikke Tet vel kan lade sig gjøre. Kleinerer Umstände halber, jeg slutter derfor. Et Brev vist, maaskee endnu 2 faar Du fra s. 138 Din P. som aldrig noksom kan forsikkre Dig, hvor meget han er Din med Liv og Siæl. Min lille gode Kielling kysser Dig med en heed Mund. Hun holder af Dig og Du veed nu engang for alle, at jeg er ikke jaloux. Richte Dich danach, Freund! — — — Rosings hilste Dig som den beste Ven de eyer, som den, deres heele Siel er opfyldt af. Du faar Brev fra ham i disse Dage. Jeg falder om Din Hals, Beste, tænk ogsaa meget paa mig, som jeg paa Dig, og tænk at mit Venskab ikke for et eneste Gran giver det noget efter, som Rosing bær for Dig. Hils Zeuthen og andre Du paa Gaden kunde falde over, men stød Dig ikke for stærk. —

s. 138

[1780].

Du elsker ikke meere Din Preisler, som Du gjorde i for dum Tid. Jeg har tabt Din Fortroelighed og jeg veed ikke hvorved! Vidste Du Beste, hvor inderlig det qvæler mig, som oftest at see Dig kold, tilbageholdende for mig. Mig, som tager den inderste, oprigtigste Deel i alt hvad Dig angaar. Siig mig om jeg har giordt Dig noget imod. Dølg det ikke for mig. Betag mig min grumme Tvivl. Ha! Du skulde seedt mig et Øyeblik efter, vi skiltes ad paa Fredensborg! Jeg græd, Beste, græd for Dig, og ønskede heele Veyen igiennem at kunde vende om igien til min Rahbek, for at viise ham, at det ikke var mig ligegyldigt om jeg fik et koldt eller varmt Kys af ham. — Rahbek! Du kan betroe Dig til mig, Du løber ingen Fare derved, og Du maae gjøre det. Smerten tager saa stærk Overhaand hos Dig, at jeg ofte er i den græsseligste Angest. — Du kommer ikke gjerne til mig, naar Du kommer, vil Du snart gaae igien. Gud! hvad skal jeg tænke om alt dette! — Erindre Dig de mange, herlige glade Aftener vi tilbragte sammen i Fior. Hvor ere de? — Jeg taler gjerne med Dig, Beste, om Mad. Rosing, saa gjerne, som om Sagen var min egen, og jeg veed, Du gjør det ogsaa. — Udøs Dit beængstede Hierte, naar Du er hos Din Ven, kan jeg ikke trøste Dig, saa maa det dog glæde Dig, at see mig følende Deeltagende ved Dine Fortællinger! Du skulde see ind i mit Hierte, Du skulde see mig græde, naar jeg er eene og tænker paa Dig. Du skulde see min gode Kelling midt i hendes Glæde springe op og sige: O Bahbek! Gudskelov! i Morgen kommer Bahbek igien! Vi glemme alt, med s. 139 Fornøvelse alt, naar Du kommer, og dog er Du her ikke gjerne. Som sagt: Noget qvæler Dig, og Du vil ikke ud dermed, men Du skal sige mig det, min Rahbek, Du skal sige det til Din Preisler, som elsker Dig saa høyt. — Vi maae ingen Hemmeligheder have for hinanden. Vi ere Venner og det er nok.

s. 139

*TIL DE HERRER RAHBEK, AHRENDTS, ROSING, MADAME ROSING
OG HR. PRAEM.
1780, 11. September.*

Mine høystærede Herrer!

Nødvendigheden driver mig til at frasige mig den Ære længere at være i Deres Selskab. — Ikke Ulyst til Arbeyde, ey heller Mangel paa Tiid kan være Aarsag til denne min hastige Beslutning. — Ney! — langt vigtigere Ting, som jeg ligesaa ugierner tænker paa, som jeg nævner dem.

Selskabets Grund-Lov har stedse været Taushed! Vær forsikkret, mine Herrer, den skal, skjønt fraværende, paa det helligste holdes af mig. — Jeg nægter ikke, jeg er inderlig rørt ved at forlade en Deel Venner paa et Sted, hvor Eenighed, fælleds Lyst, fælleds Iver for Konsten, og varmt Venskab ulmede i hvert Bryst, hvor alle med foreenede Kræfter stræbte at opmuntre til Retskaffenhed; men — jeg maae!! Spørg mig ikke om

Aarsagerne. De ere yderst vigtige og gyldige! Jeg haaber, at mine Herrer ikke unddrager mig deres mig, særskildt og samlet, saa dyrebare Venskab. — Skulde vrangne Grunde bevæge en eller Anden af dem dertil, saa bliver min Trøst: Du fortjener det ey. Den sande Høvyagtelse, det ømmeste Venskab skal stedse vedligeholde det Baand, der er knyttet imellem os, saa vist, som jeg herved undertegner mig mine Høystærede Herrer, etc.

Archivet skal inden 8te Dage afleveres Selskabets Directeur, Hr. Rahbek.

s. 139

TIL H. V. v. WARNSTEDT.
1781, 1. December.

I den gyseligste Författning, ja saaledes, at jeg neppe kunde staae paa mine Been, gik jeg op til Deres Værelser i Middags Kl. 12; jeg saae, at De toeg Veyen over Ridebanen, og vendte derfor om for at tilskrive Deres Høvyelbaarenhed følgende: Vær s. 140diges at læse det, og und mig i det mindste den Trøst, at De icke er uvidende om det der quæler mig og om mit Forsett.

At mine Omstændigheder ere trouble, ja at det icke næsten, men gandske vist er kommen til Yderlighed med mig, at jeg har været nødt til at feye ud ind til Sielen, det veed De, Høvyelbaarne Herre; men — at jeg begynder at blive til en Spott og Latter for Theater-Selskabet, det veed De maaskee icke endnu. Folck der, isteden for at martre mig, burde have Medlidenhed med mig; Folck, hvoriblandt nogle skylde mig Velgierninger, isteden for at laste mig, for det jeg gir dem Lige for Lige; staaer klyngede for at nedtrykke mig indtil Fortvivelse. Jeg skal omgaaes dem daglig paa Theatret, disse mine Venner; de vogte sig for, at sige mig det i Øynene, som de i min Fraværelse triumpherer med, men dog kan jeg saa tydelig læse deres Glæde over min Ulykke. De udspreder, at min Koene for 1 Mark lar sig indslutte med nogen i Kamrene, og setter Haarskiæren til Dørvogtere. Dette maae jeg høre, tillige med mangfoldige fleere grove Beskyldninger, og dog maae jeg leve, leve for mig, med min Koene, og med disse Venner! — Gud! Hvad er tilovers for mig. — Hvad skal jeg gribe til? — Jeg skylder Kongen, Dem, og Publicum Fliid i mit Kald; det er mig gandske u[a]nge[ne]mt, at giøre noget, og icke i det mindste umage mig for at giøre det saa godt, som jeg kan; men — kan jeg det i denne græsselige Författning! Een eneste Tanke paa min Ulykke maae jo saa aldeeles forrykke min Hierne, at all menneskelig Sands, all Hukommelse, alting forgaar.

Jeg, som icke har andet at være stolt af, end min Koenes Troeskab, maae høre Løgn om hende, som icke rører mig for min Person, men for deres Skyld, som har slige Tanker om hende. — Jeg er forvirret, og de tilgiver min Forvirring, Høvyelbaarne Herre! De veed Grunden!

Nu, det der aldeeles nedtrykker mig, er den Tanke, at jeg skulde proclameres i Aviserne som umyndig! — Gud! hvad blev der saa af mine Forældre! Alle Forestillinger, eller Bønner, alt ville være forgiæves. De, som det mindste Nys om min Ulykke vilde quæle, døde vidst pludselig, og saa var jeg mig forloeren! — Det meest ydmygende, den største Nød og Elendighed lad mig føele, Høvyelbaarne Herre! men spar dem, spar mine gamle s. 141Forældre, som staae i Graven med den Eene Foed. De hører, jeg beer icke for mig, icke for min Lycke, thi jeg venter ingen meere her paa Jorden, og et Menneske som jeg, der føler i saa høy Grad som jeg, kan icke længe quæles, uden at se Enden derpaa, men for mine Forældre beer jeg! Har De Medlidenhed med mig, Høvyelbaarne Herre! saa kast den paa mine Forældre, og skaan dem. De kan om De vil! og Dem skal jeg velsigne, evig velsigne, om det skeer! —

Troer De maaskee, at jeg ved et Stycke tørt Brød icke kan være saa roelig og glad som i de herligste Selskaber? Jeg kan skye al Anledning, og det uden at giøre Vold paa mig selv. — Saae De mig nu, saa kunde De vist læse min Marter, min Siels Pindsel. — Jeg skal arbejde, jeg har meget at arbejde til næste Uge; jeg vil gjerne men — kan jeg vel uden Trøst? Und mig Deres, Høvyelbaarne Herre! Et eeneste Ord fra Dem, om jeg tør, og jeg skal arbejde! Haab vil ieg icke tale om; skiøndt, saa stærk er min Tilliid til Dem, til Deres Godhed, at De i det mindste er den sidste, som nægter mig den. — Hver Time, hvert Øyeblik forøger min Smerte og formindsker Sandsernes Brug!

I Støvet er jeg Deres Høvyelbaarenheds underdanigste og høyst forbundne Tiener.

s. 141

1782, 9. Januar.

Efter Deres Høvyelbaarenheds Befaling var jeg i Formiddags paa Hof-Theatret med de omtalte Documenter; men da jeg icke forefandt Kammerherren, gik jeg hen til mine Forældre. Der kommer jeg nu fra. — Min Gud! Ihvilken Tilstand forefandt jeg dem! Endnu aldrig har jeg hørt det af min Faers Mund, som jeg hørte i Dag! — Men — han havde icke urett, og jeg var alt for bespændt, end at jeg kunde have talt et fornuftig Ord. Det kunde heller icke hielpe.

Hvad skal jeg nu giøre?

Paa Nippet at miste Besten af min Forstand, trued med mine Forældres evige Had, og Mand til en Koene som jeg elsker, som elsker mig, til et Barn som skiøndt icke nærværende, dog aldrig er fraværende, er Fortvivlelse deels min eeneste Tilflugt, deels det største Raserie. s. 142 Ingen Skilling, intet Haab at faae en eeneste paa nogen Maade! — og den yderste Nødvendighed at vedligeholde et udvortes taaleligt humeur, det er tungt; men — løbe bort kan jeg icke. — Altsaa til Dem, Høyvelbaarne Hr. Kammerherre, tar jeg min Tilflugt, min eeneste Tilflugt som til en Far, indtil jeg finder min igien. — At komme paa Charlottenborg er mig nu næsten ubegribelig. Jeg kunde gjøre alt, ogsaa sværge for mig selv, men kan jeg det for min Koene, skiøndt jeg er overbeviist om, at hun vil, at hun saa gjerne vil, som hun vil leve! Den ringeste Ting kunde jo qvæle mig, som stedse maa leve i den Frygt, at fornærme Forældre, hvis Liv jeg har i mine Hænder! — Kunde jeg med et halv Aars yderste Tvang endogi de ubetydeligste Ting viise dem at det var mit Alvor, gjerne at gjøre alt hvad de vil, gjerne at være hos dem, saa maaskee loed de dem bevæge. Men — dertil er min Udsigt altid mørk, og i Dag endnu mørkere. Dog — jeg vil icke i Dag længere plage Dem, Høyvelb. Hr. Kammerherre, Dem, som vil, som eene kan gjøre det, der paa denne Jord kan frelse mig.

s. 142

1782, 1. November.

Jeg maa bede Deres Høyvelbaarenhed underdanigst om Forladelse, at jeg fordrister mig til at bede Dem sige min forrige Amme, Overbringeren af dette, at hun endnu for det første ey kunne vente sig Resten af hendes Tilgodehavende, som efter min Regning er 8 Rigsdaler. — Hun overløber mig bestandig, og nu venter jeg mine Forældre ind fra Landet om 3 Dage saa jeg gjerne om mueligt vilde befrie dem ved deres Ankomst for slige Ubehageligheder, som jeg kunne forebygge selv. — Jeg haaber nok at jeg maaskee til Nye-Aars-Tiden bliver saa lykkelig, at kunne afgjøre slige smaa Ting, som jeg kun haver Skam af, indtil de bliver afgjorte . . .

Charlottenborg.

s. 142

Hamborg, 1786, 20. Juni.

Jeg har herved den Ære skyldigst at melde Deres Høyvelbaarenhed, at jeg i Torsdags Eftermiddag lykkelig er ankommen til Hamborg. Først og fremmest erkyndigede jeg mig om s. 143 Hr. Schwarz, og blev gandske moedløs, da jeg hørte, han icke var der endnu. Gielstrup var allerede reist igien, og nu befandt jeg mig eene i en Stad, som forekom mig gandske besynderlig.

Jeg gick i Comedien, hvor jeg fornøiede mig mangfoldig; jeg saae der Natur uden Kunst; Kunst og Natur foreened, og Kunst, som saa rigelig erstattede store Mangler i Naturen, at man icke blev Manglerne vaer; dette sidste var egentlig Tilfældet hos den stoere Schrøder! Overalt beder jeg underdanigst, at Deres Høyvelbaarenhed vilde tillade mig ved næste Leylighed at forklare mig noget vidtløftigere.

Jeg er nu her i en herlig Cirkel; vi spiser næsten daglig i gode og agtbare Selskaber; usigelig meget er der at see og at høre; derfor tager jeg mig herved den underdanige Frihed at udbede mig den Tilladelse at forblive her indtil Julii Maanedes Udgang, som er den Tiid, da ventelig min Ven Schwarz reiser herfra, og vi altsaa ved den Leylighed kunde gjøre Selskab. Ifald Deres Høyvelbaarenhed vilde have den store Godhed for mig at udvirke denne Begierings Opfyldelse hos Hr. Geheimeraad og Oberhofmarschall v. Numsen, saa vilde jeg ansee det som en Gunst, der fra min Side krævede den største Taksigelse og Forbindtlighed. — Min Opførsel skal stedse viise, at jeg har nyttet min Reise paa den allerbeste Maade. — Saasnart Leyligheden tillader det, reiser min Ven og jeg paa nogle Dage til Lübeck, og — Himlen give, det der maatte gaae mig efter Ønske.

Jeg venter Deres Høyvelbaarenheds Befaling adresseret til Hr Schade in der Obergesellschaft. Udbeder mig paa det ærbødigste Deres Bevaagenhed, og kalder mig med den skyldigste og største Høyagtelse etc.

s. 143

Hamborg, 1786, 4. Juli.

Min Skyldighed havde krævet strax at besvare Deres Høyvelbaarenheds Skrivelse, som De have bæret mig med; men Posten kom saa sildig, at det icke var muligt, at faae Breve bort med den afgaaende.

Først og fremmest tacker jeg underdanigst for den Tilladelse at prolongere mit Ophold. Jeg skal nytte den Tiid paa den beste Maade, og bestandig tænke paa de korte, men meget vigtige s. 144 Leveregler, Deres Høyvelbaarenhed gunstigst har anført i Slutningen af Deres Skrivelse. — Angaaende Hr. Gielstrups saa hastige Bortreise, har vi icke kundet opdage andre Aarsager, end at han icke har fundet sig fornøyet, hverken med Theatret, eller den øvrige Levemaade i Almindelighed. Vist nok var hans Ophold her for kort, til at bedømme saa betydelig en Bane som Theatret, paa uomstødelige Grunde. Ickun Eengang har han talt med Schrøder, maaskee indloed denne, i sin Natur meget laconiske Mand, sig icke nok; men — saa meget er

dog sandt — han inviterede Gielstrup, denne lovede at komme, og reiste til Kiøbenhavn isteden for at holde Ord.

Det Tilfælde med Herr Thessens Haand har frapperet os meget. Men — hvad vilde han der? Deres Høyvelbaarenheds Malerie over ham i Henseende til Entrepricerne og deraf følgende Tildragelser er saa passende og rigtig, at enhver, som kiender det mindste til denne singulaire Herre, strax maae bifalde det. Ventelig har han udført en Plan, som han for lang Tiid siden fortalte mig, med at indrette en Skydebane, og nu blev han da ulykkeligviis den første Chevalier de la triste figure paa denne Bane. — At Haanden er farlig bleseret, forestiller jeg mig meget let, men — med alt det haaber jeg dog, at den igien bliver brugelig, om icke til andet, saa dog til at holde en Stock.

Jeg tør oprigtig forsikkre Deres Høyvelbaarenhed, at min Lyst til Skuepladsen, til at blive lidt meere end maadelig, daglig voxer. Jeg seer Fremmede, tildeels gode, tildeels maadelige, tildeels og meget slette Skuespillere, og en hver af disse Classer har en Side, som man meget godt kan føre sig til Nytte. Meget faaeStykker har jeg havd Leylighed til at see paa den danske Skueplads, da jeg til min store Satisfaction sielden har været frie; altsaa kunde jeg icke heller erhverve mig den Theorie, som Sandserne for største Deelen forskaffer os. — Hvor behagelig er det mig derfor nu, at see det Gode og det Slette, og saa at lade Fornuft og Følelse bedømme det Rigtige. — Et Stykke af Ifland blev opført i Torsdags kaldet; Verbrechen aus Ehrsucht, som Deres Høyvelbaarenhed uden ald Tvivl kiender; det blev i Almindelighed spillet saa mesterlig, at Hr. Schwarz og jeg faldt i største Forundring, og inderlig ønskede, at den Harmonie i enkelte Scener af 2 eller 3 Personer, og den Rapiditet i male riske s. 145Scener af flere Personer kunde opnaaes hos os i saa høy Grad. Ambition spoeres hos enhver; den driver dem til at blive gode for deres egen Skyld, og denne Drivfieder er desværre icke herskende iblandt mine Colleger. Deres Høyvelbaarenhed tilgiver mig gunstigt denne dristige Anmærkning — men, da jeg er overbeviist om, at jeg gjør mig Umage, og det virkelig gjør mig ondt at icke alle gjør det samme, — saa troer jeg, at turde gjøre den. —

I Aftes saae vi Deserteuren af sønlig Kiærlighed. Dette Stykke blev i det heele givet meget maadelig. Om nu Egenkiærlighed paa visse Hænder skiærpede Dommen, det vover jeg icke at afgjøre; Holbeck Søn, Punk, Forvalter Rachen vare Sinker imod de danske, og dog var unægtelig de Herrer Zuccarini, Langerhans og Eule, som spillede disse Roller, næst Schröder de beste, og virkelig gode Skuespillere. Kort sagt: her havde vi første Gang Leylighed til at gjøre Sammenligning, og loed icke gaae mindste Feyl ubemærket over. —

Jeg frygter for, at falde Deres Høyvelbaarenhed besværlig med min Efterretning, men — De har tilladt mig at skrive, og, hvor gierne betiener jeg mig af denne Tilladelse! Jeg tør ogsaa smigre mig med, at det icke vil være Dem ubehagelig at spore Opmærksomhed hos mig, da den grunder sig paa Bestræbelser at udvide mine Indsigter i det Theatraliske. — Jo meere vi bliver kiendte i Hamborg, jo behageligere er vores Ophold. Vi spiiser sielden hiemme, vel spares icke meget derved, da man maae give Drickepenge overalt, men vi lærer dog en Hob Folk at kiende, hvis Omgjængelse altid gjør os Ære. Jeg er gandske indtaget i de herlige Egne og Situationer omkring Hamborg. Mange vidtløftige Spadsere-Toure har jeg gjort til Fods, og — det forekommer mig i det mindste, som om Naturen havde et langt større Anstrøg af Fuldkommenhed her, end i Dannemark. Tusindkunstnere og Taskenspillere ere daglig at see — men Comedien, som desuden icke koster os noget, er os alt for kiær, end at vi skulde forsømme en eeneste. Vi staaer tidlig op, og lægger os meget sildig. Hver Aften gjøre vi ved en Pibe Tobak vores Anmærkninger over Dagens Mærkværdigheder, og denne Igentagelse moerer os mangfoldig. Dog — jeg stoeler alt for meget paa Deres Høyvelbaarenheds Taalmodighed og slutter. —

10

s. 146Herr Schwarz har selv den Ære at tilskrive Dem; jeg har troeligen udretted Deres Befaling til ham, og han har lovet, at anføre gyldige Undskyldninger til hans Forsvar. — Aldrig kan jeg for ofte forsikkre Deres Høyvelbaarenhed om min skyldigste Hengivenhed, og om mine ivrige Bestræbelser, at gjøre mig værdig til den Bevaagenhed, De ofte saa udmærket har bæred mig med.

s. 146

Hamborg, 1786, 28. Juli.

Da jeg formedelst en indfalden Omstændighed, som jeg i Forveyen vil bede Deres Høyvelbaarenhed at tilgive mig, opholder mig nogle Dage længer her, end jeg ventede; saa er det min Skyldighed strax at indberette den, endskiøndt jeg endnu forrige Post incomoderede Deres Høyvelbaarenhed med et Brev. — Jeg havde fast besluttet at reise i Morgen som den 29de med en Skipper fra Lübeck, men der var desværre ingen Skipper seglfærdig, som en Kiøbmand derfra tilskrev mig i Gaar; — nu vilde jeg da kiøre til Kiel, og afgaae med den Paquetbaad, som segler hver Løverdag, og min Ven Schwarz er Aarsag til, at der intet bliver af. — Han har nemlig et Arbeide for, som først bliver færdig om nogle Dage: da han nu ogsaa vil gaae til Søes, saa har han bedet mig meget venskabeligt at opholde mig faae Dage efter ham. — Jeg tør smigre mig med: at Deres Høyvelbaarenhed gunstigt bifalder min Føyelighed mod en Ven, som Schwarz — imod en Ven, som jeg i 6 Uger har levet saa roelig og fornøyet med. som om det var min Broder. — Saa meget kan jeg dog

herved med Sickerhed melde: at vi begge reiser fra Kiel med Paquetbaaden Løverdagen den 5 August. Min Koene kalder mig bønlig, for at mucicere med hende. Det kildrer mig, og jeg forsikkrer Deres Høyvelbaarenhed, at jeg skal oprette det Forsømte, og at hun vil gjøre alt sit til at fortiene lidt Overbærelse og megen Yndest. — Hendes Breve overtyster mig alt meere og meere. — Endnu bestandig har jeg stoer Leylighed til at studere Acteuren som Menneske, og Mennesket som Acteuren. — Jeg bruger mine Øyne og mit Hovede, — som jeg haaber — for at kunde viise mine Foresadte den Nytte jeg attraaer. — Indstændig beder jeg Deres Høyvelbaarenhed at give s. 147 mig Leyligheden i Hænder. Med største Fliid og inderlig Glæde skal jeg stræbe at udøve det, mine Evner tillade mig, for ogsaa derved at afdrage lidt paa den Gield jeg staar i hos Deres Høyvelbaarenhed i Henseende til Deres stoere Godhed, og for stedse med Tilliid at kunde vinde Deres Yndest.

s. 147

Hamborg, 1787, 15. Juni.

I Onsdags Eftermiddag Kl: 4 ankom vi lykkelig til Hamborg. Jeg holder det for min Skyldighed strax at underrette Deres Høyvelbaarenhed herom, og tillige at bede underdanigst om Forladelse, at jeg for Skipperens Skyld icke kunde oppebie det Brev, som Deres Høyvelbaarenhed vilde have givet mig med til Hr Kammerherre, Jægermester von Warnstedt i Kiel. Jeg veed icke, om det er blevet berettet at jeg om Løverdagen adskillige Gange forespurgte i Deres Værelser, men det er mig alt for vigtigt, icke at ansees for skiødesløs af Dem, end at jeg icke skulde holde min Retfærdiggjørelse for nødvendig. — Her ere vi nu, og min Koene, som meget godt veed at finde sig i alle Ting, lader til at give Hamborg et særdeles Fortrin. Hun har været paa Comedie i Gaar og fundet, at Sandhed og Rigtighed udmærker en hver i sær, næsten fra de fleeste af vore danske Skuespillere, desværre sielden vandte til at tænke. — Taare-Kilden brød ud, og mig syntes, at Mad: Preisler, som med alle sine Feyl dog stedse har været mig saa kiær, fra det Øyeblik af vandt overmaade. — Maaskee, fordi jeg her saae hende som Tilskuerinde, hvis heele Siæl var hengivet til Opmærksomhed, uden at beflicte sig paa, at gjøre Publicum opmærksom paa sig.

— Med Rette kan, og vil Deres Høyvelbaarenhed finde, at en hvis Anmærkning i min forige Periode burde overgaaes der, hvor jeg vil fortælle, uden at philosophere; dog — tilgiv mig! — Jeg har stedse fra min Brøllupsdag af været en opmærksom Tilskuer, som den mindste Catastrophe virker hastig og heftig paa. — Jeg maae nu vove at tale med Deres Høyvelbaarenhed om vores Hamborger Oeconomie, som trænger til Deres Hielp i Henseende til Recruiter. — I Forveyen nødes jeg til at være betænkt derpaa, for icke at overrumples af uundgaaelige Udgifter, og derved at sætte min Koene i et fortrædeligt Humeur. —

10*

s. 148 Alting er her meget lettere. Hun var icke equiperet, da hun reiste fra Kiøbenhavn; dette gjør hun nu, saavel som jeg for en Deel, og da vi icke bragte meere end 90 Rd. med os, de Omkostninger fradragne, som Reisen og Opholdet undervejs medfører, saa bede vi begge indstændig, at Deres Høyvelbaarenhed gunstigst vilde ved egen og Hr Justitsraad Lassens Hielp saa snart muligt remittere os 100 Rd. paa vores Gage. — Min Trøst er, at vi i dette Quartal for Resten icke hæve noget, og ifald vi opholde os i Kiøbenhavn, saa vilde Nøden dog drive os dertil. — Vel taber man her 8 pro Cent i det ringeste, paa Sedler, og for icke at lide dette Tab paa Capitalen, saa blev vores underdanige Begiering, at os maatte tilsendes 108 Rd. paa det vi kunde faa de 100 Rd. gandske in Salvo ... — Min Kone raaber alt: Gid Du havde Svar! og jeg trøster hende med Deres Høyvelbaarenheds Godhed, som stedse har været saa udmærket imod os. — Jeg er overbeviist om, at De tillader mig i næste Brev at melde lidt mere detailleret, hvad jeg her i Begyndelsen ickun har berørt med faae Ord. — Imidlertid anbefaler jeg mig og min Koene Deres gunstige Erindring, med ald den Ærbødighed og Høyagtelse, hvormed vi stedse har havd Aarsag til at kalde os Deres Høyvelbaarenheds underdanigste etc.

Min Kone har icke læst Begyndelsen af Brevet ellers er jeg viss paa, at hun icke havde underskrevet.

s. 148

1787, 13. September.

I en Forfattning, Høyvelbaarne Herr Kammerherre, som jeg føler uden at kunde beskrive den; i en Forfatning, som jeg icke tør lade min Koene see, skriver jeg Dem dette. Jeg veed icke, til hvad Nytte. Dog — det skeer for at skaffe mit Hierte Luft. — Icke vidste jeg før, hvad Beklemmelse var; men, i dette Øyeblik mødes saa mange, saa mange gruelige Forestillinger i min Siæl, at jeg icke kan modstaae dem, uden at faae Deeltagelse af en anden. — Fra 1776 af, har jeg udstaaet meget — icke uforskyldt. 1778 begyndte min Bane ved Theatret. — Gode Udsigter fremstillede sig for mig. — Jeg elskede den Koene, som jeg elsker endnu. — Uvidenhed, Uerfarenhed, Uforsigtighed har hos hende foraarsaget mange Skridt, som bleve rædsomme og gyselige for s. 149 mig. — Dog elskede jeg hende — Icke De, Høyvelbaarne Herre, er uvidende om det Allermindste, som er foregaaet hos mig i denne Henseende. — Med alt det arbeidede jeg — troelig, — saa troelig, hvad neppe nogen efter mig vil gjøre. —

Jeg søger Adspredelse, faaer Tilladelse dertil, lever i Haabet at finde Hielp, haaber forgieves, gaaer Enden af mine feilslagne Bestræbelser i Møde, og er nu næsten Maalet saa nær, som jeg kan blive det.

Dem, Høyvelbaarne Herre, tacker jeg for hvert et Skridt, De gjorde for mig. — Jeg bruger icke mange Ord, men føler saa meget meere; Min Svoger har giordt Vel imod mig. Dette er maaskee for meget begiærdt, og Dem vilde et Afslag vist være ubehageligt. Skulde nogen falde paa at spørge, hvorfor jeg udgyder mit Hierte for Kammerherren, og de icke vil sige, at jeg skylder Dem det, saa siig, at ieg gjør det, fordi De er administrerende Directeur. — Jeg søger ikke meere Trøst hos den samlede Direction. Den vil, den kan icke hielpe os. — Tilgiv, at jeg endnu denne Gang volder Dem et ubehageligt Øyeblik, ved at læse dette, men min Nærværelse vilde være Dem endnu langt ubehageligere.

s. 149

Paris. 1788, 19. Juni.

Jeg føler det altfor meget, at det længe siden havde været min Pligt, at tilskrive Deres Høyvelbaarenhed, men — tør jeg fremkomme med en Undskyldning, saa tillad mig at anføre den, at nøyagtig Opfyldelse af Directionens Befaling i Henseende til Correspondencen, og min daglige, temmelig vidtløftige Journal, som jeg icke gierne vil lade være defect, hidtil har hindret mig fra at skrive de particulaire Breve, som jeg skylder mine Foresadte, og — hvem har i min nærværende Carriere været det længer, end Deres Høyvelbaarenhed, som i ald Henseende, endog med Forliis og stor Uleylighed har søgt stedse at fremme mit og min Koenes Vel? — Dog — at tale saa meget om det, som jeg kunde, det var, at fornye hos mig Erindringen om en Forbindtlighed, som jeg stedse vil føle mig for svag til at bære.— Jeg skiønner paa Deres Godhed efter min Evne, og icke skal den Tiid komme, da mistænkelige, krybende Gierninger s. 150giøre mig uværdig til den Yndest, jeg saa gerne smigrer mig med at besidde.

— At fortælle Deres Høyvelbaarenhed hvorledes vi nytter Skuespil-Timerne, det var: at afkopiere en Correspondence, som De hver aattende Dag maaskee kiedes nock over i mine Breve til Directionen. Jeg kan med Sandhed sige, at jeg selv aldrig finder Trøst i mine Beretninger. — En Befaling er det, at skrive; jeg opfylder den troelig; men — hvorledes? — Kunde jeg vente, at bedømmes med Mildhed: saa skulde det Øyeblik, jeg blev underretted derom, være mig kiærere, end mange behagelige Timers Ophold i Paris. — Jeg haaber imidlertid, og Haabet har saa ofte icke skiæmmet nogen. — Den Tiid, vi icke opofre Theatret, anvende vi paa, saa vidt muligt at opnaae en almindelig Kundskab om denne Uhyre-store Bye. — Vi løbe omkring fra Morgen til Aften; see meget; og kun da sukke vi, naar vores Børs lader os føle, at vi stærk maae lægge os efter, at nyde Fornøjelserne til Maade. — Min gode Ven Saabye plages iblandt andet stærck af Heeden, og især har den giængse Pariser Sygdom, som Vandet virker, angrebet ham heftig. — Dog lader han til, at overvinde den, og bleege Kinder er det Eeneste, som endnu minder ham om Svagheden. Paa hands Vegne, uden at han veed det mindste deraf, vil jeg tage mig den Frihed at forespørge mig hos Deres Høyvelbaarenhed, om det icke skulde være muligt, at remittere ham nogle Penge, icke til Paris, men til et andet Sted, hvor, enten Kammerherren eller Directionen fandt det for godt. — Naturligviis har han, saavel som vi andre Camerader Lyst til adskillige Klædesorter, som ere simple, og tillige meget godt Kiøb. — Men da den almindelige Cassa icke taaler mange Extra-Udgifter, og Saabye icke har forsynet sig med andet, end nogle Sedler, som icke kan bruges, førend Lysten til Nytt er forgaaet, og tillige Umuligheden at faae noget, forbyder at tæncke derpaa: saa beder jeg indstændig, at Deres Høyvelbaarenhed gunstigt vilde udvirke lidet til ham. I Paris tør jeg icke vente et Par Ord til Svar, da vi ventelig icke kan opholde os længer, end høyst til den 8de Julii. men forinden vores Afreise herfra, skal jeg icke undlade nøye at indberette Dagen til den høye Direction, og Stedet, hvor Brevene kan træffe os. Maaskee jeg da kan være saa s. 151lyckelig, at glæde ham med en liden Rimesse, og uden mindste Forstillelse, forsikrer jeg, at det skulde være mig ligesaa kiært, som om det angick mig selv. — Vi forliges meget godt, og jeg er gandske overbeviist om, at det vil blive saa indtil Enden. — Hvad tænker Deres Høyvelbaarenhed om vores Reise til Wien? Med Længsel venter vi efter den Time, da et Brev fra Directionen opfylder dette Ønske, om vores Venner eenstemmig raade os til, især da vi dog engang var i Gang med at reise, for at see Store og Nyttige Ting. Endnu i Dag har vi seet Justiceraad Hvass. Han siger bestandig, at man i Tydskland icke har været nogen steds, naar man glemmer at besøge Wien, og dets Theater. Mit Brev til den høye Direction i Anledning af dennes Reise var Dateret den 9de Junii; altsaa kan Svaret derpaa icke indløbe førend den Sidste i denne Maaned, og De vil let kunde forestille Dem, hvorledes vi tæller Dage og Timer, for at glædes ved en gunstig Resolution. — Haabet tilsiger os meget! — Jeg kan icke sige, at de store Franske Acteurs ere høflige imod os efter Fortieneste. Vi har f. E. besøgt Mollé og Du Gazon. Contra-Visite ventede vi icke, men — det Væsentlige : nemlig Løftets Opfyldelse, at skaffe os frie Entrée, uden at vi paa nogen Maade havde bedet om det, er aldeeles udebleven; og dog, siger alle, var det en Bagatelle at udvirke, især, da Mollé kun behøvede, at sige et Ord i deres Committé. Imidlertid igientager jeg, at det er langt bedre at betale, end at trygle de Herrer om en Tieneste, som nu icke kan nytte os meget meere, især da det franske Theater icke er det Eeneste vi besøge, og vores Opholds-Tiid icke vil være længere, end høyst 3 Uger. — Det Brev, som Deres Høyvelbaarenhed gav mig med fra Kiøbenhavn til Schleswig, har jeg desværre icke kunnet besøge selv; thi Deres Herr Broder var netop samme Morgen tidlig reist ud paa Landet, for at tilbringe Sommeren der. Jeg leverte det af, og fick til Svar, at det strax skulde befordres. Herr Rosing har bedet mig om, paa hans Vegne at melde, at det hidtil har været ham umulig at træffe Herr l'Affecteur hiemme. Tvende Gange har han prøved forgieves derpaa.

— Ellers er det besynderligt, hvorledes det kan hænge sammen med denne Mands virkelige Fortieneste; thi i Paris kaldes han næsten overalt Charlatan, og ingen vil forlade sig paa ham; s. 152 især fulminere alle Apothekere. Det kunde endda være begribeligt, da han paa en viss Maade gjør Indgreb i deres Rettigheder med hans universal-Medicin. — Den stakkels Fougère fandt vi ikke heller — han er, som Cain, ustadig og landflygtig. Vores Ven Jansen, som vi første Gang saae i Opera Søndagen den 15de Juni, fortalte, at han havde talt med ham i Cassel, hvor han opholdt sig med en Maitresse. Han skal have været gandske confus, og præket meget om forulykkede Vare. — Jeg benytter mig vidst oftere af Deres Høyvelbaarenheds Tilladelse til at skrive, og beder indstændig, at de ikke vilde fratage mig den Gunst, som jeg er stolt af at besidde, og hvis Minde stedse skal være uudslettelig indprentet i min Hukommelse. —

s. 152

Paris, 1788, 3. Juli.

Deres Høyvelbaarenheds faae, men særdeles behagelige Linier fra 17de Juni, modtog jeg den 28de, og hvor meget længdes jeg ikke efter, strax at kunne besvare dem! men det var ikke muligt. Jeg maatte først tale med Jansen, og — da vi omtrent boer en dansk halv Miil fra hinanden, saa kunde jeg ikke afpasse det rette Øyeblik dertil.

Imidlertiid er jeg overbeviist om, at det vil være Deres Høyvelbaarenhed velkommen, endskiøndt 3 Dage sildigere, dog nu at faae den Efterretning, som jeg, uden at holdes for næsviis af Jansen, har kundet indhente*. — I de første 8 Dage af hans Ophold i Paris logerede han i Fauxbourg St. Jacques i det Huus, hvor Professor Winsløv havde sit Værelse; men — saasntart han havde meldt sig hos Hr. Laurent, maatte han strax flytte, og nu boer han i Fauxbourg St: Germain, Rue Grenata, al'hotel du chariot d'or, hvilket er nær ved Laurent, og altsaa meget mageligere, da han hver Morgen fra 7 til 9 arbejder med Sønnen, og vilde fatigueres for stærk, naar han først skulde gaae en halv Miil. I dette Hotel betaler han for et lille bitte Kammer En Louis d'Or maanedlig, og Middagsmadden koster 30 eller høyst 36 Sous med Viin, som man er nød til at dricke i Paris, da Øllet er baade slet og dyrere. Aftensmad tager han, som vi, snart her, snart der; og — naar man ikke aldeles s. 153 kan undvære at spise til Aftens, som dog virkelig vilde være en haard Straf for Folck, der løber og afmatte sig den heele Dag i den franske Heede, saa faaer man kun meget lidt for 36 Sous: i det mindste kan man ikke nøyes med Mad for ringere Priis. — Jansen ødsler ikke i Klæder, og i øvrigt troer jeg, at han, Comedien undtagen, ikke gjør unødvendige Udgifter |: i den store Opera har han frie Entrée :| men dog seer han allerede nu, at det vil blive umulig, at hielpe sig frem med de Penge, som ere bestemte til hans Reise, og har derfor sagd mig, at han med det første agtede at tilskrive Deres Høyvelbaarenhed, for at faae Deres Raad og Hielp til fleere Penge. — Hans Reise fra Kiøbenhavn hertil har allerede kosted 150 Rdl., og Opholdet i 4 Uger kan han, med stoer Oeconomie, uden Skrædderregninger, ikke bestemme ringere, end til henimod 70 Rdl. Naar nu Deres Høyvelbaarenhed gunstigst vil tage Hiemreysen, og 3 til 4 Maaneders Ophold i Betragtning, saa vil De letteligen indsee, hvad Penge forslaaer her. — Det er meget muligt, og temmelig vidst, at han kniber Oeconomien, og ofte unddrager sig det, som han ikke alleene har Lyst til, men som tildeels var nødvendigt; men — det, som ved en eller anden Leylighed spares, kan man i Paris, især, naar man kun opholder sig 3 Maaneder, ikke gjøre stoere Ting med. — Hvad Nyttens af hans Reise angaaer, da troer jeg vist, at den kan blive betydelig. — For det Første, er Dandsen her stegen til en Grad af Fuldkommenhed, i det mindste for det menneskelige Øye, om ikke for den strenge Konstdommer, at jeg aldrig i Kiøbenhavn har seet Mage til Grace, Lethed og Gesvindighed. Selv den lille, pudseerlige Laurent, gjør saa færdige og præcise Ting med hans forunderlige Underdeel, at man beundrer ham i sin Genre. Han tager sig meget af Jansen, og man mærker tydelig, at han er fornøyet med hans Disposition. Det gaaer saa vidt, at Laurent alt har givet ham at forstaae, at han kunde gjøre sin Lykke her, men — hverken troer jeg, at Instructeuren vilde, eller Eleven loed sig desabusere. Imidlertiid er det dog ingen Umulighed for et Menneske af en bøyelig Character, uden faste Grundsætninger, i et fremmed Land, at lade sig forføre, og derfor bliver aldrig Deres Høyvelbaarenheds Formaninger overflødige; — tvertimod, jo meere han mærker, at hans Velynder s. 154 og Velgiører interesserer sig for ham, jo meere Moed og Lyst vil han faae til at anvende sin Tiid godt, til hans Fædrelands Fornøyelse og hans Nytte — Jeg holder forfærdelig meget af Jansen, men — ogsaa af mig selv — og ofte har jeg erfared, hvad Egenkiærlighed har været i Stand til at foretage, — det var jo altsaa vel muligt, at det kunde blive Tilfældet, ogsaa hos en Anden. — For alting troe ikke, at jeg vilde give Dem noget at tæncke paa, som De med Rimelighed kunde frygte for; Ney — det er blot en Raisonnement for mig selv, som Deres Høyvelbaarenhed vist ikke fortryder paa, at jeg yttre for Dem. — Han har havd et Brev med til den Gamle Vestris, og er bleven meget vel modtaget af ham; men — om denne vil viise ham noget, det veed han selv ikke endnu; — det maatte altiit skee med Forsigtighed, for ikke at støde Laurent for Hovedet. —

* Den 10 Junii var hans Ankomst.

Hos Hans Excellence, Geheimeraad Blohme, Secretair Kønemann, Magister von Haven, og Justitsraad Hvass har han været. — I Henseende til andre Recomendationer har jeg ikke faaed noget at viide af ham; men Deres Høyvelbaarenhed kan fuldkommen være overbeviist om, at jeg, ifald forinden vores Afreise det Allermindste betydelige skulde forefalde, strax skal have den Ære, at meddele Dem den nøyagtigste Underretning. — Vi sees ikke saa ofte, som jeg ønskede, men deri er det stoere Mellemrum Skyld. For faae

Dage siden spiieste vi sammen hos Herr Laurent, han celebrerede sin Navnedag, og det er altid en Geburtsdagsfest hos Franskmanden. Overalt viiser den heele Familie megen Venskab imod os, uden mindste Stivhed eller Tilbageholdenhed. Deres Høyvelbaarenhed gjør mig den Ære at tiltroe mine Indsigter saa meget, at jeg kunde give Jansen et godt Raad. — Gid jeg kunde —! icke skulde han bebrejde mig, at de vare egennyttigere, end jeg giver mig dem selv. Vores Saabye er munter, og nu — Gudskelov ligesaa frisk, som vi andre. Han fornøyer sig meget i Skuespillene, og forstaaer dem ret godt, men — tale Sproget vil han icke gjerne. Han, saavel som Rosing, har bedet mig, at aflægge deres forbindtligste Taksigelse for Deres gunstige Erindring. — Min stakkels Koene har giordt et forgiæves Forsøg om Penge, skriver Deres Høyvelbaarenhed? — Det troer jeg gjerne, men jeg veed ogsaa, at s. 155det maa have været Directionen umugligt at hielp hende, thi ellers var det sikkert skeedt, det har vi alt for mange Prøver paa. Imidlertid kan jeg icke nægte, at det koster mig mange bedrøvelige Øyeblikke, maaskee ogsaa ofte meere, end blot Bedrøvelse, naar jeg eftertæncker at hun, hvis Lige jeg her endnu icke har fundet, maa behielp sig knap, og saa mangfoldige Stympere i Paris blot betragtede som Actricer, uden at indbefatte Coquette-Salarium, i det ringeste har en aarlig Revenue af 15 til 20,000 Livres. — En hver anden end Deres Høyvelbaarenhed vilde kalde denne Anmærkning forfængelig; men — De veed alt for vel, hvorledes jeg tæncker i Henseende til min Koene, og holder derfor det Eene for en naturlig Følge af det Andet. — Jeg kan icke for ofte udbede mig Deres vedvarende Godhed imod os begge, icke for at erindre Dem, — men mig selv — aldrig at glemme, hvor meget jeg skylder Dem i denne Henseende, Et Brev herfra til Kiøbenhavn koster, som oftest 2 & 12 β. — Tør jeg da haabe, at erholde Deres Høyvelbaarenheds Tilgivelse, for den liden Sedel, som jeg vedlægger til min Koene? Hendes Naade, Kammerherreinden, fordrister jeg mig, at formelde min underdanige Respect til. Hun var Engang min Talsmand hos mine Forældre, og det glemmes aldrig af mig!

Jansen skal vist icke glemme at forsyne sig med Musique til det han lærer her. — Jeg skal ofte give ham denne Erindring.

s. 155

Manheim, 1788, 24 Juli.

I mit sidste Brev, datered d. 4de Julii, toeg jeg mig den Frihed, at love Deres Høyvelbaarenhed, om forinden min Afreise fra Paris endnu at melde, hvorledes vores Vens, Jansens, Forfattning kunde være. Vel har jeg icke til bestemt Tiid holdt mit Ord, og jeg beder derfor underdanigst om Forladelse. — Imidlertid kan Deres Høyvelbaarenhed fuldkommen forlade sig paa, at Jansen, saa vidt ham muligt er, anvender sin Tiid vel og øder faae Penge. Forinden vores Afreise fandt han en Stivhed i sine Knæe, og maatte desaaarsag forsømme Skoelen i nogle Dage. — Den gamle Laurent, som kun tænkte paa Arbeidet, uden at efterforske Aarsagen til Udeblivelsen, knurrede lidt derover, men jeg troer nu fuldt og fast, at Jansens Ansigt og Tungeicke s. 156lyver, at jeg aldrig kan falde paa detIndfald, at Stivheden var en Udflugt, men er tvertimod gandske overbeviist om, at han har igien begyndt sine Øvelser, saasnaart Mugligheden tilloed ham det. Hvad hans Oeconomie angaar, da haaber jeg, at han selv allerede for nogen Tiid siden har tilskreven Deres Høyvelbaarenhed, thi uden Hielpetrupper kan han vidst icke opholde sig meget længere i Paris. — Maaskee er han noget ligegyldig, og det bad jeg ham indstændig om, icke at være; jeg anførte mig til Exempel, for at viise, hvad det var at blive forlegen, og for tillige at gjøre ham begribeligt, hvor Nødvendigt det var, at spare forfærdelig paa Skillingen, i det mindste, indtilhan fick at viide, om meere Hielp kunde ventes. —

Med megen Venlighed bifaldt han alt, hvad jeg sagde, og saa meget meere haaber jeg, at han icke har tøved et Øyeblik med at flygte til Deres Høyvelbaarenhed. Vi spiieste, især i de sidste 14 Dage, adskillige Gange sammen, men netop den allersidste Dag af vores Ophold, traf det sig saa ulykkeligt, al vi icke kunde faae fat paa ham, og altsaa heller icke tage Afskeed. — Den gamle Laurent lovede imidlertid, at tage sig af Jansen med muligste Iver, og han holder vidst Ord. — Ifald han vil, saa kan han spise hos Laurents næsten hver Dag, uden at genere sig, hverken i Klæder eller andet. — Icke en Klædning, giordt i Paris, har jeg seet paa hans Krop endnu, og det kalder jeg at spare, thi hvem der kan holde sig fra moderne Klædninger i en Bye, hvor alle, endskiøndt ugenerede, dog gjerne vil være peene, den sparer vidst ogsaa i andre Ting. — Deres Høyvelbaarenhed har befalet mig, at melde ligefrem, hvad jeg vidste om Jansen, og jeg vilde stedse gjøre mig Bebreidelser, ifald jeg skiulte det allermindste; altsaa vil jeg dog bede Dem, i næste Brev at opmuntre ham til Ufortrødenhed og Fliid, maaskee endog under Haab om Forfremmelse. Skulde en eller anden Gang en Dags Udeblivelse af Letsindighed træde fleere i Følge med sig, saa vilde en Formaning af Dem, altid given med Veltalenhed, Kraft og Godhed, sikkert strax virke hovedkulds Forandring; — icke vil jeg dermed sige, at Nødvendighed kræver det, men endog Forestilling om Mugligheden at forsømme, og Tancken, at Tiiden er saa overmaade kort, gjør, at icke Et Ord kan være overflødig sagt. — Af mit Brev med Dags Posten vil s. 157Deres Høyvelbaarenhed da erfare, hvorledes vi er kommen til Manheim. — Jeg tør forsicke Dem oprigtig, at Paris giemmer nogle af mine lønlige Taarer. — For det første havde jeg fundet, og maatte saa hastig forlade Venner af begge Kiøn, som kappedes om Fortrin i Artighed og Godhed; og for det Andet lærte jeg saa nøye at kiende Musiquens Forfattning der, i Henseende til Liebhaberiet, at jeg med mit ringe Talent, og ickun 4 Timers Arbeide om Dagen, skulde kunde fortjene, hver Dag en Louis d'Ors uden at beregne andre dermed følgende Agréments. Naar Jeg med Vished tør gjøre denne Calcule, saa er det lettelig at indsee, i hvad Forhold virkelige Talenter staae i Paris med Anlæg. — Jeg gidder icke drømt om en Lycksalighed, som aldrig kan blive mig til Deel, — og — ifald jeg icke havde den fuldkomne Overbeviisning, at Deres

Høyvelbaarenhed icke holder denne Anmærkning for Knurren over min Skiæbne, saa fremsendte jeg den icke. — Det skulde ellers gaae forunderlig til, om ikke noget af det, jeg i denne Sommer seer, frembragde en mærkelig Forandring. — I denne Henseende vil jeg med det Første i en underdanig Skrivelse til den høye Direction udbede mig det, som en særdeles Godhed ved min Hiemkomst, for første Gang at spille en god Rolle. En nye kunde jeg icke med Vished lære saa hastig, som f. E. min Favorit-Rolle: Beckley Søn i den uheldige Lighed. Icke troer jeg den Aften at forlade Skuepladsen uhædlig. — Med megen Tilliid, haaber jeg, at Directionen i sin Tiid, hverken in corpore, eller hver for sig, vil afslaae mig denne Begiering. — Ogsaa et par Ord om vores particulaire Omgang vil jeg tage mig den Frihed, at melde. Himlen skee Tak! Vi leve eenige, uden Rangstriid eller Fortrinssyge. Vi nytte Tiiden efter muligste Evne, og vores Saabye er i alle Maader os, og jeg haaber tillige sig selv, tilpas. — Sommetider længes han hiem, men — hvem gjør icke det? — Ogsaa jeg, og — dog har jeg ved Gud! kun liden Aarsag dertil — Temmelig viss paa, icke at finde min stakkels Koene fornøyet, ængstes jeg ofte fraværende, — hvor meget meere vil det icke skee nærværende! — Hun er letsindig, det er sandt, men icke et Øyeblik tvivler jeg paa hendes Godhed, og altsaa kan hendes Forfatning icke være mig ligegyldig. — Hendes Breve glæder mig altid, uden at være opfyldte med s. 158 Klagemaal; men — forstiller hun sig icke? — I Manheim eller andre Steder kan ingen være mig Borgen for det, der foregaaer i Kiøbenhavn. — Tilgiv, for alting tilgiv, at jeg plager dem med mine forvirrede Ideer! jeg har saa ofte giordt det, og de har endnu aldrig været vred paa mig derfor. Stedse igientager jeg den indstændige Begiæring om Deres Høyvelbaarenheds Venskab for Fremtiden, og den Forsickring, at de icke spilder det paa en Uværdig. —

s. 158

TIL KGL. TRANSLATØR P. A. HEIBERG.
Neu-Strelitz 1798, 7. April.

Kiereste, Beste Heyberg!

Du falder vidst i største Forundring over at see Brev fra mig, Bedste Ven, og troe for alting icke, at Interesse er den vigtigste Drivefjær til Nærværende Skrivelse. Min gode Datter skulde være mit Vidne, hvor ofte jeg har taelt om Dig, dersom Du saae hende! Hun skienkede mig et lykkeligt Øyeblik, da hun i Rostock, hvor jeg hentede hende, bragde mig en Hilsen fra dig. Jeg glædede mig saa inderlig, at jeg faldt hende om Halsen og tackede hende af mit gandske Hierte. Underlig gaaer det til i Verden, og forunderlige ere Skiebnsens Veye! Her maatte jeg hen, efter saa mange sørgefulde Maaneders Forløb. Gud veed, aldrig havde mit eget Jeg forskyldt, hvad der hændtes mig. — Dog — lad Dækket falde! Erindringen om hiine Ulykkens Dage krænker; — de ere forbi; og i dette Øyeblik er den inderlige Overbeviisning at tale med en Ven, som yndede mig i fordums Tiid, og som jeg, efter saa adskillige Aars Forløb, agter meget, meget høyt endnu, vigtigere end Alt Andet. — Nu, beste Ven og Broder! tør jeg frit aabne mit Hierte for dig. Min Søster-Søn Carl Ludwig skrev mig til med forrige Post, at min gode Moder havde giordt den Aftale med dig, at jeg igiennem dig skulde faae ald fornøden Efterretning. Du veed altsaa den heele Sag, og vær overbeviist om, at jeg sætter mit fulde Tilliid til Dig. — Arbeid for mig, du skal aldrig fortryde det. — Nu, da min første Koene er død, — skulde jeg da icke længes efter at henleve mine øvrige Dage i min Fødebye? — Bruger du Attester om Fliid og Opførsel, — dem skaffer jeg dig i Hobetall. Og — den Tanke og oprigtige Villie at tilfredsstille s. 159 nogenlunde mine Creditorer med Tiden, haaber jeg vidst vil fremme mit inderlige Ønske. Gud give en lykkelig Fremgang! Gud give, at den Tid maatte være nær, da jeg kunde omfavne min værdige gamle Moder i Hendes eget Hiem! og viise mine Venner, at mit heele Hierte er stemt til det inderligste Venskab! — Et Par Ord fra din Haand, Gode Heyberg, seer jeg med Længsel i Møde. Jeg holdt det for Pligt strax personlig at henvende mig til Dig, saasnart jeg erfoer, at Du var underretted om Sagen. — Hvad meener du vel, Beste Ven! min Datter er forlovet for 3 a 4 Uger siden med en Boghandler i Strelitz ved Navn Albanus. Det var en høytidelig Dag, icke i Henseende til Pragt eller Overdaad, men til Hiertets Sprog. — Manden ung, inderlig god og værd at eye en ung Pige, som jeg vil haabe min Datter er. Hvor de med Tiden vilde eller kunde bygge og boe, er endnu ubestemt. — Tusinde Hilsener fra hende! — Dersom Schwarz, Elsberg, Knudsen, Rosing, Saabye etc. endnu tænke paa mig, saa hils flittig og kiærlig. — Åt jeg beder dig besørge indliggende Epistler, fortryder du vist icke paa. Jeg tør icke franquere mit Brev længer end Hamborg, men Udlægget med meere, der kunde komme, vederlægger jeg med Glæde i sin Tiid. — Endnu engang, Kiæreste Ven, anbefaler jeg dig min heele Sag i beste Maade. Af mit forrige Brev til min Moder seer du min Hensigt, og jeg troer saa vist, som jeg . haaber det, at det lykkes. Næst tusinde Omfavnelser kalder jeg mig usque ad mortem Din oprigtige etc.

s. 160

Neu-Strelitz, 1798, 14. April.

Dyrebaresle Ven !

Gig jeg havde faaed din kiære Skrivelse kun Een Dag før, saa var du icke bleven plaged med mit Sidste. Imidlertid iiler jeg med at besvare dit Brev for, om muligt, at fremme min Sag. Hvad mine Creditorers Antall og deres Fordringers Størrelse angaaer, da er det mig icke muligt at angive samme; men enhver vilde ventelig ved Indkaldelse melde sig, og denne var nok, saa vidt jeg indseer, nødvendig, naar en alvorlig

Begyndelse skulde gøres. — Men — til det fornemmeste af Dine Venskabelige Raad! At gaae til Theatret igien. — O, dersom s. 160 Kongen vilde have den Naade for mig, at lade mig træde ind i min forige Vilkaar — saa kunde mine Creditorer aldrig ønske sig bedre Leylighed for i det mindste at komme til en Deel af deres Tilgodehavende. Indlagde Brev beder jeg dig indstændig, Bedste Ven, dersom du kand, Selv at overgive. Jeg søger at overtale min gode gamle Moder til at give hendes Samtykke og haaber nok at faae det, naar du tillige har det Venskab for mig at tale min Sag. Saasnart dette lykkes, beder jeg dig indstændig at veylede mig i Henseende til Ansøgningen. Det er netop 6 Aar siden Dag den 14de April, da jeg forloed Kiøbenhavn, og i saa lang en Tid forandres meget i det formelle. Maaskee havde du da den Godhed, ifald det er nødvendigt, at jeg med egen Haand skriver Ansøgningen, at sende mig et lidet Udkast, for ikke at begaae nogen Feil. Opnaar jeg mit ivrige Ønske i Henseende til Kongens Naade, saa vil en Debut viise, om jeg tør gjøre Paastand paa Publici Yndest. Jeg kand ikke nægte, at jeg jo føler mig stærk nok til endnu at opfylde en Skuespillers Hovedpligter, og endskiøndt der, isæri de Sidste Aar, i Henseende til Konsten har været vacua, saa gav dog et Adeligt og Borgerligt Liebhaber Selskab i Strelitz mig Leylighed til at viise mig med Bifald i adskillige Boller, som f. E. i Kotzebues Soelens Præstinde, hvor jeg var den Ypperste Præst. — Og at en Skuespiller i Tydskland er udsadt for langt større Ubehageligheder end i min kiære Fødebye, det har jeg meget ofte, ikke selv føelt, men seet. — For min Opførsel saavel som for den strengeste Oeconomie, Beste Heiberg, kan du paa mine Vegne sikkert hævde [hæfte]. De mange, tildeels meget haarde Skiebner, jeg, især i min Fraværrelsens Første Aar, har maattet friste, have knækket mit Moed saa temmelig, og jeg kiender, Gud skee evig Tak, nu i sin fulde Styrke den tarvelige, huuslige Lyksalighed i en snever Kreds ved siden af en Koene, som ikke har den Førstes Aand, men som ikke savner En af de Dyder, der ziire en god Huusmoder. — Jeg phantaserer mig saaledes i det Tilkommende, at jeg næsten seer Mugligheden for Øynene, endnu at kalde mig lykkelig i mit Fædreneland. Bliver jeg det, saa er Du, min Bedste Ven, den Første, jeg bør takke derfor. — I Henseende til Accorden med mine Creditorer vil jeg gjerne indlade mig i 5 pCt. paa visse Aar, endog noget meere; tbi jeg s. 161 har det Haab, at jeg med det uafbrudte Arbeide, som jeg er vandt til i Strelitz, hvilket min kiære Moder Selv kan bevidne, dog maatte kunde fortiene Noget i Kiøbenhavn. Kuns er det Ulykken i denne liden Bye, at her for nogen Tid siden ere ankomne et Par ulykkelige Emigranter, som deele min Fortieneste, deels af Medlidenhed, deels for Nyheden[s] Skyld. — Jeg overgiver Dig, Kiæreste, Beste Ven, nu min Sag og stoeler saa trygt paa dit Venskab, som om jeg arbeidede Selv. Hvor inderlig vilde du glæde mig med et Par Ord, som nærede mit Haab! O, naar jeg engang kunde gaae hen til dig og udøse mit heele Hierte i Taksigelser — hvilket Øyeblik for mig! Lev lykkelig med din Koene og din søde Dreng, som min Datter ikke nok kan tale om. — Tænk paa, at du har din Vens Skiæbne og Lykke i dine Hænder, og at tusinde Velsignelser vente paa Dig. Din etc.

s. 161

TIL KONGEN.

1800, 4. September.

En Undersaat flyer til sin Konge, og Naaden findes ikke uden ved Thronen!

I Aaret 1792 nødte Ulykken mig at forlade min Post ved Skuespillet, ja, Mangel bragde mig endog saa vidt, at jeg ikke kunde aflevere den mig betroede Theater-Musik i den Orden, jeg modtog den. Allernaadigste Konge! Det er muligt, at et faldent Menneske kand reise sig, naar Monarchen Allernaadigst forunder det Allerhøyeste Pardon. Og herom bønfaller jeg i allerdybeste Underdanighed! Jeg har Kone og tvende smaae Børn, som sukke efter Hielp og Understøttelse, og som uskyldig maatte lide Nød, dersom Deres Kongelige Majestæts Retfærdighed imod Faderen vilde unddrage dem alt Haab om Hielp.

Den Kgl. Direction for Skuespillene har ladet bekendtgjøre Vacancen af Soufleur-Tieneslen med 250 Rdl. aarlig Løn. Kunde jeg blive saa lykkelig ved Allerhøyeste Naade at naae denne Post, saa vilde jeg forpligte mig til aarlig at afbetale 50 Rdl. til allerunderdanigst Erstatning for det Manglende i Musik-Archivet, og en utrættet Iver i Henseende til min Tienestes lagttagelse og mine Pligters Opfyldelse skulde vidne om den allerunderdanigste Erkiendtlighed, jeg skylder Kongen, min Allernaadigste Landsfader!

11

s. 162 Tilgivelse og Naade! Stoere Konge!

Lad Monarchens Ædelmodighed derved fremme et Menneskes Vel, som stræber at oprette det Forsømte, som søger at naae den Vey, hvorpaa han i Tidens Længde viise sig som troe Undersaat; som den, der angrer sine Feyl og ønsker at godtgjøre dem.

s. 162

TIL A.V. HAUCH.

1801, 17. November.

Jeg tager mig den underdanige Frihed at henvende mig til Deres Høyvelbaarenhed med denne, for mig yderst vigtige Forestilling, ikke allene som til min Chef, men, som til en Herre, der, ved et skarpt og upartisk

Øye, afveyer Menneskelighed med Menneske-Kierlighed og Billighed.

Jeg har opnaaet mine Ønskers fornemmeste Maal, i det jeg erholdt den Allernaadigste Kongelige Tilgivelse for den i Aaret 1792 begangne Forseelse, ved at forlade min Tieneste, som desværre, i mange Henseender slet huuslig Forfatning, drev mig til! —

Denne Høy-Kongelige Naade, troer jeg, berettiger mig, som en hver Undersaat til, at opfylde Pligter, som Siels og Legems Kræfter tillade.

Høyvelbaarne Herre! Min nærværende Post er mig saa besværlig, ikke allene, fordi jeg med en ringe Gage stedse maae være der; men fornemmelig, fordi jeg, i Hensigt til mangfoldige Ubehageligheder, Aldrig sætter mig til Arbeidet, uden største Urolighed. —

Jeg beder derfor underdanigst, at Deres Høyvelbaarenhed vilde have den Naade at udvirke mig den Tilladelse, at spille Trende Roller som Debutant; og siden — ifald jeg ikke af det Høye Konge-Huus og Publicum holdes uværdig til at betræde Skuepladsen, at ansætte mig som Souffleur i Syngestykker, og som Skuespiller i de reciterende Skuespil. — Mine Pligters nøyagtigste Opfyldelse og største Hengivenhed for Deres Høyvelbaarenhed, skal bevidne Dem, at jeg ikke har været Deres Naadige Forbøn uværdig; og, saavidt jeg kiender til Publici Stemme, troer jeg ikke, at vilde være Samme ganske uvelkommen, — følgelig ikke heller til Theater-Cassens Skade. —

Jeg lægger min Skiebne og min hele Lykke i Deres Høyvelbaarenheds Hænder, og kalder mig med største Ærbødighed, etc.

s. 163

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1802, 26. Februar.

Uagtet den omhyggeligste Omsorg jeg har draget, for at helbrede mine Øyne; og uagtet alle anvendte Lægemidler, har jeg dog desværre den bedrøvede Erfaring, at Svagheden tager til med hver Dag; og at jeg nu næsten slet ikke kan see! Dette sætter mig i den sørgelige Nødvendighed at henvende mig til den Høykongelige Theater-Direction med nærværende underdanige Beretning; og at tilmelde Samme, at jeg maae opgive alt Haab, nogentid at komme til at bruge mine Øyne for at gavne ved et Arbeide, som det: at soufflere. Dersom jeg ikke, i min, virkelig meere end ynkelige Forfatning, tør vente den Lykke, at nyde Lønningen til Saisonens Udgang; saa beder jeg dog underdanigst, at tvende Anviisninger, som beløbe sig til Tredive Rigsdaler, maatte udbetales til Vedkommende af den Kongelige Theater-Casse.

Den faste Overbeviisning om Uskyldighed er det Eeneste, der kan trøste mig i min ublide Skiebne; og det Ønske, at blive sat i Stand til nogenslags Forretning, for ikke at sætte Kone og Børn blot for trykkende Mangel, det ivrigste, jeg sender op til det Høyeste Væsen!

s. 163

MARIE CATHRINE PREISLER
født DEVEGGE.
1761—97.
TIL H.V. v. WARNSTEDT.
[1784, December]

Jeg nødes desverer til, at melde Deres Høyvelbaarenhed at ieg i denne Nat har veret saa elendig af gitg[gigt] i mine føder at ieg ikke kan gaa. Jeg vilde derfor med Deres tiladelse haalde mig varm, paa det der ikke skulde vere noget i Veyen i den neste uge. Min rolle i Datum in blanco er ubetydelig og ieg skal vist svare til den. ieg ber Kammerherren ike bliver vred at ieg melder det saa sildig.

11*

s. 164

[c. 1787].

Jeg ved Høy Velbaarne Herr Kammer-Herre negter mig ikke Ting, som di kan. Nu er min begerning til Dem, at laane mig den Kiole som ieg havde paa i aftes, for at syngne i Kongens Klub med i aften.

Men siden den nu er til felles brug og de[n] ikke er min, saa haalder ieg det for rodeligst at tage en af mine egne paa, [h]vilket kan ikke skee uden et lidet Beviis fra Dem. for alting negt mig det inte, ellers er ieg i den største forlegenhed af verden, jeg vilde selv havet taget mig den frihed at sige det til Dem forleden aften, men Di saa mig for alvorlig ud.

s. 164

1788, 30. Maj.

De mange Godheder De saa ofte har viist mig, giver mig Mod til at foruleylige Dem ved at bede om Nye, som ieg vist ikke vilde gjøre naar ikke Nøden tvang mig der til; ieg plages uafsladelig af adskillige Creditorer for smaa summer, og da ieg ikke kan tilfredsstille dem gjør deres Evige Overløb og deres Grovheder mig livet gandskee suurt. Den gode Justitsraad Lassen har vel forstrackt mig adskilligt men dette har allene kundet tienne til Livets Ophaald og daglige udgifter. — Da ieg ved at han ikke kan give mig saa stort et forskud som ieg behøver, har ieg ikke heller vildet anmode ham der om, de[t] er i den Anledning at ieg tager mig den frihed at vende mig til dem, beste Hr. Kammerherre, for at bede dem at di vilde være saa god i mod mig at mage det saaledes, at ieg kunde faae et forskud paa 150 rd. at ieg der med kunde faa disse plage Aander af Halsen som ikke lader mig et Øyebliks rolighed; de er nok saa god at undskylde at ieg skriver, thi der ved ungaar ieg den store forlægenhed ieg maate eller blive sat i ved at sige det mundtlig. Deres sedvanlige Godhed og Yndest for mig giver mig det Haab, at de vil udrætte i denne Sag alt, hvad der kan være muligt at ieg uden Hielp ikke seer naagen Maade at ræde mig paa; turde ieg udbede mig et lidet Svar og at de[t] Svar maate give mig lidet Haab, hvor vilde det ikke glæde deres underdanigste tiennerinde etc.

s. 165

1787, 5. Juli.

Høy Velbaarne Hrr Kammerherre, der som de[t] er Dem Muligt da hielp Mig i Dag Mand[ag] med Nogle Penge; der som di viste hvor ulykkelig ieg er, tro mig beste Hr. Kammerherre at der som ieg paa andre stæder kunde faa hielp, ieg skulde ved Gud ikke besvær Kamhr. Dem, der har desuden gjort saa Meget for os at ieg nesten skammer mig for at bede Dem, men Nød bryder Alle love. Pint [over] at faa de[t] svar da ieg forleden fik 5 R. af Hr. Justits Raad Lassen, at han ikke kunde lade Mig faa fleere i denne sommer om ieg saa var hans Søster, de[t] svar var mig ikke meget fornøyleligt; hvad skal ieg Nu gøre. Nu har ieg atter skrevet ham til men venter gangske vist at han enten ikke er Hiemme eller ikke kan. ieg tager Alt saa min tilflugt til Dem og tilige beder Dem at Di unskylder mig min Dristighed, men Deres bestandige Godhed i mod mig har drevet mig der til.

s. 165

TIL KRONPRINSEN.

1796, 27. Januar.

Tvungen af den overhængende Trang, og de end sørgeligere Udsigter for Fremtiden, ansøgte jeg for en Tid siden den Kongelige Direction for Skuespillene, at den vilde bevise mig den Godhed hos Hans Majestet at udvirke mig den Kongelige Naade af en Benefice Aften. — At min Trang til denne Hielp var uendelig stor, det vidste Directionen, desværre! alt for vel til at det skulde have været nødvendigt vidtløftigen at udvikle denne, skjønt dog den vigtigste Bevæggrund til dette Skridt desuden anførtes, at Hans Majestet ikke længe efter at Mad. Berthelsen havde havt een Benefice, dog var saa naadig, at bevilge end en for at reyse udenlands; det syntes mig altsaa ikke utroeligt at Allerhøystsamme naadigst kunde finde for godt at tilstaae mig en, for at ræddes ud fra min ubehagelige og nedtrykkende Tilstand, besynderlig da Hans Majestets Casse ikke derved sættes i nogen Bekostning; men jeg snarere kunde blive saa lykkelig paa en Gang at afbetale den mig til samme paahæftede Giæld og saa have Frieraadighed over min Gage.

Haabet sveg mig imod ald Formodning, man afslog min Ansøgning. Det er derfor at jeg nu, da min Nød er endnu større, s. 166i dybeste Underdanighed vover at tage min Tilflugt til Deres Kongelige Høyhed. — Naadigste Prinds! Kongernes Fødselsdage pleye iblant andre Høytideligheder at udmærke sig ved Naadesbeviisninger, ved Deres altformaaende Forbøn vilde De hos Deres Kongelige Herr Fader læt kunde udvirke mig denne saa høylig attraaede Naade, derved vilde de Nærings-Sorger, som for Tiden uafsladelig plage mig, om ikke gandske forsvinde, dog formindskes saa meget at jeg fik nogen Rolighed. —

Tør jeg af Deres Godhed, Naadigste Prinds! haabe denne Velgiærning? O, da skal mit takfyldte Hierte evig velsigne Dem.

s. 166

TIL PUBLIKUM.

[1796, 9. Februar].

Opfordret paa saa høitidelig en Maade i No. 30 af AdresseAvisen, er det smigrende for mig at kunne møde hvert Rygte, der kunde fradrage mig Publikums Yndest for mit ringe Talent. Jeg har i Følge Hr. Kammerherre Hauchs Begiæring, lært Sigbrits Rolle. Ved en Billet, som jeg kan fremvise, anmodede Mad. Rosing mig, sidste Gang Stykket blev forestillet, at spille Rollen, da hun ikke turde vove at spille den; jeg var strax dertil beredvillig. Nogle Timer efter skrev Hr. Bosing mig en meget forbindtlig Billet til, som indeholdt Taksigelse for

min Beredvillighed, men tillige, at jeg nu ikke behøvede at spille den, da hans Kones Angest var forbi. Jeg frygtede, at den kunde overraske hende paa Theatret, og indfandt mig der, for at være i paakommende Tilfælde ved Haanden, saa at Stykket ikke skulde lide Standsning. Jeg troer, det er alt, hvad jeg kunde gjøre. Man har udspredd Rygtet, at jeg ikke har villet spillet Rollen undtagen man vilde lade mig beholde den for bestandig, men det er ikke saa. Min Begjæring var den, at dublere den med Mad. Rosing, og denne Begjæring synes mig ikke at være for meget. At jeg efter Hr. Kammerherrens Befaling har lært Bollen, og efter Mad. Rosings Begjæring strax har været beredt til at spille den, formoder jeg at være nok til at see mig friekiendt af Publikum, og nok til at tilintetgiøre Rygtet.

s. 167

OLE RONGSTED.
1760—1823.
TIL A. V. HAUCH.
1801, 8. December,

Mangel paa Livets nødtørvtige Udkomme og at kunne leve med Kone og Uørn, i nærværende besværlige Tiider, med den allerstrængeste Oeconomie og sparsommeligste Andvendelse af de 200 Rdl. ieg har i Gage som Kongl. Skuespiller efter 5 Aars tilbagelagt Tieneste, er Aarsag allene til: At jeg maa forsøge og opbyde Alt, for om mueligt at see mine sørgelige tunge Kaaer lettet og forandret. —

Jeg drister mig saaledes, med Høy Velbaarne Herr Kammerherre og Ober-Hoff-Marchallens, som min første Høye Foresatte, med Deres Høygunstige Tilladelse, at overgive denne min allerunderdanigste Andsøgning om Forhøyelse i min Gage; overbeviist om, at samme hos Deres Høy-Velbaarenhed sikkert vil komme i naadigst Betragtning til Bønhørelse: thi er jeg først saa lykkelig, at være erkiendt af mine Høye Foresatte for det som min Selvbevidsthed tilsiger at jeg stedse uafbrudt har bestræbt mig for at være og eengang i Tiiden at blive — »En nyttig og brugbar Mand for Skuepladsen«. — Det strider imod Velanstændigheden og min egen Selvfølelse, at tilregne mig iblandt de ældre erfarne, fortiente og berømte Skuespillere, hvis Foedspoer min eeneste Lyst og Attraae er at efterligne og muelig eengang i Tiiden med samme Fuldkommenhed at kunne betræde, lignende Fortienster; Langt fra drister jeg mig nogensinde at tiltroe mig udmærkede Fortienster, omendskiøndt jeg har erfaret ved adskillige Leyligheder at have forskaffet mig mine Høye Foresadtes tilligemed Publicums udeelte Biefald i en Deel af de Roller, jeg har været betroet at udføre: Nej, i saa henseende andseer jeg mig rigelig belønnet for mit Arbejde og Fliid, og det Biefald allene, som den Høye Direction saa ofte har tilkiendegivet mig med Høytidelige Ord og Tilsagn, at have udført mine Boller til Fornøjelse og Fyldestgiørelse, har undertiiden bødet paa min Trang og den Mangel, som mit Hierte har følt staae til Reede ved min Hiemkomst, og Sorgens Byrder for Næring har stædse kiempet mod Ærens og Fornuftens Følelser: s. 168 Men maaske tør jeg nu snart haabe disse mine nagende Bekymringer »Sorrig for Livets Nødtørvtigheder og at kunne leve med Kone og Børn herefter et bedre Liv uden Nærings-Sorger«, afhiulpne ved Forhøyelse i min Gage, som jeg allerunderdanigst herved andsøger om; O Gud! Naar Manden som elsker Kunsten og ærer sit Kald, uagtet ald andvendt Fliid og Umage for et andstændig og nogenlunde nødtørvtigt Udkomme, istæden for huuslig Glæde naar han kommer hiem, paa de Tiider han helst instuderer sig sine Roller, Hændelsesviis skuer sin Kone og Barn i en Krog nedslagen og bekymret og læser i deres Andsigts Træk Hunger og Nød, efter den nødtørvtige Brødbid afmahlet, uden eengang at torde adspredde sine Tanker med MandFader Pligters skyldige Opfyldelse, alleneste for ikke at forstyrre eller tabe sin Lyst til sine Pligters, sit Kalds Opfyldelse? Hvor saare tungt er da ikke Skiebnens tunge Aag at bære for dem og mig? Og destoværre næsten daglig er dette mit Lod! Naar Deres Høy-Velbaarenhed naadigst betænker at Gagen er kun liden, og jevnlig altiid fortæret en Maaned og vel meer førend den er fortient, saa fortrøster jeg mig allerunderdanigst og andsøger i Betragtning heraf om Understøttelse og Forhøyelse i min Gage. — Aldrig skal jeg glemme eller nogensinde tabe af Sigte det lyksalige Øyeblik da jeg kan glæde Kone og Barn med Trøst og det ønskelige Haab for Fremtiden, at pleye dem og samtlig at nyde Godt af et tilstrækkeligere Udkomme end hidtil.

Med Glæde og taknemmelige Hierter vil vi samtlig takke og velsigne Deres Høy-Velbaarenhed for enhver os bevist Naade og Velgierning: Dem som bestandig er og har været min største og eeneste Velgiører i all den Tiid jeg har tient ved den Kongelige Skueplads.

s. 169

JOHANNE CATHRINE ROSING.
født *OLSEN.*
1756—1853.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1821, 19. Oktober.

Undertegnede har i den senere Tid, efter bedste Evne, veiledet og raadført Flerer af Theatrets begyndende Skuespillerinder, saasom Jfr. Nissen, Jfr. Løffler, Zrza, Flindt og Flere, saa ofte de selv have ønsket det; ei at tale om Jfr. Brennøe, som den høie Direction fra først af i Særdeleshed har betroet til min Underviisning.

Det har været og skal fremdeeles være mig en sand Fornøjelse at medvirke til Kunstens Fremme, saavidt mine ringe Evner og en 49 Aars Erfarenhed paa Skuespillerindens vistnok vanskelige Bane maatte sætte mig i Stand dertil, og saaledes svare til den gode Tiltro, som mine Foresatte og Personalet værdiger mig.

Men tillige troer jeg, at burde gjøre opmærksom paa, at Øiemeedet, af forskellige Aarsager, hurtigere og sikkert vilde opnaaes om det blev bestemt, hvilken af de Yngre der skulde benytte min Underviisning, og at denne blev mig paalagt som Pligt, hvormed tillige mulige ubehagelige Collisions Tilfælde med de Herrer Instructeurer vilde undgaaes.

Dersom dette mit Forslag finder Bifald, nærer jeg det Haab at den høie Direction, der stedse har givet mig Prøver paa Velvillie, ved en aarlig Gage vil holde mig skadesløs for min Tids Anvendelse og de Udgifter til Brænde og Lys, som Underviisningen foranlediger.

s. 169

MICHAEL ROSING.
1756—1818.
TIL H. V. v. WARNSTEDT.
Fredensborg, 1779. 13. Juni.

Den Tilstand, hvori ieg sagde Dem Farvel da De reyste herfra, befaler mig at tilmælde Dem min Helbredelse, og at ieg er ganske uden fare; den Omsorg, den Godhed De bærer for mig, s. 170 siger mig: at denne Tiidende vil glæde Dem! Høyvelbaarne Herre! Jeg husker ikke rettere end at De billigede i at vi maatte blive herude i 6 Uger, dersom saa er? da ønskede ieg j: dersom det ikke var til for megen uleylighed :j en liden skriftlig Ordre desangaaende! — for at forebygge Mistanke, og den deraf flydende Bagvaskelse.

Overbringeren af dette har fortaldt mig i hvad Anledning han var reyst herud; Herre! Det er meget meniskeligt at sørge for sin egen Beqvemlighed, altsaa undskyldeligt at man andholder hos sin Foresatte om Hielp, naar man trænge; De er vores, og De kand gjøre os baade lykkelige og duelige ved at forskaffe os billige Opmuntringer, derhos kiender De vores Forfatning, og veed hvor høyt vi trænge til Dem!

Den Gage, som ieg nu for min Person er aflagt med, er saa anseelig, at ieg blev uforskammet om ieg vilde beklage mig, men — forlad mig Herre! Min Kone synes mig at være bleven mindre opmuntret end nedtrygt ved det Tillæg alle fik da Deres Høyvelbaarenhed blev vores Directeur. I den forrige Directions-Tiid havde hun aarlig 350 Rdl, sandt er det, de 50 Rdl blev kaldt en Gave, men den Gave var fastsat, og ved hver Maji trak hun den; altsaa fik hun 20 Rdl da de andre, altsaa meer fortiente, fik 70 i Tillæg. Den liden Kundskab ieg har om Verden og des mindre maaske om min Kunst siger mig dog at hun ved den Leylighed er langt fra at være bleven opmuntret.

Det er ikke Deres Skyld; Deres Hierte, Deres Handlinger udviise det, De vidste maaskee ikke saa nøye den forrige Directions Indretning! Men nu er ieg vis paa at min Ven |: De har engang tilladt mig at kalde Dem det, det er ingen Uforskammethed, men Menniskelighed, thi var min Foresatte ikke min Ven, blev han heller ikke min Foresatte :| tager sig denne min Kones Sag an, thi baade hendes Ære og Pung har lidt ved begge vores Stiltienhed.

s. 170

1780, 15. Februar.

De har ofte forsikkert mig, De vilde mit Vel, mit bestandige Vel, er det Sandt? O! saa viis det nu ved at opfylde min ydmyge og indstændige Bøn!s. 171 Jeg er svag af Naturen, min Kone er endnu svagere, og naar jeg seer fremad, gruer ieg for vores Tilkommende Skiæbne; jeg seer mig og hende for svage til vores Forretninger, hvad Skiæbne venter da paa os? — Mangel og Foragt for vores tilbragte Fliid og Tiid : hvo tør bestandig haabe den Belønning af en Anden, som Deres Høyvelbaarenhed saa ædelmodig veed at forskaffe Fortienester? :| Jeg veed, at De har saa Indflydelse, at De gjerne kunde, naar De kun vilde, forskaffe mig Veyer og Maaler-Tienesten i Throndhien!

Troe ikke, at Vegelsindighed eller Utilfredshed med min nunuværende Tilstand er Aarsag til min Begjæring, ikke heller troer ieg Deres Høyvelbaarenhed mig saa fiendsk, at De vilde kalde det Utaknemmelighed. Ney! Vær forsikkert, at Frygt for den tilkommende Tiid eene driver mig dertil! og vil De kun kaste et Blik ind i mine Omstændigheder, saa vilde De snart see min Frygt var ikke ugrundet!

Den Tieneste ieg søger er i Verdie mindre end den. vi have, men Stædet er saa meget lettere at leve paa, Tienesten udfordrer mindre Arbejde og Bekymring, Byrden var aleene min, min Kone fik Leylighed til at være Moder for sit Huus og sine Børn, næsten heele min Slægt var omkring mig — behøver ieg at siige meer til Dem for at faae Dem til at understøtte min Lykke?

Hidentil er ieg Dem forbunden, uendelig forbunden, men herefter haaber ieg at komme til at skylde Dem

min Livs Lycksalighed.

S. 171

Paris, 1788, 11. Juli.

Endelig er ieg da bleven færdig med den Commission, ieg havde fra Deres Høyvelbaarenhed til Mons. L'affecteur, og han er mere Kiøbmand end veltænkende Meniske, ikke fordi at begge kan være samlede, det har ieg havdt Beviiser paa, men det er den reene Sandhed om denne Herre; dersom Conferenzraad Berger vilde Postfrie correspondere med ham om Maaden, det skulde bruges paa, det skulde være ham en Fornøyelse; men Recept kunde ligesaalet Kongen af Danmark faae som hands første Doctor; hver Flaske koster en Louisdor, og mindre end 4 Flasker s. 172kand ikke fordrive den letteste grad af venerisk Sygdom, De maae [have] 4 a 6 ja nok flere Flasker, saaledes som Sygdommen er stærk til; den som trænger til den, og bruger denne Medicin, bliver fattig inden han bliver helbredet, og slet cureret oven i Kiøbet, saaledes gaaer Ordet her; om det er Sandhed, veed jeg ikke. Dersom nu Deres Høyvelbaarenhed vil have nogle Flasker af denne Medicin til Deres Hr. Svigerfader, saa kunde Jansen, imedens han endnu er her, besørge dem ved Laurent til Søes, for de vilde blive alt for vanskelig at føre til Lands saa lang en Vey. Hans Rygte er her, som sagdt, ikke synderlig, men det er heller ikke i ens eget Land Propheten bliver agtet. Jansen seer jeg saa sielden, saa ieg næsten ikke veed at sige Deres Høyvelbaarenhed noget om ham; det veed ieg, at han er hver Dag hos Laurent, og at de ere meget sammen, at Laurent tager sig meget af ham, og saavit ieg har kunde forstaae, er den ene saa meget vel tilfreds med den anden; og da Deres Høyvelbaarenhed kiender Jansen meget bedre end ieg, saa falder det Dem neppe ind, at tvivle om hans anstændige og smukke Opførsel? Skulde De have havdt nogenslags Frygt derfor, saa beder ieg Dem, at være roelig fra den Kant! for i den Tiid ieg har seet ham her, det har ikke været tit, men tit nok for Forskerens Øye, for jeg lovede Dem jo, førend ieg reyste, at have et Øye med ham; og jo mindre man troer, der er nogen der passer paa en, mindre tager man sig i agt. Men ieg kan forsikre Dem, Jansen er her, som hiemme, og ieg har stedse anseet ham som en anstændig og brav Fyr; at han ikke nærmer sig til mig mere end han gjør, veed ieg ikke Aarsagen til, men vi boe ogsaa en god ½ Miil fra hverandre.

Vi har vændtet i 8te Dage paa Brev fra Directionen, og endnu intet faaed, og vi maa nu blive 14 Dage længere i Paris end vi havde sat os for at blive; foruden Penge kan man intet gjøre i Paris, der er nok neppe noget Stæd i Verden, hvor de de veed, hvad Penge gjælder, saa got som her; det troer man ikke [i] Kiøbenhavn, og derfor ere vi i Forlegenhed, som blev loved os at vi ikke skulde komme i, — men havde ieg ikke havt nogle faae Skillinger med selv, saa veed ieg ikke, hvorledes det havde gaaed os — vi havde meget nødig taget vores Tilflugt til Ministeren efter Directionens siste Breve, men kommer s. 173der ingen Creditbrev i Morgen, saa bliver vi nødt til det; kommer der derimod Breve i Morgen, saa reyser vi paa næste Tirsdag viidere efter den Ordre, vi da faae. Deres Høyvelbaarenhed befaldte mig, at see en smuk Dragt ud til Fruen, og at mælde Dem det, og gid ieg faae Skam, om ieg kan see nogen Forskiel her og hiemme imellem Dragterne. De øvrige Commissioner skal ieg forrette saa got som ieg kan, og ieg tvivler ikke paa at Laurent besørger dem bedre, naar ieg er borte, til Kiøbenhavn, end ieg kunde besørge dem bort; han har desuden tilbudt sig selv til alle deslige Commissioner, og synes at være meget tjenstvillig. Hvorledes det ellers gaaer os her? Paa det nær, at vi maae bie saa længe efter Brev fra Directionen, gaaer det os ret got, Deres Høyvelbaarenhed! Vi lader de franske bære sig saa galt ad som de vil, og ærgrer os ikke engang meer over det, som i Førstningen vi kom her; vi lægger merke til det gode og glæder os ved det, men Glæderne ere her, som i Livet, meget, meget faae. Hr Preisler og Saabye beder Dem meget at hilse; vi ere alle 3de meget friske, paa lidt hiemmevee nær, som Saabye og ieg plages meget af. —

I disse Dage er der bleven bekiendgjordt et nyt Hiælpemiddel mod veneriske Sygdomme, Par M. Marie, Docteur en Médecine et Médecin consultant de son Altesse Boyale Monseigneur Comtc d'Artois, som alle Mennsker sige skal være meget got, iblandt andre roeste Secretair Køneman det igaaer ieg var hos ham, og man kan corespondere med denne Herre, som med Mons. L'affecteur; han boer i Bue du Jour, Hotel de Bogauumont, N° 5, og Mons. L'affecteur i N° 27 eller 28 i Bue Bondi tæt ved den stoere Opera. Disse Efterretninger ere just ikke meget af Betydenhed, men det er det betydeligste, ieg veed at skrive om, siden De har givet mig det i Comission. Nyheder, veed ieg ingen af, og vigtige Retssager faaer De før at høre hiemme end vi hører dem her; ellers er det meget nærvæd at Sagen imellem Kongen og Parlamentet bliver sluttet, siger man her, og at Kongen har allerede de fleste paa sin Side — see det er det vigtigste Nyt, ieg veed, og det kan neppe interessere Dem? Mig interessere det meget mere ifald ieg vidste, om Deres Høyvelbaarenhed har faaet mit første Brev, ikke fordi ieg haaber Brev igien, men kun to Ord i Directions Brevet om det er kommet s. 174frem eller ey, vilde være mig nok! — Jeg er just ikke i det bedste Lune her, Deres Høyvelbaarenhed! Derfor maa De undskylde min forvirrede Maade at skrive paa! forvisset om Deres sædvanlige Godhed for mig, er ieg Deres Høyvelbaarenheds underdanigste etc.

S. 174

*TIL THEATERDIREKTIONEN.
1814, 4. August.*

Naar den Høy-Kongelige Direction troer det uundgaaelig nødvendig, at den Kgl. dramatiske Skoele skal forandre sit Locale til sine Søndagsforestillinger, saa kand min Meening derom vel neppe komme i nogen Betrakning; men da Directionen har affordret mig min Meening, er det min Pligt at erindre: Skolens Forestillinger kand og bør ikke ansees for andet end Øvelser, hvorved Subjecterne skal dannes til det større Theaters Brug; dertil er et mindre Theater nødvendig, og derfor blev Hoftheatret den indrømmet; paa denne beskedne Grund |: Øvelse :| og paa dette beskedne Locale, har Skoelen uden Tvivl hidtil for en stor Deel Publicums Overbærelse at takke; det Øyeblik Skolen forandrer sit Locale til et større, er Skoelen ikke meere Skoele, man vil ikke ansee dens Forestillinger som Øvelser, man vil gjøre større Fordringer, og have mindre Overbærelse; ieg seer ved slig Forandring mange Ubehageligheder i Møde, der rigtig nok vil være Vand paa deres, ved Skoelens gode Fremgang misundelige Mølle, som Directionen vistnok ikke vil lede Vandet til ! Dog, da det er Fordelen om at gjøre, da beder ieg Directionen erindre sig, at der det siste Aar ikkun har været et meget maadeligt Abonnement for Hoftheatret, og vil uden Tvivl blive endnu maadeligere for Byens Theater. Regner man nu, at hver Forestilling vil komme til at koste dobbelt saa meget paa det store Theater, som paa det lille, hvor bliver da Fordelen? Hidtil har Skoelen staaet ved sig selv og ikke kostet Kongen, mindre det stoere Theater een Skilling, har vel ogsaa havdt Overskud, som er falden i den stoere Kasse, men fra det Øyeblik den forandrer sit Locale, vil man snart fra alle Sider baade høre og føele en mærkelig og meget ubehagelig Forandring. Endelig maa ieg erindre, at alle de Tab, Skoelen har havdt paa s. 175 paa de senere Aar, især i det siste, har gjort mig det nødvendig, at besætte de Tabtes Roller med unge og nye Subjecter, som høylig behøver Øvelse og Overbærelse, mon de vilde finde den siste paa et større Locale? ieg tvivler høylig.

Forandrer man Skoelens Locale anseer ieg Skoelen for opløst; den Nøtte den har stiftet, og med Tiiden kunde stifte ganske tilintetgjort, og Hensigten af dens Oprettelse aldeles forfeylet.

s. 175

1814, 15. Februar.

Jeg har modtaget Directionens Brev af 14de Febr. 1815, hvori der paalægges mig, »at foreholde Jfr. Nielsen hendes Overtrædelse af Forbudet at spille paa andre Theatre, hvor der spilles for Penge, og at holde hende ude af Scenen indtil videre«. Det første har jeg, saa snart jeg fik nys derom, forbudt hende, og har siden den Tiid ikke hørdt hun har modtaget, eller spildt nogen Bolle der. Hvad den Post angaaer: at holde hende ude af Scenen, tillader Directionen mig, at ansee for en blot Trudsel medmindre det er dens Hensigt, at give hende reent Afskeed. Men det kand ieg ikke troe; tvertimod er ieg overbeviist om, at det er, og maae være Directionen meget magtpaaliggende, at beholde og faderlig at sørge for [et] saa afgjort fortrinlig Talent, der hidtil med sin Sulte Gage af 120 Rdl. maae anvende Nætter og Dage til Syening og Vask for andre, til at ernære sig og sine! Kast et Blik paa hendes jammerlige Forfatning! Og var endog 1/3 Deel af det, Sladder og Ondskab tillægger hende, sandt? maatte dog den Steen, Haanden havde hæved imod hende, synke, og Medlidenhed indtage dens Plads! Derfor, og for hendes Talent skyld beder ieg Directionen fatte blidere Tanker om hende, og at give hende en Gage som Talentet fortjener!

s. 176

PETER RASMUSSEN SAABYE.

1762—1810.

TIL H. V. v. WARNSTEDT.

Paris, 1788, 14. Juli.

Deres Velbaarenhed, ieg haaber at De ikke tager min skrivelse fortrydelig op, ieg hører at Hrr. Kammerherren befinder sig Vel, og det er mig meget kiert. ieg haver faaet den trøst af min Jansen at ieg haver faaet forbedring i min Løn hvorfor ieg takker Dem af mit ganske Hierte, thi ieg ved at De haver gjort alt Deres dertil, og naaer ieg kommer hiem skal ieg have den Ære mundlig at takke Dem. Vi haver bekommet Directionens Brev andgaaende den nye Credit, hvor i var en liden Sædel fra Hr. Justitzraad Lassen til mig, hvor i han lader mig vide at ieg kunde hæve 200 Livers, som Hr. Kammerherren mente ieg kunde have nødvendig, hvilket ieg saamen ogsaae har bekommet, og skal saae men blive godt anvendt — ieg kan ikke takke Dem som ieg burde for den omhu De bærer for mig. — ieg maa dog lade Dem vide at det gaaer Jansen meget net i Paris, han arbeyder alle Dage 2 tiimer, om Morgenen fra 6 til 8 med den unge Laurent som holder meget af ham, vi spiiser ofte sammen hos Laurent, som ikke veed alt hvad han vil gjøre for at fornøye os. ellers kan vi ikke besøge hverandre saa tit som vi gjerne ønskede, thi vi boer 1 Miil fra hinanden, og naar vi da kommer sammen saae haver vi saae meget at sige hverandre al hele Dagen gaaer med; vi gaaer Paa alle de Theatre her er, baade stoere og smaae; vi var Paae operaen i forgaares og saae [?] og da saa vi Westris danse første gang efter hans tilbagekomst fra London, io det var dans, det kan ikke beskrives, man maae see det for at troe det, baade Jansen og ieg blev saae Glade som vi var løftet til skyrne.

ieg kunde see Paae Jansen at han artig vilde gjøre sig Umage, thi ved hvert et skrit som Westris gjorde gik ham til Hierte; di haver end ganske anden maade at danse Paae her, alting hvad di gjør er saae yndigt og med saae megen Lethed, som man langt fra ikke kan sige om Galliotis Dans.

Jansen han Danser Paae end ganske anden Maade nu end før, han haver allerede lært adskillige Solos som vil forundre s. 177 Dem meget naaer han kommer til at danse dem Paae det Danske Theater, De kan troe at han gjør sig megen Umage, da Gud ved at det er tungt at danse her, thi man kan neppe gaae toe skrit uden at man er ferdig at falde om af Hede, men med alt det er han dog udtretlig, thi han finder at han her kan holde ud at Danse end hel Dag, uden at blive saae tret som naaer han haver Danset 2 Timmer hos Gallioti.

I det ieg skriver Dem dette Brev til, er her det græsseligste Torden Veyr man kan tænke sig, ia det Tordner meget ofte her; ieg var i forrige uge henne at see Colonien; da var der et grusom støyen, lige som Fontalbe havde endt sin første Arie kom der et skrald saae sterk at hele huuset Rystede og alle Mennesker bleve forbauset, da di dog for alting er vant til uveyer, thi de gjør ikke andet end Pieber ud, og Pieber ind og det gaaer i et altid; forleden Dag blev der opført end nye Tragedie som heder Alphee og Zarine den blev udpebet, ia det gik saae vit at hele Parterret efterabede Acturene og loe af fuld hals, saa gav Qvinderne oppe frae Logierne Latter og skiænder Paae de arme Acturer, ia di drev det saa vit, at di stakkels Heltinder maatte ikke faae lov at Døe, men Dækket maatte falde.

bliv ikke vred at ieg skriver Dem saa frit til, ieg ønsker Dem ald Velsignelse af Gud som altid haver hiulpet.

Jeg er Deres Velbaarenheds Ringe Tiener.

s. 177

*TIL A. V. HAUCH.
1808, 20. August.*

Den Dag jeg havde den Ære at see Deres Excellence paa Prøven af Arlechins Bryllup, blev mig tilsendt tvende Synge Roller Viinhøsten og Nonnerne, som jeg siden haver prøvet at synge, men det overstiger mine Krefter, da jeg siden den Tiid, Deres Excellence havde den Godhed for mig at befrie mig for disse Roller tilligemed fleere andre, ikke haver øvet min Stemme som den Gang var meget svag, og er ikke blevet bedre endnu, hvilket er meget naturligt, da jeg har brugt den i 28 Aar, og er ikke langt fra det 50de Aar.

Min Hukommelse har lidt meget, da jeg med Sandhed kan s. 178 sige ingen ved Theatret har arbejdet saa meget som jeg, og nu at begynde paa nyt igjen, er ikkun at lægge mig i min Grav, saa meget meere, da jeg har været saa ulykkelig, at have Gigt i Hovedet, som meget ofte angriber Brystet; jeg beder derfor Deres Excellence ville have den Bevaagenhed, at befrie mig fra et Arbejde, som aldeles overstiger mine Kræfter; alt hvad jeg kan synge er jeg villig til at synge. løvrigt recommanderer jeg mig Deres Excellences Gunst og Bevaagenhed.

12

s. 178

*FREDERIK SCHWARZ.
1753—1838.
TIL PUBLIKUM.
[1773, 12. Januar.]*

Da nogle slette og misundelige Mennesker har søgt at udsprede det Bygte, at jeg havde Deel i den dramatiske Journal, og derved tillagt mig en Ære som jeg ikke fortjener, alleene for at gjøre mig forhadet ved Theatret; saa seer jeg mig nødsaget offentlig at declarere, at jeg hverken directe eller indirecte har mindste Deel i denne Journal, og langt mindre er selv Autor til den Berømmelse, hvormed de Herrer Forfattere have bæret mine svage Talenter.

s. 178

*TIL GENERAL H. H. EICKSTEDT.
1781, 31. Maj.*

Deres Excellence har i Aaret 1777 værdiget mig Deres naadige Beskyttelse i Anledning af den nidkiere Iver jeg ved det Dramatiske Selskabs Oprettelse, med saa megen Nytte udviiste for national Theatrets Opkomst. Prøver paa denne, jeg tør frit sige det, thi hvad skulde ellers bevæge Deres Excellence at tænke paa mig? — ved mit Talent erhvervede Protection, gav Deres Excellence mig fuldkommen ved Theater Etatens Forandring 1778. Jeg blev udmærket blandt mine Kammerater med et Lære-Embede ved Skuepladsen, som og vist ingen uden jeg kunde modtage, og erholdt herfor 200 Rdl. i Løn. Jeg blev for dette Aar lykkeligere ved dette Skridt, fordi jeg dengang troede mig belønnet og havde kun alleene Deres Excellence herfor at takke. Men Deres Excellence, tillad mig nu at gjøre s. 179 nogle, troer jeg grundede Forestillinger, som jeg alleene vover i den fulde Overbeviisning om Deres Excellences saa bekiendte Retfærdighed, hvilken alleene er den jeg i dette Tilfælde henvender mig til, og ey til Deres Excellences ellers saa rigelig mod mig udviiste naadige Sindelav. Kan jeg ingen større Løn og fortroelig Udsigt i en ussel og foragtet Alderdom fortjene? — saa

begiærer jeg slet intet; men beviiser jeg med uomstødelige Grunde det modsatte, saa venter jeg underdanigst Ret af Deres Excellences Retfærdighed, og saa er jeg saa tryk for min Tilstand, som om det stod i min egen Magt og Vilie at anordne den. — — Den som skulde, og burde tale min Sag, veed jeg vel i mange Henseender icke kan, eller vil gjøre det: thi ellers havde han gjort og maattet gjøre det alt for 2de Aar siden; derfor nødes jeg selv til at sige, at jeg uden forfængelighed veed, at jeg er den bedste Skuespiller vort Theater eyer. Baade s. 180 kan jeg føle dette selv ved den mindste Sammenligning med enhver anden Skuespiller, og jeg veed det desuden, saavel af Publicii almindelige Dom, saavel som og af fremmede som icke forstaaer Dansk og enda bedømmer mig saaledes. Det maae og saaledes være, thi ingen ved Skuepladsen, fra den første til den sidste, har gjort eller gjør daglig det for sin Konst som jeg. Jeg har endnu samme Lyst at studere Konsten; samme Iver for Theatrets Ære og Opkomst, som jeg havde da jeg gjorde mig yderlig fattig for at see de Parisiske Theatre, og er den som Theatret i hvilket Tilfælde det maae være, sickert til alle Tiider kan bygge paa, og det fordi jeg har medfødt Passion for Theatret, og tillige attraaer Navn af ærligt Menneske.

FREDERIK SCHWARZ.

12*

Elsberg, Rosing, Urberg med fleere, som alle spille [e]jen gang, naar jeg spiller 6 gange, har 450 Rdl. aarlig, og jeg, som man næsten Tvang at blive Aktør med det Løfte om Londemans Gage. har kun 50 Rdl. meere end disse. Nu maae jeg underdanigst spørge om der er Proportion imod deres og min Løn? imod deres og mit Arbeide? og imod deres og mit almindelige Bifald? Hrr Musted har 300 Rdl. meer end jeg, og er saa at sige blot syngende Skuespiller, da jeg næsten altid tillige spiller Syngestycker, Comedier og 100 forskællige Slags Roller. Hvad kan saa særdeles udmærcke ham for mig? og kunde jeg som Skuespiller icke gjøre mig Haab at lignes i alt med ham? Jeg vil icke engang nævne Aktriserne, hvoribland der ere dem som tiene bedre end jeg, og næsten aldrig komme paa Scenen, og naar det skeer, med store Vanskeligheder. Hvad mit Embede som Instructeur angaaer, da tør jeg uden Blussel sige: at det danske Theatre enda vilde skylde mig Tak, om det ogsaa havde betalt mig, som de andre Lærere ere det. Hvad vilde vore unge Skuespillere være, og have været, om jeg icke i 3 Aar med den redeligste Hengivenhed til min Pligts Udøvelse, med min Helbreds Opofring, og med at nægte mig selv de tilladeligste huuslige Glæder, havde piint og qualt mig med dem for hver Replique og hver Gestus de skulde komme frem med for Hoffet og Publicum? Hvem af de andre Skuespillere kunde forrette mit Embede med den Videnskab og Lyst til Konsten som jeg? Hvem af de andre kunde som jeg med den Ungdoms Fyrighed og den utrættelige Taalmodighed overvinde de Vanskeligheder, graa Vankundighed, s. 181 Egensindighed, og almindelig bekiendt daglig Theatre Cabale har lagt og ligger mig i Veyen? Jeg har nu paa 4de Aar, jeg tor sige med Ære, været Instructeur, og ligesaa længe har jeg kuns haft Natten at læse mine Roller i, og alt det for 200 Rdl., med hvilke jeg i Førstningen var vel tilfreds, men da Omstændighederne ved Theatret ere saa ulige fra den Tiid, hvad de andre Lærere betrefter, mine stedse de samme med daglig tiltagende Arbeide, og jeg meer og meer svæktes i Sindet af rimelige Ængstelser over en bedrøvet Fremtiid, om jeg ved Alderdom eller et udlebet Legeme skulde falde i Decadence, og da for al min Trællen og Ungdoms Forliis kun have den beste Skuespillers almindelige Løn, nemlig: ynksom og medlidende Foragt, saa er det jeg ydmygst og underdanigst vil gjøre en Sammenligning med de andre Theatre Lærere og mig, og da lade Deres Excellence dømme: om min underdanige Paastand er grundet, og derfor bør agtes eller ey.

Hr. Laurent har 900 Rdl. Løn, og Vished om 500 Rdl. Pension naar han engang afgaar. For denne betydelige Løn og herlige Udsigt I mformerer han 6 Tiimmer om Ugen; hvad som han har virket hidintil tilkomme mig vel icke at bedømme, men dog at bringe i Ligning med mit Arbeide, det Gavn jeg har stiftet, med min Løn af 200 Rdl. og min Indsigt.

Hr. Potenza har 1000 Rdl. i Løn, og ligeledes Vished om 500 Rdl. Pension. Herfor Imformerer han 2 Tiimer om Dagen i 10 Maaneder. Hans Elever behøver dog foruden hans, ogsaa min Hielp, forinden de kunde producere hans Underviisninger.

Hr. Galeotti som Lærer betragtet har og forsikring om 800 Rdl. til de 1400 Rdl. han alt har som Balletmester, og desforuden endnu Vished om 600 Rdl. Pension.

Hr. Rose har 700 Rdl. som Skuespiller, men spiller neppe 7 gange om Aaret herfor; i det mindste lærer han icke 6 nye Roller; desforuden har han 300 Rdl. som Instructeur. Foruden at han virckelig icke forrette dette Embede, saa fører Tingens Natur det mig sig, at han icke kan have synderlig Leilighed til at udøve det, eftersom de ældre Skuespillere mindre og mindre behøve Mechaniske Underviisninger; thi have de intet Genie, og vide de intet, førend de skulde vende sig til ham, saa maae det nødvendig være saadanne Skuespillere, som evig blive under det s. 182 maadelige i Konsten, og da hielper ingen Underviisning. Derimod faar jeg ved hver ny Skuespillers Antagelse nyt og penibelt Arbeide, hvorved stedse min Ære er med i Spillet.

Paa denne Mands Vilkaar ved Theatret, nemlig at tiene paa 1000 Rdl. og paa de 3 fremmedes, nemlig, Hr. Galeotti, Potenza og Laurents Udsigt om 500 Rdl. aarlig Pension, eller om et for mig passende Embede, er

det jeg som Indfødt dansk Konstner i følge min mod disse Folk gjorde Forliigning underdanigst gjør Paastand og beder, at Deres Excellence naadigst vilde understøtte min derom til Kongen indgivne allerunderdanigste Ansøgning, i hvilken jeg beraaber mig paa disse mine Grunde til mine billige Ønskers Opnaaelse. Aldrig kan jeg troe herved at fortiene Deres Excellences Unaade; jeg har skrevet Sandhed til en Mand, som ofte har viist mig at Sandhed var ham kier.

Skulde jeg icke blive bøn hørt, men tilkiendes at leve som hidentil, saa troer jeg mig i Liigning med mine mindre virksomme Medlærere og mindre Arbeidende, men bedre betalte Medskuespillere, Vanæret, og da har jeg med min Kones Samtycke, og min Svigerfaders forevidende, med al muelig Klogskab bereed mig paa en frivillig Fattigdom.

Med den dybeste og underdanigste Ærefrygt henlever jeg Deres Excellences etc.

s. 182

*TIL H. V. v. WABNSTEDT.
1782, 27. September.*

Familie Omstændigheder volde at jeg maae bøn falde Deres Høyvelbaarenhed om: at min til Directionen indleverede og anantagne Oversættelser maatte blive mig udbetalte. Clementine og Desormes [og] Familien ere begge i 5 Act. De adelige Passioner er i 2 Act., og Træhusaren i 1 Act. Jeg veed vel at Reglementet kun tilholder 20 Rdl. Præmie for en Oversættelse i 5 Act, men jeg kan icke undlade ved denne Leilighed, allerunderdanigst at indstille til den høye Direction:

om der icke er en slags Ubillighed udi, at en Oversættelse af et got Stycke, som holder sig 9 a 10 Gange paa Skuepladsen, s. 183stedse med fuld Huus, at den bliver betalt med 20 Rdl., naar en Original neppe staaer sig de foreskrevne 3de Gange?

Er da icke Oversættelsen til større Fordeel for Kassen? Men er da vel Forholdet til Belønningen for begge Deelee billig? — Jeg kunde her ved denne Leilighed fremsætte hvorledes en Oversætter i Engeland og Frankrige kan paa en Oversættelse fortiene 3 a 4000 Lire; men da jeg er overbeviist om at Deres Høyvelbaarenhed veed alt dette lige saa got som jeg, saa vil jeg her standse — og alleene holde mig til min Begiering: at faae mine Oversættelser udbetalte, haabende, at hvis Styckerne gjøre en udmærket Lycke, og blive Theater-Kassen til betydelig Indtægt, at Deres Høyvelbaarenhed da vil have Oversætteren i en meere belønnende Erindring.

s. 183

1786, 28. Februar.

Efter at jeg nu paa tyvende Aar har tient ved Skuepladsen, og jeg tør sige: tient saaledes at Skuepladsen, eller rettere mine Foresatte, efter rigtig Afregning bliver mig meere skyldig, end jeg i nogen Henseende skylder den, efter at jeg med Iver og Nidkierhed har anvendt alt hvad der har staaet i mine Krefter, og det meere end jeg haver været pligtig, for at fremme saavel de Personers Bequemhed, som have været mig anbefalede til Underviisning, og som nu ere nyttige Personer i Theaterets Tieneste, som ellers de Tings Gang, der have været anbetroede til min Opsigt, uden derfor neppe engang at blive bemærket end sige paaskiønnet, saaledes som adskillige andre, i deres Kald mindre nyttige og duelige Personer — er jeg endelig kommen saa vidt, at jeg til Beviis paa den Agt jeg troede i alle Henseender ubetinget at kunne gjøre Fordring paa, ydmyges ved en Irettesettelse : som jeg for sin Besynderlighed aldrig kan glemme : af en aldeeles dertil uberettiget Person. En Irettesettelse, som har viist mig: hvorliden Agt den fortiente Skuespiller og agtbare Mann kan gjøre Regning paa i Danmark. Og for at krone den Omgangsmaade, der vises mig, maae jeg nu, for at beviise min Sygdom tilveiebringe Doctor Attest! jeg, som saa ofte har forrettet min Tieneste over mine Kræfter, naar andre have forsømt deres for langt ubetydeligere Tilfælde.

s. 184 Deres Høyvelbaarenhed, under [h]vis Øyne jeg i saa lang Tiid har forrettet min Tieneste og mit Embede, De kan selv bedst dømme om jeg har sagt for meget eller for lidet? Og om jeg behandles som jeg fortiener eller ey? De vilde til Beviis paa Deres Tilfredshed med mig, og for at beroelige mig i min nærværende Forfatning producere dette mit Brev, tillige med Doctorens Attest, der, hvor jeg miskiendes og mishandles.

s. 184

Hamborg, 1786, 23. Juni.

I følge Deres Høyvelbaarenheds gode Tilladelse, gjør jeg mig herved den Ære at tilmelde Dem min Ankomst i Hamborg. Jeg har her forefundet Hr. Preisler, som er logerende paa samme Sted som jeg. Jeg havde ogsaa ventet at forefinde Hr. Gielstrup, men til min store Forundring fik jeg at høre: at han alt siden Onsdagen d. 14 Juny var paa Hiemvejen. Hans Ophold her har været 6 Dage, i hvilken Tiid han har seet 3de Forestillinger. Hans Opførsel her som homme de Monde, har været af en sær egen Art, som har tient til Moerskab for det

heele Schrøderiske Selskab. Jeg kan icke nægte at det har været mig empfindlig, men jeg har søgt saa beskeden som muelig at bringe de tydske Hrr Skuespillere paa bedre Tancker om de Danskes Opdragelse og Levemaade. Schrøder, hvis Bekiendtskab jeg alt har giort, uden nogens Mellemandling, har meest opholdt sig over ham. Thi han havde anrettet et lille Gilde for Hr. Gielstrup, som havde givet Løfte at komme — og kommer icke, lader Schrøder sidde og vente, imedens han sidder og røger sin Pibe i Oxen; saa heder Værtshuuset han logerede udi, og reiser Dagen derpaa til Kiøbenhavn. Endskiøndt jeg alt er kommen i Bekiendtskab med denne fameuse Skuespiller, saa har det endnu icke været mig mueligt at lære hans Indretninger at kiende. Manden er en stoer — en fuldkommen Skuespiller. Hans Arbeider ere grændseløse — som hans Fornemhed og Serhed. Han er icke en Mand af mange Ord, og at være som han, skulle snart bringe mig ham nærmere. Jeg er alt saa vidt at han endnu i Dag har tilbuden mig frie ud og indgang i sit Huus, samt at hans Bord skal staae mig frit hver Aften. Adgang til Prøverne har jeg ligeledes erhholdet, men s. 185 endnu icke kundet føre mig dem til nytte, for de mange Breve jeg har faaet at ombære.

Deres Kones : forlad min Lige Fremhed : Breve har jeg afleveret og tacker hende paa det forbindtligste. Jeg spaaer mig Behagelighed af denne hendes Recomendation. Hos Klopstock er jeg bleven buden, men har maatte afslaae det, formedelst et andet engagement. Schrøder har afvigte Tiirsdag givet Preisler og mig en Feté som var kongelig — kongelig efter Ordets egentlige Bemerkelse. Der feilede icke andet til at gjøre det fuldkommen rigt, end at Gulvet, Bordet og Stolene ogsaa skulde være massiv Sølv. — Jeg har allerede været saa tidt ude; og det gaar saa stærk løs paa Spisen, at jeg er bange for at Deres Høyvelbaarenhed vil komme i den Forlegenhed at bringe mig i Forslag til at blive Borgermester. Det falder mig tit besværlig, jeg har derfor i Sinde at gjøre en lille Halte heri, — og bruge Tiden hos, om og med Patronen Schrøder.

Saaledes staar Sagerne med mig her — skulde jeg være saa lykkelig at gjøre [en] Opdagelse, som kunde være gavnlig for os, inden vi begynder igien, skal jeg ufortøvent underrette Hans Excellence Herr Oberhoffmarskal[en], saavel som Deres Høyvelbaarenhed. De tillade naadigst at jeg beder Dem at anbefale min Ansøgning om det, hvad der efter al Ret og Billighed burde tilkomme mig — havde jeg end icke den forrige Overtilsyns Løfte — nemlig Roses Løn. Deres Høyvelbaarenheds gode Ord hos saa god og fortreffelig en Mann, som Hans Excellence vil vist formaae meget, og give min Oeconomiske Forfatning en blidere Udseende. At gjøre mig værdig til Deres Høyvelbaarenheds [Bevaagenhed] skal aldrig gaae mig af Sigte.

s. 185

Hamborg, 1786, 4. Juli.

At falde Deres Høyvelbaarenhed besværlig ved at beskrive Hamborg og de Hamborgske Mennesker, vilde kun være at igientage hvad De selv i Reisebeskrivelser meget rigtigere og udførligere haver læst. At beskrive Dem Skuespillet her, dertil har jeg endnu icke nok seet det, og icke heller endnu erhholdt de tilstrækkelige Kundskaber. Dog saa meget har jeg seet og s. 186 skiønnet, at vores stackels foragtede, ubillig foragtede Skuespil i det heele taget, kan settes ved Siden af dette og følgelig de beste tydske Theatre, da dette bærer Navn af det fortrinligste i Tydskland. Schrøder er en sielden Comet paa den dramatiske Horizont — det er en Mand som Naturen har negtet Figur, Ansigt og Øyne, men han har ved sin Fliid, Studering og Konst vidst at overvinde disse Mangler i saa høy Grad, at man tager hans Arbeider for den skinbarlige Natur. Langerhans og Zuccacini ere de som efter ham udmærke sig ved sand Talent. For Resten ere de øvrige svage Mennesker i deres Konst. Fruentimmerne her ere aldeles icke [duelige], naar jeg undtager Madame Seile, som Deres Høyvelbaarenhed selv kiender. Icke een, som kan settes ved Siden af vores fortiente Mad. Preisler og Mad. Rosing. Hvad jeg hidintil haver lert at kiende af hans Indretninger er hans Prøver, hans Garderobe og Maskinvæsen. Jeg har [om] denne skrevet [til] hans Excellence Hr Oberhofmarskallen saa løselig, thi udførlig vilde være at skrive en Bog. Da jeg formoder at han giver Dem Gienpart heraf, har jeg icke vildet skrive den samme Ting to gange.

Det lidet jeg hidentil har faaet at vide, har kostet mig Tiid, Konst og Penge. Mine Bekiendtskaber, blandt hvilke der er tvende hvorfor jeg skylder Hendes Naade Fru Kammerherreinden megen Tack, hielpe til at sette mig i Agt — mine Klæder, som jeg for at imponere har ladet gjøre — smaae Partier jeg maae gjøre med, alt dette leder til Udgivter saa jeg allerede kan øyne Bunden paa min Kasse. Da jeg endnu ønskede at blive her noget for at see Brockman, Schytt og Lange som med det første komme hertil fra Wien for at spille Gæsteroller, saa trenger jeg til Penge og Tilladelse. Jeg har derom henvendt [mig] til Hoffmarschallen, jeg henvender mig nu ligeledes til Deres Høyvelbaarenhed, af hvis Bevaagenhed jeg venter meget, for at faae den fornødne Tilladelse og en ringe Assistance af 100 R af Kassen. Skulde det icke tale til fordeel for mit Ønske: at der endnu ingen, siden Forordningen ved Theatret 1778 som tilholder at en Skuespiller af og til skulle gjøre en Reise, haver nydt denne Lykke? Deres Høyvelbaarenheds Bevaagenhed og Venskab, som jeg med hellig Bestræbelse stedse skal søge at fortiene, lader mig heri haabe denne Understøttelse. s. 187 Mit Ophold her er ellers særdeles behagelig — Klopstock og Busches lade til at ynde mig — jeg selv gjør mit til at fortiene det. Grev Schimmelmänn har jeg netop afleveret Oberhofmarschallens Brev, og siden icke seet ham, endskiønt jeg har været der adskillige Gange, og da jeg er en stoer Hader af at staae i Forgemacker og blandes med Tienere, Løbere og stoere Hunde, er jeg icke tiere gaaet derhen. Og hvad skal jeg der ogsaa? Schrøder har jeg selv giort Bekiendtskab med — altsaa kan han icke være mig nyttig. Lade mig beskytte af ham har jeg icke nødig, da min Lov er: at min anstændige Opførsel skal hvor jeg kommer skaffe mig Agt.

Geheimeraad Gähler er jeg derimod særdeles tilfreds med. Han har været saa naadig at tilbyde sit Bord naar jeg vil. Baron Bülow har i Dag besøgt mig paa mit Kammer og vist mig meget Høflighed, og lovet at gjøre mig bekendt med Doctor Unser og Frue. Da han i disse Dage reiser til Pymont kan han icke selv vise mig Høfligheder, men han har forbeholdet sig det til, naar han kommer tilbage.

— Saaledes Deres Høyvelbaarenhed har det sig med mig. Tør jeg regne paa Deres Bevaagenhed at De vilde med et Par Ord, som vil meget glæde mig, underrette mig om Deres Befindende? Tingenes Gang ved vores Theater og saa videre?

De tilgiver mig at jeg icke oftere har skrevet, men jeg har icke vildet falde Dem besværlig med intetsigende Breve. Deres Venskab og Godhed hører med til min sande Lyckelighed, og vedvarende at fortiene det er en af de Pligter som er mig vigtige, og som jeg ufortrøden med Varme søger at opfylde, og gid jeg icke maae frie mere uhældig. Med sand Agtelse og Hengivenhed er jeg stedse etc.

s. 187

1786, 17. September.

Af Theaterbudet erfarer jeg, at det har behaget Deres Høyvelbaarenhed at bestemme: De tvende Gierrige til næstkommende Tiirsdag. Jeg maae i denne Anledning ærbødigst tilmelde Dem: at jeg i afvigte May Maaned af Hands Excellence Hr. Oberhofmarshall Numsen har erholdet Løvte og Tilsagn, at jeg for fremtiden skulle vorde fritaget for al Sang paa Skuepladsen. s. 188 Og denne Herres Ord forlader jeg mig paa med Tryghed. Jeg har desuden gotgiort, saavel for Dem selv, som for Hds. Excellence, at jeg icke lovlig kan ansees som syngende Skuespiller, fordi jeg aldrig er bleven lønnet som dem : og heller aldrig attraaer det :. Jeg har fornemlig vildet ansøge det hos Hds. Majst. Kongen, men Hands Excellence var saa serdeles naadig, at beroelige mig med fritagelse for denne Tortur. Thi ingen lider paa Piinebænken den Vaande, jeg i de seenere Aar, jeg har kunnet føle og tæncke rigtig om Tvang, har udstaaet hvergang jeg har maatte gaae frem i de mig forhadte Syngeroller. Dette har jeg pligtskyldigst skullet tilmelde Deres Høyvelbaarenhed. Paa det at Stycket icke skulde gaae tilbage, kunde jo Hr. Thessen, som for nogle Aar [siden] har spillet den, gaae frem i den.

s. 188

TIL K. L. RAHBEK.
1787, 14. October.

At den Mand der, som fra M: kalder mig sin Broder; der gjør mig den Ære at sige Du til mig, og offentlig i sit Udvortes viser sig som min Ven — at denne Mand har kunnet handle saa lidet Overeenstemmende med ovenanførte: og besværet sig over ting hos foresatte, som ieg for nærværende Tiid icke staaer mig vel med : hvilket icke kan være Dig ubekendt: — det har icke lidt sat mig i forundring. — Dog, det er icke første gang jeg paa min Bane i Livet har mødt Mennesker, som i mine Øyne have tilsmiilet mig Deres oprigtige Venskab, og paa min Bag have skumlet over mig og gnavet gridsk paa mit Rygte. Stødet er derfor icke nær saa smertelig for mig, som om det havde været første gang at saadant var mødt mig i Verden. Hvad maaske mine fiender endog saa vil laste paa min Character for den omtvistede lille Comedie, saa er jeg, som den der har en Reen og frelst Samvittighed, gandske roelig med alt hvad der møder, og kan møde mig. Og for at betage Dig al Tvivl om Gift og Braad imod Dig ved Localisationen, saa beviis mig den Ære i Morgen Eftermiddag Kl. imellem 3 og 4 at komme til mig, saa skal jeg med Originalen og Oversetteisen overtude Dig om: hvor lidet jeg har fortient hvad der skeer mig fra Dig, og mange andre, som ved denne Leilighed er bleven opmærksom s. 189 over. Anledningen og Hensigten med Bagatelen tør jeg for hver Retsindig og Ædeltænckende Medborger være bekendt; at udfaldet icke har svaret til min forventning, er ulykkelig for mig. Dog trøster jeg mig med Harwitz's Ord »Saaledes gaae det med de menneskelige Handlinger, stedse mistydet«!

s. 189

TIL P. A. HEIBERG.
Hamborg, 1788, 23. Maj.

Kiere Ven!

Jeg skulle have bevaret Deres ærede Epistel af 17. d. M., dersom jeg ikke strax med Tiirsdag Posten havde erholdet 5 Breve, hvoraf 3de fordre prompte Besvarelse. — Men jeg kiender Deres Gode Overbærelse og er vis paa, De ikke gjør mig til nogen Brøde, at jeg icke flux skrev til Dem. At min Reise har været meget behagelig, behøver jeg icke at sige Dem. Sang, Latter, Munterhed og Glæde sad heele Reisen hos os paa Vognen. — Saaledes kom vi til den Keyserlige frie Rigsstad Hamborg; men om vi kommer saaledes til den Kongl. Residents-Stad Kiøbhvn., det maa Skiæbnens Fader vide. Her kan Tiden icke falde en lang, fornemlig naar man har Bekiendtskab, og derpaa mangler det icke mig. Her er foruden excellent Mad (gid Arends var her!) ombre chinoise, Marionetter, Schrøders Theater, ogsaa frie Promenade paa Gader og Volde, hvor man

seer allehaande Næser, med og uden Paryk, og en svær Mængde Skrutryggede — saa man næsten med Føye kunde, i Henseende til den lavere Klasse af Folk, kalde Staden: Das Land der Puklichten. Schrøder er særdeles Artig mod hans Broder i Konsten — hans Huus staaer mig aabent — og hans Bord er mit, naar jeg vil komme og æde — frie Adgang over alt i Comoedie- Huuset har jeg — jeg er saare vel tilfreds med denne ellers bizare Krop — men Rosing og de andre Thalæ danske Sønner ere det ikke. Preislers Rygte fra den Tiid, han var her med sin Kone, er her det samme, hvad Sk . . . Vognenes Lugt er i Kiøbhvn. Jeg vogter mig for at tale deres Sag, thi det kunde let hænde, at jeg kunde tabe derved, und das will ich nicht. Jeg har af Skuespil seet 1) Apothekeren og Doctoren, som havde, saavel s. 190 hvad Stykket som Musikken angaaer, min fulde Bifald. — Jeg troer, det vilde stærk Bivalisere med Landsbyepigen og Haandverksfolkene. 2) Bagtalelsens Skole ... Schrøder udmærkede sig ene og allene i dette Stykke i Sir Peters Rolle, de øvrige overgik ingen af vores Skuespillere. I Gaar saae jeg et Syngestykke Der Schleier, som første gang blev opført — men alting var Sk... og ikke Talen værd. Gode Ven! jeg har vel loved Dem at bringe Stads med til Hende Selv — jeg har til den ende forespurgt mig og bragt i Erfaring, at det vel vilde beløve sig til 20 à 30 rd og, unter uns gesagt, der er mere Fnug i min Kasse end Guld. Er der nu meere af det sidste i Deres, saa send mig en Anviisning paa Pengene; og jeg skal troelig besørge alting. Jeg veed ikke noget vigtigt at melde Dem — jeg vil derfor ende dette mit Galop Epistel. Hils, om De faaer Tiid, min Kone — og om De seer: Virtuosen Schall, saa siig ham, at jeg tænker paa ham og Gesinde. Hils Deres elskelige mig ubekjendte Pige — og vær selv hilset fra Deres Ven.

s. 190

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1796, 8. October.

Dersom min tryckende Forfatning ikke fornædler mig, skulle jeg sandelig icke falde den Kongl. Direction besværlig med et Anliggende, som jeg forudseer, vil sette den i Forlegenhed. Men da min Forfatning daglig bliver værre; mine beste Aar snart rinde hen; og jeg tør nære det billige Ønske: at ende mine Dage som retskaffen Borger og Huus-Fader, saa føler jeg det [som en] Pligt fra min Side, at lægge en Plan for mine øvrige Dage, som kan sætte mig i Stand til at opnaae dette Maal.

Jeg har tient Hans Mayst. Kongen paa 29de Aar. De 6 første som Dandser ved det franske Hoftheater, og de øvrige 23 Aar som Skuespiller. For at erhverve mig Kundskaber og Duelighed i mit Kald, der kunde forskaffe mig Hoffets og Medborgeres Tilfredshed, har jeg i denne Tiid giort trende Reiser; en til Frankrige, en til Tydskland, og senest for 3 Aar siden til Engeland, som alle 3de have kostet mig over 2200 r. Til disse Reiser har Kongen bidraget i Aaret 1775 atter med 300 r i Aaret 1786 med 100 r og i Aaret 1793 atter med 100 r s. 191 Jeg har altsaa af egen Formue tilsat imellem 17 og 1800 r, eller rigtigere sagt: forgieldet mig for bemeldte Summa. Under disse forgieldede Omstændigheder har jeg i en Række af Aar ført et sørgeligt og Sindsangribende Liv.

Jeg anseer det for min høje Pligt: at conservere det for min Kone, og uopdragene Børn; og dertil har jeg ingen Muelighed i min nærværende Forfatning. Skal jeg derfor engang komme i Stand til at svare hver sit, og give mine Børn den Opdragetse jeg skylder dem, maae jeg komme i en fast Stilling. Jeg henvender mig i denne Henseende til mine Foresatte, med den ærbødige Begjæring, at gjøre Hans Majestæt Kongen en Forestilling: at Allerhøystsamme vilde forøge min Løn saaledes, at jeg kan afbetale min Giæld, opdrage mine Børn, og leve borgerlig anstændig.

Uden en Forøgelse af 300 r vil dette ikke blive mig mueligt. Skulle jeg ikke være saa lykkelig at blive bønhørt, nødsages jeg til at anraabe Kongens Retfærdighed og Naade om: at blive sat paa Totrediedeele af min Løn, saa længe indtil Hans Majestæt vil forunde mig en Betiening i følge allernaadigst Tilsagn i Adresse Contoires Efterretninger 1770 i Nummer 147, hvor det hedder:

»hvo som vil engagere sig ved Skuepladsen kan forlade sig til, efter 20 Aars Tieneste, at erlange de Betieninger, som i saa Henseende til deres Capacité og Duelighed ere dem convenable, og som enhver god Medborger kan ønske og attraae; og det ved en serdeles Naade, som af Hans Kongl. Majestæt allernaadigst er forundt de Kongelige danske Acteurer.«

Jeg vil da paa denne Maade blive sat i Stand til at drage ud i en af Provindserne, hvor jeg ukiendt kan indskrænke mig, afbetale min Giæld, opdrage mine Børn, og ende mine Dage mindre kummerfuld, end jeg kan det i Hovedstaden, hvor Livets Ophold ikke engang kan bestrides af mine Indtægter.

Da det ikke er Modbydelighed for Skuepladsen, men ene og allene mine slette Kaar, som nøder mig til dette Skridt, saa er jeg ikke uvillig til, i fald Hans Majestæt Kongen skulle finde: at jeg var nødvendigere i mit nærværende Kald, end i noget andet, at renoncere paa den allernaadigst belovede Befordring, s. 192 naar Hans Majestæt Kongen vilde sette mig i Stand til at betale min Giæld, og for min øvrige Levetid at forunde mig 1400 r aarlig Løn. Jeg har Aarsag til at smigre mig med: at mine Foresatte vilde forestille Hans Majestæt mit Anliggende saaledes, at jeg tør haabe, enten paa den ene eller anden Maade at blive bønhørt.

s. 192

*TIL A. V. HAUCH.
1801, 26. Marts.*

At jeg er en fattig Dievel i Ordets egentligste Forstand, kan ikke være Dem ubekendt, siden jeg har havd den Ære at have faaet Dem til Chef. Ikke destomindre føler jeg i dette Øyeblik, da mit fødeland trues, at være saare riig, i det jeg kan overgive det begge mine Sønner — som ere ligesaa raske som kraftfulde Ynglinge, hvis Kraft og Liv er fødelandet ærligen helliget. De ere begge Studentere, og have allerede i Gaar ladet sig tegne.

Kan Deres Høyvelbaarenhed gjøre noget særdeles Brug af dem saa være De Deres Forsorg anbefalet. Og kan jeg selv paa nogen Maade, uden for mit Kald være til Nytte, saa beder jeg Deres Høyvelbaarenhed indstændig at disponere over mig. Jeg vil regne mig det til sand Hæder, om De kunde og vilde bruge mig. Paa Nidkiærhed og Velvillie for mit fødeland og dets Regent skal det ikke mangle mig.

Regentens Tilfredshed, og Deres Høyvelbaarenhed som Chef skal være mit høieste Formaal.

Herr Assessor Falsen har overdraget mig at gjøre Dem samme Tilbud. Deres Godhed og Bevaagenhed anbefale jeg mig ærbødigen.

Torsdag Morgen Kl. 7.

s. 192

*TIL KONGEN.
1802, 28. October.*

Foruden Deres Majestæts Skuespilhuus og nogle dramatiske Selskaber, er der saavidt mig er bekiendt, for nærværende Tid ingen Theater for Skuespil i Deres Majestæts Riger og Lande. Da det imidlertid formeenes at ville være ligesaa gavnligt som s. 193 behageligt om der ogsaa uden for Hovedstaden kunde gives Skuespil som medens de morede, forbedrede Smagen, og ledte til Sædelighed og Hiertets Forædling, har ieg fattet den Idee, under min Bestyrelse og for egen Regning at oprette et privat Theater, og at indrette det saaledes: at ieg efter Omstændighederne kunde forflytte det fra et Sted til et andet; hertil er ieg bleven opmuntret af flere værdige Borgere, der tiltroer mig Beqvemhed og Duelighed til dette besværlige Foretagende, og stole paa min Øvelse og lange Erfaring, samt de Kundskaber i det Dramatiske Fag ieg paa mine udenlandske Reiser har erhvervet mig. Alle de Ting som hertil skulle anskaffes, ville, naar de af en eller anden Aarsag skulle gøres i Penge, blive af saare ringe Værd, og da ieg desuden naar Værket skal drives til nogen Grad af Fuldkommenhed, maae engagere duelige Subjecter paa flere Aar, saa vilde det være et Vovespil hvorved ieg letteligen kunde ødelægge mig og min Familie, hvis ieg begynder derpaa, uden tillige at være forvisset om: at mit Foretagende vilde vorde varigt og mit betydelige Udlæg erstattes ved Tidens længde. Denne forvisning kan ieg ikke have, naar enhver kan have Haab om at sette sig ved Siden af mig i samme Anledning. Det er altsaa nødvendigt om jeg ei skal udsættes for at lide et betydeligt Tab, og at spille al min Umage og Fliid: at ieg og Familie paa vor Livstid erholder deels et til visse Steder indskrænket Privelegium exclusivum med Ret til at overdrage samme til andre Deres Majestæts Undersaatter, Deres Tilladelse til i Kiøbenhavn og ellers overalt i Deres Majestæts Riger og Lande for Betaling og offentlig at lade opføre alle Slags Skuespil m. m. og Deels i Begyndelsen samt i en vis række af Aar at fritages for ekstraordinaire Afgifter. Maatte Deres Majestæt have den Naade for mig, at forunde mig disse Fordele, vil ieg vove paa uopholdelig, og endnu i tilstundende Vinter at realisere Ideen. At et Foretagende af denne Natur vil give Skuespilkonsten et fremstød ved en ædel Kappelyst er indlysende; thi min Ære og Families Interesse og Vel, vil drive mig til at anvende alle mine Kræfter og Bestræbelser for at vinde publici Biefald: og dette kan ikke skee uden ved at udsøge, danne og fuldkommengjøre mit Theater Personale. –

Da ieg som en ikke velhavende Mand ei kan betale Skuespillere s. 194 saa rundelig som Deres Majestæt, da deres Stilling i Deres Majestæts Tieneste er vis, sikker og paa Livstiid, saavel i karske som syge Dage, hos mig derimod periodisk og precaire, og blot saalænge vor fælles Fordeel tillader det, da Deres Majestæts Skuespillere have forvisning om at nyde Pension efter udviist Fliid og lang Tieneste; forbindelsen imellem mine Skuespillere og mig derimod maae ophøre naar ieg ei længer kan nytte dem, saa følger deraf som en naturlig Følge, at de ved mit Theater Dannede og Dueliggjorte Subjecter ville, saa- snart skee kan, forlade mig, og søge om at komme over i Deres Maiestæts Tieneste ved Theatret, og mit Theater vil saaledes blive en Planteskole for Deres Majestæts.

13

Fremdeeles vilde Kunstnerne ved Deres Majestæts og mit private Theater søge at overtræffe hinanden, hvorved begge vilde naae en større Grad af Fuldkommenhed end der kan finde Sted, naar der ikkun er [e]et offentlig Skuespil. Saavel i Betragtning heraf, som og at ieg er en indfødt Dansk Undersaat: at Forestillingernes Indtægter blive og fortæres i Landet; at ieg er den ældste af alle Deres Majestæts i

Theatertieneste staaende Tienere, at ieg nu har tient Deres Majestæt som Dandser, Skuespiller og Instruktør i 39 Aar, at det er min Lyst at anvende min sildigere Alder til at virke til den sande Dramaturgies Udbredelse i mit Fædreland, at min Plan ikke er bebyrdende for Deres Majestæts Casse; og endelig at Deres Majestæt ved at meddele en Udlænding Tilladelse til at opføre Skuespil i Helsingør m. m. og deri at bestemme at samme ikkun skulde være giældende, indtil en [af] Deres Majestæts Undersaatter vilde entreprenere saadant, synes at have villet opmuntret de Indenlandske paa slige Foretagender, er det at ieg herved Allerunderdanigst ansøger om:

at Deres Majestæt som Belønning for mine Ideer og 39aars troe Tieneste i bedste Ungdoms og Manddoms Aar, allerunderdanigst vil lma forunde mig paa Livstid og efter min Død, min Kone og Børn paa samtlige Deres Livstid, Deels privelegium exclusivum paa, i alle Kiøbstæder |: Kiøbenhavn undtagen :| i Danmark, Norge og Holsten, Deels Tilladelse til i Kiøbenhavn og ellers overalt i Deres Majestæts Riger og Lande offentligten og for Betaling, at lade opføre Skuespil og Concerter i alle s. 195Sprog, Dands og Pantomimer samt gymnastiske Forestillinger; Deels at berørte privelegium maae i det Heele, eller for eendel og paa vilkaarlig Tid overdrages til andre Deres Majestæts Undersaatter af mig i min Levetid, og efter min Død af min Kone og Børn i samtlige eller enkelte deres Levetid, og 2det at der i de første ti Aar ei skal svares noget til de Fattige af Forestillingen: men at der efter disse ti Aars forløb, for hvert Aar og paa hvert Sted skal gives til de Fattige den 4de Forestillings Indtægter, efter at alle derpaa medgaaende Omkostninger forud ere fradragne, eller og at der, i dets Sted, erlægges til de Fattige for hvert Aar og for hvert Sted hvad dets Fattigvæsens Bestyrere under eet kunde foreenes om med mit private Theaters Bestyrere. 3die at dette mit private Theater maatte føre Navn af: Kongl. Dansk Skuespiller Institut.

s. 195

TIL DET KGL. DANSKE KANCELLI.
1802, 26. November.

Naar et Theater skal være tilbørligen organiseret, udfordres dertil et betydeligt Apparat af Maskinerie, Dragter af forskellig Costume, Rolle-Afskrivninger og afvexlende nye Stykker etc. etc. — Fremdeles maae Personalet ved Theatret engageres paa bestemte Tider. Skal nu en Entrepreneur af et Theater — hvis hældige Udfald efter sin Natur er precair, og beroer paa allehaande tilfældige Omstændigheder, saasom publici afvexlende Smag, stedsevarende Hang efter Nyheder og dets oeconomiske Forfatning — kunne gjøre sig Haab om at høste nogen Frugt af hans Udgivter og Flid, maa han, dels være forvisset om i en passende Tid, ikke at undertrykkes af andre, der kunde tinde for got at sætte sig ved Siden af ham, enten af Egen nytte, Brød-Nid eller Cabale; thi møder dette en Entrepreneur af et privat Theater, som ikke er formuende nok til at modtage Stødet |: hvilket er Tilfældet med mig :| saa maa han ophæve sin Entreprise og, da hans Omkostninger paa et Theaters Oprettelse opløbe i 1000Rdlr. viis, vil han [: naar det Anskaffede skal realiseres, ikke udbringe samme til 1/10 Del af hvad det har kostet, formedelst at det uden for sin Bestemmelse er af ingen Værdi :| saa er hans Tab alt for følende.

13*

s. 196Ledet af disse Ideer, hvis Rigtighed det høy kongelige Collegium vist vil billige, har jeg anseet det nødvendigt at anholde om privilegium exclusivum paa Skuespils Opførelse i Kjøbstæderne, samt Fritagelse for Afgivt til de Fattige, da Theatrets Udgivter i en rum Tid, især i dets Begyndelse, overstige Indtægten, og dersom Hans Majestæt Kongen ikke vilde forunde mig denne Naade fordrer Klogskab at jeg maa, saasomt skee kan, ophøre mit begyndte Foretagende, og hellere strax modtage det mindre Stød, end udsætte mig for det større visse Tab. Men da jeg erfarer af det høy kongelige Collegii Skrivelse, at det strider mod Høisammes Grundsætninger, at privilegium exclusivum meddeles, saa ville det tillades mig, at anmærke, dels: at flere Indretninger i Danmarks Stat vidne om: at det er blot perpetuerende eller langvarige privilegia exclusiva Hans Majestæts Viisdom misbilliger, men at Han derimod har opmuntret nyttige Foretagender, med at meddele periodiske eller faaarige privilegia exclusiva, dels: at det hverken er stridende mod Billighed, Retfærdighed eller mod Industriens Fremme, at en Mand, der uden Penge Understøttelse af Regjeringen, sysselsætter sig med et Foretagende, der ikke allene har til Formaal publicii Moroe og almeen Gavn, men at oprette en Planteskole for Skuespillere, forundes privilegium exclusivum herpaa i nogle faae Aar. —

Betreffende Fritagelse for Afgivt til de Fattige, da haaber jeg, at de samme Grunde, der have talt for Stifterne af Panorama til saadan Fritagelse, vil og anvendes paa mit Institut og paa mig.

I Henhold til hvad jeg har anført forandrer og indskrænker jeg herved min allerunderdanigste Ansøgning derhen:

»At mig allernaadigst forundes privilegium exclusivum paa at opføre Skuespil i Kjøbstæderne i Danmark paa en vis Tid, overladende det til Hans Majestæts Naade at bestemme samme fra 5 til 10 Aar, og at jeg i den Tid bemeldte privilegium maatte lyde paa, fritages for at erlægge nogen Afgivt til de Fattige.«

Næst at bevidne det høykongelige Collegium min Tak for dets Bevaagenhed mod mig, ved at fordre min Indberetning, førend Sagen blev Hans Majestæt Kongen forestillet, maa jeg ærbødigst udbede mig, at denne min Skrivelse maa vorde Hans s. 197Majestæt Kongen forelagt, og anholder jeg lige ærbødigt om det høje Collegii højst formaende Medvirkning til at min forestaaende Begjering vorder bønkhørt.

s. 197

TIL KRONPRINSEN.

1804. 10. November.

Otte og tredive Aar, har jeg nu tilbagelagt i den Kongelige Theater Tjeneste. Mine kraftfuldeste Aar ere blevne saaledes medtagne, at jeg allerede kiendelig føler, hvorledes Maskinen har lidt ved anstrængt Arbejde i Ungdommen. Faae Skuespillere kunne sige at have indstuderet og udført 230 forskiellige betydelige og angribende Roller. En svækket Hukommelse — et gigtfuldt Legeme — svækket Syn og Hørelse — det er nu min Lod, og gjør at jeg lidende nu under disse Skrøbeligheder, nu sukkende udretter mit Kald som Skuespiller.

Naadigste Prinds!

Det er Onsdagen den 14 Novbr. mit Sølvbryllups Dag — o! naadigste Prinds, gjør denne Dag til min fuldkomne Lyksaligheds Dag, ved at skienke mig Ro for de tilkommende faae Dage jeg endnu har tilovers. — Ikke ønsker jeg aldeles Uvirksomhed. Maaske Deres Kongelige Høihed kunde paa andre Maader bringe mig i Theatrets Tieneste. Maaske jeg ved mine Kundskaber og Erfaringer kunde gavne paa anden Maade; men at være pligtig at lære udenad naar man stunder til de Tredsindstyve — er en haard Skiebne. Denne kan eene og allene De, naadigste Fyrste, gjøre blidere, taaleligere.

s. 197

TIL KONGEN.

1809, 4. September.

En ond Feber har i Foraarel gjort et sørgeligt Brud paa mit Helbred, og ubeskrivelig svækket mit Nervesystem. Neppe var jeg befriet fra Feberen, førend jeg blev beladt med et endnu større Onde, som ikke allene gjør mig min Tilværelse saare smertefuld, men som endydermeere har tilvejebragt mig en Sielssvæckelse, som gjør min Tilstand værdig [til] Deres s. 198Majestæts Medynk. Dette Vanhæld paa mine gamle Dage nøder mig til, allerunderdanigst at indflye til Deres Majestæt med den Bøn:

at Deres Majestæt i Betragtning af mit svækkede Helbred allernaadigst vilde fritage mig for Fremtiden at spille paa Skuepladsen, siden min Hukommelse og miene Sielekrefter ere saa aldeles svekkede: at jeg ikke meere er i Stand til at memorere, eller meere at udføre nogen Rolle paa Skuepladsen. Allernaadigste Konge! siden 1766 har jeg staaet i Theatrets Tieneste og er dets ældste Betient. I min yngre Alder har ieg gjort Reiser, saavel til Frankrige og Engeland, som til Tydskland for at see Mønster at danne mig efter, som og for tillige at gjøre mig bekiendt med alt hvad der henhører til Theatret. Fordi jeg ey meere kan spille Rolle, attraar jeg derfor ikke at komme i Uvirksomheds Tilstand. Hvis Deres Majestæt paa anden Maade kan bruge mig ved Theatret, vilde Deres Majestet endog skienke mig en Virkekreds, som maaske kunde blive velgiørende for mit Helbred. Deres Majestets Retfærd og ædle Hierte borger mig for, at min allerunderdanigste Ansøgning ey vil blive ubønkhørt. Tør jeg allerunderdanigst anraabe Deres Majestæt om et Naadebeviis paa Tilfredshed med mig som ældst Theaterbetient, da skienke Deres Majestæt mig ved min Afgang den Tienestetiids Benefice, som tilkommer mig i Aaret 1812. Deres Majestæt vil derved sætte mig i den lykkelige Situation: at kunde tilbagebetale til Deres Majestæts Finantz- Kasse 600 Rdl, jeg til den er skyldig. Deres Majestæt! D. 19 Marti 1773 fremtraade jeg førstegang som Skuespiller — O Konge! mig skienke De den Naade, at jeg d. 19 Marti 1810 for sidste gang maae fremtræde for at tage Afsked med det Sted, hvor jeg i 43 Aar har opofret Legeme og Sielekrefter.

s. 198

TIL KONGEN.

1809, 25 December.

Ved min Afgang som Skuespiller har Deres Majestæt allernaadigst forøget min Instructeur-Løn, og derved gjort mig det til hellig Pligt: med min Iver og Nidkiærhed i Tjenesten, at fortiene denne Deres Majestæts mod mig viiste Naade. Men, s. 199allernaadigste Konge! dersom jeg skal med Hæld virke til det store Formaal, jeg har: at gjøre mig fremdeles værdig til Deres Majestæts Tilfredshed, vil det blive fornødent at Deres Majestæt med en Embeds Instrux allernaadigst bestemmer de Pligter, som kunne føre mig til dette Maal, og allernaadigst at forunde Instructeurens Embede den Myndighed og Værdighed, det maa have, hvis det skal virke saaledes, at jeg derved kan værdiggjøre min allernaadigste Konges Tillid.

Mine flere Reiser til fremmede Nationers Skuepladser, hvor mit Formaal ikke blot var: at studere min Konst

som Skuespiller, men desforuden at erhverve mig Kundskaber om alt, hvad der høre til et Theater og dets Indretninger. Mine 35 Aars Studering og Udøvelse af Skuespillerkonsten i næsten alle dens Grene, har forsynet mig med Kundskaber om alt, hvad til Instructeur-Embedet henhører. Nyelig har jeg allerunderdanigst gjort Deres Majestæt opmærksom paa: at den mig i Aaret 1804 af Theater-Directionen meddeelte Instrux bringer mig i Collision med den nyelig andsatte Theater Inspecteur og med Theatrets Regiseur. Kun den, Deres Majestæt, hvis hele Liv er henrunden under Skuespilkonstens Studering, ere ene i Stand til at tænke sig ind i ethvert Skuespils Aand, hvilket maa være lettere for en gammel Praktikus, end for enhver anden, hvis Fag det ex professo aldrig har været.

Deres Majestæt syntes allernaadigst at bifalde denne min allerunderdanigste Formeening, og tillod mig gjennem Theater Directionen, at fremlægge for Deres Majestæt et allerundanigst Forslag til en Embeds Instrux for Theater Instrukteuren — det er denne, jeg herved allerunderdanigst indstiller til Deres Majestæts allernaadigste Sanction.

s. 199

TIL THEATERDIREKTIONEN.
1812, 31. Juli.

Da jeg ey længere hører blandt Skuespillernes Del, saa vil den kongl. Direction bevaagen skønne: at Egennytte ikke er det som her giver mig Pennen i Haanden. Ene min Lyst til at gavne en Indretning, ved hvilken jeg har henlevet mit heele Liv, og en Konst jeg endnu føler varmt for, fremskynder mig til at gjøre Directionen, som besæles af den heste Villie for s. 200 Skuespillet og Konstens gode fremme, opmærksom paa det saa kaldede Præmie System. Denne Præmie Indretning ved Skuepladsen, der fornemlig gaar ud paa: at belønne de Skuespillere, som i Skuespiltiden have spilt de fleeste Gange, følgelig lært de fleeste Roller, har stedse forekommet mig, at være bygget paa urigtige Grundsætninger; ligesaa ubillige som uretfærdige; ligesaa lidet hædrende, som opmuntrende for den sande Konstner. Thi hvad er det Skuepladsens Bestyrelse haver at hædre og lønne? Er det det fuldendte Konstværk, eller Udenads Lærningen? Umueligt det sidste. Og alligevel maae og vil enhver underordnet Skuespiller, efter den i Præmie Systemet herskende Grundsætning, komme til at staae langt over for den virkelige Konstner; fordi det er lettere at lære Udenad, end med alle Sielskrefter, at studere og fremstille en Rolle saaledes: at baade Skuepladsen og Skuespillerne derved vinde Hæder. Jeg antager som afgjort: at det er enhver Skuespillers Pligt, at lære alle de Roller, Directionen maatte finde tienligt for Skuepladsens Tarv, at tildeele ham; saaledes som jeg tillige antager: at en billig og rigtig tænkende Bestyrelse, ingensinde paalægger nogen Skuespiller at lære flere Roller, end han sandsynlig maatte kunde lære i Skuespiltiden. Bliver det altsaa Skuespillerens første Pligt, at lære de Roller han tildeeles — Hvi da belønne ham?

Efter Præmie Systemet udgjør et vist Antal Repliquer en Rolle. Naar altsaa en Skuespiller, for Exempel, har lært 30 a 40 Gange Ja eller Nej, saa har han spillet en Rolle, lig: Hofraad Reinhard i: Kun sex Retter, begge Klingsbergerne i Schrøders Ringe, Diderots Huusfader o. fl. At slige Roller paa 30 a 40 Repliquer ere til, beviser jeg med Skuespillet: Tyve Aars Festen. Findes her i denne Sammenligning mindste Billighed? Det er altsaa klart, at da Rollerne i de fleste Skuespil bestaar af langt færre Repliquer end Hoved eller Karakter Roller, maae de underordnede Skuespillere- altid vinde de høieste Præmier, og Konstnere, som fremstiller Hovedroller, staae tilbage for disse. Efter denne Grundsætning i Præmie Systemet, har aldrig nogen af vor Skuepladses udmærkede Konstnere, hverken Grev Geerts eller Jeppe paa Biergets mesterlige Fremstillere nogentiid kundet naae den høieste Præmie; fordi Hoved-Karakterer eller de lidenskabelige Boller, i Skuespillenes Massa, ere de færreste. s. 201 Garrik har i sit heele Theaterliv neppe spilt 80 slige Roller. Vor Rosing og Gielstrup neppe engang saa mange. Hvad derfor en Skuespilbestyrelse haver at opmuntre, belønne og hedre, er Konstnerne for deres Konstværker, og ey Rollelærningen.

Hvo kan nægte den Muelighed: at en Skuespilkonstner, i een eller flere Roller kan fremstille et Konstværk, hvortil der maaske i et halvt Aarhundrede ikke fremkommer Magen? og et sligt Konstværk skulle jævnføres med Roller paa 30 a 40 Repliquer? — Hvor lidet opmuntrende til at være Konstner? Maae en slig Sammenligning ikke dybt saare den tænkende Skuespillers Konstfølelse, maae den ikke sønderknuse ham, og omsider gjøre ham ligegyldig og kold for alt hvad der kaldes Konst? Endvidere maae jeg gjøre opmærksom paa: at, ifølge bemeldte Præmie System, staaer det jo aldeles i Bestyrelsens Magt, at tilkranses dens Yndlinger, |: hvis den skulle have saadanne |: de høieste Præmier, fordi den, ved at bestemme de Styker, der skal spilles i en heel Saison igiennem, kan ansette Stykerne saaledes, at de, som den vil forunde denne Fordeel, kommer til at spille de fleeste Gange i Spilletiden. Hvis jeg skulle giennemgaa dette Præmie System i alle dets Deelee, kom jeg til at skrive en Afhandling, hvortil jeg hverken har Kald eller Lyst. Jeg har blot villet gjøre mine værdige Foresatte opmærksomme paa: hvor lidet dette System, efter min uforgribelige Meening, er skiecket til at fremvirke Skuespilkonstværker paa Skuepladsen. Hvorledes dette System kan afskaffes eller forandres, saaledes, at ingen af Skuespillerselskabet vil lide Tab, vil mine bevaagne Foresatte, som allerede har saa stor Ret til Selskabets Erkiendtlighed, vist vide at udfinde, itilfælde jeg skulde have være saa hældig, at det af mig anførte vil af Dem orde taget i Retragtning. Min Hensigt med at gjøre Directionen opmærksom paa det ligesaa urigtige som uretfærdige i bemeldte Præmie System, er langt fra at ville glimre, men jeg har blot efter ringe Ævne, vildet gavne mine fordums Kunstbrødere og Søstere. Jeg tør

derfor haabe: at om end ikke mine Bemærkninger over Præmie Systemet skulle fortiene mine bevaagne Foresattes Overvejelse, vil De dog ikke miskiende min Hensigt, og derfor vorde mig ugunstig.

s. 202

JOHANNE MARIE CHRISTINE SPINDLER
FØDT NICK.
1781—1861.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1796, 30. September.

Det saa ofte smigrende Bifald af publicum, og den behagelige Opmuntring af Directionen for min Rolle i Tellemark, giver mig et Glimt af Haab, at jeg maaskee kunde blive duelig for Theatret. Mine Talenter ere endnu svage men jeg er kuns fiorten Aar, og forsikrer at mine Bestræbelser skal være at jeg med Tiiden kan ligne min Gudmoder Mad. Biørn, saavel i Kunst, som i sin utrættelige Fliid. — Directionen vil da vist ikke glemme mig at jeg faaer saa megen Løn, at jeg kan klæde og føde mig med. Jeg har ingen Forældre, ingen Venner uden min gode Mad. Colding, som nu i fire og et halvt Aar har havt mig i sit Huus, og jeg havde vist uden hende været ligesaa ulykkelig som adskillige af de unge Mennesker ved Theatret der ved Mangel og slet Selskab ere blevne forfaldne, da jeg ved min Moders Død kuns havde 20 rd. Aarlig. — Ingen vilde klæde eller føde mig derfor. Selv har hun fire Børn, og jeg kan ingen Nytte gjøre hende, da alt min Tiid maae anvendes om jeg vil naae min begynte Kunst. Jeg gaar nu til Confirmation og vilde saa nødig være min Velgiørerinde til formegen Byrde, jeg vilde saa gjerne være lidt be[h]jelpelig og henvender mig derfor til Directionens Godhed og beder om en liden Hjelp til samme. Jeg troer min Flittighed kunde give mig Haab, at Directionen ikke nækter mig samme. Hr. Galleotti har forsikkret mig at han har været meget fornøyet med mit Arbejde paa Skolen og at jeg havde gjort mig meere Umage og anvent meere Fliid end de andre Børn, som have samme Løn som jeg. — Ogsaa har jeg tvende Vintere lært fem til sex Komodie Roller, som jeg spillede adskillige Gange, og hvorfore jeg .pleyer at faae en liden Douseur, jeg har erindret Hr. Hansen derom, han har svaret mig, Directionen glemte mig ikke, jeg fik det paa engang.

s. 203 Vil Directionen have Godhed for mig, ønsker jeg den ved denne Leylighed. — Min Tak skal være min yderste Bestræbelse og Fliid for at gjøre mig værdig til den Godhed Directionen ofte har viist.

s. 203

1807, 2. Februar.

Imellem min Mand Fuldmægtig i Finants Kasse Directionen Hr. Johannes Melchior Lange og mig er under 21 Decbr. f. A. oprettet en Contract om at leve separerede i Henseende til Bord og Seng, i hvis anden Post er fastsat:

at naar min Mand kommer tilbage fra Holsten og forlanger vore 3de Børn, skal de uden Vegring eller Modsigelse blive ham overleverede, og fra den Tid af skal jeg contribuere til deres Opdragelse for hver af alle 3de et hundrede Rigsdaler aarlig, indtil de 2de Drengene ere confirmerede og Pigen har fyldt sit 18de Aar. Dette som er 300 Rdlr aarlig, har Hr. Lange ønsket at maatte hæve af min Gage som Skuespillerinde ved det kongelige Theater. Da det er mig meget om at gjøre, at denne Sag endes uden videre Hindring, saa tager jeg mig den underdanige Frihed at anmode den høje Direction om, at samme gunstigt vilde tilstaa: at min Mand saalænge han beviiser at have taget bemelte Børn hos sig, maa til deres Opdragelse hæve af den mig tilkommende Gage som Skuespillerinde, saalænge jeg forbliver ved Theatret, et hundrede Bixdaler til hver, indtil at de 2de Drengene ere confirmerede og Pigen har fyldt sit 18 Aar.

s. 203

1816, 12. Januar.

Lyst til min Kunst fremkalder denne min ærbødige Skrivelse til den høie Deriction. Jeg tør smigre mig med, at være blandt det Antal Skuespillerinder, som ikke ugieerne af Publicum sees, og dog fremtræder jeg yderst sielden i nogen betydelig Bolle, og naar dette skeer, er det inten i Nødstilfælde eller i Boller som ikke egentlig høre til mit Fag, for Æxempel den modbydelige Birgitte i Røverborgen, i Bedsteforædrene. Andre Skuespillerinder, hvis blotte Navn paa Placaten, som bekjendt, er nok til at bortskremme Tilskuerne fra Theatret, sees derimod s. 204 hver aften i alle mulige Fag og Arter af Skuespil. Nye Roller betroes mig ikke; mine gamle Yndlingsroller for Æxempel: Armod og Høimodighed, Pigen fra Landet, Onde Luner, Bortførselen, Corzicanerne, henligge uspilte, og de mig tildeelte nye Boller i gamle Stykker: Forførelsens Offer, Naturlige Løn, Mina von Barnhelm, sættes ikke mere paa Repartualet, eller naar det Skeer som nylig var tilfældet med Lystspillet, udslættes igjen. Under disse Omstændigheder maa saavel mit Talend som min Lyst til Kunsten svekkes og tabe sig, og jeg beder derfor den høie Direction, hvis den anseer mig for et overflødig Medlem af Theater Personalet, at ville udvirke mig min Afsked hos Hans Maiestet Kongen, thi i den ørkesløse Tilstand jeg nu staar ved Skuepladsen maa den blive mig ligesaa forhadet som den kunde være mig keer.

CARL FREDERIK THESSSEN.
1738—98..
TIL PUBLIKUM.
[1796]

... Alt for 9 Aar siden lod Kammerherre Warnsted mig forelæse sig Stykket [Velgiørenheden], gav det sit Bifald, sagde: at jeg skulde udskrive og uddele Bollerne, med Begiering til de deri spillende Personer, at de i ledige Sommer-Timer vilde gjøre sig dem bekiendt, og naar den første Prøve var holden, vilde Hr. Khr. selv være nærværende ved den Anden.

Jeg iverksatte strax alt efter Khr. Anordning, og gjorde ved Bollernes Uddeling enhver af begge Kiøn en særskilt Compliment. — Uden mindste Indvending tog hver mod sin Bolle, og havde dem et Par Sommer-Maaneder; endelig sendte Hr. Bossing mig først min Bolle tilbage, strax derpaa nu afdøde Hr. Bose og Ørsted, hvorpaa jeg selv indcasserede endeel af de andre. — Hr. Rossings til mig selv mundlig givne Aarsag var denne: At han ikke havde Tid til at lære den, thi han NB. spillede i et andet Selskab ¹.

s. 205Hr. Rose sagde: at da han af Rossing havde hørt, at Stykket ikke blev opført, sendte han mig paa denne Grund sin Rolle tilbage; Ørsted spurgte jeg ikke om Aarsagen. Jeg meldte da Hr. Khr. denne Forandring, som sagde at jeg skulle levere Stykket til Ober-Auditeur Rosenstand, til hvilken jeg og strax bragte det, og hvorfra jeg efter et Aars Forløb selv afhentede det, da Hr. Rosenstand efter megen Søgen fandt det, og overleverte mig det med et heelt Aars Finger tyk Støv paa ².

Nu hvilede det altsaa til S. T. Grev Ahlefelds Tid, som ene var aliquid in omnibus. Jeg henvendte mig altsaa med Stykket til ham, som et Factotum: han beordrede mig Tid efter anden til at forelæse sig det; men Tid kom aldrig.

Ved en Leilighed talte jeg med Hans K. H. Kronprindsen herom, som spurgte mig, hvorfor det ei var opført? Dette var mig umueligt at besvare; han forlangte at see det, og faa Dage efter overleverte jeg ham det egenhændig. Nogen Tid derefter bad jeg Greven om et Forskud af 20 Rdr, hvilket han gunstig afslog; jeg sagde: at, hvis jeg havde været saa hældig, at faae mit Stykke opført, da skulde jeg aldrig anmodet om Forskud. Han svarede: det faaer de ikke opført; thi det er Sk..dt ³, hvortil jeg heel forundret svarede: Hr. Greve! De kiender jo ikke engang Stykket af Navn, og haver aldrig seet eller Læst en Tøddel deraf. Har jeg ikke! svarede han: da kan de læse det for mig i Morgen. Jeg svarede, at det ei kunde skee; thi Hans K. H. havde nu Manuscriptet, hvorpaa Hr. Greven oplukkede Døren til Contoiret, og befalede Secretaier Printzlau at give mig de forlangte 20 Rdr.

Af Hr. Skuespiller Beck, som i Grevens Periode fik sine Stykker opførte, erfarede jeg siden, at han var gaaen en anden mig ligesaa ubekiendt, som efter mine Tanker for ham upassende Vei, nemlig til Hr. Rossing, som den, Hr. Beck saavel trykt, som mundlig offentlig paa Theatret sagde, at han havde at takke for sit Stykkes Fremme. Jeg erfarede altsaa heraf, at Hr. Rossing s. 206i Grevens Periode var det rette Factotum, som jeg skulle have henvendt mig til, hvis jeg kunde have nedladet mig saa dybt, og til denne mit Stykkes første Banemand.

Jeg stolede altsaa paa Stykkets lykkeligere Udfald under Hans Kongl. Høihed; men under hans Værge blev det ved Slotslldebranden forlæret, og nu var alt mit Haab ude; men Hans Kongl. Høihed sagde ved en Leilighed til mig, at jeg vel kunde udarbeide det paa nye, og naar jeg var færdig dermed, skulle jeg overleverede det til denne nu værende Theater-Direction. — Ved Hielp af min historiske Hukommelse og nogle af de før omtalte tilbage bekomne Roller haver jeg altsaa med megen Møisommelighed atter udarbeidet det, og henvendte mig .strax derpaa til Hr. Thaarup, hvis Ord da til mig vare disse: At en Skuespillers Arbeide stedse og fornemmelig bør komme i Betragtning; kort derpaa talte jeg med S. T. Khr. Hauch selv derom, som og strax bestemte en Dag til at oplæse det for sig; jeg kom, og han skienkede mig nogle Timer og sin gandske Opmærksomhed: da jeg var færdig, spurgte jeg om hans Tanker, og han svarede, at han vel ei havde med Censuren at bestille; men at jeg over hans Forventning havde fyldestgiort ham, og at jeg nu strax skulle henvende mig dermed til Hr. Thaarup. Jeg kan ikke negte denne Hr. Kammerherrens Compliment oplivede mit Haab gandske til snart at see det opført, hvorpaa jeg gik dermed til Hr. Thaarup, som sagde: at han Vilde bestemme en Tid, hvori jeg skulle oplæse det for ham og Professor Kierulff; men denne Tid kom heller aldrig. Jeg overgav desaaarsag Stykket til Hr. Thaarup i Februarii Maaned 1795, for efter Leilighed at kunne igiennemsee det; jeg spurgte ham ofte, om han havde læst det; men fik altid til Svar: at han endnu ei havde havt Tid dertil. Endelig er jeg i samme Aars Junii Maaned paa Fridrichsberg hos Hr. Khr., netop samme Dag, som Hr. Thaarup skulde tiltræde sin udenlandske Reise til — Hamborg. Og som Hr. Khr. just havde spurgt mig om mit Stykkes Fremgang, traad Hr. Thaarup ind ad Døren; Khr. sagde: De kommer ret beleilig: thi jeg talte nu med Thessen om hans Stykke. Hr. Thaarup sagde: at han endnu ei havde havt Tid til at see det igiennem. Det er slemt, sagde Khr.; thi De skal s. 207reise i Dag. Hvortil Hr. Thaarup svarede: at han endnu samme Dag vilde sende Stykket til Professor Kierulff, hvis Dom tillige skulde blive hans. Sommeren gik hen; Skuespillene begyndte, jeg taug og ventede til hen i Februarii Maaned

dette Aar, da jeg i en P. M. til heele Directionen tilkiendegav, hvad Vanheld jeg til Dato havde havt med dette mit Arbeide og beklagede mig over den Uvished jeg endnu var udi om sammes endelige Udfald, udbedende mig en bestemt Resolution, eller Stykket tilbage for at lade det trykke; dog fik jeg hverken det ene eller det andet. Men i dets Sted blev mig ved et Directions-Brev af 28 Maji h. a. communiceret min Entledigelse fra Theatret med Pension, uden mig nogen bekiendt Aarsag, med mindre det skal være et Beviis paa Hr. Thaarups offentlige Udsagn, da han blev Selskabet forestillet som Meddirecteur, at hans Handlinger stedse skulde grunde sig paa Retfærdighed og Billighed.

Retfærdigt og billigt maae det vel altsaa være; efter 25 Aars Tieneste at see mig som en endnu frisk og rørig Mand sat paa Pension; eller og at det maaskee er en Finantz-Operation til Interesse for Hans Maiestæts Casse, men som overgaaer min Horizont. Kabalen kan jeg ikke formode har Deel deri, thi Hr. Thaarup har ved sin Tiltrædelse offentlig sagt: at Kabalernes Periode var forbie.

Men jeg maae bede mine Læsere at tilgive mig, at jeg er skeiet noget uden for mit Løfte, som var blot en sandfærdig Beretning om Stykkets og ikke min Skiebne.

Den 7 Junii h. a. gik jeg til Professor Kierulf, og æskede Stykket tilbage, tilligemed udbad jeg mig hans Tanker derom. Han svarede: at han ikke havde det ved Haanden, og at han først vilde tale med Hr. Thaarup derom, hvilket sidste jeg frabad mig; blandt andet gjorde Hr. Professoren denne mundtlige Anmærkning: at der var en Person i Stykket af en meget ond Character, og jeg havde ikke anmerket, hvorfra han havde et saa fordervet Hierte. Herpaa svarede jeg: at det hidindtil var mig ubekiendt, at et Skuespil tillige skulle indeholde en Genealogie over de deri forestillende Personer, eller at der skulle anføres physiske eller andre Aarsager til deres enten gode eller onde Characterer; Thi om en Stuckulis, en Marcinellis og andre s. 208fleres Characterer ere Aarsagerne i Stykkerne selv mig ubekiendte.

Den 10 Junii blev mig ved Theaterbuddet Stykket tilbagesendt fra Hr. Professoren, som har havt det i Aar og Dag, og fulgte et Brev med til mig med de Hrr. Censorsers Thaarup & Kierulffs Underskrift; samme indeholder en Censur paa 11 Linier ¹, hvori efter mine Tanker tillige ligger en ugrundet Beskyldning imod, hvad De haver behaget at kalde Publikum, under hvilket Ord jeg forstaaer enhver Tilskuer uden Forskiel; men ingenlunde nogle faa Genier og selvgiorte Dramaturger; thi, at der ere flere forstandige og tænkende Væsener, end blot maaskee høit en Snees af disse Subjecter, derom er vel ingen Tvivl. —

... Nu siger vel Ordsproget: at Sandhed maae ikke høres, thi den forskaffer Had; men Sandhed er og bliver dog altid en Dyd hos Sandhedens Dyrkere. Selv Betfærdigheden fordrer Sandheden, paa det at Dommen kan være grundet paa Retfærdighed og Billighed. Og saaledes overlader jeg da dette mit Arbeide til det upartiske veltænkende og skiønnende Publicums Dom, saavel som og, at jeg med Fornøielse skal see enhver sand og menneskekielig Recension imøde.

Critiske Anmærkninger og Personelliteter derimod anseer jeg med kold og taus Foragt.

s. 208

IVER HESSELRERG URRERG.

1744—omtr. 1800.

TIL POLITIRETTEN.

1785, 3. Maj.

Da mine forretninger ej tillade mig at lyde den mig forkyndte indkaldelse for Politie-Retten, saa haaber ieg at det bliver mig gotgiort at ieg skriftlig indkommer:

Søndag Aften den 1ste May da ieg efter Sædvane lod min Huus-Vogter, Een Kngelsk Pudel bevogtet, og under Opsium af s. 209Tienestepige Juliane Marie, gaa ned paa Gaden for at forrette sit Behov:

indfandt sig 2de Politie Gripominer og udforskede hvem Hunden tilhørte, og alligerte Placaten om Forbudet mod løse Hunde; til den ende er ieg opkaldet, for at liide den i Placaten paabudne mulckt af 4rdl for overtredelse af Placaten efter angivernes Beretning. Men da ieg tverimod er overbeviist om, ej at have forbrudt noget imod samme, men tvertimod meget Nøye opfyldt placatens Bydende: saa haver ieg samme ved efterstaaende Forklaring villet oplyse.

Mine iboende Værelser som har 3de Udgame udfordrer een Tyve Vægter: da Politiet i Kiøbenhavn ei har den gave, at kunde sikre indbyggerne for dristiige Giester.

Jeg har derfor anskaffet mig denne Hund som varsler mig enhvers ankomst; den er altsaa en uundgaaelig Nødvendighed for min Sikkerhed, og ikke til Lyst.

Af dette bliver det een naturlig følge, at Hunden ej kand gjøre sin Ureenlighed i Stuen. Jeg har derfor ladet Hunden føre til det sted, hvor den skulde forrette samme, den er altsaa ej gaaet løs eller alleene, men bevogtet — alt conform Placaten. Jeg anseer altsaa Anklagerne an for Folk der meere befatte sig med at

giøre Krog-Love af Hans Majts Allerhøyeste Villie til skade og Schicane for hans undersaatte: end til at paapasse at Hans Majts Allernaadigste Villie bliver Efterlevet. Min Paastand er derfor at bemelte anklagere, med deres lovstridige Klage blive hjemvist og vedbørlig anseet: Da ieg i manglende Fald paa allerhøyeste steder, skal stræbe at faa een for den ustrafelige Borger billigere Behandling udvirket.

s. 209

TIL H. V. v. WARNSTEDT.
1791, 15. August.

Deres Høyvelbaarenhed ville gunstigt tilgive at ieg saa ofte overhænger Dem og foruroeliger Dem i Deres mange og vigtige Forretninger. I Dag kand ieg altsaa ikke heller have den Lykke at admiteres hos Dem. Jeg nødes da til at bede om tilladelse til dette Skriftlige.

Det Svar hvormed Deres Høyvelbaarenhed i Løverdags ved s. 210 Deres Betient lod mig afviise, forstoed ieg ikke, thi mit Ærinde var ingenlunde at tale med Dem om Silhuetter: følgelig kunde det ikke passe til min Skurepind. Det hvormed Deres Høyvelbaarenhed selv bærede mig i Løverdags for otte Dage siden: neml. »at De beklagede mig« gjorde mig stum, især i Deres Forsahl i Theaterbudet Oles og Obels Overværelse. Dette foranlediger mig til, underdanigst at bede om tilladelse til, for siste Gang, herved paa det Forstaaeligste at Detaillere for Dem Aarsagen hvorfor ieg saa ofte bebyrder Dem med mine underdanigste Opvartninger.

14

At ieg har givet mig den underdanige Frihed at offerere Deres Høyvelbaarenhed et par Stk. af mit arbeide har blodt haft til Hensigt, at give Dem Leylighed til at glæde Dem over den industri, hvormed ieg i dette Liidet, som i meget andet tænker at gaae mine Nederdrægtige Fiender og Forfølgere for fyldest: og aldrig, hverken for at skaffe mig Adgang, endten til Deres Gavmildhed, eller at ieg ikke vilde være saa Dumdristig derved at tilsnige mig Deres Recommendationer. Een feilslaaet forventning heraf kand altsaa ikke aplicere mig nogen Beklagelse: og i alle andre tilfælde seer jeg mig ikke temmelig sikker for nogensinde at komme i den ulykkelige tilstand nogensinde at blive beklagelses-verdig. Thi aldrig har ieg endnu, endten directe eller indirecte, handlet endten til min Vens! eller Fiendes! Skade. Aldrig beløyet, bedraget, beforet eller bagvasket nogen. Aldrig har ieg endnu med den Sorte, Falske og Diævelske Høflighed, søgt at drage Godtroenheds Fortroelighed til mig, for endten at benytte mig af hans Svage siider, til hans Fordervelse, eller at udlokke ham, for at kunde lægge sikkre Planer mod hans Welfærdt. Alle disse Handlinger som seent, eller tidlig, drager Helvedes Qvaler, Teologiske eller moralske, som uundgaaelige følger i Hælene paa sig, er ieg med fuldkommen Overbevisning frie for aldrig har besmittet endten min Siæl, eller mit Hierte. Hvorledes skulde ieg da nogensinde kunde blive beklagelsesværdig? Deres Høyvelbaarenhed maa tilgive mig, men det var mig virkelig en paafaldende modtagelse, især i Deres Forgemak, i et Theatre-buds, og en Betients Nærværelse.

Thi Jeg! I disses sted: ville troet at comparenten var kommen for at betle, og dette udbragt paa denne eller anden s. 211 maade blandt et Folk, der skal faa mindre end nogen slags Leylighed til, end ikke med en spottende smil, at moere sig med mig! maae De tilstaae er krænkende. At mine Opvartninger hos Deres Høyvelbaarenhed eene og allene har haft til Hensigt, at formaa Dem til, at befordre en Sag for mig tilendebragt, som efter min ikke ganske urigtige formening burde været en følge af min Beafskedigelse fra Skuepladsen, og hvorom ieg allerede i October maaned forrige Aar, skriftlig har gjort Theatre Directionen Andmodning, saavel som om en Comoedie i Een Act: Comoedien kaldet, som Theatre Directionen nu i halvtredie Aar har haft inde til Deres bedømmelse.

Dette er Sandhed. Og hvad denne Sag, afgjort eller uafgjort angaaer, da ville Deres Høyvelbaarenhed indse, at det aldrig kand blive mig der ved endelig udfall kan blive at beklage. Paa denne maade tror ieg Forstaaeligt, at have lagt Hensigten af mine Opvartninger for Dagen, som og for dermed at concervere mig, i det minste i den udvortes og tilsyneladende Agtelse, hvor med De stedse har benaadet mig. I dette Haab beder jeg for denne gang om De vil benaadet mig med et Svar, om den af Justits Raad Lassen forviklede Sag, efter min Skriftlige Begiering til Directionen er foretaget eller ej, om ieg derpaa faaer noget svar eller ej. Og i alle tilfælde skal indtet Svar, ogsaa Underdanigst optages som et Svar.

s. 211

BIRGITTE CHRISTINE WINTHER.
1751—1809.
TIL THEATERDIREKTIONEN.
1805, 5. Marts.

I en Deel Aar har jeg lidt meget af Gigt, som jeg vel ikke kan andet end tilskrive den stærke Kulde og Trækvind paa Theateret, men i de seneste Aaringer har samme i saa høy en Grad tiltaget, at det har været mig heel vanskeligt og yderst besværligt baade at studere og paa Theatret at udføre mine Boller;

uundgaaeligt vilde det altsaa blive, om jeg her udi længere [Tid] vedblev at faae mit allerede svækkede Hælbred aldeeles tilsat. Jeg skrækkes ved at see en saadan Fremtiid i Møde.

14*

s. 212 Af den høye Directions bekjendte ømme og retsindige Tænkemaade tør jeg derfor smigre mig med det Haab, at den billiger dette mit inderlige Ønske: ved denne Saisons Ende at afgaae paa Pension. Forvisset om, at min stedse udviiste Fliid og Anstrængelse paa en Tiid af hen imod 32 Aar ikke have undgaaet Directionens Opmærksomhed, vover jeg paa det indstændigste og ærbødigste at udbede mig høybemeldte Directions naadigste Understøttelse og Forsorg i Deres derom prøvende allerunderdanigste Forestilling.

s. 213 ANMÆRKNINGER.

Side 3, Linje 1. Iver Als fik Gage paa Theatret paa Kongens Nytorv fra 25. Dec. 1750. Han var en alsidig Skuespiller, spillede Jeronimus, Elskere, Pedanter, Jesper Oldfux og Herman v. Bremen »efter Authors Villie« (Post. Tid. Nr. 64, 1751), men hans Stilling som Theatrets første »Mester«, et Begreb, som dækker over Nutidsbetegnelserne Elev og Sceneinstruktør og Inspektør, tvang ham efterhaanden til at afgive de fleste Roller. Theatrets daglige Forretninger var ham underlagte; saaledes købte han den 30. Maj 1760 paa Auktionen efter Actricen sal. Mad. Lund — Theatrets første Pernille — om hvem man næsten intet ved: et Par Crystal Spænder, 1 Smykke, 1 Par Penteløqver, 1 Tombacksdaase, 1 Bylt hviid Flors Fruentimmer Toy til Brug for Actricerne paa Theatret. »Daasen er til at kaste paa Gulvet, eller at bruge efter adskillige Begivenheder og Comoediers Indhold«. — 1761 indgiver han sin første Instructions-Regning til Directionen: »for de tre unge Actricer Jomfr. Glad, Madam Hallensen og Jomfr. Samuelsen Deres Information og Veyleidelse Vinter og Sommeren bestandig at være tilstede for at beopagte Deres Roeler at være færdige indtil Skuespillene begynde, og det fra Augusti 1759, indtil de kan være mig foruden, haver jeg efter Dir. Løfte for min Umage bekommet som en Douceur 60 Rdl.« — Han synes at have været en flittig og ærekær Mand, hvis myndige Væsen ikke altid forligtes med Direktionen, (A. Aumont, Als som Theater-Inspektør, Museum, 1893, II, S. 101). 1763—64 fik han 152 Rdl. for sin »Mester«-Gerning foruden 6 Rdl. om Ugen i Acteur-Gage. I Regnskabet skriver Dir.: »efter vore Tanker er det for meget som betales, da han sielden har nogen Action som Acteur; han burde ikke nyde en saa betydelig Betaling og være Comoedie Huuset i dets maadelige Omstændigheder til Last; der findes vel nok andre af Truppen som kunde paatage sig det for langt mindre Betaling«.

Als var gift med Anna Nielsdatter Hohlman eller Huulemand, og fik i Aarene 1751—61 fire Børn døbte i St. Nikolai Kirke. De sidste var Tvillinger; efter dem døde Moderen i Barselseng. (Extraskatten 1762). Als døde af »Poblectie« 30. Aug. 1770 og blev begravet paa St. Nikolai gamle Kirkegaard (Begravelsesprot.); i de sidste Maaneder hævede Broderen, Maleren Peder Als, hans Gage, 300 Rdl. aarlig. Paa Dødsdagen foretog Skifteretten »efter Professor Als Begiæring Forseglinge og Annotationsforretning s. 214 i den Afdødes til Leye havende Værelser udi Skipper Moets Gaard udi stoere Strand Strædet, hvorved var tilstæde Jomfrue Else Margrethe Als, som tilkiendegav at hendes afdøde Fader og forhen afdøde Moder foruden hende efterlod endnu tvende Døttre Mariana og Carolina, en hver af dem i 10 Aar.« Als efterlod et velordnet Hjem, bl. a. nævnes »1 Bog Reol med 100 adskillige Bøger, 23 Skilderier, 1 Sæk med nogle Comoedie-Bøger« (Skiftekom. Forseglingsprot. 1767—71. Lands- ark.). Børnene fik ingen Pension efter Faderen, men Farbroderen tog sig af dem og indsatte dem til sine Hovedarvinger. (Persh. Tidsskr. 5. R., VI, 28).

3,3. Frederik Horn, 1708—81, Politimester, Medlem af Theaterdir. 1750—54, 62—67.

4,1. Bergman. Johanne Sophie Bergmann, 1742—96, spillede som ung baade de ædle, tragiske Elskerinder og deres Modsætning, Grethe i »Kjærlighed uden Strømper«; siden var hun de borgerlige Hustruer i Lystspillet (M. C. Bruun, Svada, Nr. 18). Ved sin Debut i 1765 fik hun »efter Skik og Brug« Holbergs Komedier som Gave fra Direktionen. Til denne skrev Als 1767, 11/7: »Jomfru B. staaer saa slet paa sine Fødder og har ikke de kiønneste Been«. Samme Aar vedtog Dir.: »hvad det koster at lade Jomfr. B. lære at gaae og bære sig, samt gjøre en skikkelig Compliment, betales af Comedie-Huus Cassen«. 1768, 16/12, haaber hun at Dir. selv indseer at hendes Gage er for lille »i særdeliished efter disse Tiiders Omstændigheder, da jeg endogsaa formeedelst Vejrligets foranderligheder sikkert har kundet regne den fjerde Part af samme til nødvendig Vognleye«. 1769, 16/8, fik hun og hendes Kiæreste 40 Rdl. »i Brudeskien«. Han hed Lars Knudsen, 1736—1818, debuterede uden Held i 1762, men var Theatret nyttig som Sufflør (til 1796) og Oversætter. Ham var det, der gav Rosenstand-Goiske Ideen til »Den dram. Journal«. (Rahbeks Erindringer I, 260).

4, 3. Perryqve. I de første Aar lejede Theatret Parykkerne af Byens Frisører. — 1753, Dec., kvitterede Londemann og Printzlau for 3 Mark »til at lade sig cron-rasere som Munke« til Fremstillingen af Henrik og Radelzier i »Pernilles korte Frøkenstand«. — 1765 købte Als »23 Allonge og 4 Abbé Perrygger, hvis Nødvendighed udfordres til alle Parade-Optøge som i Plutus, i indbildt Syge, foruden de outrerede caracters paa Theater«. — Gummi anvendtes til at fastsætte Skæg, »Knebelsbarter« blev malet med Tusch.

4, 16. de Franske. 1766, Dec. indkaldte Chr. VII et fransk Selskab, som under Dir. af Madame Belleval spillede saavel paa Byens Theater som paa det 1767, 30/1, aabnede Hoftheater over Christiansborgs søndre

Stald. Selskabets Forestillinger, som for Sprogets Skyld blev meget søgte af Hoffet og de fornemme Krese, stod i kunstnerisk Værdi under de danske Skuespilleres. «Troupen er elændig slæt», skrev Luxdorph i sin Dagkalender (1767, 17/1, Kgl. Bibl.). Under forskellige Dir. og med vekslende Personale opholdt Truppen sig i København til 1773; 3/4 s. 215 gaves den sidste Forestilling. (Schiønnings Dagbøger (Univ. Bibl.), Robert Neiiendam: Chr. VII som Skuespiller, Hist. Tidsskr. 8 R., II).

4, 23. Merlin Dragon. Om denne og andre i Brevene nævnte Komedier henvises en Gang for alle til det fortjenstfulde Værk af Aumont og Collin: National-Theatret 1748—1889. — Angaaende Skuespillernes Traktement paa Theaterkassens Regning jvfr. Overskou II, 99—100. — 1756, Marts, blev 18 Fl. Vin drukket ved Prøverne, dertil for 1 Mark og 8 Skilling Sukker; Dir. skrev paa Regningen: »Dette er udtagen uden Ordre, blot for denne Gang overseet og tilstaaet.« — Paa Kongens Fødselsdag fik Herrerne 1 Fl. Rødvin, Damerne 1 Fl. Rhinskvin »samt noget at spise til Gratia-Vinen: en Cappun, en Skinke, 2 stegte Giæs, Anchiovis, Sallat og Franskbrød.« —

Overskou henlægger fejlagtig denne Specifikation til 1751 (II, 80). I de tidligste Aar lejede Skuespillerne selv paa Theatrets Regning Dragterne ude i Byen; det skete ogsaa, at Folk solgte deres brugte Klæder til Theatret. — 1762 købte Dir. en Del af den italienske Troups Garderobe, 1765 foretoges atter et Indkøb »for nogenledes at hjælpe paa den Mangel der har været paa theatricalske Dragter«, medens man lod de forfaldne Klæder »omsy og tage Tællen af«. — Som »forsvunden« af Garderoben opførtes 1755, Oktbr.: 8 Par hvide Silkestrømper og 10 Par Danse-Sko. 1758, Novbr., laante Inger Catharine Ferslev, tidl. den af Holberg forsvarede Mad. Rosenkilde (Overskou II, 134), som nu havde Opsynet med Garderoben : 13 Rdl. paa et sølvbroderet Skørt som tilhørte Theatret. 1759, Septbr., resolverede Dir.: »Madam Ferslev, som har pantsat og forkommet Adskilligt af Garderoben, skulle af Gage-Rullen udslettes. Hendes ugentl. 2 Rdl. spares, og det pantsatte Tøj, naar det kunde spørges, indløses.« (Om Dekorationerne, jvfr. Museum, 1893, II, 97—101).

5, 6. B. H. Beck skrev til Dir. 1769, 12/12: »Jeg søgte, som een ulyksalig, forladt af Fader, Moder, og ved deres Tab, sadt uden for all Kundskab med Slægt og Venner, om Engagement ved Skuepladsen« (Kgl. Theaters Bibl.). »Han var en maadelig Skuespiller, som skudtede sig uafadeligt, naar han spillede . . . en stor Mand med Bukler ved Ørene, lille Pidsk i Nakken, tynd Stemme, levende smaa Øine.« (Oehlenschläger, Erindringer I, 101; IV, 126). Beck og hans Kones — Anne Sophie f. Busch — Bønsskrifter til Dir. var mangfoldige; for at hjælpe paa Indtægten pyntede hun Lig. Efter Mandens Død skrev hun til Kongen 1797, 18/12: »i sin Dødstime trøstede B. hende og Børnene med, at Mayestæten nok vilde tilstaae hende en Beneficeindtægt«. Om Becks Stridigheder med den Dram. Journ. jvfr. Krit. Efterr. 114. — Af Parrets fire Børn blev Datteren Eline, i hvem Oehlenschläger var »muntert forgabet«, i fem Aar Skuespillerinde ved det kgl. Theater; hun døde som Enke efter Herredsfoged Falbe 1857, 74 Aar gl. (Adresseav. Nr. 56).

5, 8. Hans Vilhelm v. Warnstedt, 1743—1817, Kammerherre, adm. Dir. 1778—92. Om denne dygtige Mand, der dirigerede Theatret med stor Indsigt jvfr. Bobé, Reventlowske Pap. IV, 287. I Rapporten 1789 skriver W. om Skuespillerne: »De fleste som antages ved Skuepladsen s. 216 ere Giælbundne førend de komme dertil; faa af dem ere Husholdere, og om de end vare det, tillader deres Tjeneste, da de daglig maa være ude af deres Hus, dem ei engang at tænke paa deres huslige Forfatning; de vilde være sorgfrie og maa være det om de skulde nytte i deres Kald; de kiende deres Værd og vide ganske vel, at man nødes til at understøtte dem, da det ikke er her som i andre Stater, hvor Skuespilleren vanke fra et til et andet Theater.«

5, 23. Peder Rosenstand-Goiske, 1752—1803, Udg. af »Den dram. Journal«, Overauditor, Censor og Meddirektør 1786—92.

5, 24. Dramatiske Piecer. Beck fik ialt syv Skuespil opført, hvoraf »Ja eller Nej« gik 14 Gange og »Det unge Menneske efter Moden« 16 Gange.

5, 27. Peter Frederik Suhm, 1728—98, den bekendte Historiker.

5, 28. Vilhelm Bornemann, 1731—1801, Højesteretsassessor, Medlem af Dir. 1766-67, 1772—78.

8,5. Clementin. »Formedelst sin udviiste flittighed og gode progress som Acteur« kom Reflektionens første Repræsentant paa vor Skueplads, Niels Clementin, efter denne Ansøgning, som gengives med den før 1770 i Reglen anvendte Over- og Underskrift, — i første Gage-Classe og fik 6 Rdl. om Ugen. Det er hans Navn, som i Forbindelse med Londemanns betegner den Holbergske Komedies Genfødselse i Midten af det attende Aarh. »Clementin skal leve i stedse varende Erindring hos dem som skiønne hvor besværligt, hvor vanskeligt det er, at blive en stor Skuespiller . . . med ham døde Moliéres Harpagon og Holbergs Vielgeschrey.« (Schwarz, Lomme Bog, 1782, 162. Jvfr. Dram. Journ. I, 40, hvor hans Spil i de komiske Gamles Roller karakteriseres). Den 18. Septbr. 1753 holdt Clementin Stuebryllup med Sofie Magdalene Schrøder, Datter af en Urtegaardsmand i Sølvgade. 3. Dec. samme Aar — Holbergs sidste Fødselsdag — døbt en Søn, Søren, 1755 en Datter som fik Mormoderens Navn Anna Barbara, 1764 endnu en Datter, Anna Christence Sophie Magdalene, alle i St. Nikolai Kirke (Kirkebog, Landsark). Clementin døde af Brystsye og blev begravet paa St. Nikolai Kirkegaard 1776, 11/1. Om hans Enke se Brevet fra Jens Musted S. 18. Den der omtalte Svigersøn, hos hvem Enken tog Ophold, hed Jacob Lind; han var først Præst i Ringkøbing, senere Sognepræst til Hassing

i Vestervig Amt. »For at have øvet Overfald, sværget og bandet, udskældt Folk for Tyve og Skielmer, samt uddelt bedærvet Vin ved Nadverens Sakramente«, blev han 1793, 16/10, ved Højesteret dømt til at have sit Embede forbrudt. (Voterings Prot. 1793). 1795, 26/2, fik Mad. Clementin et Gratiale paa 40 Rdl. til »at redde sit Bohave ud af den Tilstand, hvori hendes Svigersøns slette Opførsel har sat hende, hendes Datter og tvende Børnebørn« ligesom hendes Pension — »der ingensinde var passende til hendes afgangne Mands Fortiænester« — blev forhøjet fra 60 til 80 Rdl. aarlig. — 1796, 21/1, fik Datteren Sophie sal. Linds 25 Rdl. til sin Moders Begravelse.

8, 7. Volrad August v. d. Lühe, 1705—79, Overpræsident, Overdirektør 1754—70.9

s. 2179, 17. Repition af Dants. Alle Skuespillerne maatte gøre Figuranttjeneste i Balletterne. — Paa dette Andragende skrev v. d. Lühe: »Siden foranstaaende Person er kommen til Skade ved Comoedien, saa finder ieg det billigt at hannem benificeres de anførte 12 Rix.« — 1763 indrettedes et lille Apothek paa Theatret.

10, 1. Conradi. Da denne ubetydelige Skuespillerinde, som i fem Aar var ansat ved Theatret, den 17/5 1784 var død, bad hendes Vært, Johan Siegman, boende i Printzensgade Nr. 378, Dir. om Hjælp til hendes Begravelse: » Et blot Bekiendtskab til hende og Medynk over hendes ynkværdige Tilstand bragte mig til at tage hende i mit Huus.« Han fik 20 Rdl., hvormed han skulde besørge hende, »som en Person, der har staaet i Theatrets Tieneste, anstændig til Jorden.« (Om hendes Familieforhold jvfr. Persh. Tidsskr. 5. R., VI, 36).

10, 25. Davidsen. Denne Leonora i »Maskeraden«, der skriver som Else David Skolemesters taler, er en mystisk Person, hvis Fødsels- og Dødsaar det ikke er lykkedes Udg. at opsøge. Hun blev ansat i Jan. 1763 og fik Afsked i April 1764, var atter engageret som Mad. Due en Maaned i 1767, men stryges herefter for bestandig af Gagelisterne »da hun har absentered sige.

11, 22. Johan Jacob Hæseker, 1714—86, Raadmand, Medlem af Dir. 1767—70.

12, 1. Hallensen. Jfr. Martin fik Gage fra Sept. 1759; skønt hun da var over 20 Aar gl. underviste Jens Musted hende i Skrivning. 1761, 20/2, modtog hun og hendes Kiereste, Billetkasserer Nicolay Hallensen, 40 Rdl. i »Brudeskienk«. I Tiaaret mellem Mad. Lunds Død og indtil Caroline Walter fremstod, var hun en ubetydelig Fremstillere af Pernille. Hendes Uvilje mod dette spirende Talent fremgaar af Brevet fra Caroline W. S. 30. — 1769, 2/12, skrev Mad. H. til Hæseker: «Desuden graverer det mig meget da jeg i aftes kom og vele tale med Dem, at De saae godt som stødte mig ud af Logen; saadan Compliment har ingen Directeur endnu bevist mig, her af sees tydelig at De ved alle Leyligheder søger at prostituere mig.« (Kgl. Theaters Bibl.). Hendes Anmodninger om Hielp var saa hyppige at Warnstedt 1785, 9/11, gav Ordre til kun at udbetale hende 2 Rdl. om Ugen i Understøttelse »da hendes fattige Omstændigheder kun vil forverres hvis man indlader sig paa en større Forskrivning«. Hun døde i Oktbr. 1792 i Nr. 192 i Store Brøndstræde; den 19 s. M. skrev Regissør Niels Hansen til Dir.:

»Efter Directeuren, Høy Velbaarne Hr. Greve v. Ahlefeldts Befaling besørget Actrice Madame Hallensens Jordefærd til Trinitatis Sogns Assistance-Kierkegaard uden for Staden, hvorved er udgivet følgende:

1) En Liigkiste, reflet Arbeyde, sort poleret med hviide Zirather, kostet, Drikkepenge til Snedkersvenden indberegnet 6 Rdl. 4 & 8 β

Et Lagen havori liiget blev indsvøbt 1 - 3 - » -

8 Alen Kattun til den egentlige Liigpyndt 2 - » - » -

En Flors Dormeuse til Hovedet; Flor, Silkebaand og Opstikning, i alt 1 - » - » -

s. 218 Til en Kone for at klæde Liiget 1 Rdl. 2 & » β

Lys, Knappenaale etc » - 1 - 8 -

2) Jorden paa Kirkegaarden. betalt med 1 - 2 - » -

For Graven at grave, og at indtegne Dodsaldet i Protocollen betalt til Graveren, som tillige besørger Klokkerens Forretning 1 - 2 - » -

Liigvognen 2 Rdl., Liigklædet 1 Rdl., Sørgekappe til Liigvognskudskan og Drikkenge 3 - 2 - » -

Præsten til Jords Paakastelse 1 - » - » -

Til Frue Latinske Skole » - 2 - » -

Liigbærerne, efter den kongelige Forordning, ikke mindre end sex, naar de skulde fulgt med Liiget til Kirkegaarden, havde deres Salarium blevet 6 Rdl., hvorfor jeg blot brugte dem ved Liighuset; til at tage Liiget af Vognen og nedsænke det i Graven betiente jeg mig af Graverens Arbeydsfolk paa Stædet imod en

Douceur, attsaa i Stæden for 6 3 - » - » -

For 2de Karether som fulgte efter Liiget med Enke manden og den Afdødes Sønner 1 - 2 - » -

3) Da jeg i Sørgehuuset fandt Armoden overmaade stoer, og det dog var sømmeligt at den udlevede Enkemand ledsagede sin Kones Liig til Graven, saa maatte jeg forskaffe ham baade Klæder og Vederqvægelse; altsaa for et par sorte Strik-Strømper 1 Rdl. og 8 p og for et par sko 7 & 8 β 2 - 2 - » -

For Viin og Brød og Ost etc. til den gamle svage Mands Vederqvægelse, saavel om Aftenen da Liiget blev klædet som paa Begravelsesdagen, illiigemaade for Brændeviin og Brød til Kudskene 2 - 1 - 8 -

For Sørgeklæder samt Kappe. Flor og Hat til Enkemanden » - 4 - 8 -

Tilsammen: 29 Rdl. 5 & » β

12, 26. Nieps-Penge. I Theatrets første Aar fik Skuespillerinderne udleveret til »deres brillante Roler at bruge paa Theatret: 1 dobbelt Brystsløjfe, 1 ditto Naal, 1 Haarnaal, 1 Par Ørenringe, alt Sølvforyldt; fra 1763 fik de »en vis Penge« istedetfor. 1767 fik Rose 35 Rdl., Londemann 23 Rdl., jfr. Bøttger 41 Rdl. mod »selv atournere sig med Strømper, Skoe, Baand, Handsker, Snøreliv, Snørebaand, Knapper, Haar- Naale, Buxer og ellers hvad til Nieps henhører.«

12, 31. Hortulan. »Ingen af Mandfolkene ved vort Theater har nogen Tid nærmet sig til Hr. Hortulan i at kunne declamere Vers« skrev Rosenstand-Goiske om Arv og Jepes jydsk Fremstiller (Krit. Efterr. 1,63). »Ved Antagelsesprøven blev Hortulan funden beqvem, og Clementin, som siden blev saa ypperlig, under al Kritik. Men Hortulan afslog af Venskab for sin Staldbroder at blive antagen, hvis hans Kammerat ikke ogsaa blev det — et sieldent Træk blandt Skuespillere, som gjør Hortulan Ære i hans Grav« (Schwarz, Lomme-Bog, 1785, 252). — Paa en Ansøgning om Forskud skrev Dir. Horn: »Hortulan er hædre Acteur end Oeconomus, men Comoedie-Wæsenet er bædre tient med en god Acteur som er slet Oeconomus, end med en god Huusholder som er slet Acteur, og Tort, Trang og Sult lætteligen kand foraarsage at en god Acteur taber s. 219sin Lyst til at læse i sine nye Roler, saa holder jeg det for liøyst nødvendigt, at de trængende af Troupen lige saa vel herefter som forhen bliver assisterede.« — H. blev 1749, 26/3, i Helligaandskirken viet til Elisabeth Catharine Rou eller Rau f. 1725; 11/6 samme Aar døbtes det første af deres syv Born, hvoraf den ældste Søn, Søren Christian, 1752—95, blev Maler; han havde den Bestilling at male Statisternes Ansigter med »eensfarvet Sminke eller Blæk naar det udkræves,« medens den yngre Søn Marcus Ulsø, 1761—91, var Figurant og Repetiteur ved Danseskolen. Hortulans Enke, som havde 60 Rdl. i Pension, døde 1803, 4/12, »uden at efterlade sig noget af Værdi« hos den ældste Datter Hedvig, født 1749; hun var gift med Kaptain, Guldsmid Rasmussen paa Østergade 20. En yngre Datter, Birgitte Cathrine, født 1758, var gift med Kobberstikker J. M. Haas »boende i Berlin«. (Forsegl. Prot. 1803. Landsark.).

13, 10. Abraham Falch, Raadmand, Kasse-Direktør 1762—67.

13, 17. Londemann. »Hvergang han kom frem beundrede man ham. Han var altid ny og for Kunstdommeren altid ubegribelig, da det var bekiendt, at han aldrig læste om sin Kunst, eller studerte den. Naturen var hans Læremester .... at besmøre sit Ansigt med Farver, var langt fra ham.« (Schwarz, Lomme-Bog 1784, 158.). — Ud over Straffebrevet som Overskou meddeler (II, 134), kender vi kun lidt til Holbergs personlige Forhold til Skuespillerne. Han havde i Begyndelsen »haft at bestille med Skuepladsens Istandsættelse, men strax derpaa overladt Directionen til andre.« (Epistolæ CDXLVII). Med et moderne Udtryk var han Scenens litterære Konsulent, han havde lovet at gennemse Stykker og »at dømme om deres Capacitet som antoges til at agere, men selv kom han der kun ganske sielden«. (Jvfr. Martensen: »Om Holberg og den gjenoprettede Skueplads«, Museum I. 1894, 23, hvortil kan tilføjes at Holberg 1752, 22/2 modtog et Eksemplar af Calderon: »Livet en Drøm« til at conferere efter). Leder var han kun nogle Maaneder i Efteraaret 1752, medens Overpræsident Frederik Otto Rappe (1679— 1758, Overdirektør 1751—54) var paa Rejse i Norge. Overskou beretter at Holberg »tog Lejligheden iagt« (II 129) og lod udbetale Ducører for at forbedre Skuespillernes Kaar, men fejlagtigt tilføjer han, at Holberg kun for Londemanns Vedkommende vilde udstede skriftlig Ordre; man aner derigennem et særligt Hensyn mod Henriks ypperlige Fremstiller. Men nedenstaaende Rekvisition udviser tværtimod at Holberg gik udenom Personalets urolige Hoveder, Londemann og Rose:

Hr. Holm er saa god efter aftale at give det tillægg til de tvende acteurs Clementin og Hortulan item til Mad. Lincktwæed saaledes at hver af de tvende faaer denne første halve termin 15 Rdl. og Clemeutin 20 og den anden halve termin til Paasche 1753.

L. Holberg.

»Hr. Holm« var Brygger Peder Sonnichsen Holm, Kasse-Direktør 1751— 55. — 1752, 24/10, kvitterer Skuespillerne for den første Rate af Beløbet. I Hovedbogen staar det opført som udbetalt »for viist Flittig s. 220hed.« Men ved Regnskabets Slutning gøres den Bemærkning, at for Fremtiden bør skriftlig Ordre fra selve Overdirektøren fremlægges, inden saadanne Udbetalinger finder Sted. Man kan deraf slutte, at Holbergs Forstaaelse af Skuespillernes Trang ikke har behaget Overdirektøren. Da Londemann hørte om den

Sølvstrøm, der havde delt sig mellem hans Kammerater, indsendte han den meddelte Ansøgning, hvorpaa Rappe resolverede, at Londemann — uden Consequence for andre — skulde have 50 Rdl. til en Klædning, »i henseende til den fornøjelse han paa Theatrum tilbringer Publicum, hvorpaa han meere og meere bør beflitte sig«. — 1749, 27/10, blev han paa kgl. Dispensation uden foregaaende Trolovelse og Lysning viet i Citadelskirken til Bendte Marie Møller, mod Caution af Medlem af Dir., Raadmand Søren Jørgensen og Brudens Stif Fader Hans Mortensen, Spise Mester paa Citadellet. 1750, 17/10, bares det første af Londemanns 8 Børn, Sofie Marie, over Daaben af Vinhandler Pilloys Kone, medens Søren Jørgensen og Politimester Horn var indskrevne som Faddere, Familien boede da i Dybensgade. Da det fjerde Barn, Cathrine Elisabeth, i 1755 blev døbt i Garnisonskirken, var Geheimeraaderne Korff og v. d. Lühe, Grev Laurvig ved Sne-Etaten og Fru Desmerciéres Faddere.— »Student« Londemann døde 1773, 3/3 (Adresseav.), »intet Mindesmærke prydede hans Grav.« (Schwarz, Lomme-Bog, 1784). Paa Gaderne blev solgt en »Ode til Æreminde over Acteur Londemann.« (Bibi. Dan. III, 1269). Ved Skifteforretningen »i hans til Leye havende Værelser i Urtekræmmer Meylings Gaard, Nr. 160 Hj. af Regne-Gaden og Gl. Myndt, var Enken og hendes Broder, Obermester paa China, Svend Møller, samt hendes 5 Rørn tilstede: Sophie Marie, 22 Aar, Laurits (Lars) Peter, 18 Aar, Cathrine Elisabeth, 17 Aar, Andreas Christian, 11 Aar, og Frederik, 5 Aar.« Efter Vurderingen af Hjemmets gode Beholdning af Tin, Kobber og Messinggenstande samt Linned og Sengeklæder nævnes bl. a.: 2 Speile i brune Rammer med forgl. Zirather og Lyse-Arme, 1 blaat Mah. Skatol med Skab, 1 Thebord og en Reol — L. fik 1767 Holbergs Komedier som Gave fra Dir. — 1 Skrive-Pult, 22 adsk. Skilderier, 1 Stue-Uhr i Fout., 6 Guld-Læders-Stoele, 1 Himmel-Seng med grønt og hvidt ulden Omhæng«. Af Klæder ejede Londemann: »1 røed Kiole og Vest, 1 hvid Klædes-Vest og 1 Par Manschiesters-Ruxer, 2 Par Silke- Strømper, 1 Hatt med en liden Galon.« (Førsegl. Prot., Landsark.). — Enken, som fik 100 Rdl. aarlig Pension, døde 1775, 4/7, i Mad. Graaes Huus 210 i Gotersgade. Boet blev da vurderet til 197 Bdl. (Persh. Tidsskr. V, VI, 45). — 1795, 28/11, ansøger Sønnen Frederik, født 1768, som havde taget Navigations Eksamen og senere var bleven Volontær i det Kgl. Bentekammer, om at blive ansat ved Skuepladsen: »Min Faders Løn, som var 300 Rdl. aarlig, satte ham ude af Stand til at efterlade sine Børn andet end Haabet. En liden Arvepart og Hendes Naade Fru Geheimeraadinde Numsens Understøttelse befordrede min Opdragelse i en af Stadens Real Skoler .... Vel veed ieg, at der hos en god Skuespiller udfordres saavel indvortes og udvortes Talenter, men er overbeviist om, at de indvortes udgiøre Hovedsagen, og at, naar undtages Cavalier og ElskerFaget, s. 221den udvortes Anseelse, naar Personen forresten ikke er en Krøbling paa nogen Lem, bidrager lidet eller intet til hans Lykke hos Publicum; især maa dette gielde om Caracther-Rollerne, jeg maa anføre til Exempel en Kiemp, Lindgreen og min egen Fader. Min Figur er som disses og Caracther Roller det Fag jeg ønskede at spille . . .— Søren Londemann opnaaede ikke at blive ansat.

14, 17. Nu har jeg længe nok fornøyet Publicum. L., som i Sommeren 1757 besøgte sin gamle Fader, Sognepræst Laurids Gertsen L., i Jylland, stræbte Aaret efter at komme bort fra Theatret, idet han søgte om at blive Færgemand ved Vordingborg eller Consumptionsskriver ved Kbhvs. Toldkammer. (Rentekam. Resolutionsprot. 1758). v. d. Lühe anbefalede ham »i henseende til hands Flittighed og skikkelige Opførsel«. — 1763 beder han Dir. »om nogen Person meldte sig til hans Role [Henrik] som han nu er tæmmelig gammel til, om saadan Person da ikke maatte giøre Prøve.« 1765 søgte han Posten som Strømsinspektør ved Fredericia; han beretter, at hans Hørelse er saaledes svækket, at han næppe herefter skal kunne blive i Stand til at forrette sine Partier ved Theatret. (Bobé, Reventlowske Pap. VII, 462.) — I Fortalen til I. C. Brandis Komedie »Troee ingen for vel« (Kbhvn. 1771), hvis Oversættelse L. kalder »sit ringe Forsøg«, har den store Komiker meddelt sit »Theatraliske Testamente«, da han mærker, »at aftagende Helbred fører ham uformerket til den Femte og sidste Act og Knudens Opløsning i hans Livs-Comoedie«.

Om L.s Eftermæle skriver H. Steffens (Hvad jeg oplevede I, 70): »Navnene Clementin, Hortulan og Londemann bleve endnu [omkring 1792] bestandigt ærede. Den Sidste især, der just spillede de dristigste komiske Henrikroller med en beundringsværdig Virtuositet, blev afskildret som en alvorlig, stræng sædelig, melancholsk Mand, der var inderlig overtydet om sine Fremstillingers moralske Nytte, og som det var magtpaaliggende ogsaa at bibringe Andre sin Overbevisning.«

Et nært Familieforhold mellem L. og Statsminister M. G. Rosenchrone døbt Londemann, som omtales i Reventlowske Pap. II, 229, og i C. B. Reventlow, En dansk Statsmands Hjem I, 158, anser Udgiveren for at være absolut upaaviseligt. (Jvfr. Lengnick Genealogier II, 3).

15, 18. Rasmus Henrichsen Soelberg, Figurant, Balletregissør, død 1777, 45 Aar gl. — 15, 31. liden Carolina: Caroline Walter. — 16, 1. dend Forestaaende Virkelige. Hermed menes Kirsten Piils Kilde (Werlauff, Antegnelser, 310). 1750 blev et Kar »tre Gange pumpet fuldt af Vand for at Kilden i Kilde-Reysen kand springe.« — 17, 19. Forandringen. 1770, 27/4, ophørte Theatret at sortere under Magistraten, henlagdes under det Kgl. Particulairkammer og fik Navnet: Den Kgl. danske Skueplads. — Londemann fik efter denne Ansøgning 30 Rdl. i Douceur.

18, 7. min Fordeel. I Adresseav. 1771, Nr. 53 foreslog »nogle Elskere af den danske Skueplads at belønne de spillende Personer, som særdeles udmærkede sig i at spille deres Rolle vel — Jfr. Caroline Halle og Hrr. Londemann — ved at levere tilligemed sit Navn de Penge til Casserer Søbørg, som man vilde unde disse Personer, hvilke Penge siden s. 222enten kunde opkastes paa Theatret eller tilstilles bemeldte Personer i deres Huuse.«— I Nr. 56 protesterede Caroline Walter ogsaa mod Tanken : »Forslaget er mig gandske

uvedkommende og jeg tør sige fornermelig«.

18, 17. Jens Musted fik Gage fra Marts 1753. Han var en nyttig Sanger og Skuespiller, særlig »i den saakaldte petit maître eller Sprader Rolle«. (Rosenstand, Krit. Efterr. 89). 1769, Febr. tilstod Dir. ham en Fl. Rhinsk-Vin, fordi han »i disse Tider reciterer Prologus«. Han var gift med Anne Margrethe Aarup, som døde 1775, 44 Aar gl. (St. Nikolai Kirkeb.). 1798, 25/6, var der Skifteforretning »hos den i denne Eftermiddag ved Døden afg. Kammersanger Jens Musted i Huuset Nr. 10 paa St. Kiebmagergade, hvorved Døttrene Frederikke Juliane, 40 Aar, Christiane 36, og Caroline, 28 Aar, vare tilstæde; de meddelte at en Søster, Anne Helene, var gift med Præsten Christian Magnus Horn i Horsens, en anden, Mariane, var i Ægteskab med Packhuus-Forvalter ved det Asiatiske Compagnie P. O. Berthelsen« (Skifteprot. Landsark.). De ugifte Døtre fik »efter den Godhed som sædvanligen er bleven vist ved Theatrets Personers Dødsfald» 50 Rdl. af Dir. til Begravelsen.

18, 19. Matthias Saxtorph, 1740—1800, den bekendte Læge. Han var Stormester i et »Kæde-Selskab«.

19, 9. Printzlau, C. L., Student, medvirkede i Aabningsforestillingen, men var »formedelst hands Udtale ikke velskikket til at være Acteur«. (Rentek. Resolutionsprot. 1758.). Han blev Regissør og senere Garderobeforvalter, fik Afsked 1780 med 250 Rdl. Pension. 1758 søgte han Færgemands-Tjenesten ved Vordingborg, 1765 den samme Tjeneste ved Holbæk; 1771, 25/7, bad han Struensee om at blive Overgraver ved Trinitatis Kirke. (Ansøgninger, fundne hos Str., Rigsark.). Han døde 1802, 5/4, 87 Aar gl. Med ham forsvandt den sidste af det Personale, som grundlagde Værket under Holbergs Øjne. P.s Kone hed Mette Marie Richter; hun døde 1763; deres Søn Justitsraad Frederik Christian P., 1752—1826, blev Theatrets Hovedkasserer og Bogholder, en Stilling, som hans Søn, Kammerraad Frederik Christian P., 1787—1832, overtog. Ved sidstnævntes Død blev Embedet givet til hans Broder Ferdinand Anton P., som i 1835 blev straffet for Bedrageri og Falsk. (Jvfr. Overskou V, 237.).

19, 30. Jens Severin Wartberg, 1697—1749, Generalprokurør, Medlem af Theatrets første Direktion. — 20, 2. Jacob Benzon, 1688— 1775, Statholder i Norge, Medlem af Dir. 1750—51. — Gert Hacksen, Theatrets første Sufflør, som i dets andet Aar rejste til Vestindien. (Aumont, Den danske Skueplads; Politiken, Dec. 1898).

21, 1. Rose. Ved Frederik V's Død, i Theatrets fattigste Periode, gjorde Rose og Hortulan et forgæves Forsøg paa at blive Kongl. Acteurs: »de beklage deres haarde Skiæbne og kummerlige Kaar paa hele Troupens Vegne, idet dem ere tilsagte ingen Gage at kunde nyde; de bede, om Danske Skuespil ydermere skal tillades, at de maae forhielpes til Sickerhed for deres Gage for fremtiden og forundes Navn af Kongl. Danske Acteurer, eller og, i vidrig Fald, at de maae trøstes ved en liden Pension.« Cancelli Collegiet resolverede 1766, 27/1: »Herved er intet at gjøre.« — Blandt s. 223--satrets tidligste Kunstnere er Rose den, om hvis Liv og Kunst Eftern ----- ved m st. »Foruden et smukt Legeme har Naturen givet ham ----- som selv taler og den behageligste Stemme.« (Dram. Journ. I. 16. ----- Krit. Efterr. 56. Rahbeks Erindringer I. II. Joh. Ewald, Saml. Skr. VI, ----- Schwarz, Lommebog 1785). Sidstnævnte Sted siges uden Tvivl fejl- ----- t at »Holberg yndede Rose»; han har selv i Brevet til Skuespillerne -----jgnet Roses LTngdomsliv »som en Kiede af Uordentligheder«. 1786, -----, skrev Schwarz til Dir.: »Enhver veed hvor faae Rose underviste, ----en eneste jeg mindes var Herr Rosing; Directionen vil ogsaa kunne indsee, hvor umuligt det var mig i mit Fag at danne mig efter Rose, dertil veed enhver hvor svulstig og opblæst han var i sin Ungdom; dog siger jeg ikke dette til hans Vanære; thi i de sidste 6 Aar viste han, hvor uforlignelig han var.« Biskop Mynster havde som gammel Mand »ikke glemt den simple Værdighed der var i Roses Spil.« (Meddelelser om mit Levnet, 31). — Bose blev 1746, 8/8, viet til Giertrud Christensdatter, kaldet Lemvig, »en indtændt, arrig Aand« (C. D. Biehl, Breve, 113.). Ægteskabet var ikke lykkeligt; 1775, 6/10, blev hun begravet paa Nikolai Kirkegaard, 53 Aar gl. (Kirkebog.). I Extraskatten 1762 staar hun ikke opført som boende sammen med Manden og Datteren, Mette Marie, paa St. Kiøbmagergade 251. — Om Børtførelseshistorien jvfr. C.D. Biehls første Haands Fremstilling med Noter af Louis Bobé (Interiører fra Fr. Vs Hof, 83—114; endvidere Bibl. der schönen Wissensch. XII, 355; Persh. Tidsskr. 5. R., IV, 56; Knud Bokkenheusers Meddelelse om Jomfru Roses Frugtsommelighed (Kgl. Maj. Acteurs, 12) er uden Hjemmel). Hun døde som Enke efter Kammermusikus Schiørring 1819, 20/3, 74 Aar gl (Adresseav.). — Det gengivne Ungdomsportræt af Faderen blev af hendes Arvinger skænket til det Kgl. Theaters Foyer. Forfatteren Peder Hjort var hendes Dattersøn. Jvfr. Et Tilbageblik i Anledning af P. H.s Fødsel. Kbhvn. 1893.

21, 3. Christian Conrad Greve Danneeskjold-Laurvigen, 1723—83, Admiral. Hans glimrende Løbebane var ikke fortjent, og han efterlod sig et Eftermæle som en udsvævende Person og slet Husholder. — 21,9. Seneca Otto Falkenskiold, 1737—1820, General. Hans »Gamle Erindringer« udkom paa Dansk 1847. — 22, 32. Jean Marechals Traktørsted laa paa Hj. af Vingaardsstræde og Laxegade (Reverentsgade). Jvfr. C. Bruun: Kjøbenhavn III, 633. — 22, 33. sidste Comedie. Den Aften opførtes »Det tredobbelte Giftermaal«, hvori Bose spillede Leonard, et Dansedivertissement, og »Vulcani Kiæp«, hvori Jomfru Rose spillede Belise, et lærd Fruentimmer. — Prof. I. C. Kall skriver i Efterskriften til et, Kbhfn 16 Martii 1765 dateret Brev i Udgeverens Eje: »Jeg kand ikke unnlade at melde Dig noget Nyt, som har sadt hele Byen i Bevægelse: Actricen Jomfru Rose er i Mandags Aftes bleven bortført fra Comedie Huset og holdes skiult her i Byen; hendes Fader er hardt ad rasende derover og gjør sig al Umage for at faae Spor paa hende saavelsom paa hands Kone, som har været Medvider deri, for at sette dem begge i Tugthuset; dog vil det vel neppe gaae ham an, efterdi hun er i alt for mægtige Hænder. Der blev sendt Mr- Rose een Billet, af Indhold, at hand s. 224skulde ikke være

bekymret over hands Datters Udeblivelse; ved Læsningen fik hand et stærkt Slag, som adskillige Gange siden skal være overfaldet ham. Hand ynkes af alle, da hand altid har søgt at bevare hende for de Farer, hendes Stand førte med sig.« — 23, 1. Simon Hooglant, 1712—89, var ligesom Ole Stephensen, 1714—91, paa den Tid Kommandørkaptainer; de døde begge som Viceadmiraler.

25, 29. disse Blade. Paa Opfordringen svarede Rosenstand-Goiske, at saalænge Rose ikke offentlig beviste sin Paastand om Journalens Partiskhed, betragtede han Beskyldningen med ligegyldige Øjne; »men vi holde meget af, at han heller vil anvende Tiden paa sine Boller, end paa unødvendige Pennekrige«. (Dram. Journ. I, 127.).

26, 30. mit Omdømme. Angaaende Bose som Instruktør jvfr. Brevet fra Schwarz Side 181. — 1781, 30/11, skrev Bose i Theatrets Journal om Opførelsen af Melampe: »Stykket blev ordenlig og vel spillet.« Nedenunder har Warnstedt tilføjet: »Melampe blev i al Betragtning jammerlig spilt, og synes mig at Skuespillerne burde blues over saaledes at have mishandlet et af den store Holbergs beste Stykker. Dette læses af Hr. Bose.« (Teatret IX, 120.).

27, 2. Skygge-Samling, d. v. s. Silhouet-Samling. — Af en Meddelelse fra Rose til Rahbek dat. 1782, 28/5, (Kgl. Bibl.) ses det, at Rahbek laante Eriksens Portræt forestillende Rose til Gengivelse i »Breve fra en gammel Skuespiller« af Rose selv; senere kom Billedet i Michael Bosings Eje og forsvandt derpaa i mange Aar indtil Hr. Bibliothekar A. C. Larsen tilfældigvis fandt det i en gammel Kommode, som havde tilhørt Bosings Dattersøn, Michael Wiehe.

27, 20. Mad. Rose. I Fortalen til »Caliste«, Tragoedie i fem Akter oversat af C. D. Biehl, Kbhvn. 1765, skriver Oversætterindens Veninde Jomfru Bøttger: »Den Egenkiærlighed, som behersker os Mennesker, den Drift, som findes hos os til at befordre vores mueligste Fuldkommenhed, besidder jeg i den Grad, at jeg i mine theatralske Handlinger stræber at bringe det saavidt jeg kand.« Men ligesom det ikke var en indre Drift der havde ført hende til Scenen, saaledes var det heller ikke et stærkt indre Liv, der yttrede sig i hendes Fremstillinger. Rosenstand-Goiske taler om hendes »iiskolde, slæbende Declamation og unaturlige Bevægelser. (Dram. Journ. I. Jvfr. Krit. Efterr. 71). Hun var Theatrets første Primadonna i ydre Forstand og opnaede som saadan Eneværelse og Enepaaklæderske, Penge til Vogn og Læge, da hun ofte blev »heftig febricitant«. I Nikolai Kirke blev hun 1779, 12/7, 41 Aar gl., viet til den 56aarige Rose (Copulationsprot., Raadhusark.). Trods gode Indtægter var Parret stadig i Pengeforlegenhed; efter Mandens Død skriver Warnstedt »at Mad. Rose er saa aldeles fordybet i Gield at man vel ikke længe kan gøre Regning paa hendes Tieneste«. Hendes Hjem i St. Kongensgade Nr. 29 var dog ingenlunde fattigt ved hendes Død 1793, 23/2; »paa Sahlen fandtes bl. a. 90 Kobberstykker under Glas, 2 Spejle i forgyldt Ramme, Silkegardiner, Fr. Vs Portræt, 6 Stole med gult Damaskbetræk; i Dagligstuen, foruden 70 Kobberstykker og 10 Malerier, en Topseng med rudret Omhæng og en s. 225Bogreol med tærnedede Gardiner« (Forseglingsprot., Landsark.). Theater- kassen betalte Begravelsen;

En stor riflet og med Zirather vel bearbejdet Liigkiste 13 Rdl. » & » β

Douceur til Snedkersvendene, som bragte samme, og som tillige med megen Besværlighed maatte nedbære Liiget fra 3die Etage i Værtens Stue 1 - 1 - » -

16 Alen fint Kattun til Liigets Klædning 5 - 2 - » -

1 Alen klart fiin Netteldug til et Ansigt-Klæde » - 4 - 8 -

2 Alen Kræpflor til en Dormeuse og 1 Alen Merlin 1 - 3 - » -

Et par store hviide Fruentimmer-Handske » - 2 - 12 -

For at klæde Liiget, betalt til en Jomfru som derved i 2de Dage maatte have Uleylighed, saa som Liiget ikke kunde imodtages i den underste Etage, følgelig ikke før kunde klædes 4 - » - » -

Ligeledes til en Kone som ved denne besværlige og uangeneme Forretning, begge Dagene derved gik til Haande 2 - - » -

Til Lysning, Knappenaaler, Bendler, samt til Vederqvægelse ved Liigets Klædning, og videre til Skjænk for Kudsk og Tieneren ved Liig-Begjængelsen etc. leveret den Afdødes tilstædeværende Søster, Madam Dahl 5 - » - » -

For 7 Hyre-Vogne til Liigfølget og en do. til Bedemanden 5 - 2 - » -

Til Organisten ved Nicolay-Kirke for at accompagnere Sangen i Kirken og til Bælgetræderen : Sangen blev illigemaade geleydet med Basuner fra Orgelet, men Hr. Stads-Musikus Jacobsen imodtog ingen Betaling for denne Tjeneste : 2 - 1 - 8 -

Leyet Sørge-Gardiner til den Afdødes Værelser 1 - 3 - » -

Fremdeles smaae Udgivter 1 - 3 - » -

Jorden paa St. Nicolay Kirkegaard, Liigvognen, Liigbærerne, Præsternes Salarium etc. efter Hof-Bedemand Petersens qvitterede Regning 53 - 1 - » -

Efter hendes Død anlagde Svogeren, Skriverkarl Johan Herman Dahl Sag imod Direktionen for et Beløb af 388 Bdl., Penge, som var medgaaede til Mad. Roses og hendes Piges Underhold i de sidste Aar. Han paastod, at Theaterchefen Grev Ahlefeldt »havde sultet hende ihjel« ved at fradrage for meget af hendes Gage. — Under Portrættet i Schwartz' Lommebog 1785 staar Charlotte Amalie, hvilket Fornavn er gaaet over i Brickas Leksikon; men da hun i 1760 som boende hos sin Fader, forhen Guldsmed, i lille Kongensgade, sammen med Als og Clementin stod Fadder i Nikolai Kirke til Portner Svend Andersens Datter, den senere Skuespillerinde Mette Marie Astrup, kaldes hun i Kirkebogen Elisabeth Caroline Amalie; disse Fornavne nævnes baade af Skifteretten og i Begravelsesprotokollen (Landsark.).

28, 31. Kammerherreinde Warnstedt. H. V. v. W. ægtede 1780, 6/10, Dorothea Louise v. Berger, 1755—88, Datter af Livlægen Johan Just v. B. — 29, 18. Pfull fød Castenschiol. Margrethe Vilhelmine v. Pfuehl født O.Castenschiold, 1745—1812, var Enke efter Assessor i Hofretten E. S. v. Pfuehl.

15

s. 22628, 25. Frie Comedie. Om denne Benefice, hvor Caroline Walter var tilstede, jvfr. Rahbeks Erindringer IV, 119, og Fortalen til P. A. Heiberg, Hofsorgen.

29, 1. Caroline Walter. Om dette vort Theaters første kvindelige Geni staar der en egen Nimbus, ikke blot paa Grund af hendes Evner, men tillige ved det romantiske Skær, som er udbredt over hendes Liv. I Bilag til Regnskabet 1764 ses, at den lille antagne Figurantinde Caroline Halle »som i forrige Vinter ikke fik nogen Slags Betaling, gives i denne 10 Rdl. til en Klædning«. Aaret efter fik hun en brugt, gul Polonaise med hvid Multon under »for Kulden at afværge paa Repetitionerne, samt et Par Jyde Strømper«. I 1767 havde hun 1 Rdl. om Ugen og 2 Mark for hver Gang hun medvirkede i »Den Stundesløse« (Kvit. af 1766, 26/10). Om hendes Familieomstændigheder og Ungdomsforhold til Skuespilleren Holberg giver H. Weitemeyers fortjenstfulde Afhandling nye Oplysninger. (Hist. Medd. om Kbhvn., II, 148). Jvfr. Noterne til Lindgreens Breve. — Den meddelte Klage til Dir. over Mad. Hallensen har Rahbek kendt; han ser i den »et Bevis paa de Forfølgelser og Undertrykkelser, som et fremspirende Genie saa sikkert kan vente sig af ældres skinsyge Hovmod« (Lommebog f. Skuespilyndere 1788, 256.); iøvrigt skriver han feilagtig at Klagen er egenhændig.

30, 14. min Lykke ved Theatret. Jfr. Bøttger fik 1770, Marts, 50 Rdl. »fordi hun med Fliid underviser de nye Elever«.

31, 12. et Skridt frae min Side. Natten mellem 28 og 29 April 1780 flygtede som bekendt Caroline Walter fra København; i Gøteborg blev hun viet til Violinvirtuosen Muller og rejste derpaa sammen med ham videre til Stockholm, ved hvis Opera de begge i Juni 1780 blev engagerede. Som Aarsag til, at de atter 7 Februar 1782 forlod Stockholm nævnes økonomiske Vanskeligheder, men Fersen anfører »att Konungen visat Fru Muller en skymfanda stränghet med anledning af några misshälligheter, som uppstått mellan henne och hofpagerne rörande en plats på fransyska Komedien.« (Hist. Skrift. V, 73.). Paa Vejen til en Koncerttournée i Tyskland og England opholdt hun sig i April 1782 i Kristiania (jvfr. Huitfeldt, Christiania Theaterhist., 109), hvorfra hun indgav den meddelte Ansøgning, hvorpaa Kongen 1782, 20/4, resolverede: »Dersom C. F. Muller, født Halle, skulde som Vor fødte Undersaat behøve engang i Norge eller Holsten at leve og der roligen at ville ende sine Dage, da maa hun med sin Mand der vente sig al naadig kongelig Beskyttelse.« Gennem Sverrigs Gesandt i London lykkedes det Aaret efter atter at knytte det attende Aarhundredes Jenny Lind til Gustav d. III's Theater. (Svensk Biograph. Lex., Ny Följd., VII, 201.).

32, 11. en pærmission. Rahbek henlægger dette Rrev til c. 1822, medens Mad. Rosing og Jfr. Astrup endnu virkede ved Theatret. (Erindringer, IV, 125.). Det er dog uden Tvivl skrevet før 1815, hvilket Aar Caroline W. tog Afsked med Scenen i Stockholm. Ved Drottningholm havde Gustav III foræret hende et Landsted, hvor I. K. Høst i 1798 besøgte hende: »hun modtog mig huldt, men bad mig ikke s. 227tale paa Dansk for at hun ej skulde forledes til at Danske paa Skuepladsen. Endnu samme Aften saae og beundrede jeg hende, den i sit fem og fyrretyvende Aar næsten ungdommelig skiønne . . .« (Erindringer, 51.).

32, 24. Ørsted. Han var det holbergske Theaters secundære Komiker, en morsom Skuespiller, hvem den Dram. Journal ofte bebrejder en Tilbøjelighed til Overdrivelser. — »Studios i Gothersgade« Christopher Ø. var gift med Sophie Møller og fik i Aarene 1751—60 2 Sønner og 2 Døtre døbte i St. Nikolai Kirke. Derfra blev han selv begravet 1787, 1/11, som død af Vattersot. Hans Enke søgte forgæves 1802 om en Benefice; 1810, 27/10, ansøger hun i sit 85 Aar om Hielp, »da de 80 Rdl. som hun har i Pension, er aldeles utilstrækkelige til hendes Underholdning.« Hun døde 1811, 16/4. Christopher Ø. var Broder til Brødrene Ørsteds Bedstefader. (Oehlschläger: Erindringer I, 135.). Han har affattet de tidligste Regieregninger, som, da de giver et paalideligt Indtryk af Theatrets smaa Forhold, meddeles i Uddrag:

Rdl. Mk. Sk.

For Actricernes Opvartning » 4 »

Christian for at brænde Lyse-Kronerne » 4 »

Christian for at dele Plakater om » 2 »

d. 8. April [1750] 10 Arbeydsfolk og 9 d., 10de, hver 12 Sk. 2 2 4

Høfners og Berlings Aviser » 2 »

Klister » » 8

En Dreng for Opvartning i Kandestøberen » 1 »

6 Klædninger at leye til Borgerne i Collegium Politicum. . 1 3 »

Kandestøberens og hans Drengs Dragt at leye » 3 »

En Liverie Kiole at leye og sye Snore paa » 2 8

Piber, Tobak, 01, Sirup og Smør-Brød » 1 »

Harpix og Kridt til Dantse Mesteren » » 8

Grøn Sæbe at smøre Machinerne med » » 12

En Gaffel af Egetræ til Torden » 1 8

Blaa Papier til Skyerne » » 8

4 Fruentimmer Dragter at leye til Barselstuen 1 » »

6 Lod brændte Cafe-Bønner » » 12

2 hviide Voxlys til Barsel-Bordet 1 » »

Karlen ved Theatrum som Snyder Lysene » 2 »

½ Pot Blæk og Penne til »Den Stundesløse« » 1 6

Monsr. Bose, for at skaffe sig Engageanter, Krøller, Kaaber med viidere til Barselkonen 1 » »

5 Børn i Jule-Stuen, hver 1 M » 5 »

En Næse til Mad. Lienkwitz » 1 8

En Kurv til at samle Lyse-Stumper udi » 2 »

Mons. Bose en Billet til den franske Comoedie » 3 »

Christopher Ørsted har ligeledes efterladt en Fortegnelse over det ældste Theater-Inventarium, hvori Skuespillernes Paaklædningsværelse beskrives saaledes: En Vind-Ovn med Tromle og Rør, 1 Skab i Muren med Cantor i, 1 Bord med Hylde i, 3 Knage-Rækker, 1 Ild-Tang og IldSkuffe, 1 Bænk; Damernes Værelse indeholdt desforuden 1 Dragkiste og 1 Skærmbædt, men intet Spejl. Først i 1759 skriver Als: »For et Speil heel Glas i forgyldt Ramme 6 Rdl.; hvilket er i Actricernes Kammer s. 228ophængt, som de saa høyligen behøvede, da de ere 7 Fruentimmere derom.«

15*

32, 38. Buxer. 1756, 11/12, underskrev Skuespillerne en saalydende Kvittering: »For de os aarlig tilstaaede Buxer er os idag udbetalt 6 Rdl., hvorfor qvitteres«. —

35, 1. Arends. En Karakteristik af denne ikke betydelige, men flittige og anvendte Skuespillers Spil findes i Krit. Efterr. 102. — 1769, 25/7, blev han viet til Birgitte Marie Courteau; 1782, 26/10. melder han Dir., at hans Kone er død Aftenen forud; paa Grund af Mangel paa Penge kan han ikke faa hende jordet. Warnstedt lod ham udbetale en Gave. Ifølge Skifteprot. (.Landsark.) havde de 6 Børn mellem 12 og 6 Aar, hvis Opdragelse satte Arends blandt de Skuespillere, som oftest maatte bede om Forskud, Laan og Gratificationer. 1783, 15/4, skrev han til Warnstedt, idet han bad om at Apotheker-Begningen paa den

Afdødes Medicamenter maatte blive betalt af Theaterkassen, at han for at give sine Børn en god Moder havde ægtet sin salig Kones Søster, Marie Charlotte Courteau. »For at spare alt lod jeg mig vie ude hos Doctor Munter paa hans Gaard, men mistede derved Brudegaver fra endeel Velyndere.« — Et af Børnene, Juliane Wilhelmine, døde 1789, 18/1, 13 Aar gl. — 1801, 8/10, holdtes Skifteforretning i Møntergade Nr. 56 efter den Natten til Dag afdøde Skuespiller Jacob Arentz. Det oplystes, at han i andet Ægteskab kun havde een Søn, Vilhelm Frederik, der var Volontair i Rentekammeret. Boet blev vurderet til 221 Rdl. (Skifteprot. Landsark., Persh. Tidsskr., 5. R., VI, 29.).

35, 5. Præses. Frederik Schwarz var Præses for »Det dramatiske Selskab«, hvoraf Regissøren Niels Hansen, som har medunderskrevet Brevet, ogsaa var Medlem; jvfr. Noterne til Schwarz' Breve. — 35, 7. Guldberg. Ove Høegh-Guldberg, 1731—1808, var Medlem af Overtil- synskommissionen for Theatret 1778—82. — Eichstæd. Statsminister Hans Henrik v. Eickstedt, 1715—1801, var Præses i samme Kommission 1778—82. — 35, 8. Jacobi. Højesteretsassessor Christian Frederik Jacobi, 1739—1810, var Medlem af Direktionen 1773—78 og af Kommissionen 1778—84. Ham skyldes de betydningsfulde Ord over Scenen: »Ej blot til Lyst«. — 35, 23. Stockfleth. Sorenskriver Thomas de Rosing Stockfleth, 1743—1808; i Forsøg til Skjønnede Vid. 10 St. findes hans Oversættelse af Voltaires Alzire. — 36, 26. Træschow. Højesteretsassessor Michael Treschow, 1741—1810, var Medlem af Theaterdirektionen 1776—73. — 36, 32. Clementins Gage. C. havde ved sin Død 600 Rdl., Arends Gage var i 1782 450 Rdl — 37, 8. Suhm. Søren Suhm, 1742—83, Figurant i Chr. VII's franske Trup, Skuespiller 1773, Afsked 1782. Hans Enke blev Pyntekone ved Theatret, Datteren var Skuespillerinden Elisabeth S., som døde 1801, 28/12.— 37, 36. Hiorthøy. Konferensraad, Borgmester Morten Hjorthøy, 1738—1815, jvfr. Persh. Tidsskr. 3. R., V, 68. — 37, 38. von Moltke. Christian Frederik Greve Moltke, 1736—71, Medlem af Overdirektionen 1761—70. — 38, 8. en Acteur tilform. Arends sigter uden Tvivl til Peder Hald, der, da Theatret i Grønnegade standsede, atter vendte sig til Theologien og døde som s. 229 Præst. Wiberg nævner i Dansk Præstehistorie II, 8, en Peder Andersen Hald, 1698—1749, som døde som Sognepræst i Idom, Ringkjøbing Amt. — Om en anden af Grønnegadetheatrets Skuespillere har Rose udstedt følgende udaterede Attest: »Lindorph, fast Lem ved Kiøbenhavns almindelige Hospital, har været Student og Acteur i Kiøbenhavn før Ildebranden, hvilket jeg efter Jomfru Bøttgers begiæring herved har den Ære at meddele.« (Privateje). — 38, 25. Braütigam. Pengeudlaaner B. ydede Skuespillerne Pengehjælp paa Warnstedts Kaution med Overdirektionens Fuldmagt. (Overskou III, 133; 421.). — 39, 12. blev Student. I Følge Universitetets Matrikel blev Arends indskrevet 1758, 9/9; han angives at være født i Klingsbøl Sogn, Tønder Amt, og at være dimitteret fra Gymnasiet i Altona. — 40, 6. Ahlefeldt. Hofmarskal Ferdinand Anton Christian Greve A. 1747—1815, var Theatrets uheldige Direktør 1792—94. Som et Bidrag til hans Karakteristik som Direktør kan anføres, at han i Forsalen til Hoftheatret 1793, 9/11, lod oplæse en Skrivelse for Personalet, hvori han meddelte: »ifald jeg kan opdage hvem det er som siger Vittigheder, skal hans Navn offentlig blive opslaaet paa Foyér-Døren, derved enhver kan tage sig i vare for ham.« Jvfr. Reventlowske Pap. II, 234.— 40, 25. Klokkerembedet. Denne Stilling søgte A. endnu i Juli 1799, men han opnaaede den ikke. (Personh. Tidsskr. 5. R., VI, 30). — 40, 28. Numsen. Overhofmarskal Christian Frederik Numsen, 1741—1811, var Overtilsynshavende ved Theatret 1784—86, Præses i Direktionen 1786—91. — 41, 6. Holberg. Ludvig Vinderslev kaldet Holberg, 1748—1824, debuterede 1772 og levede i nogle Aar højt paa sit formentlige Slægtskab med Digteren, af hvis Forvalter han var en Søn. 1778 blev han Toldkasserer og døde som Justitsraad. (Jvfr. Dania IX.).

41, 12. Jomfru Astrup. Hendes Fader hed egentlig Andersen og var Portner ved Theatret fra dets ældste Tid. I Marts 1796 indgav hans Enke en Ansøgning om Tjenesten maatte gaa i Arv til hendes ugifte Døtre, Sophie, Ane Marie og Mette Marie. Den blev bevilget, »da afd. Astrup og hans Kone har passet Tjenesten tilfredsstillende i henved 50 Aar«. Mette Marie varet udpræget Theaterbarn: født paa Theatret, baaret over Daaben af Skuespillere og selv Skuespillerinde i 50 Aar. Af hendes, kolde, majestætiske Anstand og Fremstilling har Bournonville givet en Karakteristik (Mit Theaterliv III, 232.). Theaterchef Hauchs paafaldende Venskab var af stor Betydning for hende, han vedligeholdte hendes Repertoire og skaffede hende Specierelverancen til Hofholdningen. (Mem. og Breve III, 39.). Han var Excecutor testamenti i hendes Bo; hun efterlod et smukt Hjem og nogen Formue, hvoraf hun bl. a. betænkte sine tidligere Tjenestepiger. (Hof- og Stadsrettens extraord. Boer. Fort. 13, Nr. 313, Landsark.). — 41, 24. en Konstsøster. Elisabeths Rolle i Marie Stuart blev ved Stykkets første Opførelse spillet af Jfr. H. Jørgensen, Dronningen i Hamlet af Mad. Dahlén.

42, 1. Due. Om denne dygtige Fremstiller af gamle Mænd (jvfr. Bournonville, Efterl., Skrifter 99), skriver Hauch 1817, 12/4: »at hans ved alle Lejligheder udviste exemplariske Opførelse og gode moralske Karakter, s. 230 har erhvervet ham hans Foresattes saavel som alle Andres Agtelse og Kjærlighed.« Due døde 1836, 22/12, 76 Aar gl. Enken, Louise, født Butler, skrev i Adresseavisen: »I næsten 40 Aar gjorde han mig til den lykkeligste Hustrue. og allene Mindet herom vil mildne min nu ensomme og glædesløse Fremtid.« (Nr. 309, 1836.).

42, 3. Hauch. Hofmarskal Adolf Vilhelm Hauch, 1755—1838, var Theaterchef 1794—98, 1801—11.

42, 24. Foersom. »Der gives Skuespillere, hvis hele Værd bestaar i en god, regelmæssig Bygning, et smukt Ansigt og et let Gebærdespil. Man kunde kalde dem »Skuespillere for Øiet«. Disse behage let; Alt, hvad de gjøre, bliver smukt om det end er nok saa urigtigt. Andre, som mangle denne Gave, men som udtrykke hvert Ord med Sandhed, sætte sig ganske ind i Rollens Aand og fremstille Karakteren efter Digternes Ide, kunde

man kalde »Skuespillere for Sjælen«. (Nytaarsgave 1807.). Til disse sidste hørte Peter Foersom; han var en Forløber for Michael Wiehe. — De tre meddelte Breve til Foersoms Moder, Præsteenken i Bibe, ere Udgiveren elskværdigst laante af Professorinde Bøgh; de ere tidligere benyttet af Nicolai Bøgh i hans Afhandling om P. F. i Museum 1895, II. — 43, 13. min Bestalling. Foersom blev ansat fra 29/11 1798 at regne; sin 3die Debutrolle laante han af Saabye og spillede den saaledes ikke, som Nicolai Bøgh forudsætter, ved Stykkets Førsteopførelse. — 44, 5. bedste Digtere. F. hentyder til Theateroversætteren Niels Thoroup Bruun, 1778—1823, der som selvstændig Digter var uden al Betydning (Jvfr. Overskou, Af mit Liv, 270). Foersoms Følelser overfor Bruun forandrede sig betydeligt i Aarenes Løb; i et udateret Brev skriver han til Bahbek: »B. skal have skrevet Kongens Hores Ansøgning [om at blive Skuespillerinde]. Han skal, siges der, ad denne Cloak søge hendes Protektion. Dette frapperer mig ikke. Jeg har ynket hans nothingness of form and nothingness of soul: jeg har set ham fra Ørentuder og Sammensætter gaa over til hvad selv Dyrene skammer sig ved. Han har kiæmpet for og erholdt Mestergraden i Elændighed og Uselhed: han var ikke engang værdig eller stærk nok til at faa den i Slyngelagtighed ...« 1819 udgav B. »Gravblomster P. F.s Erindring helligede«, hvori Samtidens Mindedigte ere samlede. — 44, 6. min Stambog. Stambogen er gengivet som Tillæg til Bondesens Roman om Foersom, Kbhvn. 1907. — 44, 28. bag Tidens Hav. Dette Ordvalg røber F.s tidlige Studium af Shakespeares Værker. Om hans Væsen i denne tidlige Periode skriver en Ungdomsbekendt, Jens Bech: »Den smukke Mand var en Perle i vor Kreds; naar Viinen ved muntre Sange gik ham til Hovedet, talte han stedse Engelsk. Ved Bordet i en liden Kreds i Lundehuset udbød han i sin Digter-Begejstring: her mangler Gudinder«. (Personh. Tidsskr. 6. R., I, 40; jvfr. Oehlenschlägers Erindringer I, 127.). — 45, 9. Magdalene. F. havde tre Søstre: Anna Chatrine, (Trina), Sophie og Magdalene. — 47, 37. Shakspears Sørgepil. Allerede 1803 indleverede F. en Oversættelse af Julius Cæsar til Direktionen, som 9/12» resolverede: » den er god, er Dir. dog af s. 231den Formening at dette saavelsom flere af samme Mesters Arbejder ikke er passende til Opførelse paa vort Theater.« Men F. lod sig ikke kue; beundringsværdig var hans Stræben for at skaffe »Britter-Barden« Plads i vort Sprog og paa vor Scene. Uden Rahbeks Medvirkning udkom den 1ste Del 1807 paa Fr. Brummers Forlag, indeholdende Julius Cæsar og Hamlet; i Forordet skriver Oversætteren »at han i flere Aar endog paa ubillig-billige Vilkaar har søgt en Forlægger til Værket. Først 1811 udkom anden Del: »Krigen, som 1807 afbrød Videnskabsmandens fredelige Sysse, den derpaa følgende Papir Mangel er Skyld deri«; tredje og fjerde Del oplevede Foersom ogsaa selv at udsende, men 5. Del kom først 1818 efter hans Død. — 48, 9. Schlegel. 1ste Bind af A. V. v. Schlegels tyske Oversættelse af Shakespeares Værker udkom 1801. — Samme Linie. mig selv: er uden Tvivl en Fejlskrift for: sig selv. — 48, 10. die Horen, Maanedskriftet, som Schiller udgav. — 48, 18. Rosenfeldt, Boye. Rector Johannes Boye udsendte i 1777 den første Oversættelse af Hamlet, og Juristen Niels Rosenfeldt udgav 1790—92 en Oversættelse af Shakespeares Skuespil. — 48, 19. Macbeth. Hermed sigtes til L. C. Sanders Forelæsninger over Shakespeare og hans Sørgepil Macbeth, Kbhvn. 1804, i hvilket Arbejde Rahbek havde Andel. — 48, 22. Spies og Gustav Schilling. Christian Heinrich Spiesz, 1755—99, og Fridrich Gustav Schilling, 1766—1839, vare meget produktive tyske Romanforfattere. — 49, 6. Steevens Text. George Steevens 10 Binds Udgave af Shakespeares Værker udkom i 1773, Edmond Malones Udgave, som ligeledes var i 10 Bind, i 1790. — 50, 3. Schönberg. Student Hans Hendrik Schönberg, født 1785, der fra 1803 var Theatret til Nytte som Elsker i Syngestykkerne, skrev 1807, 17/4, til Dir.: »Direktionens opmuntrende Bifald har stedse blidgjort mig den ellers ikke altid med Roser bestrøede Bane: altsaa kan kun Overbevisningen om, at det er nødvendigt for mine tilkommende Dages Lykke, bevæge mig til at anholde om min Afsked hos Hs. Maj. Kongen.« S. blev senere Hofinspektør og døde 1845 som Etatsraad og Ridder; hans Enke hed Dorothea Cathrina, født Kirkerup. Deres Datterdatters Sønner er Brødrene Adam og Johannes Poulsen. — 50, 12. Egegaard. I et Brev til Molbech dat. 1811, 27/11, skildrer F. sin Sommerboligs Beliggenhed: »Fra Lyngby gaar man til Sorgenfri, derefter gennem Skoven til Fuglevad Mølle, saa ad Veien langs med Aaen ned til Brede Mark og endelig giennem Brede til Egegaard.« — 52, 16. alles Lærerinde. Hermed menes Mad. Rosing. — 52, 21. Declamator ium. Den 23 April 1809 gav F. paa Hofteatret det første offentlige Deklamatorium her i Landet. Hans gode Smag viste sig i Valget af Program: En Prolog af Sander, Digte af Ewald, Baggesen, Oehlenschläger, M. C. Brun; i sidste Afdeling forsøgte han en mærkelig Blanding af Dans og Deklamation, idet han til Fremsigelsen af Rousseaus »Pygmalion« fik Assistance af Solodanserinden Jomfru Laurwald. »Man beundrede den vedvarende Anstrængelse af alle Kræfter fra Fantasien og Følelsen ned til Hukommelsen og Stemmen, da Kunstneren næsten i 2½ Time ene fængslede Tilhørernes Opmærksomhed ved staaende og udenad at declamere saa mange yderst s. 232forskjellige Digte og ved at ledsage Declamationen med Mimik«. (Dagen. 1809, 73. Jvfr. Reventlowske Pap. V, 38; Dannebrog 23/4, 1909.). — 52, 33. Baagøe. Herman Baagøe, 1766—1829, var fra 1800—1810 Redaktør af »Berl.-Tid.«. Hvem der blev hans Eftermand fremgaar ikke af Bladet. — 53, 5. Theone. Rahbek og Foersom udgav 1811 Kvartalsskriftet »Theone«, hvori Rahbek, ikke Foersom, har skrevet en Artikel om Peter Saabye. Jvfr. Noterne til Saabyes Breve. — 53, 8. Molbech. Daværende Amanuensis Christian Molbech, 1783—1857, blev Medlem af Theaterdirektionen 1830—42. — 54, 14. Badens Bog. Landsdommer Gustav Ludvig Baden, 1764—1840, havde 1808 udgivet »Peder, Greve af Griffenfeldts Fortjenester«, hvorover C. Molbech skrev en skarp Kritik i »Nogle Ideer over Historie og Historieskrivning«. — 54, 18. Asiatic Researches: det bekendte engelsk-asiatiske Aarsskrift. — 54, 19. Øllgaard. Feldtprovst Nicolai Esmark Øllgaard, 1775—1863, blev senere Biskop i Viborg. Han udgav 1818 Foersoms Digte med en smuk Biografi. — 54, 24. Cappels. E. Cappels Udgave af Shakespeares Værker er fra Aaret 1767. — 54, 28. min Piinagtigheds Tid. I »Bemærkninger, samlede paa Skuespiller-Banen«, hvoraf nogle ere trykte i den ovenfor nævnte Biografi, ses det, at Foersom allerede tidlig følte Lede ved Theaterlivet, ikke ved Skuespilkunsten. — 56, 16. et Arbeid paa 50 Ark. F. tænkte uden Tvivl paa 2den forbedrede Udgave af Shakespeares Værker,

hvoraf kun 1ste Del udkom 1811. — 57, 32. Børnene. 1809, $\frac{2}{5}$, bad F. om et Tillæg til sin Kones Gage: »Jeg gysér ved Tanken om den Skiebne der uafvendelig ventede paa de fem Børn og snart det siettes Moder, saafremt mit Timeglas i Dag eller i Morgen var udrunden. Ved hans Død i 1817 fik de fire yngste Børn hver 50 Rdl. aarlig af Kongen til det fyldte 18de Aar. Den ældste Datter, Severine, blev gift med Herring, Taffeldækker hos Chr. VIII; Sophie, der blev ugift, havde arvet Faderens Sprogtalet; hun dannede en højere Pigeskole i København, som blev Grundstammen til Frøken Zahles Skole; hun døde 1871 og er det eneste af Børnene, som hviler i Faderens Grav; Nanna, som blev gift med Præsten Niels Gamborg, døde først 1891, 87 Aar gl.; den yngste Datter Cæcilie, gift med Overlærer Funch i Aarhus, døde 1865, 53 Aar gl. Den ældste Søn, Numa, blev Læge i Gøteborg, hvor han døde 1849, den yngste, Peter Thun, døde som Sognepræst til Hammelev 1875, 69 Aar gl. — 58, 11. Det var uden Tvivl i den for sine æsthetiske Interessser bekendte Etatsraad G. H. Olsens Hus, at F. traf Biskop Mønster og Biskop Balle, hvis Datter var Husets Værtinde. — 58, 30. Brummer. Universitetsbogh. Frederik Brummer, Oehlenschlägers første Forlægger, havde Butik i Efterslægtens Gaard paa Østergade. Han døde 1836, 74 Aar gl. — 59, 1. første Digter. Denne Henvendelse til Baggesen resulterede i Udgivelsen af »Poetisk Lommebog for 1813«, hvor der foruden Baggesens Portræt findes to Bidrag fra hans Haand. I »Theateradministratoriaden« skrev han om Foersom:

»En Fyr, som jeg ellers kun det har imod at han til Theatret er næsten for god.«

s. 233— 59, 13. maadelige Digt'ers Ven. Denne Linie er uden Tvivl et Citat efter Baggesen og sigter til Rahbek. Allerede i »Gengangeren og han selv« bebrejdede Baggesen Rahbek, at han roste alle som skrev Vers. Jvfr. Arlauds Udgave V, 76. — 59, 23. Hamlet. I Dagen Nr. 111 skrev Rahbek en Artikel om Tragedien, hvori det bl. a. siges at han og Foersom har indset, »at Hamlet af mange Aarsager maa døe, og at de ikke efter en Schrøders Exempel har dristet sig til at give Stykket en saakaldt lykkelig Udgang . . .« Ved Hamlets første danske Opførelse 12 Maj 1813 var der solgt for 353 Rdl.; den 2den Opførelse indbragte 360 Rdl. Kun ti Statister medvirkede og tre nye Dragter blev anskaffet; nogle Sætstykker var malet som Luft, Sø-Bastioner og en Borg, fire andre som en opkastet Grav hvortil 3 Dødningehoveder og Laarben af Leer samt en sort Ligkiste blev benyttet. I et Brev dat. 1815, 11/4, skriver Foersom: »vort Theater er det eeneste hvor et Stykke, og det selv det vanskeligste af Shakespeare, nemlig Hamlet, spiltes med 2 eller 2½ Prøve«. (Kgl. Bibl.) — 59, 33. Nielsen. Frederik Christian Nielsen var Maskinmester til 1824; han havde overtaget Stillingen efter sin Fader Christopher Nielsen, som døde 1795 efter at have været ansat siden Theatrets Aabning. — 62, 22. van Halms Rolle. F. hentyder sandsynligvis til Bankier v. Holms Rolle i »Ringene I«. — 63, 32. Jødefejden. Thomas Thaarup udgav 1813 en Oversættelse af et tysk jødefjendtligt Skrift »Moses og Jesus«, som han ledsagede med en Fortale, der vakte Opsigt. Vel forklarer han i den, at han ikke nærer ligefrem Jødehad, men slutter sig til Forfatterens Anskuelse. Skriftet fremkaldte mange Smaaskrifter baade for og imod Jøderne. (Jvfr. Museum 1890, 129.). Jens Baggesen udgav »Om Jøderne«, et varmt Forsvarsskrift for Jøderne. Imod Jøderne og deres Forsvarer optraadte bl. a. Prof. T. C. Bruun med »ikke om Jøderne, men deres Gienløser, Justitsraaden«. Af Jødernes Lejr optraadte bl. a. Grosserer Gottlieb Euchel med »Til evig Fred«, som Foersom omtaler, desuden D. Nathandavid, den senere Finansminister C. N. David. (Velvillig Meddelelse af Hr. Bibliothekar Josef Fischer.). — 64, 4. Jfr. Funk og Wildt. Juliane Marie Funk, Datter af Inspektøren ved Frue Sogns Industri og Manufaktur Anstalt, og Johannes Wildt foretog i Sommeren 1813 en Deklamatorierejse i Provinserne. Wildt, der senere udgav Romaner, døde 1836, 28/7, 54 Aar gl.; hans Broder skrev til Dir., at han efterlod sig saare ubetydeligt og at han under sin Sygdom havde udtalt, at han haabede, at Dir. vilde betale hans Begravelse. — 64, 11. Merinerino vil i dette Tilfælde sige: min langhaarede Dreng. — 65, 14. Mobilieskat. Denne Ansøgning, som var medunderskrevet af Schwarz, Frydendahl, Lindgreen, Clausen, anbefalede Direktionen til Kongen saalydende: »I Mands Minde, og saalænge som nogen af de længst levende Theaterpersoners Erindring naaer, var Personalet befriet for alle temporaire Skatte, Extraskatten ene undtagen; og veed saaledes jeg, Rahbek, som sex og tredive Aar har henlevet min Tid ved Skuepladsen, endog inden jeg egentlig hørte dertil, fra min tidligste Ungdom at have hørt Skuespillerne velsigne og prise Deres Majestæts høisalige Hr. Fader, Kong Christian den Syvende, for denne høikongelige Velgierning, at Skuespillerne s. 234ere frie for personlig Hæftelse paa Gield, at paa deres Gager ingen Beslag kan lægges, at ingen Afdrag ved deres Ansættelse finder Sted.« Rahbek sigtede til Rescript af 1776. 4/1, hvorefter ingen Skuespillere, Sangere eller Dansere maatte for Gield arresteres. (Kortf. Repertorium ved Algreen-Ussing III.). Han og de ældste af Personalet bevidnede, at Kunstnerne i 1789 var fritaget for at betale »Krigsstyr«. »Dog er det saa, at Skuespillerne ere besiaalede af samme Danneborgeraand, som de have tilfælles med enhver, der fortiener at boe under Skioldungernes Scepter, og som bl. a. i 1794 opflammede dem af deres ringe Kaar at tilveiebringe et frivilligt Sammenskud af over 3000 Rdl. til Slotsbygningen, og have erlagt samtlige under 1807 paabudne temporaire Skatte og det med en Nøiagtighed, som havde været at ønske den mere formuende Borgerklasse . . .« Men Kongen resolverede 1813, 24/11: »Ligesaalidit som nogen af Vore Undersaatter eller hvilkensomhelst af Vore Embedsmænd kunde fritages for at bære de Tyngder, som Stadens Fare maatte udfordre, ligesaalidit kunde dette være Tilfældet med de til Vort Theater henhørende Personer; derfor vilde Ansøgningen være at bortfalde.« — 66, 1. Privilegium. De nævnte Privilegier ere trykte hos Overskou I, 103; II, 109. — 67, 17. Deres Værk. Litteraturhistorikeren Rasmus Nyerup, 1759—1829, udgav i 1816 »Almindelig Morskabslæsning i Danmark«; 1820 udgav C. Molbech Foersoms »Samlinger af danske Landskabsord hos den jydsk Almue i Ribeeegnen«. — 68, 10. min Afskeed. Foersom oplevede ikke at blive afskediget; efter tretten Dages Sygeleje døde han af

Nervefeber Natten mellem 24 og 25 Januar 1817. (Adresseavisen Nr. 22.). I 1910 blev hans hjemfaldne Grav paa Assistens Kirkegaard restaureret af Dansk Skuespiller-Forbund.

68, 18. Mad. Foersom. Johanne Cathrine Ebbesen, født 1779, kom til Balletten 1788; 1795, 9/10, skrev hun til Dir.: »Min Moder og jeg vare ulykkelige før Ildebranden og blev det endnu mere ved den; thi vi mistede det meste af hvad vi ejede, vist nok var det ikke meget, men det var vores alt.« Sommeren 1799 blev hun gift med F.; Aaret før var hun overgaaet til Skuespillet, hvortil hun ikke havde Talent; hun fik Afsked 1821 og døde hos Datteren i Aarhus 1850.

69, 12. Mad. Frydendahl. Om denne dygtige Sangerinde og hendes Pretentioner, Forsømmelighed og Opsætsighed i Tjenesten jvfr. Overskou III. — 69, 21. hoved Boller. Koncermester Schall skrev til Dir. 179 5, 28/3: »Mad. Berthelsen modtager ikke gerne et Synge-Parti som er uden Bravour-Arie«. — 71, 20. Nauman. Om Johan Gottlieb Naumann og hans Opera »Orfeus og Eurydice« jvfr. Arkiv og Museum IV, II. Efter kgl. Ordre uddelte Dir. Gaver til de Optrædende i denne Succes, »men at Jfr. Møller kun modtog et Par Braseletter til 32 Rdl. bidrog ikke lidet til hendes Krænkelser og Modbydelighed ved at spille Eurydices Rolle.« (Rapport fra Theater-Dir. 1772—92.). — 71, 34. min Mand. I »Kgl. Maj. Acteurs«, Side 69, kalder Knud Bokkenheuser Mad. Frydendahl i 1800 »den stadig barnløse«. Jfr. Møller blev 1789, 27/8, viet i Nikolai Kirke til Hofviolon Jørgen Berthelsen, som døde 1797, 7/2; s. 235i dette Ægteskab fødtes Sønnen Hans Jørgen B., der døde som Sproglærer 1865; 1797, 16/8, blev hun i Frue Kirke viet til Peter Jørgen Frydendahl, med hvem hun fik Sønnen Hans Vilhelm F., der døde som stud. jur. 1834, og Datteren Augusta, født 1799, 7/7; til hende opnaaede Moderen fra 1813 en aarlig Understøttelse paa 150 Rdl. af Particulairkassen. Augusta Frydendahls Skønhed omtales af Abrahams (Af mit Liv, 39) og Jacob Davidsen (Det gl. Kongens Kjøbenhavn, I, 147; jvfr. Baggesens Skrifter ved Arlaud III, 363). Hun blev 1826 gift med den senere Kommandør Prøselius og døde 1864 i Helsingør. — 73, 15. mange Ubehageligheder. Idet Dir. bad Kongen om at nægte Mad. Frydendahl en ansøgt Benefice, skrev den 1799, 18/10: »Dersom hun i denne Saison vedbliver at gjøre saa mange Vanskeligheder som hun i disse 6 Uger har gjort, er det mueligt, at hun ikke kommer til at betræde Skuepladsen meer end 22 Gange og saaledes nyder hun 50 Rdl. for hver Aften, hun synger. Dir. er misfornøyet med hende, da hun viser Selvraadighed og Forsømmelse i at iagttage sine Pligter, Uartighed i Breve til Dir., og Paategninger paa Circulairt«. Hun døde 1831, 30/11, 71 Aar gl.

75, 1. Frydendahl. I en allerunderdanigst Forestilling af 17 88, 28/3, skriver Dir.: »I forrige Theateraar skulde Syngeeleven Frydendahl være afgaaet med Octbr. Maanedes Udgang 1787, naar han da ikke fandtes tjenlig til Skuespiller; men da nogle behøve længere Tid end andre til at udvikle sig og Direktionen endnu ikke bestemte drister sig til at sige, om han kunde blive Scenen gavnlig eller ei, saa er vor allerunderdanigste Mening, at han endnu et Aar eller to maatte blive paa Prøve med den ham tillagte Eleve-Løn 10 Rdl. maanedlig eller 120 Rdl. aarlig.« Da Tiden var ude, skrev Warnstedt: »Han synes mig en god Aquisition for Theatret, i det mindste er dette den almindelige Mening om ham. Med 120 Rdl. kan han vel umulig underholde sig, især siden det er gaaet til Agters for hans Forældre, af hvilke han ingen Understøttelse meer kan vente. Han foreslaaes til 200 Rd. og et Tillæg til 80 Rd.« — 75, 7. anden Tienneste. Aaret efter at Warnstedt havde taget sin Afsked, søgte F. sin (1793, 15/4). Ahlefeldt skrev i' Indstillingen til Kongen, at F. overgik til Posten som Sekretær hos den afgaaede Direktør Warnstedt. I et Brev dat. Hamborg 1794, 24/10, som ved Dr. Bobé's Velvilje er meddelt Udgifveren, skriver W. til sine Søstre Grevinde Schulin og Frøken Warnstedt, idet han anbefaler F. til deres Bevaagenhed: »Jeg giver ham 100 r. hvormed han maae søge at udkomme i en 2 à 3 Maaneder, som er den Tid ieg tror han behøver for at komme skickelig til Theatret igien i fald denne Helvedes Vey skulde blive hans siste Tilflugt ... Mine kiæreste Søstre, har ieg da icke sagt jer nok om Frydendahl for at I kunde vide at han er min Søn. Hans Moder er nu død i April dette Aar i sit Alders 49de og Faderen døde for 3 Aar siden i sit Alders 86. Jeg lærte at kiende Moderen hos Conradis i Adelgaden, kort efter at hun var tvungen til at tage denne gamle riige Mand, som var Lærredshandler og en Slags jysk Proprietaire tillige. Moderen var intim lieret med Frue Conradi, som ingen got Kiændskab [var for] unge Mennesker. Moderen ødelagde den gamle Mand og begge levede de i de sidste 6 à 7 Aar af s. 236Sønnens og min Haand. Deres egen Ruin, Agent Woods banqueroute og Handelshusets Ophævelse og min trange Tilstand bragte Sønnen til Theatret. Ahlefeldts Forfølgelse og min naturlige Kiærlighed bragte ham derfra igien ...« (Ark. paa Frederiksdal). 1795, 27/1, blev F. genansat ved Theatret.— 76, 11. en Mand. F. sigter uden Tvivl til Warnstedt. — 77, 22. Waltersdorpf. Generalgouvernør Ernst Frederik v. Walterstorff, 1755—1820, var Theaterchef 1798—1801. — 78, 20. til Afgjørelse. 1800, 11/12, resolverede Kongen: »Da Vi med Mishag have erfaret Skuespiller og Skuespillerinde Frydendahls Adfærd i at tilsidesætte al den Agtelse, de skylder Vores første Theater Directeur General Major Waltersdorff og i den Anledning viiste Ulydighed, ved ei at møde paa den dem befalede Claveer-Prøve og siden at fordoble deres Forseelse ved at tiltale den Første af deres Foresatte med Grovhed, ja endog dreven deres Formastelse saa vidt, at de paa letsindig Maade besvarede Directionens Brev, saa er det Vores Villie, at Vores Theatre Direction lader Skuespiller og Skuespillerinde Frydendahl kalde for sig og bekiendtgjøre for dem først: at han strax skal indsættes i Blaataarn og holde Arrest der i 4 Uger. Hvad hans Kone betrefter, da haver hun enten i Korthed at bede General Major Waltersdorff om Forladelse og forsikkre aldrig meer at sætte den Agt og Lydighed til Side, hun skylder nogen af sine Foresatte; skulde hun imod Formodning ikke strax paa Stædet vilde beqvemme sig hertil: saa maae alle Foranstaltninger saaledes være truffne, at de begge strax kan bringes til Blaataarn, hvor hun ligeledes skal være i 4 Uger.« — 78, 23. vort Fængsel. Efter denne Ansøgning blev de begge løsladt af

Blaataarn den 22. December 1800 Kl. 9 Morgen. — 80, 17. min Bortgang. 1811 havde Frydendahl ogsaa søgt sin Afsked, men taget den tilbage, da han erholdt et Gagetillæg. — 80, 28. min Svigerfader. Paa Grund af den stigende Husleje ansøgte F. 1812 om Tilladelse til at flytte uden for Byen i sin Svigerfader Garver og Rodemester Bachmanns Gaard paa Stadsens Vesterbro. — 81, 2. Familie Ulykke. F. sigter her til Sønnens langvarige Sygdom. — 82, 20. Krossing. Komponisten Peter Caspar Krossing, 1793 — 1838, var 1820—27 Theatrets Syngemester. — 84, 23. Collin. Finansdeputeret Jonas Collin, 1776—1861, var Medlem af Theaterdirektionen 1821—29 og 1843—49. — 84, 36. Besiceurens Datter. Da Frydendahl i 1793 havde taget foreløbig Afsked, blev Hof- og Stadsretsprocurator Hans Andreas Clausen ansat som Skuespiller med 450 Rdl. i Gage. I Indstillingen skrev Ahlefeldt: »Han er i den Situation, at han ikke kan gjøre nogen offentlig Prøve-Debut af Frygt for at tabe sit Levebrød. Men han er almindelig yndet i alle Dramatiske Selskaber, veed allerede en Hoben Roller, og jeg tror paa Theatret vil hans Udseende ikke være uangenem«. Han blev en ubetydelig Skuespiller (til 1829) og fra 1799 en myndig Regissør. Hans mangfoldige Skrivelser til Direktionen vidner mindre om Aandsdannelse end om en Prokurators Øvelse i at dreje Sagerne til egen Fordel. Han døde 1831, 71 Aar gl. 1789 blev han gift med den i det ældre Rollefag anvendte Skuespillerinde Inger Birgitte, født Aaslev. 1762—1843, som Rahbek i et Brev til Warnstedt s. 237 af 1785, 4/11, kalder »den i naiv Ømheds Udtryk saa heldige, flittige Jfr. Aaslev«. Datteren, Sophie Amalie, 1788—1864, blev ansat 1813, 10/6. Dir. skriver i Indstillingen: »ved sin Indtrædelse paa den Bane, hvor hun føres af Lyst, kan hun gjøre sikker Regning paa hendes værdige Moders og fortiente Faders Vejledning«. Hun blev uden Værdi for Theatret og fik Afsked 1836. Hun var først gift med Figurant I. C. Poulsen, som døde 1822, anden Gang med Elev ved Skuespillet, tidl. Bødker, Christian Schou, om hvem Rosing skriver til Dir. 1816, 10/1: »Han hører til den nyere Skole med den kjære, kraftfulde Tone, hvor Øiet ikke taler et Ord, hvor ogsaa Sjælen bliver ørkesløs og tom. Jeg frabeder mig ham paa Hoftheatret.« Om Clausens Forhold til Frydendahl skriver Overskou: »Deres Følelser for hinanden vare ganske andre, end man skulde formode af deres venlige Theateromgang og den Omstændighed, at Clausen og hans Kone regelmæssigt vare om Søndagen til Middag og Aften hos Frydendahl. Denne Vedtægt, der hidrørte fra det oprigtige Venskab, som Begges Koner havde knyttet under deres Samliv paa Theatret, var, ved det Afmaalte og Trevne i Samtalerne, til Kjedsommelighed for Frydendahl og Ærgrelse for Clausen.« (Af mit Liv, 272.). — 85, 1. Jordhøy. Underofficer ved Kongens Livcorps, Regissør ved Hoftheatret Johan Christian Kross Jordhøy, født c. 1778, var kgl. Skuespiller fra 1810—21. — 85, 3. Flamand. Om Jfr. Leopoldine Flamand, der sammen med sin Søster Julie Flamand var ansat ved Dansen, skriver Frydendahl til Collin 1828, 5/3: »det er et modbydeligt Syn at see Jfr. Flamand i Hæftighed paa Scenen .... i hendes Nærværelse forvandles ieg til et Automat«. (Af Collins Pap., 329.). — 86, 84. Andersen. Om H. C. Andersen som Skuespiller jvfr. E. Collin: H. C. A. og det Collinske Hus«. — 87, 18. Søbom. Sandsynligvis har Søbom været Formand for Koristerne. — 88, 29. Gynther. Frants Christian Gynther blev 1824 Maskinmester efter Nielsen d. Y. »Lad gaae Gynther, af Theatret,« betyder: Lad Tæppet gaa Gynther! Klar Scene! — 90, 7. Hr. Doktoren. 1818, 14/3, var Dr. Ryge, som debuterede 1813, blevet Theatrets Oekonomiinspektør. — 91, 34. blive entlediget. I denne Sag resolverede Kongen 1832, 29/5, at Dir. havde at tilkendegive Dr. Ryge Kongens allerhøjeste Mishag med den i flere Tilfælde udviiste utilbørlige Adfærd mod det øvrige Personale, samt at dictere ham en Mulct af 50 Rdl. til Theatrets Fattigkasse. Iøvrigt skulde det betydes Personalet, at det var høist upassende at fremsætte Andragende om Dr. Ryges Entledigelse fra hans Forretninger som Instructeur en scène. — 92, 19. forehavende Forestilling. Her sigtes til Paludan-Müllers »Kjærlighed ved Hoffet«, hvori N. P. Nielsen havde anmodet F. om at spille Baron Pelican. — 92, 26. Hr. Bruun. Christian Bruun, født 1794, Korist og Underregissør. Han udgav de bekendte Kostymbilleder, om hvilke han selv i 1836 skriver til Dir. »at de mangle al Kunstværd«. — 92. 32. min Affældighed, 1833, 21/11, skrev Frydendahl til Dir., idet han bad om at en Vogn maatte bringe ham til og fra Theatret om Aftenen: »Naar jeg til Fods skal gjøre Reisen fra Hiemmet er ieg aandeløs og saa afkræftet, at ieg er ganske uskikket til noget Foretagende af s. 238den Natur, som at amusere som Comoedie-Spillecant. Gjerne vilde ieg dølgge min Jammerlighed, og naar ieg kun ikke er en Stakkel paa Scenen, saa har de Skuespillystne ikke med min Jammerlighed at bestille« ... Han døde 1836, 20/2, i Gothersgaden Nr. 349 hvor han havde lejet 2 Værelser; paa Blegdamsvejen Nr. 5 og 6 havde han sin egentlige Bolig.

93, 27. Gielstrup. Studiet af Naturen gjorde ham til en af de største Fremstillere af Arv, Jeppe og Studenstrup, vor Scene har ejet. Fra Londemann, Clementin og Hortulan gik det holbergske Mesterskab gennem ham til Lindgreen og videre ned i Tiden til Phister og Olaf Poulsen. »Til hvilken Grad han studerede sine Roller, har jeg et stort Bevis paa i tre af hans ret kjære holbergske Roller, dem han endnu havde tilbage, men skjænkede mig; de ere alle fuldskrevne af de fineste og rigtigste Bemærkninger«, skrev Fr. Høegh-Guldberg ved hans Død. (Kjøbenhavnsposten, 1830, Nr. 80). Men disse Bemærkninger maatte aldrig komme nogen Trediemand til Nytte; dette bestemt udtalte Krav vidner om Gielstrups stædige, noget mistænksomme Natur og den Bitterhed han nærrede mod Theatret. Om hans Spil jvfr. Krit. Efterr. 105—8: Minerva 1791, Januar. Han var den første danske Skuespiller der forstod at forvandle sit Ansigt med Farver, han tog den Hjælp af Portrætmaleriet til Maskeringen, som er saa almindelig i vore Dage. 1778, 5/5, blev han gift med den udmærkede Pernillefremstillende, Cathrine Morell; om hende se nedenfor. »Ikke uden Skin af Føie kunde man fristes til den Hypothese, at Holberg fra sit Elysium havde fremmet dette Ægtepars Forening, for saaledes at lønne tvende af de mesterligste Fremstillere, han vel nogensinde paa vor Skueplads har havt. Vel vare de mere lige store, end ligedanne, hun smagfuld, correct, flin, som Fruentimmer, han kraftfuld, dristig, humoristisk som Mand; men om dem begge gjældte: de spille Holberg med hans egen Aand.« (Bahbeks sidste Artikel; Kjøbenhavnsposten, 1830, Nr. 80.). Skønt Gielstrups Gage efterhaanden steg til 600

Rdl. og hans Kone tjente 400 Rdl., sad Parret dog »formedelst Konens Uforsigtighed« i trykkende Gæld; »for ey at overfaldes voldsom af Creditorer« pantsatte Gielstrup i Maj 1792 sit Indbo til Theaterkassen, som han skyldte 900 Rigsdaler; af Specificationen ses at han ejede bl. a.: »17 store Landskaber i Kaabber og 82 andre Kaabberstykker i Glas og Ramme, nogle Gibsfigurer, en Hest med Tilbehør«, men ingen Bøger. — 94, 6. Litsen Brødre. Tjenestekarl eller Drager ved Postvæsenet. — 94, 36. lidt ligefrem. Allerede i 1786 havde G. paa Theaterkassens Regning været i Hamborg »for der i 3 Uger at se den berømte Skrøder, for at naae om mueligt noget mere færdighed i min Kunst til næste Vinter«. Om hans »lidt ligefremme« Opførsel dér jvfr. Brevet fra Schwarz S. 184 og Noten. — 95, 10. onde Lune. Naar Gielstrup var i daarligt Humør gik han ud af Rollens Karakter og fremsagde Replikkerne tørt og koldt. (Overskou. III, 100; jvfr. Birket Smith, Til Belysning. 10). Saaledes spillede han 14 Dec. 1790 Petron i »Den sværmende Filosof« uden at forandre en Mine. Næste Morgen udstedte Kronprinsen, som havde overværet Forestillingen, Ordre til, at Gielstrup skulde hensættes i Blaataarn. Dertil var han i 1780, som s. 239 Følge af de Prygl han havde givet Kammerjunker v. Benzons, dømt til at opholde sig i 6 Maaneder (Jvfr. Museum 1890, 516.). Uden Tvivl har Erindringen om denne Straf bragt ham til at indgive den meddelte Ansøgning. — 1789 bebrejdede J. C. Tode Gielstrup, at han bl. a. ikke havde fattet hans Idé og sagt mere end der stod i Oldfux' Rolle i Todes Komædie »Bussemanden« (Museum for Sandhed Nr. 21.). I et velskrevet aabent Brev: »Til Publikum« svarede G., at Tode »ikke burde søge at velte Skylden for Stykkets slette Succes over paa ham. Dersom Publikums Yndest er vigtig for Nogen, saa maae den være det for en Skuespiller . . . den som søger at berøve ham den, er hans Fiende ...« — 1794, 25/2, skrev Ahlefeldt til Gielstrup: »I Gaar Aftes ved Opførelsen af Syngestykket »Kjerlighed uden Strømper«, manglede De Deres Bolle paa saadan Maade, at Publicum har havt Aarsag til at være yderst misfornøyet med dem; ieg venter at det ikke skeer oftere og at De opretter det igien for Publicum, denne Feyl. De vil selv indsee, at ieg staaer til Ansvar naar saadan Uorden finder Stæd, og hvor uangenem bliver det icke mig at se Dem, som den første, indført i Mulct-Bogen«. — 95, 30. Legems Svagheit. Lægen Winsløw bevidnede at G. led af incontinentia urinæ. — 96, 23. Using. Den for sine mange Processer bekendte Præst Henrik Ussing, som 1808 fik Befaling til at nedlægge sit Embede, hvorefter han bosatte sig i Fredensborg. — 96, 28. min Ansøgning. I den skriver Gielstrup: »Ogsaa i de forrige gode Tider vilde det have været mig umuligt, at komme ud med min Pension, hvis jeg ikke nu og da hafde fortient noget ved Landskabsmaleri. Men da jeg allerede er over mine 60 Aar, saa begynder ogsaa denne erhvervelses Kilde at udtørres for mig.« — Kongen lod ham 150 Rdl. udbetale af Theaterkassen. — 97, 11. Landskabsmaler. »Han studerede de ældre, hollandske Landskabsmalere, deres Behandlingsmaade ved Farvernes Paalægning og deres Maner. Man saa ham tidt dvæle i hele Timer i Billedsalene hensunken i Betragtninger uden at kunne rive sig løs fra Beskuelsen og Beundringen af eet eneste Maleri.« (Kjøbenhavnsposten 1830, Nr. 81.). Gielstrup var den eneste danske Maler, af hvem der c. 1825 fandtes et Billede paa Moltkes Galleri. (Høst; Erindringer, 107.). — 97, 28. sidste Stund. Idet G. rettede den samme Bøn til Dir., skrev han: »Det varer dog vel ei med mig saa farligt længe.« Han levede tolv Aar endnu; først 1830, 10/2, lukkede han sine Øjne paa Frederiks Hospital, hvor han et halvt Aars Tid havde været Patient. Hans sidste Lejlighed var i Huset Nr. 227 Hj. af Philosophgangen og Nye Kongensgade; den sindssvage, da 43aarige Datter, som han med opofrende Kærlighed plejede gennem mange Aar, var 1828 blevet Lem paa Bidstrupgaard. Som hans »tredivaarige, elskede og elskende Ven«, var Professor Fr. Høegh-Guldberg Executor af hans Testamente (Adresseav. 1830, Nr. 35.); i Kjøbenhavnsposten (Nr. 82) skrev han, at Gielstrup fulgtes til Jorden paa Assistens Kirkegaard af dem der havde forstaaet at paaskjønne hans Værd og fortjent at eje hans Venskab, men blandt dem var ingen Maler og ingen Skuespiller. — I tidligere Ansøgninger til Dir. angaaende Pengehjælp talte G. om »sine Børns Opdragelse«, senere nævnte han s. 240 kun Datteren. Efter hans Død meldte en tidligere Musketer Adam Gottlob Gielstrup, født 1788, sig og forlangte som Søn sin Arvepart udbetalt; det sindssvage Pigebarn blev forhørt og afgav følgende Svar: »Jeg kan godt huske min Broder Adam Gottlob, som var Urmager, og som rejste bort for nogle og tyve Aar siden; min Fader kunde ikke lide ham, og jeg tror at han forlængst er død.« Men da hans Paastand ikke kunde bevises gennem Kirkebøgerne, blev den ikke taget til Følge. (Hof- og Stadsrettens extraord. Boer, Række 13, 227, Landsark.).

98, 1. Mad. Gielstrup. Hendes Mimik og talende Øine, de frie, karakteristiske Armbevægelser gav hende, i Forening med Liv og Jovialitet, en høi Rang som Pernillefremstillerinde (Jvfr. Minerva. I. 1787; Dram. Saml. I.). Hendes hæftige Sind gav sig ofte Udslag; saaledes skriver Warnstedt 1781, 21/2, at hun med Skiildsord har overfaldet Acteuren Preisler og at denne har andraget Klagemaal over hende. W. tilraadete hende at afbede sin Overilelse skriftlig, men hun gav ikke bestemt Svar. Numsen skriver nogle Aar senere om hende — Soubretten — »at hendes Førlighed falder næsten i det uanstændige«. — Før hun blev gift med Gielstrup havde hun et Barn med Generallieutenant Køller-Banner (Jvfr. Persh. Tidsskr. 5 R., VI, 47; 2 R., II, 131). Kort Tid efter Ægteskabet skrev Gielstrups Moder til Warnstedt, 1778, 1/12: »Vel har hun tilforn feiled, men mon Regningen ikke kand kaldes fælles for slette Forældre [Faderen var fransk Violon Lorentz Morell] som aldrig har moraliseret for hende, uden paa en interessered Maade . . .« (Privateje). I Biogr. Lex. VI, 42, tales om hendes langvarige Sygeleje og Død 1799; P. Hansen beklager i Theaterhistorien hendes »ni Aars Lidelser«. Hun døde 1792, 29/10, i Nr. 141 i Lille Kongensgade af hastig Feber. I Begravelsesprot. (Landsark.) er det vedføjnet, at hun var Katolik.

99, 4. Niels Hansen. Han debuterede uden Held 1771 og var et af »Det dram. Selskabs« mindst talentfulde Medlemmer. Regissørstillingen beklædte han 1777—99: Warnstedt skriver 1779, 27/3. til Overkommissionen, at han har ladet Regissør Hansen indsætte en Nat i Blaataarn for en Forsømmelse og hans uhøflige Svar paa

Direktionens Bebrejdelse. Niels Hansen var ivrig for Dyrebeskyttelsessagen og har bl. a. skrevet »Musikens faste Grundsætninger anvendt paa Syngekunsten i Særdeleshed« (Krit. Journ. 1777, 183). Han døde 1828, 81 Aar gl.

100, 1. Heger. Om dette talentfulde Skuespillerpar, som havde stor Betydning for den oehlschlägerske Tragedies Gennembrud, jvfr. N. Bøghs Afhandling i Hist. Archiv 1875, I. 190, hvor Samtidens Kilder er benyttede. Den Hegerske Stamtavle er meddelt af Bobé: Reventlowske Pap. V, 197. De gengivne Breve fra Mad. Heger er begge skrevne med Stephan Hegers Haand. — 100, 13. Complot. Dr. Ryge sigtede uden Tvivl til de Angreb paa ham, som Prof. Kruse 1819, 19/1, gav Udslag i »Dagen«. — Overfor Dir. afgav han et for ham fordelagtigt Referat af Samtalen med Mad. Heger, »men naar de fleste Skuespillerinder faar en ny Dragt, som er smuk og behager dem, saa forkaste de i Almindelighed de ældre Dragter og bruge altid den smukkeste; derfor maatte nu ogsaa s. 241 denne Gang den ellers ret smukke Dragt fra Stærkodder vige for den brillantere fra Maria Stuart«. — 100, 20. Holstein. Kammerherre Frederik Conrad v. Holstein, 1771—1853, bekendt fra Udfaldet i Classens Have, var Theaterchef 1811—40. Han var Fader til Kgl. Skuespiller Vilhelm Conrad Holst; Moderen var Skuespillerinden Charlotte Mannerup, som døde af Brystsyege 1816, 28 Aar gl. — 102, 33. Figaro. Om Hegers Udførelse af denne Rolle skriver Bournonville: »der var i Særdeleshed en Rolle, hvori han ikke er bleven naaet af nogen af sine Eftermænd, nemlig Figaro; han havde overtaget den efter Schwartz, der atter havde modelleret sin Opfattelse efter Rollens oprindelige Fremstiller Preville. (Efterl. Skrift., 100.). — 104, 16. andet Embede. I et Brev fra Konfessionarius Liebenberg til Biskop Pavels i Bergen (Persh. Tidsskr. V, 255), hvori det bl. a. siges »at Heger har mange agtværdige Egenskaber, men at hans Fusentasterie aldrig forlader ham«, meddeles det, at Heger ved sin Afgang blev Inspektør ved Metropolitanskolen, en Udnævnelse, som iøvrigt ikke omtales andre Steder. — 106, 11. de Smaating. H. udgav en Mængde populære naturvidenskabelige Skrifter og Bøger for Ungdommen; de fleste udsendte han uden Forfatternavn. — 106, 15. Staffeldt. Digteren Schack Staffeldts Biografi udgav Molbech 1851. — 106, 19. Ekkard. Dr. Frederik Eltkard, 1744—1819, var ansat ved det Kgl. Bibliothek 1784—1814. — 106, 24. Moldenhaver. D. G. Moldenhaver, 1753—1823, var fra 1788 Overbibliothekar til sin Død. — 106, 25. Werlauff: Hegers Svigersøn E. C. Werlauff, 1781—1871, var ansat ved Bibliotheket 1798—1861. — 106, 35. den Bane. I et Eksemplar af »Correggio«, som ejes af Hr. Operasanger Edvard Agerholm, har Heger skrevet: »Til Christian Molbech, sen. Mig det kjæreste af alle Oehlschlägers Værker. Jeg har gennemgaaet 3 Klasser paa Charlottenborg og den 2den Klasse, Figurstuen, ved Thorvaldsens Side. Jeg maatte ikke vedblive paa den Bane, jeg elskede saa højt, men da jeg blev myndig, valgte jeg af Nødvendighed den Bane der nu var tilovers for mig. 1796 den 14de April blev jeg Skuespiller, den ringeste Kunst af alle Kunster. Foersom sagde engang til mig: »Gid en Engel havde staaet med et gloende Sværd og holdt mig tilbage, da jeg traadte ind ad den Dør!« Jeg har mange Gange, før idag, sagt det samme!« — Heger døde 1855, 8/3. over 85 Aar gl. »Den nulevende Slægt kjendte ham kun fra Gaden af hans gammeldags Dragt og af Rygterne om hans Sære Anskuelser og Levemaade.« (Fædrelandet 1855, Nr. 60.).

107, 8. Knudsen. Han var den første af den danske Sangertype, som senere Tider genfandt i Christian Hansen og N. J. Simonsen: de blev alle æret som et nationalt Begreb af Konge og Folk. Dertil var H. C. Knudsen en elskværdig og lunerig Skuespiller, som forbandt en Elskers Væsen med en Komikers Talent. Werlauff fortæller i sine Erindringer, at Knudsen som Murersvend under et Arbejde paa Sorgenfri Slot brækkede sit Ben, og at denne Ulykke blev hans Lykke, idet Arveprins Frederik lærte hans Lune at kende og antog sig ham (Hist. Tidsskr. IV, 4, 278). Allerede som Pagetjener medvirkede han med Held i et Par Forestillinger s. 242 paa Fredensborg Slots Theater (c. 1783; Fortalen til H. C. Knudsens Minde, 1816); senere bar Arveprinsens Protektion ham frem til en Debut paa Skuepladsen som Oldfux i »Den Stundesløse«, som Herskabet overværede; hans frejdige Lune indtog straks Publikum. I »Minerva«, 1794, i »Danske Tilskuer«. 1798, har han offentliggjort Takkedigte til sin Velgører. — 107, 25. Kammerherreinden. H. V. v. Warnstedts Hustru var død 1788; jvfr. Noten Side 225. — 108, 18. mine Kaar. 1792, 11/5, skrev Knudsen til Dir.: »For et saa oplyst Collegium som den høie Direction behøver ieg ikke at andrage hvor vigtigt det er at den Mand som skal opofre sig for Fædrelandet og Publicums Tjeneste i enhver Stilling befries for Nærings-Sorg; men for Folk i min Stand er det vel mere fornødent, da i ingen Stand dennes ødelæggende Indflydelse mere vil spores paa Arbejderne og Arbejdet end hos den, hvis Lod det blev at dyrke Muserne og de frie Konster. Mangler Konstneren Brød, plager Kummeren over en kjer Families Skiebne hans Hierte, da maa hans Talent nødvendig lide derunder, og jeg erkjender den Skuespiller som min Mester i Forstillings-Konsten, som kan drive det saavidt, at han kan qvæle Menneskelighedens virksomste Følelse; elsker Skuespilleren i denne Forfatning endnu Ære, staar der ingen anden Vei tilbage for ham end at forlade en Bane, som maatte udsætte ham for at sukke under Dyngen af en lidt efter lidt sammendynget Gjæld, han aldrig kan vente at betale, eller aldeles at forfeile Maalet af hans Bestræbelse . . .« 1793, 13/4, søgte Knudsen om at faa sin Gage forhøjet til 700 Rdl.; hvis Dir. ikke indrømmede ham dette Ønske, bad han om sin Afsked »for derefter at lægge sin Skiebne i Guds og en høj Velgørers Haand«. Men da Afskeden blev ham givet bad han d. 29 i s. M. om at blive genansat; Dir. »maa have misforstaaet ham«, han paaberaaber sig sin »Ubevanthed i at skrive og beder om en saadan Forbedring i sine Kaar, som det maatte behage Hans Majestæt at tilkiende ham.« — I Persh. Tidsskr. (6 R., I, 69) meddeles det »at Knudsen blev kjed af Theatrets mange Cabaler, søgte Afsked, og nedsatte sig som Murermester i København«. Det er muligt at dette har været Knudsens Agt. men han forblev i Theatrets Tjeneste til sin Død 1816. — 108, 24. Hr. Thaarup. »Høstgildets« Forfatter Thomas Thaarup, 1749—1821, var Medlem af Dir. 1794—1800. (Jvfr. Oehlschläger, Erindringer, I, 113.). —

109, 2. Gi«Istrups Roller. Den 18 Oktbr. 1798 spillede Knudsen paa Grund af Gielstrups Sygdom hans Rolle som Landraad Gartner i »Gamle og nye Sæder«; Publikum var utilfreds med hans Udførelse, det gav »et lydeligt Mishag« tilkende. Knudsen frygtede, at dette skulde gentage sig naar han d. 23 s. M. udførte en anden af Gielstrups Roller, nemlig Saddelmageren i »Kun seks Retter«; derfor vægrede han sig overfor Direktør Thaarup ved at spille den. Denne indberettede Skænderiet saaledes: »Nu kom Knudsen op til mig, gik i sit Kammer hvor jeg var og begyndte at bande, støye og slaa i Bordet for mig saaledes, at jeg ikke kunde høre Øren Lyd, og at Syngemester Zink som stod i Nærværelse slog Døren i for os og begav sig bort; taalmodig bar jeg endnu over med hans ubehøvlede Opførsel. s. 243men han lod det ikke blive derved, men fulgte mig med samme Grovhed ned i Foyéren, som var fuld af Mennesker, og da jeg endelig sagde ham at jeg ingenlunde var vant til en Begegnelse som i en Brændevins Kjælder, svarede han mig under mange Eder: at hvad Brændevin han havde drukket havde ikke jeg, men han selv betalt, at jeg var for kort til at sætte ham i Slaveriet, men jeg kunde jo sætte ham i Blaa-Taarn, og andre lignende Dumheder og Ondskaber ...« — I en af de mellemliggende Aftener, den 22de, var Gielstrup rask nok til at spille i »De to Gierrige«; Knudsen gjorde da i sin nervøse Sindsstemning et Forsøg paa at vinde Gielstrups Venner for sig ved at bekrænse ham for aabent Tæppe; Waltersdorff indberetter Sagen saaledes til Kronprinsen: »Under Finalen af sidste Act blev Directionen med Forundring var, at paa et Sted i Musiken hvor der forekommer en firma. standsede Orchestret gandske og aldeles, og Skuespiller Knudsen, som spillede Kuapskiærs Rolle, declamerede nogle Vers, Skuespiller Gielstrup tilegnede, og derpaa trak frem en Blomsterkrands, som hand havde holdt skiult bag sin Ryg, og holdt den i nogen Afstand over G.s Hoved. Publicum applauderede denne besynderlige Scene og raabte: Bravo Gielstrup! Bravo Knudsen! Den hele Scene varede ikke over 5 eller 6 Minutter ...» Derefter meddeler Waltersdorff Sagen contra Thaarup og indstiller Knudsen til Straf i Blaa-Taarn; dog først bør han give en skriftlig Afbigt efter en af Direktionen forfattet Formular. Kronprinsen resolverede 1798, 6/11, at Knudsen skulde hensættes fire Dage i Blaataarn og give den forlangte Afbigt, hvilken dog Thaarup frafaldt »da han vilde skaane en Mand for en Ydmygelse, som vilde være dem begge yderst ubehagelig.« — 112, 1. Gulbrandt. Hofmedikus, Etatsraad J. V. Guldbrand, 1744— 1809, var fra 1782 Theatrets Læge. — 112, 8. haar Straf. Af Arrestforvarer Ribers Attest fremgaar det, at Knudsen sad »i et for hans Helbred beqvemt Værelse«. — 113, 23. et Laan. Knudsen opnaaede det ansøgte Laan. (Finans-Kol. Journ. 1804. 701). 1797 fik Knudsen Kgl. Stadfæstelse paa Embedet, som han overtog 1802 og igen afstod 1811. — 114, 12. von Deurs. Kammerherre, Generalkrigskommissær I. F. van Deurs til Frydendal, død 1851, 87 Aar gl. — 114, 14. Salt Kaagning. »Vor Knudsen troede, at vi ikke burde lade den rige Saltkilde, vi i Havtangen havde, være ubenyttet; med sin patriotiske Varme greb han denne Ide, med sin driftige Utrættelighed satte han den i Værk og Gang; hvorvidt den var saa nyttig, eller rettere fordeelagtig, som han ansaae den for, tilkommer vore Oekonomer at afgjøre«. (Rahbek, H. C. Knudsens Minde; Jvfr. Baggens Skrifter ved Arlaud III, 309). — 115, 13. Fædrelandske Handlinger. Allerede ved Slotsbranden 1794 og ved den store Ildebrand Aaret efter viste Knudsen sit Mod, idet han ved sin Uforfærdethed reddede Menneskeliv. (Rahbek, Erindringer, IV, 265.). 1801 gjorde Knudsen Theatret til Udgangspunkt for en direkte Paavirkning af Forsvarsbegejstringen; tre Aftener i Træk opildnede han Borgernes Mod ved fra Scenen at foredrage patriotiske Sange, og om Sommeren drog han Landet rundt og gav Underholdninger »til Fordel for de i s. 244Krigen Qvæstede og de Faldnes efterladte Enker og Børn.« Efter Ulykken 1807 genoptog han sine Bestræbelser, udstrakte sine Rejser til Norge, og indsamlede i alt 257,533 Rdl. (Jvfr. Knudsens Minde, 51; Persh. Tidsskr. 6 R., I, 70; P. A. Heiberg: Breve, 130; Birket Smith, Til Belysning, 65). Som Tak for »patriotisk Daad« modtog han 1801 Medaillen »pro meritis«. 1809 deltog han i et Maskebal hos Prins Christian, »hvor han forklædt som norsk Bonde overrakte Frederik VI et Pibehovede af egen Fabrique, hvorpaa stod: Den 2 September 1807. Jeg forbliver mit Løfte tro.« Paa Kongens Fødselsdag blev Knudsen Dannebrogsmænd. (Memoirer og Breve III, 100). Samme Aar tilstod Kongen ham en Benefice »fordi han havde beviist, at han, ved Siden af en ualmindelig Anstrængelse for at redde Andres Ejendom, havde lidt et betydeligt Tab under det fjendtlige Bombardement.« Denne Benefice blev fra 1815 aarlig og tilfaldt Enken efter hans Død. — 115, 27. Professor Zink. Om Syngemester H. O. C. Zinck og hans Slægt jvfr. Otto Zinck, Studenter og Theater-Liv, 1, ff. — 116, 19. Carl Bruun. Hans Fader, Forfatteren T. C. Bruun skrev 1814, 9/4, til Rahbek, da Sønnen efter en kun syvaarig lykkelig Virksomhed søgte sin Afsked: »Carl har været Din Lærling. Du var hans Leder, Du værdigede tillige at være hans Ven. Han søger sin Afsked. Hvad Verdens Kundskab og Fader Ømhed ved denne Leylighed tilsagde, har jeg tiere forestilt ham. Han vedblev sit Forsæt, anførende en Ulyst, der gjør ham uskikket til at opfylde sine Pligter som forhen og uheldig i sin nærværende Stilling. Hans Sindsstemning er ikke mere den samme siden hans Sygdom i forrige Vinter. Da var hans Hukommelse rent tabt, den har aldrig siden gienfaaet sin første Kraft. Syv Aar har han tient. Ligetil hin Tidspunkt ved Du selv hvor glad han udførte sine Roller, og det meget Arbejde der ved begge Theatrene faldt til hans Lod. Jeg tror ikke at feyle, at anse denne Overspændelse som Hovedaarsagen til den paafølgende Uskikkethed og nærværende Ulyst. Skulde han rent have spildt saa mange af hans bedste Aar? Jeg tør love mig af Dit Venskab og endnu mere af Din Tænkemaade, at Du vil bidrage Dit til nogen Understøttelse for ham, som Pensions-Vartpenge eller under hvadsomhelst Benævnelse.« (Kgl. Bibi.). — Med sin lille Pension gav B. sig i Kost hos en Bonde i Lundtofte og døde først 1846, 62 Aar gl. — 116, 26. Dandini. Denne Figur i »Cendrillon« var en af Bruuns Glansroller. — 116, 37. Tilskuer. Rahbek udgav fra 1815 Ugeskriftet »Tilskueren«. — 118,12. Ida. Den talentfulde Mad. M. E. Zinck spillede Ida i »Hermann van Unna« ved Knudsens sidste Renefice 1815, 16/12. Samme Aften betraadte han i Epilogen Scenen for sidste Gang. — 118, 33. Rahlff. Militærlæge G. Rahlff, 1762—1833, blev 1809 Guldblands Efterfølger som Theaterlæge. — 119, 15. talrige Familie. »Herretjener« H. C. K. blev 1786, 24/5, i Nikolai Kirke viet til Anne Lucie født Lax og efterlod sig 9

Børn, hvoraf 5 Døtre og 4 Sønner. Det ældste Barn var Datteren Sophie Frederikke, som fødtes 1785, det yngste Datteren Anne Johandine, som døde 1892, 6/5, 87 Aar gl. (Velvilligt meddelt af H. C. Knudsens Sønnesøn, Skoleinspektør, cand. philol. K.). — 119, 30. Statstidende. I »H. C. Knudsens Minde«, 51, skriver Rahbek at det endnu i s. 245vore Dage bekendte Kobber. »Fædrelandsk Kirkegaard«, som Knudsen solgte i patriotisk Øjemed, indbragte 30,000 Rdl. Af K.s offentlige Regnskab i Statstidenden, 1816, Nr. 10—17, ses det, at Overskuddet beløb sig til: To Species Ducater, Tyve Sølv Specier og Fem Tusinde Rigsbankdaler N. V. Frederik VI købte 200 Eksemplarer, som han betalte med 1600 Rdl.; ellers gav Folk i Almindelighed 10 å 20 Rdl. for Stykket. Knudsen slutter Regnskabet saaledes: »Gud lad os nu beholde den velgiørende Fred, at enhver i sin Virkekreds kan glemme Krigens Byrder og række hinanden broderlig Haand for Fædrelandet. Jeg takker alle, som rakte mig Haanden paa mine Vandringer, og takker Gud, som lod mig naae mit Maal, skiøndt jeg tabte min Sundhed; dog — hvad jeg tabte er intet; thi jeg vandt min Konges Naade, mine Medborgeres og Medborgerinders Agtelse og min egen Tilfredshed. — Hæld Fædrelandet!« — 119, 35. min Død. Denne Ansøgning, som ikke er egenhændig, er skrevet to Dage før Knudsens Død som indtraf 1816, 4/8. Hans Lig blev baaret fra Trinitatis Kirke til Graven paa Assistents Kirkegaard. »118 Vogne fulgte, General-Staben etc. Kongen forærede Vin og Kager til Følgeskabet. 3 Liigtaler bleve holdte af Biskop Balle, Gutfeldt og Liebenberg. Holmens Tømmermænd havde gjort og foræret Liigkisten«. (Mem. og Breve, III, 240. Jvfr. H. C. Knudsens Minde, 77; Baggesen Danfana, 1816).

16

16*

120, 1. Kruse. Han er blandt danske Skuespillere et Eksempel paa, at det medfødte dramatiske Geni kan gøre sig gældende med Adel og Vælde, selv om det bor i en ukultiveret Personlighed. Hans Styrke var den Sikkerhed, hvormed han i brede Linier kunde karakterisere baade tragiske og komiske Figurer. Direktionen kaldte ham i 1813: »en højfortjent Skuespiller, vor i alle tre Skuespilarter saa uundværlige Kruse«. Det var, som om han paa Scenen fik alt det Skønne, han i Livet savnede. Der var han en ejendommelig sammensat Kunstnernatur: tidligt forfalden, grov i sin Optræden, uden Forbindelse med det intellektuelle Liv. (Jvfr. Overskou III, 690; Af mit Liv, 275; Minerva, 1797). 1813, 5/1, skrev han til Dir.: »Min kummerfulde Stilling har i det sidste Aar nødt mig til at bortsende Kone og Børn langt fra mig, før ved en Forlæggelse af Huusholdningen til Landet at kunne spare saa meget som mueligt. Men desværre, denne bitre Adskillelse har, istædet for at forbedre mine Kaar, hidtil bestandig forværret dem.« Kruse døde paa Frederiks Hospital 1823, 16/2, 48 Aar gl. Dagen efter indfandt Skifteretten sig i hans Hjem i Gothersgade 123, hvor Enken, Lovise Augusta, var tilstede; hun tilkendegav, at Kruse efterlod sig en Søn, Hans William August, 18 Aar, og en Datter, Emilie Mathilde, 16 Aar. Indboet blev vurderet til — 4 Rdl. Enken havde taget Ophold hos sin Moder, Enkefru Sonin, boende i Klareboderne Nr. 3. — 121, 8. Hr. Lund. Christian Lund var Skuespiller ved Theatret fra 1810—42 og tillige i mange Aar dets Fægtemester; han døde 1864, 25/5, 90 Aar gl. (Jvfr. Teatret, X, 52.)

121, 26. Lindgreen. Hvis man kunde løfte det Slør, som hviler over Caroline Walters Herkomst, lod Kongehusets Interesse for hendes Halvbrødre Frederik Christian og Ferdinand Lindgreen sig muligvis forklare. s. 246 (Jvfr. H. Weitemeyer, Caroline Walter og Ferdinand Lindgreen, Hist. Meddelelser om Kbhvn. II, 148 ff.). Han var døbt 1770, 10/4, i Holmens Kirke, som Søn af Konstabel Thomas Jespersen og Johanne Kirstine Hansdatter Groot, der ogsaa var Moder til den da 15aarige Caroline Walter. Blandt Fadderne nævnes Sekretær Biehl ved Charlottenborg og Skuespillerinden Jomfru Bøttger. 1778 blev han sammen med Broderen, som var født 1767 og døde 1805 som Kapellan i Svendborg, sat i Roskilde lærde Skole. Samme Aar, 6/10, skrev Ove Høegh-Guldberg til H. V. v. Warnstedt: »Da jeg ikke saa lige veed hvor Mad. Walter boer, og da jeg er vis paa, at Deres Høi-Velbaarenhed for to unge Drenges Skyld, som kunne maaske blive gode, nok vil gjøre sig en liden Umage; saa vover jeg herved at bede Dem, at De ville sige hende, at da Bector Saxtorph i Roskilde vil nu strax modtage begge, saa er og givet med Dags Post Befaling at indtinge dem begge i Kost hos Forvalter Linderøeds Enke, en meget skikkelig Kone. Disse to Børn maatte da (NB velforsynte med Klædere og Linnet) strax sendes til Roskilde og det til Rectoren, som nu herefter (hvilket maae vel agtes) har efter Herskabets naadigste Befaling paataget sig al Omhue for dem. Men Klæder og Linnet, som jeg har spurgt om, vil aarlig gjøre for hver 30 Rdl., og det pleier Herskaberne ikke i saadanne Leiligheder at bebyrdes med. Disse 60 Rdl. burde da besørges Aarligen til to Terminer indbetalte paa mit Contoir, da jeg vilde med det øvrige sende det til Rector Saxtorph. Jeg synes virkelig, at det er billigt, i det mindste for den eene; thi Forældre bør dog huske, at de ere det. Nu er det kun, at de inden 8te Dage sendes til bemeldte Rector. — Efterskrift: Min Ven ville nøie forklare Mad. Walter, at fra det Øieblik af, at Børnene kommer i Skolen, staae de aldeles under Rectoren, saa at ingen videre har nogen Bestyrelse over dem, hvilket utrykkeligen er Rectoren af Herskaberne paalagt. « (Rigsark.). 1787 fik Lindgreen dette Vidnesbyrd: »Lidet eller intet Haab« i Skoleprotokollen. 25/10 s. A. blev han afskediget af Skolen: »vel har han opført sig anstændig og upaaklagelig, men for Resten ej vist den Bekvemhed til Studeringerne, at han med Ære kunde haabe at blive dimitteret til Akademiet, hvorfor Vedkommende ansaa det for raadeligt ikke at lade ham studere længere, men hellere anbringe ham ved saadanne Forretninger, som med hans Bekvemhed kunde være passende.« Hvorhen hans Lyst drev ham, ses af en allerunderdanigst Forestilling af 1789, 12/8: »En Broder af den forrige fortræffelige Actrice Madame Muller, som er Sangerinde i Stockholm, navnlig Lindgreen, meldte sig forrige Aar om at blive antagen som Skuespiller-Elev. Paa Vilkaar at han skulde

vedblive at fortsætte sine Studeringer, hvortil Hans Kgl. Høihed Arveprindsen har tillagt ham en aarlig Pension indtil videre, og at han tilligemed skulde lære Vocalmusiken i Syngeskolen og lægge sig efter Skuespiller-Konsten, have vi, efter hans saa særdeles yttrede Lyst til Skuepladsen antaget ham og tillagt ham for det første en liden Opmntring af 16 Rdl.« Det fremgaar heraf, at Samtiden kendte dette nære Slægtskab, hvad Weitemeyer s. 247betvivler. J. L. Heiberg mindede om det i de Vers, han halvtreds Aar senere skrev ved Lindgreens Jubilæum:

»Hvo mindes ei det elskte Navn
af den, som ikke blot i Aand
men ogsaa ved Naturens Baand
hans Søster var? En evig Glands
har Caroline Walters Krands. «

(Poet. Skrift. IX, 240). — Samtidig med at gøre Koristtjeneste læste Lindgreen til Studentereksamen, som han i Sommeren 1790 paa Theaterkassens Regning tog med anden Karakter:

»Til at betale Testemonium for 10 Rdl. » M.

Til Rector Magnificus 6 - » -

or at betale Stole-bogen 2 - » -

Til Præsten ved runde Kirke 2 - » -

- Pedellen » - 3 -

samt godtgøres, hvad en sort Kiøle efter Regning kan koste.

29 Sept. 1790.

F. L. W. Lindgreen. «

I Oktober prøvede han Henrik i »Maskeraden«, Jacob i »Erasmus« og Den pantsatte Bondedreng for Direktionen, og den 19/11 s. A. begyndte han sin paa engang nyskabende og bevarende Livsvirksomhed paa Holbergs Skueplads. Samtidig maa hans kgl. Understøttelse være inddraget, thi i 1791, Januar, maatte Dir. give ham Hjælp til Klæder foruden 1 Rdl. og 3 M. til en Krukke Sminke, 7 Rdl. til at indløse sit Uhr for« o. s. v. I Juni s. A. holdtes Festen paa Skydebanen for Caroline Walter, da hun sidste Gang gæstede Danmark. (Jvfr. Rahbek, Erindringer, IV, 121 ff.). I et Brev fra Festens Leder, Sekretær Bjørn til Rahbek, dat. 1791, 17/6, nævnes blandt Deltagerne P. A. og Thomasine Heiberg, Maleren Lorentzen, Præsterne Foermann og Nordahl Brun, Lægen Winsløw, men af Theatrets Personale kun Schwarz, Jomfru Morthorst og Mad. Bjørn: »paa det at ikke Mad. Müller, eller nogen i eller uden for dette Selskab skal tro, at denne Forsamling bliver til for allene at bevise Mad. Müller nogen særdeles Ære eller Højtidelighed, har jeg saaledes inviteret hende: om hun vilde vise min Kone og mig den Fornøjelse at følge med os i et Selskab, hvortil jeg var inviteret, hvilket hun modtog med Glæde, men beklagede sig tillige, at Hr. Gielstrup sidst havde ført hende i et meget slet Sælskab ved Dyrehaugen« ... — 122, 27. min Familie. 1794 ægtede Lindgreen Hedevig Sophie Hviding, 1777 —1844; Ægteskabet var barnløst, men uden for dette havde han en Datter. Hanne Marie Lindgreen, født 1791, som fra sin Barndom blev opdraget hos Lindgreens og som ifølge Testamente arvede deres »ubetydelige Efterladenskaber«. (Prot. over Anmeldelser af Dødsfald, 1844, Landsark.). — 123, 10. mit Kunstnerværd. I en Indstilling til Kongen skrev Dir. 1801, 21/10: »Lindgreen er en af de meget udmærkede af Theatrets Personale baade i Henseende til Geni og Studium og Arbejdsomhed.« — 123, 34. Kemp. Johan Gottfred Kemp, født 1751, 30/11, et komisk Naturtalent, som gennem tyve Aar var en udmærket s. 248Fremstiller af holbergske Roller i andet Plan. »Han behøvede blot ligesom Londemann i sin Tid at komme ind paa Scenen med sit naturlige, eller om jeg saa maae sige, med sit Hverdags-Ansigt for at opnaae, at Tilskuerne strax veed og ere enige om, at dette er en Person, man skal lee af.« (Krit. Efterr. 113). Han var et godmodigt, letsindigt Menneske; at han kun 41 Aar gl. fik Afsked paa Grund af en Ubesindighed, som blev slaaet op til et grovt Tyveri, gjorde ikke hans Kammerater Ære. (Jvfr. Overskou, III, 494), 1784, 5/10, døde hans Hustru Magdalene Margrethe f. Møller, 28 Aar gl. 1791 meddelte han Warnstedt, at hans private Gæld var 602 Rdl. Ved Afskeden fik Kems Moder 100 Rdl. aarligt, »fordi han, medens han var i Theatrets Tjeneste, aldrig skal have forglemt den Pligt, at sørge for en gammel udlevet Moders Underholdning«. Da hun døde 1795, 4/2, beholdt Sønnen de 100 Rdl., »thi han sidder i meget fattige Omstændigheder«. 3 Dage før sin Død bad han om — 2 Rdl. Forskud paa Pensionen. 1795, 20/11, døde han i Logis hos en Skrædder Bruhn, som paa Theaterkassens Regning besørgede ham jordet paa Assistents Kirkegaard. — 123, 35. Ipsen. Om Komikeren Lars Ipsen, som debuterede 1785, skrev Schwarz til Dir. 1786, 19/5: »af ham har man god Grund til at vente en god syngende Skuespiller,« 1793, 10/1, skrev Forf. Fr. Høegh-Guldberg til Ahlefeldt: »Saa mesterlig som jeg tror Hr. Ipsen skiller sig med en Rolle, der har stærke Anstrøg af det brutale, komiske, vel endog lav-komiske, saa suckermæssig derimod troer jeg, han vil skille sig med Andreas [Ipsens Rolle som Negeren Andreas i H-G. Syngestykke Lise og Peter], der er Naturens Søn, og, som jeg veed D. H. selv vil finde, endog er meget alvorlig. Hvor Hr. Ipsen skal være en slig Person maa han, efter sin Natur, sit

Organ, sin Gang, sit Alt, nødvendigvis blive ironisk.« — Ibsen blev 1800 Garderobeforvalter og døde 1805, 21/2. — 124, 37. Köhne. I Indstillingen til Kongen angaaende Carl Moritz Köhnes Ansættelse skrev Dir. 1789, 5/8: »hans tydelige og varme Udtale, hans gode Deklamation, og hans ikke urigtige Begreb om sine Roller lader haabe, at han i det ædle Fag ej skulde blive uheldig.« Haabet gik ikke i Opfyldelse; 1793, 29/8, vidner Ahlefeldt om ham: »Köhne er saa slet, og saa har han ikkun et Øje.« Afsked fik han Juni 1797; 1808, 27/9, skrev han til Dir.:

»Formedelst Ildebranden efter Bombardementet forrige Aar, blev ogsaa det Huus hvori jeg boede, i Skindergaden No. 21 et Rov for Luerne, næppe fik jeg Tiid at rædde et Chatoll, — af mit Contoir fik jeg ikkun 2de Pulte Rædet, med de til min Næringsvei nødvendige Bøger, Formedelst Mængden af Bomberne, som sigtedes paa Kirken om Fredagen, maatte man være glad ved hele Lemmer at kunde flygte; — i en af de tilbageblevne Pulte, befandttes en Kasse med endel Breve og Papirer, hvoriblandt mit Pensions Brev af Ano 1797, Juny Maaned fra den Kongl. Theater Direction, da samme er mig høyst fornøden for at kunde Legitimere mig, — saa er det jeg Underdanigst Andsøger: om mig af Theaterets Direct. Protocoll naadigst maatte vorde forundt et Afskrift af bemeldte Pensions Brev; tillige medfølger en Ansøgning om Skadeserstatning for mit lidte s. 249 Tab ved Commissionen for Brandlidte: — hvorpaa jeg Underdanigst udbeder mig D. Exelenzes paategning — jeg har anseet det fornøden paa indlagte Pro Memorise at lade Vertinden først paategne for at beviise Rigtigheden af mit Udsagn.« Han døde 1811, 18/11, 41 Aar gl.— 125, 27. I instruce urembedet. Om Lindgreen som Instruktør, hvad han blev 1817, fortalte Phister: »Hvad han især fordrede var Korrekthed, Smagfuldhed og Naturlighed. Han hadede al Overdrivelse, og hvis nogen dristede sig til at forandre Replikken, vankede der Grovheder. »Naa, saa Du vil være vittigere end Holberg!« plejede han da at sige.« (Zinck, J. L. Phister, 47). — 126, 37. ubeskedne Ønske. Som en Opmuntring fik Lindgreen efter denne Ansøgning 300 Rdl. Sølvmynt.

129, 1. Preisler. »1755 d. 19 November loed Professor og Hof-Kaaber-Sticker Johann Martin Preisler og Kone Anna Sophia døbe deres liden Søn af Mag. Bluhme i Christiansborg Slots Kirke, og blev kaldet: Joachim Daniel. Fadderne vare Hr. Cammer-Herre von Støcken, Hr. Hofprædikant Cramer. Fru Consistorial-Baad Rohne holdt Barnet over Daaben og Frøken Lotte Hersleb holdt Christenhuen. Barnet var fød d. 16 November Kl. 3½ slet.« (Kirkebog. Landsark.). Gode Genier syntes at have staaet ved hans Vugge. Skønhed og et indtagende Væsen var ham skænket. Han blev opdragen under rige Vilkaar, han havde i Opvækst og Ungdom en aandfuld Omgangskreds. Hans Talenter vare mangeartede, men der fattedes ham et Holdepunkt, der kunde sammenknytte de flagrende Anlæg og Drifter. Hans herskende Evne var den, hver Dag at have en ny herskende Evne. (Jvfr. Edvard Brandes' Karakteristik af Preisler, Dansk Skuespilkunst, 134 ff.). — 129, 15. Udskeydelser. P. sigter uden Tvivl til en Forelskelse i en Teltsangerinde paa Dyrehavsbakken. Jvfr. hans Selvbiografi: Ferdinand Braun, der Gothe, Helsingør 1802. — 129, 28. Hof og Stads Betten. Ved denne Ret var Jomfru Dewegges Fader Bud og Portner. Han skildres som en lumpen Mand, der brugte Datteren til at drage Gæster til Huset. (Persh. Tidsskr. 3 R., 5, 55). — 131, 12. min Moder. Preislers Søsters Mand, den bekendte Grosserer J. L. Zinn, gjorde 1778, 12/10, i et Brev Forsøg paa at formaa Jomfru Dewegge til at hæve Forlovelsen med Joachim Daniel: »... al Forbindelse med hende er Forældrene i højeste Grad imod. Han er umyndig, haver ey heller noget Levebrød endnu, og hans mulige Lykke var dermed spildt. Forestil sig nu hvilken Ulykke, Sorg og Bedrøvelse, hun haver anrettet i vor Familie; forestil sig nu en gammel graahaaret Moders Taarer, Jammer og Sukke over hende, der vil berøve hende sin Søn, hendes Klage til Gud; forestil sig en gammel, graahaaret Fader, der er færdig at gaa i Graven af Bedrøvelse . . . Fy, hun bør skamme sig at ville tiltvinge sig en Mand til hans egen Ulykke imod Forældres Villie og Vidende. Og hvad mener hun, der var eller vil blive af, om hun end fik ham? . . .« (Ill. Tid., 1890 — 91.)— 132, 20. Debitant Rolle. P. kom først til at debutere 1779, 26/1, som Leander i »Det unge Menneske paa Prøve« (Jvfr. Krit. Efterr. 87). Rahbek fortæller, at en gammel Etatsraad i et Selskab hos hans Fader saa hele Rangforordningens Sinai s. 250 rystet, fordi Justitsraad Preislers Søn i Stykket maatte kysse Skuespiller Thessen paa Haanden. (Erindringer I, 305). — 133, 12. Wintlir. Formodentlig Traktør W. paa Kongens Nytorv. — 134, 24. Sinds Roelighed. Ifølge A. Aumont i Biograf. Lex. blev Preisler gift 1778, 4/12, men Vielsen er ikke indført i Kopulationsprotokollen i Raadhusarkivet. Aaret efter fødte Mad. Preisler en Datter, Sophie, som blev gift med Boghandler Albanus; om hende se Brevet S. 159.— 135, 3. Beste Ven. Rahbek skriver om Preisler i Ungdomsaarene: »Han var mig særdeles interessant baade for sit vakre Udvortes og for sin mangesidige Dannelse, og ydermere som den, der allerede da var kiendt af adskillige romantiske Eventyr« . . . (Erindringer, I, 268; jvfr. 285). Senere frastødte Preislers flygtige Væsen Rahbek, som ligeledes i sine Erindringer (I, 351) har givet en Skildring af hans Forfald. — 135, 29. Frankenau. Etatsraad, Toldinspektør F. C. Franckenau, som døde 1784. — 135, 33. Narrerie. Om Rahbeks Strid med sin Fader for at blive Dramaturg jvfr. Erindringerne I, 305 ff. — 136, 7. Zeuthen. Rahbeks Ungdomsven, senere Etatsraad, Godsejer P. C. Zeuthen, 1755—1823. — 137, 15. Langes. Rosings og Rahbeks Ven, senere Etatsraad. Raadmand Rasmus Lange, som døde 1829, 77 Aar gl. — 139, 11. Deres Selskab. Om »Det dramatiske Selskab« jvfr. Noterne til Brevene fra Schwarz. — 142, 1. Ingen Skilling. I Begyndelsen af 1782 blev Preislers Hjem opløst, da Indboet efter kun tre Aars Ægteskab var pantsat. 1781, 16/12, indgav han til Dir. følgende:

»NOTA OVER MIN GIELD.

Til min Vært for 1½ Aars Huusleye til næste Paaske Rdl. 140.

- do. for en Regning - 50.
  - do. for en contant annammet - 12. 202 Rdl.
  - Skrædder Pohlmann 91 -
  - — Moeberg 65 -
  - — Schauboe omtrent 25 -
  - Kræmmer Richter 280 -
  - — Schmidt 150 -
  - — Todsens 90 -
  - Skomager Øegaard 30 -
  - — Fahrenholtz 4 -
  - — Hedemark 7 -
  - Hyrekudsk Müller 14 -
  - — i Marchals Gaard 13 -
  - Vognmand Soren Josephs Encke paa Kongens Nyetorv 27 -
  - Jøden Warburg for Strømper 30 -
  - en Gartner Mæser for Spænder og Strømper 17 -
  - Hr. Elsberg for adskilligt, deels contant, deels Vare 73 -
  - mine Forældre paa en Obligation paa 400 Rdl. med 2 Aars Rente å 16 Rdl. p. A 432 -
  - Casserer Zeuthen ved Brandkassen 14 -
  - Bogholder Fehling hos min Svoger Zinn 30 -
  - Barnets Amme ialt 30 -
  - s. 251 For mange smaae Poster, som jeg icke erindrer, førend de efter Haanden indkommer, henimod 70 Rdl.
  - Til Galanterie-Kræmmer Aumont 20 -
  - Guldsmed Hederich 9 -
  - Auctions-Konen Mad. Christensen 20 -
  - Jøden i Stormgaden for Ørenringe et 20 -
  - Bøhm ved Canalen Nr. 20 15 -
- Summa... 1778 Rdl.

Jøden Cantor for et Beviis paa 100 Rdl. og Jøden Levin Hertz Et paa 100 Rdl.; jeg veed icke, hvormeget Hr. J[ustits] B[aad] Lassen har afbetalt paa samme, saavel som og paa den Obligation paa 400 Rdl. til Herbst, som allerede i forskjellige Quartaler er afdraget paa. Hos 2 Jøder, En paa Myndten og En i Klosterstræde er mit Tøy udsadt, men Listen paa det kan jeg, i hvormeget jeg har plaget dem, ikke faa førend i Morgen, da jeg absolut selv skal opsætte den.

Af andre tilhørende staar paa Myndten et Uhr tilhørende Renteskriver Evers Koene for 21 Rdl.

Hos en anden Jøde i Klosterstræde:

En Kaarde for 6 Rdl. og Et Garnitur-Spænde for 6 Rdl. tilhørende Rosing, tilsammen 12 -

En Kaarde tilhørende Sværdtfeger Weidenhaupt for 6 -

39 Rdl.

[Den ene Liste over det pantsatte Tøj er bevaret:]

Nota for de hos Jøden Soldin staaende Sager, med de virkelig laante Summer: En Guld-Ring, 3 Rdl. — Et Sølv-Bæger, 17 Rdl. — En blaa Kiole, Skee og Daase, 12 Rdl. — Et Guld-Uhr, 32 Rdl. — Et Garniture-Steenspænder, 7 Rdl. — En Sølv-Skee, 2 Rdl. — Et Etui, 4 Rdl. — Et par nye Silkesko, kiøbt, 3 Rdl. 2 &. — En Flødeskee, 3 Rdl. — En Kobber. Maccine, 1 Rdl. 2 &. — En Sølv-Skee, 2 Rdl. — 3 Porcelain- Fade, 2 Rdl. — 4 Speile, 32 Rdl. — En Sølv-Melkeskaal, 10 Bdl. — 2 Comoder, 10 Rdl. — Et lille Bæger, 1 Rdl. — En Rangle, 4 Rdl. — Sort Illystring, 2 Rdl. — 2 par nye Silkestrømper, 4 Rdl. — Et Guld-Uhr for Frue Evers, 23 Rdl. — En Staal-Kaarde, mig selv, 2 Rdl. — En Stk. hviid Taft, 1 Rdl. — Et Guld-Hierte. 4 &. — Et Garnitur-Beenspænder. 5 Bdl. — En sort gammel Underkl., 1 Rdl. 3 &. — 3 Par Silkestrp., 3 Rdl. — En Stk. fiin Linned, 2 Rdl. — Tilskaaren Lærred, 5 Rdl. — 2 St. Sengeklæder, 8 Rdl. — 8 Over-Skiorter, 5 Rdl. — Et Par Manchetter med Flor, 1 Rdl. 2 &. — Et par hviide Buxer, 2 &. Ialt: 209 Rdl. 3 & «.

Uden Tvivl fik Kammerherre Warnstedt bragt en Forsoning i Stand mellem Preisler og hans Forældre; thi i Løbet af Aaret 1782 tog Parret Ophold paa Charlottenborg. Fra samme Tid stammer det gengivne Portræt af Preisler, der findes i F. B. Wickedes Silhouetalbum (i Hr. Lehns greve C. E. Reventlows Eje) og som giver et udmærket Begreb om Preislers smuktformede Hovede. Man har ikke tidligere kendt noget Billede af ham. 1783, 12/9, skrev han til Warnstedt: »Vi skal med Guds Hielp nu etablere igien, mine Forældre vil ogsaa gjerne være behjælpelige dertil; de ønsker at vi maa blive skjønt tarvelig, dog saaledes istandsat, at vi icke mangle det nødvendigste.« 1784, 17/6, er hans Gæld: 2108 Rdl. Han slutter Specificationen med at skrive: »Jeg kan icke længere bruge noget af mit udestaaende Tøj, være sig Guld, Sølv eller andre Effecter, da jeg s. 252 altid kunde købe et hvert nyt Stykke lettere, end indløse det«. 1787 boede han i Lille Kongensgade i »den grønne Støvle«, da han d. 17/9 ved Hof- og Stadsretten blev dømt til at betale »Brøgger Ole Lind for Kiørsel 16 Rdl. + Renter og Sagens Omkostninger, ialt 26 Rdl. Den Stævne gav ikke Møde i Retten, ej heller havde Stævningsmanden antruffen ham i hans Boepæl«. Det ses at Warnstedt paa Debtors Vegne betalte Summen. — 143, 8. Schröder. Om Schröders Betydning for Skuespilkunsten jvfr. B. Litzmann, F. L. Schröder, ein Beitrag zur deutschen Litteratur und Theatergeschichte 1/11; E. Devrient, Geschichte der deutschen Schauspielkunst II, 326 ff.; K. Mantzius, Skuespilkunstens Historie, V, 106 ff.; Brevene fra Sahwarz, S. 184 ff. — 145, 13. Zuccarini, Langerhans og Eule. Om disse dygtige Skuespillere jvfr. Preisler, Journal over en Reise, I, 39 ff. — 147, 12. v. Warnstedt i Kiel. Jægermester F. C. v. Warnstedt, 1750—1811, H. V. v. Warnstedts yngre Broder var Forstmand i Hertugdømmerne. (Jvfr. Reventlowske Pap. IV, 288). — 147, 16. Her ere vi nu. Om Preislers Rygte i Hamborg jvfr. Brevet fra Schwarz, S. 189. — 149, 26. Journal. Ved Kgl. Resolution af 1788. 2/2, fik Rosing, Saabye og Preisler 1200 Rdl. »for ved en Reise at udbedre deres Kundskaber i Skuespillerkunsten.« Det blev paalagt den Sidste at føre en Rejsejournal, som han ved Hjemkomsten udgav i 2 Bind. Rejsen kom i alt til at koste 1915 Rdl. — 151, 10. Hvass. Justitsraad Christen Hee Hvass, f. 1731, var Theaterinspektør og Medlem af Bestyrelsen 1772—78; han bosatte sig 1780 i Paris, hvor han døde 1803. (Jvfr. Personer og Familier af Navnet Hvass, I, 6 ff.). — 151, 18. Molé og Dugazon. Om disse Skuespillere jvfr. K. Mantzius, Skuespilkunstens Hist., V, 231; 252; Preislers Journal, I, 193 ff. — 151, 34. Herr. l'Affecteur. En fransk Kvaksalver jvfr. Brevet fra Rosing S. 171. — 152, 3. Fougère. F. indkom her til Landet som Skrædder i Christian d. VII's franske Hoftrup, fik senere den samme Stilling paa det danske Theater og undvigte 1788. — 152, 5. Jansen. Danseren Vilhelm Jansen havde været ved Theatret siden sit 14de Aar og var ikke uden Talent. Samtidig med de tre Skuespillere fik han paa et Laan mod Theatrets Kautions Lov til at rejse til Paris »for at vinde i Dandsekunsten ved de parisiske Dandser«. Derfra skriver han 1788, 20/6, til Warnstedt: »Laurent og Søn er overmaade misfornøiede med deres [de danske Skuespilleres] Opførsel, thi Rosing og Preisler talte ikke et Ord og var meget kiedsommelig; Saabye er at undskylde, thi han maa rette sig efter deres Barbari i Tænkemaade. Den unge Laurent har været hos Mollée og udvirket for dem at komme i Declamations-Skoelen, men de er ikke kommet i den; han fortalte mig, han havde været meget forlegen, da Mollée spurgte ham hvor de tre danske Acteurer [var] siden de aldrig kom paa Skoelen; Rosing gaaer paa Palais Royal med en oplæst Mine og Moquerer sig over den heele Verden; om Aftenen gaaer de paa Palais Royal og spiser hos en Restaurateur Anglais hvor Rosing begynder at skriges [paa] Opvarteren »Garçon«, som er al det Franske han taler.« — Warnstedt nærede en sygelig Kærlighed til Jansen; deres Forhold fremgaar yderligere af nogle Breve fra Jansen til W. (Kgl. Bibl.). Som »aldeles s. 253 uduelig« fik han sin Afsked 1796 med 400 Rdl. Pension; han oprettede en Danseskole og giftede sig »med en Pige hvis gode borgerlige Opdragelse og Karakter giver mig den fuldeste Forvisning om, at hun stedse vil blive mig en lykkeligørende og værdig Kone.« (Brev til Dir. 1797, 1/2). Jansen døde 1808, 46 Aar gl. Theatret bekostede Begravelsen. — 152, 25. Winsløv. Lægen, Professor Winsløv. 1752—1811, opholdt sig i 1777 en lang Tid i Paris. — 152, 26. Hr. La urent. Danseren Pierre Laurent, født omtr. 1729, blev o. 1752 indkaldt af Ditlev Reventlow fra Operaen i Paris. Han optraadte i Frederik Vs franske Hoftrup, blev Hofdanssemester og opnaede 1770 et Engagement paa ti Aar som Chef for en Danseskole. 1784 havde han 1000 Rdl. i Gage. Samme Aar skrev han til Kongen: »Jeg har ved mit Talent bidraget til at opdrage to Slægtled af den kongelige Familie og ledet alle Baller og Fester ved Hoffet i 35 Aar. Jeg har uddannet alle Elever ved Theatret af begge Kjøen, der endnu er til Pryd for Hoffet og Byen. Før mig var den gode Dans slet ikke eller lidet kjendt her, det er mig, som har bibragt Danskerne Smagen derfor.« (Finans-Kol. Journal Bilag 1784, 288, Rigsark.). Han afgik med sin Gage i Pension og bosatte sig i Paris, hvor han døde 1807. — Sønnen, Pierre Jean Laurent, født i Kbhvn. 1759, 24/3, fik kun 11 Aar gl. Bestalling som sukcederende Hofdanssemester. Som Barn maatte han danse paa Slottet for de kongelige Herskaber, og der blev han Vidne til en Scene, der karakteriserer Forholdet mellem Caroline

Mathilde og Struensee. En Aften da Laurent var slumret ind i en Lænestol i et Gemak, som stødte op til Riddersalen, vaagnede han ved at Fløjdørene gik op; Dronningen og hendes Elsker traadte ind i heftig Bevægelse og uden at ane Barnets Nærværelse fortsatte en Disput, der endte med, at hun vendte sig stolt om for at gaa tilbage til Balsalen, medens Struensee løftede Benet til Spark efter hende og ilede ud ad den modsatte Vej. (Bournonville, Mit Theaterliv, 3 D., III, 229). L. var lille afVækst, ikke smuk og meget hjulbenet, men han udviklede sig i Studieaarene i Udlandet til at blive en udmærket komisk Danser. 1799 kom han tilbage til Kbhvn., blev Dansemester, Lærer og Hofdanseinspektør; Afsked fik han 1821 og døde 1831; han var gift med Marie Rose f. Bonnet, som døde 1842, 69 Aar gl. En af deres Sønner, Harald Anton, døde som Sognepræst til Borup.— 154, 12. Vestris. Fader og Søn, verdensberømte Dansere, jvfr. Bournonville, Mit Theaterliv, 3 D., II, 67 ff. — 154, 16. Blohme. Geheimeraad Otto Blome, 1735—1803, var Danmarks Gesandt i Paris 1770—93. — Samme Linie. Könemann. Daværende Sekretær hos Gesandten i Paris, Legationsraad Joh. Könemann; han døde 1824, 75 Aar gl. 154, 17. von Haven. Magister, senere Præst E. C. v. Haven, 1754—1813, bekendt som Numismatiker — 158, 7. Fremtiden. Kort efter Hjemkomsten begyndte Preislers Forhold til Jomfru Marie Fredelund, der 1783 var blevet Danseskolar, men som paa Grund af en Fodskade fik Lov til at forsøge sig i Skuespillet, hvor hun debuterede uden Held 1786. Hun var smuk, men, som Dir. skrev i en Indstilling af 1788, Maj: »hun gav kun lidet Haab om at blive Actrice«. 1790 kvitterer Preisler for s. 254 hendes Gage, 50 Rdl. Kvartalet. Hun boede da »Nr. 17 udi Størrestrædet.« Rahbek dadlede hendes Spil som Lovise i »Den værdige Fader«, en Rolle, som Jfr. Astrup tidligere havde udført, og i den Anledning udsendte Preisler et »Velfortient Svar til Kiøbenhavns Dramaturg, Herr Professor Rahbek« (1792), hvori han bl. a. skriver: »Hvorfor lader man ikke Professoren vide, at hans Pen ikke er kritisk, men partisk ... men Skuespillerens Skiebne er: at høre og at tie!« 16 April s. A. flygtede han ud af Landet med Jomfru Fredelund, som tre Aar senere (1795, 14/7) bad Kongen om at blive genansat med Elevgage. »Blendet af glimrende Løfter falske Glands, ledsaget af idelig gientagne, ved en opbrusende Lidenskabs Hæftighed uimodstaaelige Overtalelser, tog jeg i et Ufornufts Øyeblik den overleide Beslutning at forlade min Post tilligemed Fædrenelandet, for paa et andet Sted at nyde den Lykke, jeg troede her ey at kunde naae« ... Inden Dir. sendte Ansøgningen til Kongen forlangte den, at hun skriftlig skulde spørge sine tidligere kvindelige Kolleger om de havde noget imod hendes eventuelle Genansættelse; alle gav de deres Samtykke, og Mad. Preisler skrev: »jeg har heller ikke imod hinde og vil ønske hende lykkelig«, men da hun ikke var nødvendig for Theatret modsatte Kronprinsen sig den. Hun døde 1797, 6/11, som Mad. Luplau. (Øst, Intelligenzblade, 1/11). — 159, 16. Elsberg. Nicolai Elsberg havde været Tjener hos Struensee og forklarede som Vidne i Skilsmisseprocessen, at han paa Ascheberg havde set sin Herre køre ud i Skoven sammen med Dronningen og ved en Maskerade seet dem gaa alene med hinanden under Armen. (Processen mellem Chr. VII og Caroline Mathilde, 107). Efter Struensees Henrettelse gik Elsberg til Scenen og sejrede straks ved de Egenskaber, han som Domestique havde tilegnet sig i det fornemme Selskab: Graciøsitet og Smidighed. Han var en Broder Lystig, Wessels Ven, der ikke vidste hvad det var at arbejde, men som desmere stolede paa sin lykkelige Natur. Efterhaanden som han forfaldt, blev han ofte »pludselig syge, naar han skulde spille; den 5 September 1791 udførte han Officerens Bolle i »Det lykkelige Skibbrud« i complet Fuldskab, hvad der gav Warnstedt Anledning til at holde den Tordentale for Personalet, som er meddelt i Museum 1891, II, 207 ff. 1800, 8/8, skrev Elsberg til Dir., »at hans Sølvtoj, som er pantsat paa Assistentshuset, vil blive bortsolgt ved Auktion, hvis han ikke fik Laan.« Han døde 1802, 14/12, 53 Aar gl. Enken, Ingeborg f. Ødbye, til hvem han blev viet 1780, 14/11, søgte 1821, 6/12, Direktionen om Hjælp. Hun var da 64 Aar. — 160, 6. gamle Moder. Paa dette Tidspunkt var Preislers Fader død, men hans Moder levede til 1800. — 160, 31. en Koene, som ikke har den Førstes Aand. Allerede 1790, 16/8, ansøgte Preisler om Skilsmisse. 1794, 4/8, sendte Kancelliet til Magistratens Betænkning en Ansøgning fra ham om Ægteskabs Ophævelse og Tilladelse til at indgaa en ny Forbindelse (Magistratens Resprot.). Hans anden Hustru hed Frederikke Reimann; hun var tysk Skuespillerinde og døde i Kbhvn. 1821, 30/10, 48 Aar gl. — 161, 18. En Undersaat flyer til sin Konge. Tidligere end dette Bønskrift, som 31/10 1800 skaffede ham Sufflørstillingen, havde s. 255P. indgivet to Ansøgninger om samme Embede, som Kronprinsen efter Dir.s Indstilling afslog; i det ene, dat. 1800, 2/8, skrev han: »Tiltagende Aar og mange Gienvordigheder have forandret Lidenskaben til Stadighed, og det andet Ægteskab, som jeg under 20 Marti 1795 indgik, har bidraget meget til Lykke fra den Side.« — 161, 34. det Manglende i Musik- Archivet. Inden sin Flugt havde P. pantsat forskellige Partiturer, bl. a. til Orpheus og »Holger Danske«, som Theaterkassen maatte indløse. Dir. fritog ham dog for at betale en Erstatning, »da den vilde overstige hans Evner og fordybe ham i Gield«. — 162, 13. mine Ønskers Maal. Saasnart P. igen havde faaet Foden indenfor paa Theatret, begyndte hans Kamp for at faa Lov til at debutere paany, hvad der ikke tillodes ham. I et Brev til Dir. dat. 1801, 16/6, hvori han skrev, at hans Familie var nødt til at spise tør Mad, da han ikke kunde leve af Indtægten som Sufflør og ikke kunde faa Elever i Sprog og Musik, spurgte han: »hvad tør jeg vente i Henseende til min Skiebne ved Theatret« ? Stillingen blev ham ulidelig, og efter Brevet til Dir. S. 163 fik han sin Afsked. Som Frivillig var han med i Kronprinsens Livkorps 1801. »Jeg mindes flere Gange at have seet ham i Studenteruniform, da han var indtraadt i Studentercorpset af 1801, og efter at dette ikke længe efter var bleven opløst, vedblev han, der manglede andre Klæder, at gaa i Uniformen.« (Werlauff, Erindringer, Hist. Tidsskr. 4 R., IV, 277). I Aarsfesten for Slaget nægtede Komitéen ham at deltage. Han skrev da til den: »Jeg skal ikke undlade at fremlægge Hans Kongel. Høyhed Kronprindsen det meddelte Pro Memoria, og underdanigst bede [ham] at lade undersøge, hvorfore min Nærværelse kunde vanære en Fest, som jeg, saavel som en hver af Corpset, har Rettighed til at helligholde!« (Privateje). 1805 optraadte han i Odense, hvis Theaterblad beklager, at han er »saa hæse«. 1807 førte han et grovt Forsvar for sin »inderlig agtede« Baron Wedel Jarlsbergs Skuespillerselskab, hvis Forestillinger i København blev stærkt

kritiseret af en Revisionsassistent Gunnerus; Preisler skrev bl. a.: »Endskiønt jeg forhen selv var Skuespiller, drister jeg mig dog ikke til at agte min Kunst som den Første, hvilket De behager at kalde den.« Sine sidste Dage tilbragte P. paa Frederiks Hospital, hvor han laa »paa fri Kur og Pleje« og ifølge Protokollen døde af Astma. Hans Indbo i Farvergade Nr. 125 vurderede Skifteretten til 9 Rdl. og 5 Enken skrev i Adresseavisen: »At min gode Mand Joachim Daniel Preisler, 53 Aar. forhen Kgl. Skuespiller, er af den Almægtige henkaldet til en bedre Verden første Paaskedag d. 2 April 1809 Kl. 93/4 om Formiddagen, fra mig og tre uforsørgede Børn, efter en langvarig Svaghed; det skulde jeg ikke undlade at bekendtgjøre Slægt og Venner, frabedende mig al Condolence, der kun mere vilde forøge min billige Sorg. Fridericca Preisler«. Hans Lig blev stedet til Hvile i Familiens Gravkælder under Christianskirken. (Skifteprot. Landsark.).

163, 22. Mad. Preisler. »Hun var kun 13 14 Aar, da hun kom à Syngeskolen. Allerede da var hun udsvævende og blev nogle Gange prostitueret. (Persh. Tidsskr. 3 R., V, 56). Kort Tid efter Brylluppet traf Rahbek hende: »Skiøndt hun havde debuteret med det Bifald, en smuk, s. 256ung Begynderinde er saa temmelig vis paa, gik hun da allerede for Lud og koldt Vand, og — maaske tildels for hendes paa den Tid skjødesløse Udvortes og vel ikke store Flid, vel og for den ikke hos alle fordelagtige Opsigt hendes Elskovshandel havde gjort — blev hun synlig tilsidesat.« (Erindringer, I, 287). Men efter Caroline Walters Flugt i 1780 blev hun en Stjerne paa den københavnske Theaterhimmel; alle hendes kunstneriske og menneskelige Egenskaber svarede til en Figur som den skønne, ubesindige Lady Teazzle i »Bagtalelsens Skole«. »Det vilde være ligesaa umueligt at afmale, som unødvendigt at anprise, den Ynde, den Munterhed, den Aand, hvorved Mad. Preisler veed at gjøre os sin Lady Teazzle elskværdig uagtet alle hendes Ubesindigheder.« (Dramaturg. Saml. I, 217). »I et saa strængt, ordentligt og propert Hus som Professor Preislers var hun ikke ret i sin Esse; det kunde vel heller ikke slaa fejl, at hun ved en og anden Leilighed maatte komme til at føle, at hun ikke hørte hjemme i den Verden«. (Rahbek, Erindringer I, 288). Alligevel var Preislers Familie indtaget af hende; hans Søsterdatter, Sophie Dorothea Thalbitzer, f. Zinn, skriver i sine Memoirer: »Min Tantes smukke Figur, hendes dejlige Ansigt, hendes indtagende Væsen, hendes Munterhed, hendes Forstand, og meer end alt dette, hendes fortreffelige Hierte, gjorde hende elsket af alle. Man glemte hendes Letsind, hendes Coquetterie og Forfængelighed, naar man saae, hvorledes hun aldrig kunde lade en Fattig gaae ubønhørt fra sig. Saalænge hun selv havde en Skilling, maatte hun deele den. Jeg har seet hende skiere hendes eneste sorte Kiole i Stykker for at sye den om til 2 fattige Piger, som skulde confirmeres .... Naar jeg nu saae denne indtagende Kone paa Theatret, hvorledes hun næsten spille enhver Bolle til Fuldkommenhed og henrev Tilskuerne til lydeligt Bifald, hvergang hun forlod Scenen, saa var det vel intet Under, at jeg fra mit 6te til mit 16de Aar holdt overmaade meget af hende, og ikke var gladere, end naar hun om Søndagen repeterte sin Rolle for mig . . . Uagtet al den Virak, man strøede hende, vedblev hun dog at være elskværdig, indtil min Onkel flygtede fra Kiøbenhavn. Efter den Tid blev ogsaa hendes Opførsel meget uanstændig, hun forfaldt til alle Slags Udsvævelser, og hendes Død var en Følge deraf.« (Mem. og Breve, IV, 156). Juleaften 1784 skrev Zinn til Warnstedt: »Deres Høyvelbaarenhed gav jeg et Løfte angaaende en Frack til Mad. Preisler. Jeg vil icke være nævnet, men De veed at en god Fader og Forsørger ere nødig for disse Folck, altsaa vil D. H. selv have den Godhed at sørge for at Fracken helst ved Deres Theatre Skræder strax bliver syet, og at den bliver brugt og ey bliver alieneret under hvad Paaskud end maatte være . . . Skulde hun allerede have en Fracke, da skal jeg paa anden Maade søge at gjøre hende det godt.« — 164, 18. Lassen. Justitsraad Niels Lassen var Inspektør og Hovedkasserer ved Theatret 1786—92. Om hans bedrageriske Forhold jvfr. Overskou, III, 505 ff. — 165, 18. overhængende Trang. Paa denne Ansøgning resolverede Kronprinsen: »Da Suplikantinden allerede engang haver været forundt en Benefice-Aften, kan hendes Begjæring ikke bevilges.« — Fra Oktober 1796 til Paaske 1797 boede Mad. Preisler s. 257paa 1ste Sal i »det nye opbygte Hus i Badstue-Strædet Nr. 80 og 81« og her — og Ikke paa Kongens Nytorv — afholdtes paa hendes sidste Fødselsdag den morsomme Festlighed, som Overskou har skildret i sin Theaterhistorie (III, 686). Derfra tog hun efter Direktionens Foranstaltning Ophold i Huset hos Oldermand J. A. Barclay, der havde Glarmester- Arbejdet paa Theatret, og som boede paa Hjørnet af Lille Fiol og Skiden- Strædet Nr. 256. Der skulde hun have: 1) en Stue paa fire Fag, møbleret med »en Top-Seng med Zirtzes Omhæng og complete Sengklæder, tre lange Mahogni-Speile, to Mahogni-Comoder, et Chatol med Skab, beklædt med mahlet Glas; 2) Frokost, 2 Retter varm Middagsmad, Aftensmad, de fleste Aftener en Ret varm Mad«, Caffé, The og Lys, samt Rengøring og Opvarnting for 200 Rdl. om Aaret, og for dette Beløb gik Direktionen i Kaution. Hensigten hermed var, at hun nu lettere skulde afbetale noget af den Gæld, hun var Theaterkassen skyldig. En Maaned efter, d. 28 Maj 1797, døde Mad. Preisler, 35 Aar gl., af »Krampeslag« (Begravelses- prot. Landsark.). Overfor Skifteretten fremviste Husværten »en Kattuns Kjole og to gamle Klokker«, som hendes eneste Ejendom. (Persh. Tidsskr. 5 R., VI, 51). Blandt de Nysgærrige som trængte sig op i hendes Stue for at se hendes Lig, var den 18aarige Adam Oehlenschläger; han saa »en smuk, middelaldrende Søofficer staa tankefuld i en Krog ved Vinduet«. (Erindringer, I, 115). Det var hendes sidste Tilbeder, Kaptain C. T. Egede, 1761—1803, som senere i Slaget paa Beden kommanderede Kavalleriprammen »Rendsborg«. Den 31 Maj besørgede Oversætteren H. Thoroup paa Theatrets Regning hendes Jordefærd; senere rejste Venner og Kunstfæller det Æresminde paa hendes Grav, som er gengivet af Lahde i »Assistentkirkegaardens Mindesmærker«. Glarmesteren forsynede sig rigeligt til »Gravøllet«: en røget Skinke, en Kalve-Kølve, et røget Bryst, en Pot Aqvavit, 2 &% engelsk Ost, 15 Krødder-Kringler og Surbrød lod han opdiske, mens Mad. Preisler faa Dage før sin Død for at opdrive 5 Rdl. havde maattet pantsætte noget Tøj, som tilhørte Theatret. Hendes Gæld var ialt 566 Rdl. 1 & 14½ β. — 166, 17. Sigbrits Rolle. Ved Besættelsen af Samsøes »Dyveke« blev Sigbrits Rolle efter Rahbeks Raad tildelt den da frugtsommelige Mad. Rosing, hvilken Tilsidesættelse gik Mad. Preisler meget nær. P. A. Heiberg optraadte

som Forsvarer af hendes kunstneriske Ret til Rollen; han har uden Tvivl ogsaa formet det meddelte Brev, som er et Indlæg i den »Dyveke-Fejde«, som Forbigaaelsen affødte. (Jvfr. Adresseavisen 1796, Nr. 28 ff.; Rahbeks Erindringer, IV, 432 ff.; Overskou, III, 646 ff.).

167, 1. Rongsted. Ole Rongsted var en Hædersmand, der vandrede sin Livsvej i Retskaffenhed. Han var en af de flittige og pligtopfyldende Skuespillere, som hindres af daarlige Roller i at naa frem til fortjent Anerkendelse; men hans Fremstilling af Corfitz i »Barselstuen« og Herman v. Bremen har givet ham en smuk Plads blandt Holbergske Skuespillere. (Jvfr. Bournonville, Efterl. Skrift., 103; Nyt Aftenblad 1823, Nr. 10). Han døde 1823, 1/3, 55 Aar gl., og han kan altsaa ikke have været 36 Aar, som Overskou skriver (III, 689), da han 1796 blev ansat ved Theatret. s. 2581816, 26/6, døde hans Kone, Margrethe f. Hindahl; Sønnen, Ole Rongsted d. Y., blev kgl. Skuespiller 1821 og døde 1831, 18/7, 32 Aar gl. Hans Kone hed Marie, f. Petersen. Bruuns Kostymbillede af ham som Jens i »Jacob v. Thyhoe« har Edgar Collin i »Holbergske Skuespillere« og P. Hansen i Theaterhistorien gengivet i den Tro, at det forestillede Faderen. (Jvfr. Det danske Nationaltheater, I, 415). — Ole R. d. ældres Broder, Hans Rongsted, var egentlig Kunstdrejer, blev Skuespiller i Odense, og søgte 1805 om at blive Korist; kgl. Ansættelse fik han 1810, men han blev uden Betydning for Theatret til sin Død 1819, 21/10, 46 Aargl. Hans Kone var den groteske Skuespillerinde Johanne Rongsted f. Leth; hun var af Værdi for det holbergske Repertoire og fremstillede bl. a. Geske gennem 30 Aar. Hun døde 1840, 8/9, 68 Aar gl. Deres Datter, Juliane Frederikke, var 1820 Koristinde ved Theatret, indtil hun blev gift med Kapelmusikus C. T. Fürste.

169, 1. Rosing. Da en samlet Udgave af Johanne Cathrine og Michael Rosings Brevveksling med Rahbek (Kgl. Bibl.) er under Forberedelse ved P. Fr. Rist og Julius Clausen, er her kun medtaget enkelte Breve fra Theaterarkivet. Om dette Kunstnerpar jvfr. Nikolaj Bøghs Afhandling (Hist. Arkiv, I, 140 ff.); Rahbeks og Oehlschlägers Erindringer I—II; Krit. Efterr. 62 ff.; Julius Clausen, Fra Werther-Tiden (Museum, 1895, I); Rahbeks Biografi, hvor det bl. a. hedder: »Rosing var den sjældne Skuespiller for hvem intet Ord, man kan næsten sige intet Bogstav i hans Rolle stod forgæves, som med den nøiagtigste Memorering forbandt det omhyggeligste Studium; hvem ikke en Tone undslap, som han ikke troede sig istand til at gjøre Rede og give Grund for« (Mindeblomster paa R.s Grav, 49 ff.). I et forgæves Forsøg paa at hindre Rosings Ansættelse som Instruktør skrev Warnstedt til Præses i Direktionen C. F. Numsen: . . »den norske Dialect i Rosings Declamation især i det pathetiske, skurrer stedse i det fine danske Øre, og da mest naar han umager sig for at skiule, at han er en Tronhiemmer. Hvad vilde Nordmanden sige, naar en indfødt Kiøbenhavnner eller Jyde vilde paatage sig at lære ham norsk Declamation . . .? I sin Iver for at holde Rosing borte, anstillerW. en Sammenligning mellem sin Ven Schwarz og Rosing: »Som Skuespillere troer jeg ikke. de kunde komme i Ligning, Rosing er vel god, men Schwarz bedre. Den første kunde erstattes ... i Hensigt til det danske nationale Theater er og bliver han stedse en Fremmed. Han kiender intet Theater uden vores eget og næppe kan han gjøre sig noget Begreb om en bedre Skuespiller end han selv troer at være . . . Kundskab om Literaturen i fremmede Sprog troer jeg ikke han har, det maatte da være i det Tydske, af hvilket han har oversat nogle Stykker for Theatret ... Som Sanger derimod har Rosing fortrinlige Fortienester ... han har med utrættelig Flid fornemmelig appliceret sig paa Musik og Sang omendskiøndt han ikkun har en maadelig Stemme . . . han er saavel accrediteret for sit Syngetalent, at han er blevet valgt til Lærer i Sangkunst ved det nyoprettede musicalske Academi« . . . Numsen, som gennemførte Rosings Ansættelse 1788, endog med Anciennitet fra 1786, s. 259svarede, at han ikke indlod sig paa Warnstedts Sammenligning »da den efter mit Tykke ikke synderligen hører herhid. Rosings Declamation er god, den udtrykker Mening af det, den skal sige, og viser at han kiender og forstaar Karakteren af sin Rolle. Dialecten skader ham meget og formedelst den Umage han gjør sig for at rette denne Fejl, gjør den ham ofte uforstaaelig, men Dialecten vil vist ikke skade hans Elever, naar disse forud er advaret at vogte sig derfor«. Frydendahl sagde: »Rosings Tale var hverken norsk eller dansk, vi kaldte den kattedgatsk«. (Bournonville, Mit Theaterliv 3D., II, 18). — Om Mad. Rosing skriver Dir. i en Indstilling 1795, 4/2: »Hun er en Kunstnerinde af saa udmærket Flid og Talent at Direktionen ikke kan andet end anse hende som en af de værdigste til næste Vinter at nyde en af de Beneficer, som Deres Majestæt allernaadigst har tilladt Skuespiller-Selskabet. Men da en talrig Familie af 10 Børn er en naturlig Aarsag til Rosings maadelige Forfatning, saa vover Dir. at udbede sig af D. M. et Forskud af 400 Rdl.« Hun blev Moder til 15 Børn, hvoraf Datteren, Antoinette Louise, blev Moder til Brødrene Wiehe. Sognepræst Zahrtmann i Viborg, Malerens Bedstefader, skrev som gammel til sin Ungdomsven Rahbek, at han især mindedes, at det var R., der gav ham første Anledning til det Bekendskab med Mad. Rosing, der havde en saa afgjørende Indflydelse paa hans Aands hele Sving ... »Bring hende min oprigtige Hilsen, som et Udtryk af den inderligste Taknemlighedsfølelse. Endnu er det mig uforklarligt, hvorledes hendes Agtværdighed kunde ved en blot Mine standse, bede, fremskynde, bestemme den lystige Yngling.« Mad. Rosing blev omtr. 97 Aar gl., hun døde i Fredensborg 1853, 15/2; »der havde hun faaet sin Slotsbolig af Dronning Juliane Marie, der altid havde vist sig som en gavmild Beskytterinde ligeoverfor Rosing og hans Hustru, og Mad. Rosing taalte aldrig, at der i hendes Hjem blev yttret et nedsættende Ord om Juliane Marie. Derimod var hun ikke fri for at bære Nag til Struensee, der i hendes grønne Ungdom havde nægtet at antage hende til Theatret, fordi hun var for blond.« (Charl. Bournonville, Erindringer, 48). — 171, 9. Veyer og Maaler Tienesten i Throndiem. Det synes ikke som om Rosing for Alvor har søgt denne Stilling, som iøvrigt en Slægtning og Navner af ham havde beklædt. — 171, 28. den Commission. Sandsynligvis skulde det efterspurgte Middel mod venerisk Sygdom, som Livlægen Berger gennem sin Svigersøn, Warnstedt, gav Rosing i Kommission at hjembringe, bruges af Christian d. VII. — 172, 30. i Paris. Sin Dagbog under Opholdet

i Paris 1788 har Rosing meddelt i *Dramat. Saml.* (II, 15 ff.); den danner et interessant Supplement til Preislers *Rejsejournal*. — 174, 9. Kgl. dramatisk Skole. Samtidig med at Kulde og Træk paa Theatret undergravede Rosings Helbred og efterhaanden tvang ham til at standse sin Virksomhed som udøvende Kunstner, blev den dramatiske Skole oprettet paa Hoftheatret. (1804; første offentlige Forestilling 1806, 11/5; atter ophævet 1816). Her fik han som Lærer Lejlighed til, i Praksis at udnytte de Reflektioner over Deklamation, som han har nedlagt i *Anmærkningerne til sin Oversættelse* s. 260 af Hérault de Séchelles *Bog*. (1809). Han kæmpede som Instruktør for det naturlige individuelle Udtryk, i Modsætning til det attende Aarhundredes fastslaaede Maner. Han var en Modstander af den i vore Dage just ikke ukendte Instruksion, der tvinger Skuespillerne til at efterligne — ikke Naturen, men Læreren. (Jvfr. »Om Declamations Skoler«, *Dramat. Saml.* I, 140). Da Rosings Sygdom stadig forværredes, blev Rahbek hans Medarbejder ved Skolen, hvor hans Virksomhed satte sig Spor i Foredragsrækken »Om Skuespillerkunsten«. 1811 skrev Dir. i en Indstilling til Kongen: »Deres Majestæt er Øyenvidne til, hvorledes den nidkiære og tro Tiener Rosing, bogstaveligt talt, hverken kan røre Haand eller Fod, men maa lade sig bære saavel paa som fra Theatret. Lægerne mener, at Bade paa Frederiks Hospital er den eneste Kur, som muligvis kan bevirke hans Helbredelse, men da denne formedelst Brændes Dyrhed medfører betydelige Omkostninger, som Rosing ikke ser sig i Stand til at udrede, saa beder Directionen D. M. om den maa betale Udgiften.« Paa en Forespørgsel fra Dir. af Marts 1814, svarede Rosing, »at han vilde blive i Kongens Tjeneste til sin sidste Stund, der vel ikke er saa langt borte«. 1815 søgte Skolens Elever (Hoftheatrets Personale) om Tilladelse til at give en Forestilling til Fordel for Rosing: »da vi aldrig kan glemme hvad vi skyldte hans lysende Eksempel, hans fortreffelige Vejledning og faderlige Omsorg«. Han døde 1818, 20/10, og blev jordet paa Assistents Kirkegaard, hvor hans Grav endnu er bevaret. Hans Bo blev vurderet til 1000 Rdl. — 175, 11. Jfr. Nielsen. Johanne Margrethe Nielsen, dram. Elev 1811, ansat ved Hoftheatret 1816, Afsked 1821. — 175, 12. andre Theatre d. v. s. Dilettantscener. Om en saadan skriver H. V. Riber. 1760—96, til Rahbek 1782, 26/10: »For en Fjorten Dage siden var jeg paa Comoedie i — Sct. Pederstræde. Selskabet bestaar af unge Nordmænd. Hvor længe de har holdt deres theatraleske Øvelser veed jeg ikke, men dette veed jeg med Vished, at de vare Børneleg i Sammenligning med det man ser og høre i Skindergaden. Anstalterne var skønne; en fortreffelig Høyde, rumelig Plads for Tilskuerne, et temlig dybt Theater! En skøn Decoration! gode Anstalter til Lysning fortil, kort sagt: dette Selskab fattes intet andet end — Medlemmer! Rigtignok en ubetydelig Omstændighed! Men det skader dog ikke, naar man har dem!

17

17*

Man spillede den honnerte *Ambition*. Et ungt Menneske, som troede at Parykken og Sloprokken dannede den gamle Mand, spillede, eller i det mindste loed som om han spillede Jeronymus. Et forklædt Mandfolk spillede *Magdelone*. Baronen var et rasende Menneske, der i Reglen troede, at han stod paa en Prækestol. Zahrtmann, som var den eneste, jeg kiendte, havde Arvs Rolle. Declamationen var den sande jyske, men Actionen — ja, den vil vi ikke tale om .... Og dette Selskab havde et halv hundrede Tilskuere, og iblandt dem en Rosing! ...«

176, 1. Saa bye. Han var det attende Aarhundredes Hultmann, frisk og naiv i sin Tale og Ejer af Ungdommens Naadegave: den umiddelbare Sympati. I sine Erindringer (I, 125) skriver Oehlenschläger: »Saabye havde i sin Ungdom været et dejligt Menneske, og han var endnu [omtr. s. 26140 Aar gl.] smuk med sine brune Øjne og sine blonde Haar. Han havde en skøn, bøielig Tale og Syngestemme; men ikke megen Forstand. I følsomme Roller blev han let affektet og overdreven; i naive, muntre Roller var han ypperlig. Hans sidste Rolle var Hakon i *Axel og Valborg*, hvilken han slet ikke förstod.« Om Førsteopførelsen af denne Tragedie skrev Charlotte Schimmelmänn til Kirstein: »Im Ganzen hat der kranke, I ahme Saabye als König Hakon sehr geschadet, auch Axel wird dadurch kälter, und die Mad. Heger als Valborg soll etwas leblos seyn.« (Reventlowske Pap. V, 206). 1787 skrev Warnstedt: »Jeg kan med god Samvittighed bekræfte, at Saabye er en af Theatrets flittigste og dueligste Skuespillere; han har i de sidste tre Aar næsten aldrig været frie for at spille smaa og store Roller, saavel i Syngespil som i Komedier; indtil for to Aar siden figureerte han i Balletterne og har kun 120 Rdl. aarlig. Han er desuden af en meget god moralsk Konduite, saavel paa som udenfor Theatret og altid ufortrøden i Tjenesten, uagtet han med sine fattige Forældre og Sødskende lever et usselt Liv, har intet uden det han bærer paa Kroppen og er i henved 300 Rdl. Gield.« Efter denne Henstilling resolverede Numsen, at Saabye skulde have 300 Rdl. i Gage og et Gratiale paa 50 Rdl. »men derfor maatte ham dog betydes, at man venter stor Forbedring med ham«. 1791, 24/6, blev han gift med Bernhardine Anna Cathrine født Fesser, som døde 1803, 28 Aar gl. Som Enkemand boede han i »Destillateur Spendrup Huus Nr. 129 i Vingaardstrædet«, hvor han døde af Apopleksi 1810, 3/3; han efterlod et smukt Hjem og — Dir. havde i en Indstilling 1800 kaldt ham en god Husholder — 150 Rdl. i rede Penge. Begravelsen har Foersom skildret i Rahbeks Biografi af Saabye (*Theone*, I, 43 ff; jvfr. Foersoms Brev til Rahbek Side 53). En Blikkenslagermester Løser ansøgte Dir. »som den Afdødes eneste Paarørende« om en Benefice til Fordel for Saabyes elleveaarige Søn, Bernhard. Den blev tilstaaet, mod at Løser drog Omsorg for Barnets Opdragelse. — 176, 27. og saae[?]. Stykkets Titel er ulæselig i Saabyes Brev, men ifølge Preislers *Journal* blev *Operaen Oedipe à Colonne* opført den Aften (II, 86). — 176, 35. Gallioti. Vincenzo Tomaselli, kaldet Galeotti, født i Italien 1733, kom til Kbhvn. 1774 og blev Aaret efter Balletmester; 1781 ansat paa Livstid. Saaledes som den smukke og kraftfulde Olding staaer for min Erindring, var han i Besiddelse af usædvanlig praktisk Dygtighed, men med Hensyn til litterær Dannelse og Smag en ganske jevn Mand, dog med den Finhed og Anstand, som

det sjelden skorter paa hos Italienerne« (Bournonville, Mit Theaterliv, 3 D., III, 218). Han døde som Professor og Ridder 1816, 16/12; hans Hustru, Antonia, født Guidi, tidl. Solodanserinde i Milano, debuterede i Kbhvn. 1778 og døde 1780, 27/7, 38 Aar gl.; den ene af hans to Døtre, Mariane, forsøgte sig 1818 uden Held som Skuespillerinde. —

178, 9. Schwarz. Han var en af den danske Scenes Foregangsmænd, hvis Navn for alle Tider er knyttet til den Forandring mod Sandhed og Naturlighed i Fremstillingsmaaden, som foregik i det attende Aarhundredes sidste Decennier. Ved sit Liv hævdede han Skuespillerstanden i s. 262 Samfundets Omdømme, og ved sit litterære Arbejde banede han Vejen for Thomas Overskous Skildring af vort Theaters Historie. Jvfr. Krit. Efterr. 65 ff; Theone II; Nordia 1795, I; Overskou III, IV, Fortalen til II; Schwarz' Lommebøger 1784—86; i sine Erindringer skriver Oehlenschläger om Schwarz som ældre: »Han var en ypperlig værdig Fader. Han havde et skønt, talende Ansigt og et godt Organ. I yngre Aar havde han viist ligesaa meget Lune i lystige Roller, som nu Følelse og Værdighed i de alvorlige. Men Helt kunde han ikke være, skøndt nok Niels Ebbesen, der ikke skiller sig meget fra den borgerlige værdige Fader«. — 178, 19. Berømmelse. Som Danser blev Schwarz rost i »Den dram. Journal«, men efter at den meddelte Erklæring var trykt i Adresseavisen, »berømmede« Rosenstand-Goiske ham ikke oftere. Ved Schwarz' Debut som Skuespiller, 1773, 19/3, skrev han: »Hans hele Aktion var en Kopie af Hr Belleroches, en slet Akteur ved Hoftheatret, og hans Mæle er meget svagt. Skal han endelig være Akteur, maa han kopiere Naturen. . .«. — 178, 25. det Dramatiske Selskabs Oprettelse. Schwarz var den første danske Skuespiller, som rejste til Udlandet for at studere. 1775 gjorde han sig »yderlig fattig« for at se de franske Theatre (jvfr. Brevet S. 190). Han kom hjem rig paa Erfaringer og ivrig for at vække sine Kammerater til en større Indsigt i Kunstens Væsen. En af hans Ideer var Oprettelsen af et Skuespillerselskab, der skulde have til Formaal dels at være sine Medlemmer en paa gensidig Belæring hvilende Skole, dels ved Mønsteropførelser blive Theatret et Eksempel til Efterfølgelse. Da Lovene for »Det dramatiske Selskab« ikke tidligere er trykte, gengives de her:

Vores Theatre har ingen Plante Skoele. hvor Acteuren i tvivlsomme tilfælde kan hente Raad, og blive oplyst i sin Rolle; ey heller eyer vi nogen som offentlig oplyser os i den Theatraliske Konst; selv Acteurene ere ikke saa Eenige, og saa meget hinandens gode Ven, at den eene kunde frit Æske den andens Meening.

Alt dette har givet mig Anledning til at oprette dette Selskab, som skal have til Navn: Det Dramatiske Selskab; her skal enhver som har lyst og Evne til at Arbeide i den Theatraliske Konst, kunde udvide sine Indsigter, forbedre og oplyse sine Medbrødre; eller og selv blive underrettet, forbedret og oplyst, ifald han er i Vildfarelse.

Enhver skal her med frit Mod kunde frembringe sine Tanker, uden at frygte for, enten at blive giort Latterlig, eller foragtet.

Her skal enhver kunde Aagre med sit Pund; og skulde han feile, have Vrange Meeninger o. s. v. — Da skal de andre som ere bedre oplyste være pligtige til, at lede ham paa rette Vey, ved Fornuftige og Sædelige Betydninger.

Men da intet Selskab kan bestaae uden Orden, og ingen Orden kan tilveyebringes uden Love, saa for at indbringe Orden, maae der foreskrives Love, som skal holdes i hævd. Den Mand som ikke kan underkaste sig Love, naar de sigter til eget beste, er ey skabt for at være i dette Selskab. For at naae et saa ædelt maal, at være hinanden til Tieneste, bør vi søge at blive Eenige; thi uden Eenighed kan dette Selskab ikke bestaae; og Eenighed kan hverken indføres eller vedligeholdes uden Love; Men ere Vi først Eenige i at være hinanden til tjeneste og nytte, saa kan vi ved frivillige Love paalægge hinanden Eenigheds Varighed. Den som vil indtræde i dette Selskab, kan ikke have indgang her uden at underkaste sig disse Love:

s. 263§ 1.

Selskabet skal have en Præsis som vælges den sidste gang naar Aaret er til Ende. De fleeste Stemmer bliver Valget.

§ 2.

Præsis skal kunde paalægge Medlemmerne Taushed.

§ 3.

Naar der skal afgjøres noget ved Stemmer da haver Præsis tvende Stemmer; — ved Secretairs Valg ligeledes.

§ 4.

Ligeledes skal Præsis, naar Selskabet er i den behørig stand, kunde tage En Uvedkommende med sig, naar der Tales, og den Dag han selv Taler, da Tvende.

§ 5.

Enhver af Selskabet kan den Dag han Arbejder tage Een med sig; men disse fremmede skal først foreslaaes i den foregaaende forsamling, førend de kan indlades; og maae det være folk som ere bekiendte for at have Skiønsomhed, eller Skuespils Dyrkere.

§ 6.

Skulde nogen have noget imod en foreslaaet Tilhører, da bør han melde det til Secretairen, og for ham tilkiendegive sine Grunde; som igien beretter det til Præsis, der inden Selskabet skilles ad, offentlig enten tillader eller forbyder den foreslaaede indgangen.

§ 7.

Den som engang har været Præsis kan ikke vælges til mindre end det sammes.

§ 8.

Selskabet skal have en Secretair hvis Forretning skal være at holde Dagbog over alt hvad der foretages i Selskabet; dette skal altsammen indskrives i en dertil indrettet Protocol.

§ 9.

Secretairen vælges naar Aaret er ude og kan der ogsaa vælges af de tilhørende Medlemmer, Secretairer; De arbejdende Medlemmer kan alleene vælges til Præsis.

§ 10.

Selskabet kan have Tilhørende Medlemmer af begge Kiøn, men som ikke kan have Adgang i Selskabet uden foregaaet Valg.

§ 11.

De tilhørende Medlemmer haver de samme Love at under kaste sig, som de Arbeidende.

§ 12 a.

Selskabet skal komme sammen engang hver Uge, hvor enhver efter sin Tour skal holde forelæsning over en selv valgt Materie.

§ 12 b.

Og skal det være enhver tilladt i næst paafølgende Sammenkomst, at opponere i mod den sidst Talende; og bør dette skee strax, førend denne Dags Forelæser begynder sin Afhandling. — Opponenten bør være Kort i sine Invendinger, og skal det afgjøres paa engang; thi ellers kom man fra det Eene i det tiuesinde, og altsaa længere fra Selskabets Øyemeed.

§ 13.

Det skal ogsaa være de Arbeidende medlemmer tilladt at betiene sig af det som lærde Mænd kan have given i Trykken; Men de skal være forbunden til at bekiendtgjøre det for Præsis; thi skulde man siden s. 264komme efter det: da skal den som haver forseet sig herimod, bøde 3 & for sin Uoprigtighed.

§ 14.

Afhandlingen maae ikke være over 2½ Ark stor, og ey mindre end 1½, og maae den være læselig og Reenskreven; thi naar den er brugt skal den glemmes hos Præsis.

§ 15.

Den som efter sin Tour skal forelæse, kan, ifald han vil, i den sted give Selskabet en scene at forestille under hans Opsigt; og som han bør forklare, deels hvori det skiøne ligger, deels forklare Caracteerene o. s. v. Den som vil det skal ved den sidste samling tilkiendegive det for Præsis.

§ 16.

Sygdom undskylder naar en skulde forelæse; men han maae saa betimmelig melde det, ifald det ey skeer paa samme Dag da han skal forelæse, paa det at Eftermanden kan være færdig for at træde i hans plads.

§ 17.

Præsis kan give opgaver: det er at sige: paalægge baade de arbejdende og tilhørende medlemmer at lære Scener af Comedier; for at anstille en Disputats med Dom om den beste maade at spille den paa; dette skal skee naar en forelæsning ikke er lang nok.

§ 18.

Dersom en af de tilhørende fik lyst til at Arbeide med, skal han førend ham det tillades indkomme med en Afhandling til Præsis, som tillige med de andre bedømmer den, og efter 8 Dages forløb skal Secretairen skriftlig meddeele ham de andres Tanker. Talen maae være ordentlig efter § 14.

§ 19 a.

Enhver af Selskabets Medlemmer har Quartaliter at betale 1 --@: for at anskaffe Selskabet et Theatralsk Bibliothek. Det første Quartal betaales strax for at anskaffe de nyttigste Skrifter Konsten betreffende.

§ 19 b.

De som i Eftertiden vilde træde i dette Selskab, haver 7 --@ at erlægge ved Deres antagelse i Selskabet.

§ 20.

Den som af Bibliotheket Laaner en bog, giver til Secretairen sit beviis derfor; og den som forkommer nogen bog, skal være pligtig at skaffe en anden i dens sted.

§ 21.

Selskabet skal tage sin begyndelse den 3 May og afbrydes den 14 Juny, paa det Selskabet fra den tid indtil det begynder igien, kan nyde Sommerens behageligheder, og skal Selskabet begynde igien den 9 August og da vedvarer det til Skuespillene begynder. — Det vil beroe paa Selskabets Lyst og Flittighed, om det uagtet deres Vinter forretninger skal vedvare.

§ 22.

Dersom Selskabet ikke Arbeider om Vinteren, skal de dog komme sammen i Jan. Maaned for at Erindre Hans Majst. Kongens Fødsels Dag ved en Tale, som skal holdes af Præsis.

§ 23.

Taushed i alt hvad der vedkommer Selskabet, maae iagttages imod alle Uvedkommende; den som overføres om at have handlet imod denne lov bøder med 2 --@: første gang, 4 --@: anden, og tredie gang gandske udelukkes.

s. 265§ 24.

Stiilhed og Alvorlighed bør herske i Selskabet saa længe der handles.

§ 25.

Dersom der skulde opkomme Trætte imellem nogle af Lemmerne, da skal Præsis paalægge dem Taushed; er Sagen alvorlig, skal den paa stedet undersøges af de andre, og af Præsis dømmes; den som haver uret skal bøde 1 &.

§ 26.

Den som ikke kommer til den bestemte Tid, haver ingen indgang i Selskabet i den Dags samling, og bør han for sin forsømmelse bøde med 3 &.

§ 27.

Bøderne skal paa steder erlægges, og indkræves af Secretairen. Præsis haver bøderne i sit gieme; han skal for Selskabet aflægge Begnskab derfor.

§ 28.

Den som ikke strax betaler bøderne, har ingen adgang i Samlingerne førend bøderne ere betalte.

§ 29.

Bøderne anvendes til Selskabets nytte.

§ 30.

Det skal staae enhver frit fore at foreslaae noget til Selskabets Opkomst. De fleeste Stemmer skal afgjøre om det er nyttigt eller ey, ifald forslaget er tvetydig.

§ 31.

Den som har underskrevet disse Love, har derved frivillig gjort sig selv pligt skyldig. Den som forser sig herimod og ikke agter Lovene skal forvises ud af Selskabet, og offentlig erkiendes for en upaalidelig Mand; ja! en Mand som ingen Ære har, og som er uværdig til alle Redelige og Agtbare folkes Agtelse.

§ 32.

Disse Love skal ved enhver Samling oplæses af Secretairen førend Selskabet skilles ad.

Jeg underskrevne tilstaaer hermed, at jeg frivillig har underkastet mig disse Love, og dersom jeg med Forsæt handler imod dem, da erklæres jeg herved som et Æreløst og upaalide[ligt] Menneske, som ey er oplagt til alvorlige Forretninger, meget mindre til Venskabelige bestræbelser.

Som Stifter af Selskabet

Frederick Schwartz.

Præsis Frederick Schwartz.

Consulenter: Niels Hansen. Jacob Arends. Michaël Rosing.

Kiøbenhavn d. 3 May 1777.

Vi underskrevne underkaste os iligemaade forestaaende Love til Efterlevelse.

Kiøbenhavn d: 23 Aug: 1777.

Gielstrup. P. G. Busch. Elsberg.

(Privateje). Schwarz ledede som Præsides Selskabet med Alvor og Fasthed, Theaterdirektionen gav det en Slags officiel Anerkendelse ved at overlade det Syngeskolen til Mødested, og efterat flere af de yngre Kunstnere, dog ikke Caroline Walter, var optagne som Medlemmer, kastede Førsteopførelsen af »Balders Død« 1778, 7/2, paa Hofteatret en uudslettelig Glans over dets Virksomhed. Men i Længden kunde Enigheden ikke bevares i en af saa urolige Elementer sammensat Kreds. Personlige Interesser s. 266gjorde sig gældende, indre Rivninger undergravede Arbejdskraften, og paa to Aars Dagen for Selskabets Stiftelse nedlagde Schwarz Styret. Selv om det endnu nogen Tid vegeterede med Arends og Hansen som Formænd, var dets Betydning forbi. Jvfr. Rahbek, Erindringer, I, 252 ff; 296; Athene, I, 391; A. Aumont, »Det dram. Selskabs Ophævelse« [1779, 7/12], Museum 1893, II, 95; Breve fra Warnstedt til Schwarz, Kgl. Bibl.; Brevet fra Arends og Hansen S. 35; Brevet fra Preisler S. 139, hvoraf det kan ses, at Selskabets Virken endnu ved Udgangen af 1780 fortsattes privat; paa dette Tidspunkt udmeldte Preisler sig efter Warnstedts Ønske. (Overskou, III, 177). — 179, 12. Den som skulde tale min Sag. Schwarz sigter her til Warnstedt. Ved Roses Død i 1784 var denne ivrig for at skaffe S. Ansættelse som Eneinstruktør med Roses Løn; jvfr. Noterne til Rosings Breve. Warnstedt skrev til Numsen: »Svarlig vilde man finde alle Schwarz' gode Egenskaber for Theatret samlede i et Sujet. Han er født i Kiøbenhavn — en væsentlig Omstændighed for en Skuespiller paa det eneste Theater i Dannemark, og opvoxet ved Theatret, som han kiender ligesaa godt som en ordentlig Mand kiender sin egen Stue; han har stedse, som er notorisk, gjort Theatervæsenet til sit Studium og i den Anledning gjort sig bekiendt med Theatrene i Hamborg, Hannover, Cassel, Mannheim, Metz, Lille, Strasborg og Paris og gjort personlig Bekiendtskab med en Mollé, Monvel, Preville, Brizard; han forstaaer og taler med temmelig Færdighed Fransk, Tydsk og Engelsk, og hvad i disse Sprog er skrevet om Theatret, derom besidder han megen Kundskab. Han blev god Dandser underen Laurents, en Martins Anførsel, han fægter og spiller et Par Instrumenter. Dette anfører jeg for at vise, at Schwarz med nogen Slags Grund kan gjøre Paastand paa at besidde Smag. Han har stedse haft Adgang i mange gode Huse, hvor god Tone herskede og hans jevnlige og kiereste Omgang har været med Kunstnere i alle Fag og Lærde som fornemmelig dyrkede de skønne Videnskaber . . .« Numsen svarede, at han paaskønnede Schwarz' udmærkede og store Talent i det borgerlige og muntre Fag, men han vilde ikke indrømme, at S. i det ædle Fag var taalelig; derfor blev Bosing ansat. Rosenstand-Goiske mente heller ikke, at S. var udrustet med de fornødne Egenskaber til Instruktørposten i det ædle Fag. »Han er en læg Mand. Hvor haanlig han end lader om denne Mangel, ved at kalde det Latinske Sprog »latinske Gloser«, kan han umulig som Instructeur lære den Udtale fra sig, som han ikke selv veed.« — 180, 3. Publicii Dom. I et Brev af 1778, 16/7, beder Johannes Ewald Kammerherre Warnstedt om han vil tage Schwarz med til en Conference om et Stykke, hvortil Planen er færdig [»Fiskerne«], da han er overbevist om, at Stykket vil vinde ved hans Indsigt. 1786 bad Wessels Enke Warnstedt om at Schwarz eller Elsberg, »som begge vare Venner af min sal. Mand« maatte føre Wessels Søn

frem paa Skuepladsen ved den Forestilling, som skulde gives til Indtægt for ham, og ikke Hr. Musted, »som aldrig har haft nogen Omgang med min salig Mand«. — 181, 23. Potenza. Michel Angelo Potenza, f. 1723, kom til Kbhvn. 1768 som Tenorsanger i Chr. Vlls italienske Operaselskab, s. 267 blev 1773 dansk Syngemester. Han døde paa Theatret under Opførelsen af »Vinhøsten« 1800, 13/3. — 182, 26. Familie Omstændigheder. 1777, 8/4, bad Schwarz Kongen om at ville antage sig hans gamle, af Svagheit til alt Arbeide udygtige Moder, »der i 19 Aar har sadt Enke, og tvende Søstre, hvoraf den ene er med et Slag behæftet. Jeg ængstes, naar ieg er hiemme, og Uroelighed forfølger mig overalt. Tit fremtriner jeg for D. M. s Øyne med en nagende Kummer i Hiertet og en forstilt Latter paa Ansigtet.« (Ansøgninger til Gen. Postdir. 1777). 1779, 13/11, ægtede han Anna Sophie Mayes, født 1750, Datter af en engelskfødt Baandfabrikant. Deres to Sønner, som omtales i Brevet S. 192, var Hans Georg Gottfried, 1780—1826, Student 1799, Løjtnant 1808, Kaptain og Regimentskvartermester ved Kongens Livcorps, Sufflør ved Theatret, hvor han ogsaa virkede som Oversætter, gift 1816, 30/3, med Skuespillerinden Elise Charlotte Amalie Falck, der blev Danseelev 1799 og som 1804 optraadte i Schwarz' Selskab i Helsingør; om hende skrev Rosing til Dir. 1813, 9/5: »Endelig maa jeg gjøre opmærksom paa det første Soubrette-Talent Danmark har havt siden Madame Gielstrups Afgang: Jomfru Falck. Dir. ville berøve sig selv og Publikum en sand Siælsføde, dersom den ikke nøtter dette siældne Talent saa ofte som muligt«. Hun blev kgl. ansat 1816 og »var bleven en udmærket Soubrette, dersom hun blot havde haft Lyst« (Overskou, IV, 249); 1821 fik hun Afsked. — Schwarz' yngre Søn hed Frederik, 1782—1843; han var Student, blev Fændrik 1807, Ridder 1809, Premierløjtnant 1814 og døde som Postmester i Flensborg. (Oberstløjtnant Hirschs Fort., Kgl. Bibl.). — Ved sin Hustrus Død skrev S. i Adresseavisen: »Søndagen den 24 October 1824, om Aftenen Kl. 11 døde Ane Sophie Schwarz, fød Mayes, i sit 75 Aar. Hun var i 45 Aar min trofaste og utrættelige Ledsagerinde paa Livets Vej. Hendes høit oplyste Aand — hendes sande Guds frygt — hendes Ømhed og Klogskab som Moder — gjorde hende til et Mønster og en Prydelse for sit Kjøen. Ikkun de, som kjendte hendes sjældne Værd, formaae at fatte min og mine Børns dybe Sorg, den Gud alene formaaer at lindre« (Nr. 253, 1824). — 183, 29. en Irettesættelse. I »Rapport fra Theater-Directionen 1772—92« findes under 1786 følgende: »Schwarz maatte gaa ind og syng i Chorene, men da det blev Actricen Rosing tilladt at staa i Coulissen for at gjøre denne Tjeneste, blev han ved denne Distinction fornærmet, og viste sig siden en Aften med saa megen Kulde og Modbydelighed for dette Arbeide, at Justitsraad Lassen, efter Geheime-Konferensraad Numsens Ordre, maatte i hans Navn give ham, inden han kom ud af Scenen, en skarp Irettesættelse derfor.« Efter Schwarz' Ønske lod Warnstedt det indlagte Brev og Doktorattesten gaa videre til Numsen, som svarede: »Mærkeligt er det i Sandhed, at Sygdommen just skulde paakomme ham fra den Dag af, jeg lod ham gjøre Erindring om den uanstændige Latter og Spøg, som han fremførte paa Theatret ved den sørgeligste Scene . . . men Opløsningen af Schwarz' hele Paastand ligger i de Ord af hans Brev, at det hverken er hans Pligt som Embedsmand ved Theatret eller blot som Skuespiller at gaa ind s. 268 som Statist etc. . . . I Sandhed denne Vending er mesterlig for Schwarz's egen Person . . . men da han, endskiøndt han kalder sig Embedsmand, og folgelig burde foregaa andre med godt Exempel, dog ikke er Bestyrer, saa tillader han vel, at man siger ham og enhver ved Theatret, hvad man fordrer af dem og tager det ikke ilde op. at man ej retter sig efter hans Love og Forskrifter. (Jvfr. Teatret, IX, 144). Som det fremgaar af Brevet S. 187 blev Schwarz i Maj s. A. fritaget for »al Sang paa Skuepladsen « — Om hans Væsen i disse Aar jvfr. Brevet fra Mad. Gielstrup, S. 98. Han satte ikke sit Lys under en Skæppe; 1786, 1/11, skrev han til Dir. : »mine tænkende Medborgere have udmærket Agt for mit Skuespiller-Talent, og baade de fremmede Ministre og andre Reisende sige: man veed paa fremmede Steder at tale om mig, som den Danske Skuepladses udmærkede Skuespiller.« Og han tilføjer: »Enhver der kiender mig veed, at det ikke er min Vane at rose mig selv.« — 184, 16. homme de Monde. Om Gielstrup i Udlandet skrev Danseren Jansen 1788, 11/8, til Warnstedt: »Vi er saa bange for at træffe G. i Wien som for Fanden selv; hvor han logerer har han gjort saa mange Optøjer; da vi kom der og Verten hørte at vi var Danske, slog han en høy Latter op og spurgte, om vi ikke kiende Hr. Gielstrup fra Kiøbenhavn? Vi svarede: Jo. Ja, om han da ikke var Skuespiller. Jo! Atter en Fandens Latter. Nu kan Du sagtens vide, at han har gjort en Helvedes Qvalm hos Acteurene, han har bestandig været Baron. Men nu vil det knibe artig inden han kommer hjem til sit Baronie og skal omfavne sin Baronesse; jeg tænker, han faaer vel Prygl, kiender ieg Fru Baronessen vel.« Jvfr. Brevet fra Gielstrup, S. 94; fra Preisler, S. 144. — 185, 5. Klopstock. Den berømte tyske Digter F. G. Klopstock, 1724—1803. — 186, 27. Brockman, Schytt og Lange. Om disse Skuespillere ved Burgtheatret i Wien jvfr. Preislers Journal II, 186 ff.; om Brockmann endvidere K. Mantzius, Skuespilkunst. Hist. V, 141. — 187, 2. Busches. J. G. Büsch, 1728—1800, Lærer i Mathematik ved Gymnasiet i Hamborg, bekendt som Direktør for det 1767 stiftede Handelsakademi. — 187, 3. Schimmelmänn. Statsminister H. E. Schimmelmänn, 1747—1831. — 187, 11. Gähler. S. V. v. Gähler, 1706—88, var paa den Tid Overpræsident i Altona. — 187, 13. Bülow. Baron F. L. Bülow, 1738—1811, var Jægermester i Oldenburg og Delmenhorst. — 187, 15. Unzer. Dr. J. C. Unzer var Professor i Naturhistorie ved Gymnasiet i Altona. — 188, 17. fra M : d. v. s. fra Frimurerlogen, blandt hvis Medlemmer Schwarz var den første Skuespiller. — 188, 30. lille Comedie. 1787, 11/10, opførtes for eneste Gang Dorvignys Skuespil i en Akt »Man gør, hvad man kan, og ikke, hvad man vil«, oversat af Schwarz. I en af Stykkets Forklædningsscener forekom en Magister Viinstrøm, som Mange troede var ment som en Satire paa Rahbek. Denne klagede til Numsen, men ved at fremlægge Originalen for Direktionen beviste Schwarz, at han var sagesløs,— 189, 4. Harwitz. Baron v. Harwitz i Schrøders »Fændriken«, som Schwarz spillede. — 190, 15. Virtuosen Schall. Schwarz mener sandsynligvis Claus Schalls yngre Broder, Peder Schall, 1762 — 1820, som var Guitarvirtuos. — 190, 23. s. 269 mine bedste Aar. Den tyske Digter Friedrich v. Matthisson skildrer i sine Erindringer et Besøg i det kgl. Theater 1794: »Im Theater sahe ich das Singespiel Peters Bryllup, mit einer trefflichen Musik von Kapellmeister Schulz,

aufführen. Die dänische Sprache leiht sich dem Gesange, wie die schwedische, und fällt besonders in den sanften und zärtlichen Arien angenehm ins Ohr. Im Ganzen zeichneten die Schauspieler sich vortheilhaft aus. Vorzüglichen Beifall erntete Madame Bartels [Berthelsen, senere Mad. Frydendahl] ein. Wirklich ist auch ihre Stimme eine der lieblichsten und reinsten, die man hören kann, und ihr Gesang erhob sich nicht selten zur innigsten Herzensmelodie. Der beliebteste Schauspieler heist Schwarz; er hat sich nach Schröder gebildet, und ermüdet nicht, seinem Vorbilde näher zu streben. Der Schauspielsaal ist mit Geschmack dekorirt, aber für eine so volkreiche Stadt wie Kopenhagen, wo man das Theater leidenschaftlich liebt, bey weitem nicht geräumig gen ug.« (Erinnerungen II, 28 ff.). — Af et Portoefterkrav til Theaterkassen 1794, 18/1, fremgaar det, at Schwarz korresponderede med Schroder i Hamborg. — 190, 34. Engeland. I Schwarz' Stambog (Privateje) harden produktive engelske Forfatter George Keate, 1729—97, skrevet et Digt hvoraf det kan ses, at S. har optraadt paa Engelsk i London. — 192, 26. Falsen. Den dansk-norske Digter Enevold de Falsen, 1755—1808, var 1801 Assessor i Højesteret. — 196, 29. forundes privilegium exclusivum. 1802, 10/2, resolverede Kongen, at Schwarz maatte opføre Skuespil og Balletter i Købstæderne i Danmark og Norge. 1) Privilegiet lød paa 5 Aar; 2) han maatte kun spille Stykker, som Theaterdirektionens Censur i København havde godkendt; 3) i hver By skal en eller to Forestillinger gives til Bedste for de Fattige, i Forhold til den kortere eller længere Tid han lader Skuespil opføre i Byen; 4) Selskabets Navn skal være: Det privilegerede Provinsial Theater. Det synes ikke som om Schwarz fik megen Glæde af sin Tilladelse. I Vinteren 1803—04 spillede han paa Theatret i Helsingør med nogle af det kgl. Theaters Begyndere og nu og da en kendt Kunstner som Gæst. »Huset var ikke fuldt, hvilket vi have iagttaget som oftest at være Tilfældet . . . ligeledes var der kun faa af den opvoksende Ungdom, der dog skulde høste mest Gavn af slige moralske og Lasterne med rette Farver afmalende Skuespil«. (Iris og Hebe, 1804, I/II; jvfr. Journal for Skuespillere og Skuespilyndere, udg. af Dr. med. de Meza, Helsingør 1804; Mem. og Breve, IV, 157). Da en svensk Skuespiller Löwenhagen i 1805 søgte om Tilladelse til at give Forestillinger i Helsingør, og da hans Ansøgning var anbefalet af Byens Indbyggere, lod Kancelliet forespørge, hvornaar Schwarz igen agtede at bruge sit Privilegium. Han svarede, at saasnt han havde erholdt et Par manglende Skuespillere, og saasnt han havde et tilstrækkeligt Antal Abonnenter, kort sagt var skadesløs, vilde han atter benytte sig af sin Ret. Herpaa gensvarede Kancelliet, at saafremt han ikke inden fire Uger var begyndt at spille, vilde den eksklusive Del af Privilegiet være bortfalden. Da det viste sig, at Schwarz ikke kunde undgaa at spille med Tab, overgik Bevillingen til den »theatergale« s. 270 Baron, Kammerherre Wedel-Jarlsberg. (Om ham jvfr. Karl Schmidt, Skuespil og Theaterforhold i Odense). — 198, 33. min Afgang. 1810, 2 1/3, festligholdt Schwarz sit » Skuespillerfarvel « ved en Beneficforestilling (jvfr. Theone II); derefter virkede han som Instruktør indtil han Sommeren 1816 tog Afsked »da hans Helbred ikke mere kunde bære den Kuld og Trækvind, som om Vinteren hersker ved Theatret«; 16/2 s. A. havde han taget »Afsked med Publikum« som Rosenau i »Hververne«. Han døde under et Ophold i Fredensborg 1838, 13/7; om Vinteren boede han hos sin Datter Louise, Enke efter Kapelmusikus Jens Gylche, i Vingaardstræde Nr. 144. I Nekrologen skrev Berl. Tid. : «En saa sjelden Kunstner som Schwarz fortjente en fuldstændig Biografi, ikke alene for hvad han selv virkede for Kunsten, men ogsaa for den Indflydelse, han havde paa dens Udvikling hos os.« (Nr. 185, 1838). — Det gengivne Portræt er malet af Jens Juel henimod det attende Aarh. s Slutning; det ejes af Enkefru Hanna Unna, som elskværdigst har tilladt dets Reproduktion. — 199, 27. Em beds-Instrux. Da denne giver et godt Begreb om Schwarz' Indsigt som Sceneleder, meddeles den her:

1. Theater-Instructeurens fornemste Forretning bliver ikke allene blot at giennemlæse ethvert Stykke, Directionen bestemmer til at opføres paa Skuepladsen, men endog saa nøiagtig og saa fuldkommen som mueligt at studere og giennemgaae de Stykker, saavel i Henseende til Handling og dets Gang, og de derved forekommende Situationer, som endog at studere de deri forekommende Karakterer, for ved Prøven at være istand til at give de spillende Personer, som maatte forfeile Rollens Karakter, de fornødne Vink og Advarsler. Skal altsaa Instructeuren bevirke: at de spillende Personer gjøre deres Pligt, at Prøverne holdes ordentligen og svare til deres Hensigt; skal han advare mod Feil, og være ansvarlig for Forestillingerne, saa følger ogsaa heraf: at Instructeuren forundes ene Myndighed i alt hvad der henhører til Scenens Bestyrelse; thi kun den som har studeret Stykket og tænkt sig ind i dets Aand, er skikket til at vaage over dets Frembringelse paa Skuepladsen. I Tilfælde at Cheffen skulde have noget at erindre enten i Henseende til Prøvernes Gang, eller Udførelsen af de deri forekommende Situationer og Karakterernes Fremstilling, da underretter Cheffen Instructeuren om sin Villie, og foranstalter han da de Foranledninger, Cheffen maatte befale.

2. Det paaligger Instructeuren at vaage over alt det, som henhører til Skuespillets Omhu og rolige Gang, saavel i Sørgepsil, Skuespil, som de opførende Syngespil, for saavidt Action, Declamation og det stumme Theaterspil angaar, og at bidrage til, saavidt det staar i hans Magt, at ethvert af disse Slags Skuespil gives |: i Forhold til de dertil brugte Subjekters Ævner :| med den muligste Fuldkommenhed; til den Ende bør han være nærværende ved alle Prøver og Forestillinger paa det Kongelige Theater, og i Særdeleshed paasee, at Prøverne ere saa fuldstændige og nøiagtige som muligt; han paaseer, at alle Personer, som høre til Stykket, blive tilstæde saalænge Prøven varer, da ingen maa forlade Skuespilhuset, saa længe Prøven holdes, uden dertil at have hans Tilladelse. Naar han anseer det nødvendigt, lader han enkelte Repliker, eller hele Scener gientages saalænge, indtil han finder, at de gives som de bør, da det paaligger ham at veilede de spillende Personer og at paasee at disse ikke forfeiler noget, som hører enten til Stykkets hele Sammenhæng i Almindelighed, eller enkelte Karakterer i Særdeleshed, til hvilken Ende enhver Skuespiller, uden Undtagelse, er forbunden til, fornemmelig s. 271 ved de tvende sidste Prøver af ethvert Stykke at skizzere sin Rulle, som

dens Natur udfordrer det. Han paaseer, at alle Skuespillerne give deres Rulle uden Tilsætning eller Forkortning; og da ingen maa forandre noget i sin Rulle, og til enhver Forandring, der maatte ansees nødvendig, først bør indhente Theater Cheffens Tilladelse. Instructeuren bør vaage over Orden og Rolighed paa Prøverne; han bestemmer Ind- og Udgangene paa Scenen; alle i Stykkerne forekommende Optoge o. s. v. ordnes af ham, og han paaseer, at Opførelsen af ethvert Stykke er overensstemmende med det, som er vedtaget paa Prøven.

3. Da Instructeurens Embede medfører, at han skal være tilstæde ved enhver Forestilling, saa er han pligtig, i Tilfælde at der skulle indløbe Feil ved Forestillingen, strax at anmærke det skriftlig, og meddele det til Regiseuren, som indfører det i Journalen, paa det de anmærkede Feil ved næste Forestilling kunde rettes; hvoraf da følger, at Instructeuren, naar sligt et Stykke igjen opføres, med derpaa holdende Prøve, efterseer Journalen.

4. Ethvert nyt Stykke, Directionen bestemmer til Opførelse, meddeles Instructeuren saa betimelig, at han kan faa Tiid til at studere Stykket, for nøiagtigen at kunne ordne dets Gang og øvrige fornødne.

5. Efter første Prøve af ethvert nyt Stykke indkommer Instructeuren med et skriftlig Forslag til Cheffen, saavel i Henseende til Dekorationerne, hvilke hertil behøves, som til de Klædedragter, han efter Aftale med de Spillende, anseer meest passende til enhver Rollens Karakter, og indhenter derpaa Cheffens nærmere Aprobation. Denne tilstiller han Regiseuren til videre Besørgelse.

6. Ved ethvert nyt Stykke indfinder Instructeuren sig i Foyeren en Time førend Forestillingen begynder, for at eftersee, om noget ved Paaklædningen, efter den approberede Regie, skulle være forsømt, og om enhver er klædt og maskeret, saaledes som Rollens Natur og Kostumer udkræver det, hvorved han især gaar de unge Skuespillere og Skuespillerinder til Haande med Raad og Veiledning.

7. Naar pludselig indtreffende Sygdom gjør det umuligt at opføre det, til den Aften bestemte Skuespil, og Tiden ei tillader først at indhente Cheffens Befaling, da overlægger han med Inspecteuren, hvad Stykke, der uden mindste Uleilighed kan gives samme Aften.

8. Naar paa Maanedes Repertoiret er ansat enten nye eller gamle Stykker, hvori een eller flere Skuespillere have nye Roller, bliver det Instructeurens Pligt betimelig at foreslaae for Cheffen, naar disse Prøver beqvemtest kunde finde Sted, og forventer hans nærmere Ordre desangaaende.

9. Ved ethvert Repertoires Sætning foreslaar Instructeuren, som den, der har studeret Stykkerne, og som den, der kjender Skuespillernes Ævner og Duelighed, hvo som bedst kan udføre de ubesatte Roller. Skulde det indtreffen, at de Stykker, uden for Repertoiret blev bestemt til Opførelse, hvori er ubesatte Roller, mælder han det ufortøvet til Cheffen, og lader tillige følge en Fortegnelse paa de Personer, som bedst kunne udføre Rollerne, og forventer da Cheffens afgjørende Bestemmelse, hvilken han strax underretter Regiseuren om, der da uopholdelig kundgjør det for den eller de Personer, som Rollen eller Rollerne tildeles.

10. Til enhver Prøve fastsætter Instructeuren Dagen og Klokkeslettet, forelægger samme til Cheffens Approbation, og saasnart den er indhentet, meddeler han Regiseuren den, for af ham videre at bekendtgjøres for Selskabet.

11. Andrager nogen Skuespiller at frietages for en Rolle eller Prøve, henvender han sig dermed skriftlig til Instructeuren, som derover indhenter Cheffens Afgjørelse. Denne Beslutning bekendtgjør han for Regiseuren, som derefter lader det komme til Vedkommendes Kundskab.

s. 27212. Et Qvarteer efter Prøvens Ansættelse ringer Regiseuren til dens Begyndelse; hvo som da ikke er tilstæde, antegnes af Regiseuren til Mulkt efter det kongelige approberte Reglement. Naar Prøverne er begyndt, gaar den uafbrudt frem, og oplæser da Soufleuren den Fraværendes Rolle. Naar den manglende Person kommer, da prøver han sin Rolle, efter at Stykkets Prøve er endt.

13. Alt for lange Mellemspil af Orchesteret kiøle meget ofte saavel Tilskuernes som Skuespillernes varme Interesse for Stykket. For at forebygge dette, paaligger det Instructeuren at underrette Koncertmesteren om: hvor Mellemspillene skulle være korte, og hvor de, formedelst Decorations Forandring eller Omklædning, maa være lange.

14. Skulle nogen af Selskabet vægre sig ved at udføre det, som Instructeuren anseer nødvendigt og bestemmer til Theatertienestens Bedste; eller endog i Theatertienesten tillade sig usømmelige Ord og herved fornærme Instructeur Embedets Værdighed, eller endog tilsidesætte og forstyrre den Omhu, der er nødvendig i Tienesten, da haver Instructeuren at melde saadant for Cheffen da han kan vente alt det Medhold og Satisfaction, som en brav Embedsmand tilkommer.

15. Ligesom enhver af Theatrets Personale er pligtig at rette sig efter alt det, som dem ved Instructeuren tilkiendegives, saaledes er denne igjen forbunden, at rette sig efter alle de Ordres ham af Theatrets Chef gives; og bør han derfor, naar Cheffen er nærværende, være sig ved Prøver eller Forestillinger, ikke udstæde

nogen Ordre uden Forespørgsel hos ham og med hans Samtykke.

— 201, 1. Garrick. Den verdensberømte engelske Shakespearefremstiller, David Garrick, 1716—79, Hans Enke har skrevet et Vers i Schwarz' Stambog. (Privateje). — 201, 25. dette System. Direktionen tog S.s Indvendinger ad notam; Kongen resolverede 1812, 3/9, at der ved Sæsonens Slutning skulde udbetales Gratialer til de Kunstnere, der i Vinterens Løb havde udmærket sig, uden at man tog Hensyn til Bollernes Antal.

202, 1. M ad. Spindler. Da hun var 14 Aar gl. skrev P. H. Haste om hende: »Jomfru Nick spiller vakkert Barne-Roller i Skuespillene og dandser smaa Solos med Lykke. Hun har en kjøn liden Figur og et udmærket talende Ansigt.« (Nordia, I, 1795). Hun blev de skælmske Elskerinders og slagfærdige Soubretters Fremstillerinde, og da hun i sin Ungdom var en Legemliggørelse af Sundhed og Livsglæde, blev hun en af de Skuespillerinder, som Publikum helst saa. Men hun ejede ogsaa Alvor og Følelse og barok Fantasi i sin Kunst. Hvis hun i Livet havde været en Partigænger, var hun sandsynligvis bleven en af Theatrets store Navne. Men da den Uro hun havde i Blodet udløste sig i et sarkastisk Frisprog, der vidnede om en større Intelligens end den hendes kvindelige Kolleger raadede over, og som gjorde hende hensynsløs i sit Vid og rede til at udtale Domme over Direktionens Færd, saa blev hendes Skæbne ved Theatret typisk: istedetfor at benytte den Kraft, der udsprang fra hendes frodige Temperament til det yderste, forbigik Direktionen hende eller gav hende Roller i andet Plan. Man faar det Indtryk, at baade Rahbek og Collin af personlig Uvilje gennem Aar har begaaet kunstneriske Misgreb overfor dette Talent. — 1800, 14/4, blev hun gift med den senere Amtsforvalter J. M. Lange, fra hvem hun blev separeret 1806 (jvfr. Brevet S. 203). 1807 søgte og fik hun sin Afsked, fordi hun s. 273»ikke mere følte den Lyst til sit Kald, der saa nødvendigen udfordres til dets Opfyldelse«. 1811. 4/8, ægtede hun den rige vestindiske Købmand S. M. Spindler, og Aaret efter søgte hun igen til Theatret. Da hun i Ansøgningen skriver, at »Trang aldeles ikke dicterer denne allerunderdanigste Supplik, og Gage ikke er det, jeg higer efter«, bortfalder P. Hansens Paastand om, at det var Nød, som atter bragte hende til Skuepladsen (II, 75). I Indstillingen til Kongen skrev Dir. : »Hendes Figur er i de fem Aar, hun har været borte, blevet uskikket til de unge og barnlige Roller, hvori hun i Særdeleshed havde sin Styrke.« I. K. Høst skriver: »Fra sin tidligste Ungdom var Mad. Spindler en talentfuld og almenyndet Skuespillerinde. Iblant hendes Roller, fra den barnlig-naive Gurli, udmærkede sig den gamle Hexes i »Røverborgen«, hvilken, skjønt i fuldkommen Modsætning til hendes qvindelige Gratie, var et Mesterstykke, sikkert uovergaaet paa nogen Skueplads. Hendes gjæstfrie Modtagelse og vittige Samtaler gjøre mig endnu hendes Huus til et kiært Tilflugtssted. Hun har i Livets afvekslende Stillinger vidst at bevare Kraft og Munterhed«. (Erindringer, 167). — 202, 11. Mad. Biørn. Marie Christine Lorentzen kom 15 Aar gl. paa Danseskolen, debuterede 1781 og blev i en Aarrække den alvorlige Ballets Hovedstøtte. For at doublere hurtigt fik hun 1786 500 Sølvperler af Dir. som Gratifikation. 1783 blev hun gift med Theatrets Bolleudskriver, senere Sekretær ved Hofstuen Chr. Bjørn (jvfr. S. 247), som døde 1816, 56 Aar gl. Mad. B. blev Solodanserinde 1802, fik Afsked 1804 og døde 1837, 15/4, 73 Aar gl. — 202, 15. Mad. Colding. Hun viste sig første Gang paa Scenen 1775 og hendes Jomfrunavn, Ane Sophie Jacobsen, tyder paa, at hun har været Jødinde, ihvertfald skræmmede hendes store Næse Christian VII, som fra Logen raabte »at han ikke kunde se de andre for den«. Direktionen turde ikke sidde den sindssyge Konges Dom overhørig, og derved mistede Theatret et Talent for de ældre, komiske Roller (Krit. Efterr., 110). 1776—77 fik hun 150 Rdl. for at synges i Koret — men hun maatte blive udenfor Scenen. En Aften da hun var kommet for langt frem i Kulissen skimtede Kongen hende fra Logen og raabte: »Madame der, kommer hun nu igen med sin store Næse? Tag den væk, jeg kan ikke se for den!« (Overskou, III, 78). 1778. 11 /3, fik hun Afsked og ansattes ved Garderoben. Aaret efter giftede hun sig med Figurant C. A. Colding, som døde 1798, 39 Aar gl. S. A. blev hun gift med senere Toldkasserer Møller i Køge. 1808 syede hun Chr. Vilis Ligdragt. 1816 fik hun Afsked som Garderobeforvalterske og 1821, 23/3, døde hun, 65 Aar gl. — 204, 11. min Afsked. Paa Grund af Direktionens Uvilje blev Mad. Spindlers Repertoire stadig mindre, og det er sandsynligt at hun, i sin Iver for at hævde sig, efterhaanden er blevet forceret i sit Spil. Paa en Liste over dem, som var værdige til Afsked, opførte Collin 1829 hendes Navn: »I sin Tid var hun et ikke ubetydeligt Talent, men med sin skrigende Stemme og sit højst ugracieuse Spil nu aldeles ikke præsentabel paa Scenen,« skrev han. Det nyttede ikke at hun protesterede: »Jeg staar i min fulde Kraft uden at være mig mindste Brøde, min Tjeneste betræffende, bevidst«; 8 Maj 1829 spillede hun sidste s. 274Gang. (Jvfr. A. Aumonts Karakteristik i Biograf. Lex.). 1861, 12/5, døde hun, 80 Aar gl. Paa Begravelsesdagen skrev Wilhelm Holst til Professor Abrahams: »Jeg har idag fulgt Madam Spindler til Jorden. Hendes Vittighed var bekendt, og jeg skal fortælle Dem en, som fortjener at opbevares. To rødhaarede Directorer [Rahbek og Collin] gjorde Cur til en bekjendt udmærket Skuespillerinde paa Mad. Spindlers Tid [Mad. B. E. Andersen]. Da man i Theatrets Foyér roste denne Skuespillerinde for hendes Dyd, sagde Mad Spindler. »Er den at andres over, hun har to Rødhetter, vi Stakler har slet ingen!« — Mad. S. s Mand døde 1871, 86 Aar gl.; hendes Søn, Simon Martin, debuterede 1828 uden Held paa det kgl. Theater, hvor han 1843 atter optraadte som Gæst; i Mellemtiden havde han været »en i Norge almindelig yndet Skuespiller«. Han døde s. A., 32 Aar gl. (Adresseavisen 1843, Nr. 230).

18

204, 15, Thessen. Der er mange Berøringspunkter mellem Carl Frederik Thessen og hans Samtidige, Iver Hesselberg Urberg. Ude over Ungdomsaarene, da andre Livsveje havde lukket sig for dem, søgte de til Theatret for at faa »et fast Levebrød«. Blottede for en indre dramatisk Trang maatte Ligealdighed for

Arbejdet og Uefterrettelighed i Tjenesten blive en naturlig Følge af deres Ansættelse. »Hr. Thessen kand siælden sine Roller, og kand man ikke vel faae ham til at entrere i de forefaldne Characterer,« skrev Rose (jvfr. S. 26; 99). »Publikum har kun liden Grund til at vente sig noget Studium af den Skuespiller, hvis Skiødesløshed gaaer saavidt, at han ikke en Gang vil lære sine Roller udenad . . . Thessens Ansigt, som uheldigvis vanzires meget ved en Knude i Panden, vilde udtrykke mere, dersom han var i Stand til at føle sin Rolle saaledes som han burde« . . . (Krit. Efterr., 69). De var begge upaalidelige i alle Livets Forhold og bidrog til at bevare Samfundets Fordomme mod Standen. De var komiske i deres Selvfølelse og troede at være miskendte Genier, skønt deres indre og ydre Mangler var saa betydelige, at man neppe tør kalde dem Utiliteter.

Det er da ikke som Skuespillere, men som Typer at de tilhører Historien. — Overskou fortæller en morsom Historie om, hvorledes Thessen ved Stemmekraft omvendte en dødsdømt Forbryder og fulgte ham paa Skafottet (III, 62). 1782 bad T. Kongen om at betale en 8te Ugers Melke og Pyrmontervands Kur som var det eneste og sidste, der kunde skaffe hans Helbred tilbage. 1786 meddelte han Dir., at han uventet var bleven Ejer af Gaarden »Vente-Gott«, beliggende ved Løgten paa Nørre-Broe« [den Ejendom paa Nørrebrogade, hvor nu »Hjemløs Ungdom« er til Huse], og bad om et Laan til »Bygningernes Istandsættelse og til nogle Køers Anskaffelse«. 1787 klager en Brændevinsbrænder Grüdel over, at Thessen »optager og indelukker Byens Køer, uagtet han hverken har Ager eller Eng; ligeledes har han bemægtiget sig en af Klagerens Køer« (Persh. Tidsskr. 5 R., VI, 61). 1788 er han — og ikke Urberg, som Overskou skriver (III, 413) — Lejer af en Skydebane i Sølvgade, hvor han selv blev den første »Chevalier de la triste figure« (jvfr. Brevet fra Preisler. S. 144). 1789 skrev Theaterdir. om ham, »at han mere s. 275 var Kassen til Byrde, end Skuepladsen til Nytte«. 1790 ansøgte hans Kone, Anthonette Lucie Vilhelmine, f. Clausen, om at blive skilt fra ham; med hende havde han en Datter, som i 1782 spillede »adskillige smaae Kuller i Skuespillene«. I sin komiske Fortælling »Døden og Doctoren« (Minerva, 1791) skrev Baggesen om Døden, at den kom »paa tynde Ben, vor store Thessen lig«; denne, der »allerede som Mandfolk var et Hoved højere end alt Folket« (Rahbek, Om Holberg som Lystspildigter, II, 225), udgav en fulminant »Appel til Publikums Domstoel imod den Baggesen, der har skrevet Fortællingen Døden og Doctoren«, som ifølge Adresseavisen solgtes »til Beste for dem i Pesthuset, som selv maa bebreide sig deres slette Gestalt«; men Thessen fik iøvrigt ikke stor Glæde af sin Retorsion, hvori Baggesen blev kaldt Skurk og Pasquillant, da Kritiken tog ham alvorligt i Skole for disse grove Udtryk. Senere rettede Baggesen Linjen til: »en gammel Danser lig«. 1793, 22/7, skrev Thessen til Ahlefeldt: »Min oeconomicke Forfatning byder mig at foredrage D. E., at Jøden Adler, som under Venskabs Maske saa slet haver behandlet mig, for det første ej maa bekomme de af min Gage indeholdte og i Theaterkassen in deposito værende Penge, saasom jeg for Retten vil kundgiøre bemældte Jødes Handlemaade til Confiscation; — thi jeg bør dog ey crepere af Nød, saa længe jeg haver noget at gribe til, som dog i en vis Forstand endnu kand kaldes mit eget.« 1794, 27/5, modtog Kronprinsen følgende Brev: »Som Borger og Spekhøker at følge min Næringsvej og ved paa lovlig Maade at ernære mig, har jeg stedse anset for min Pligt; tillige troede jeg at Lovene paalagte enhver Undersaat Redelighed mod sin Næste, og straffede deres Overtrædelser. Det var mig bekendt at Acteur Tessen havde 440 Rdl. aarlig Løn, og jeg saa følgelig ingen Fare for mig ved at betro denne Mand de til hans Hus fornødne Vare, især da han første Quartal rigtig betalte mig. Men paa engang udebliver han med Betaling, og da jeg desangaaende spørger mig til Raads, naadigste Kronprinds!, siges mig, at disse Folk ere privilligerede at borge uden at tænke paa Betaling. Jeg kan umuligt tro Mandens Ord, ney Deres K. H. billiger vist aldrig en saa urimelig og Borgeren skadelig Rettighed. Underdanigst af Rasmus Larsen i Admiral Gaden Nr. 242«. Den Forordning, som man har vist Spækhøkeren, er formodentlig Rescriptet af 1776, 3/1, hvorefter Skuespillere, Sangere og Dandsere ved Theatrene i Kjobenhavn ikke maa for Giæld arresteres« (jvfr. Brevet S. 65 og Noten). 25/7, s. A. skrev Høkeren atter til Kronprinsen: »Jeg er nu bleven overbevist om, at jeg ifølge H. M. s allernaadigste Befaling ikke burde have betroet en Acteur; men som en ung Mand der nylig har sadt sig ned, og ikke kiendte til saadan Forordning, tør jeg underdanigst haabe Tilgivelse og bede, at mig maatte naadigst bestemmes en vist quartaliter til Afdrag paa min Fordring.« — »Som aldeles uduelig« fik Thessen Afsked efter 23 Aars Tjeneste ved Sæsonens Slutning 1796, og derefter blev han Skuespiller og Instruktør ved »det odenseiske danske Nationaltheater«, ved hvis Aabningsforestilling (1796, 18/11) han fremsagde Prologen. Men allerede det følgende Aar advarede han i Adresseavisen (1797, Nr. 209) unge s. 276 Skuespillere mod at tage til Odense. Herpaa svarede den midlertidige Direktør, stud.jur. Skuespiller J. D. Ahrentzen, at »Thessen var en Rebel) og Fredsforstyrrer, der ikke egnede sig til at være Instruktør; han var et umoralsk Menneske, der sogte Samqvem med et Fruentimmer paa Øen Stige, og med hende havde han uanset og ustraffet uden for Ægteskab avlet tre Børn, mens hans rette og retskafne Kone, som har skildt sig ved ham, endnu er i Live«. (Adresseav. Nr. 213). I Efteraaret 1797 gjorde Thessen et forgæves Forsøg paa at blive Direktør (jvfr. Teatret, X) og i August 1798 døde han, 60 Aar gl. Dødsdagen er ikke anført i Kirkebogen, men Skiftet holdtes den 9 August; »han efterlod sig intet, da alt, hvad han ejede, var bleven solgt i hans lange Sygdomstid.« Hans Hustru og gifte Datter boede i København. Grev Trampe til Løgismose, som fra Nytaar 1798 var bleven Odense Theaters Direktør, bestodte Begravelsen, og bad det kgl. Theaters Direktion om en Understøttelse til »Thessens trende tilbageblevne smaa Børn, hvoraf den ældste er syv Aar«. Gennem Schwarz paa Grevens Kvittering sendte Dir. 100 Rdl. til Bornene. Fyens Avertissements Tidende beskrev Begravelsen saaledes:

»I Løverdags jordedes her Carl Frederik Thessen, forrige Skuespiller ved Kbhvn. s Theater, og i den første Vinter Instructeur ved det danske Theater i Odense. Den Mand, som nu saa patriotisk sørger for at ophielp

Skuespil Kunsten hos os, og med saa megen Held stedse bringer den til mere Fuldkommenhed blandt Nationens Indfødte, besørgede ogsaa af Agtelse for Kunsten og dens Dyrkere, denne forrige Skuespillers hæderlige Jordefærd. 4 unge ugvitte Skuespillerinder gik foran Liget, og strøede siden Blomster paa Graven. Liget blev baaren af Skuespillere. Instructeur Schwarz fra Kbhvn. s Theater (der til vor Skuepladses Dannelselse i denne Tid har bidraget alt hvad man maatte vente af en Mand, hvis Navn allerede er nok for at hædre Kunsten og af hvis Anførsel allerede spores de heldigste Fremskridt til Fuldkommenhed for dens unge Dyrkere) fulgte Liget tilligemed Theatrets agtværdige Fosterfader og adskillige andre Honoratiores af Byen og Landet, samt begge Sognets Præster m. fl.« — Den 18 August 1798 skrev P. A. Heiberg til sin Broder: »Man har fortalt mig at Thessen er død; det vil jeg vel troe, men at han er begravet, har jeg ondt ved at troe, da jeg ikke formoder at der i Fyen findes Bræder lange nok til hans Ligkiste; maaske har man hugget ham over.« (Breve fra P. A. H., 23). — 204, 20. Velgiørenheden. »Velgiørenheden, Comoedie i fem Optoge, af C. F. Thessen«, udkom 1796. — 206, 6. Ildebranden. Mens Christiansborg Slot brændte, blev Klæder, Musikalier og Bøger fra Hofteatret kørt hen til »Byens Theater«. — Under Branden 1795 blev hele Garderoben udslængt paa Kongens Nytorv og kom derved »i stor Uorden«. — Under Bombardementet brændte for c. 4000 Rdl. af Theatrets Tøj, som var til Conservation hos Bundtmager Liebenberg i Vimmelskaftet. — 206, 26. Kierulff. Professor ved Universitetet Jørgen Kierulff, 1757—1810, var Medlem af Dir. fra 1794 til sin Død. Om ham jvfr. Oehlschläger, Erindringer, I.

208, 23. Urberg. Hans Fader, Renteskriver og Kammerraad Oluf s. 277 Urberg, skrev 1766, 8/7, til Kongen, at Medicus og Lector White i Kongsberg, hvor Sønnen havde studeret, og Prof. Ascanus ved »de naturhistoriske Anstalter paa Charlottenborg havde bevidnet, at de hos Iver Hesselberg Urberg havde fundet et Genie som burde befordres til at fortsætte Studeringen udi Biergvidenskaben, da han allerede havde opnaaet god Kundskab saavel i Bierg som Myndts Væsenet i Henseende til Smeltning, Probér og Markasit-Kunsten samt Micaniquen«. Kongen tilstod ham s. A. 100 Rdl. aarligt i tre å fire Aar. (Particulairkassen, 1766). Jens Worm fortæller, at Urberg senere blev kgl. præsjisk Branddirektor i Königsberg (Lex. III), ihvertfald debuterede han 1773 og forblev kgl. Skuespiller i 16 Aar. Han var mere end nogen anden Projektmageren blandt sine Kolleger, en Charlatan, der bestandig uden Held var paa Jagt efter Formuen. Strid og Kævl var hans rette Elementer. Ved kgl. Resolution af 1779, 7/4, blev der paa selve Theatret indrettet et Arrestkammer, hvori mindre Forseelser skulde afsones, uden at Arresten i Blaataarn derfor blev ophævet; »den skulde benyttes naar det mildere Middel unyttigen havde været anvendt«. (Rapport fra Theater-Dir. 1792-92). Oftest af alle forbrød Urberg sig. (Jvfr. Teatret, X). I Regnskabet fra 1782 findes:

»Theater-Karl Rasmus for at have Opvartning i 8te Dage ved

Arrestanten Hr. Urberg i Cachotten paa Byens Theater . . . . 3 Rdl.

I Leye for Sengklæder til bemeldte Chachot i 8te Dage . . . . 1 Rdl.«

1784 er hans Gæld 2273 Rdl. Omtrent samtidig udgav han et Par Skuespil. skrevne paa et grufuldt Dansk. Paa Neergaards Kaffehus traf den unge Rahbek ham: «der aabnedes et nyt castalisk Væld for mig, da en meget maadelig Skuespiller, Urberg, bod mig hiem til sig, og forelæste mig sine Originaler og Oversættelser, hvorhos han naturligviis tillige veiledede min Dom om Theatrets øvrige Personale, ikke just i de paalideligste Spor« (Erindringer, I, 229). 1785 sogte han om at faa et Geleide som kgl. Dansk Kammer-Sanger »saaledes som jeg i Hof-Bullen findes indført«. Han agtede at bruge det paa en Tourné i Sverrig, »hvor jeg vil gjøre et Forsøg paa hvad Lykke mine Syng-Talenter ville tilbringe mig«. Om Sommeren skrev han fra Medevi til Warnstedt, at han sad til Bords med Greverne Horn og Fersen, General Wrangel og Prinsen af Hessenstein, som »gjorde store Øyne« naar de horte ham synge. 1786 begyndte han at eksperimentere med Balloner; fra Ekspercépladsen ved Rosenborg Have var han den første i Danmark, som sendte en »Globus« til Vejrs. Men uheldigvis gik der Ild i den, saa Folk opdagede, at Gondolen kun indeholdt en Dukke og ikke et Menneske, som af Urberg averteret. Ved et nyt Forsøg skar »onde Mennesker« en Rift i Ballonen, kort for den steg op: da den svævede hen over Kongens Have, revnede den. Passageren, »en i et snævert Staaltraadsbur indeklæmt Hane«, der gjorde Rejsen med i Stedet for en bebudet Kat, slap med Livet og faldt ned i Gothersgade. Men Urberg var nær ved at faa Prygl af Tilskuerne: en Bagdør reddede ham. I »Morgenposten« blev han indviklet i en bitter Avisfejde, og efter at have været paa Tourné med Ballonen til Aarhus, Randers og Aalborg, optraadte han ikke mere som Aëronautiker. (Jvfr. s. 278 Brock, Rosenborg. II, 128; Brev til Warnstedt, Kgl. Bibl.). »Hr. Urberg indfandt sig sjelden paa den ordentlige Lønningsdag, og naar det endelig efter mine gientagne Erindringer, faldt ham ind at kvittere for den Løn, hans Kreditorer havde afhentet, gjorde han det næsten aldrig uden nyt Pengelaan,« skrev Hovedkasserer, Justitsraad Lassen om ham, og mens han i 1789 som Handelsagent for Juvelér Fabricius var i Norge, forestillede Dir. Kongen at afskedige ham uden Pension, mod at Dir. betalte hans Gæld og anbefalede ham til et Embede under Toldvæsenet. Et saadant opnaaede han ikke; 25/10 s. A. skrev han fra Flensborg til Warnstedt: »Min Kone har sendt mig en Originalbillet fra D. V. hvori De formener, at jeg intet mere af Theatret har at vente. Gud bevare mig nogensinde fra at komme i den ulykkelige Forfatning, at jeg skulde trænge til at have noget at vente fra den Kant« . . . I sine sidste Dage, fortæller Overskou, (III, 415), købte han. to Bjørne, som han dresserede og viste frem paa Markeder i Nordtyskland. Men Dyrenes Natur gik over Optugtelsen: en Nat aad de deres Herre og Mester, da han havde søgt Ly ved Siden af dem i en Stald. Noget nærmere om dette tragi-komiske Endeligt er det ikke lykkedes Udgiveren at oplyse, men Urberg er sandsynligvis først død efter Aar 1800, thi da hans

Kone, Abelone f. Sørensen, med hvem han havde to Børn (Persh. Tidsskr. 5 R., VI, 63), d. 20/10, 1801, fik 35 Rdl. af Direktionen »for at kunde rejse herfra«, opføres hun ikke som Enke. — 209, 28. billigere Behandling. 1785, 20/5, skrev U. til Warnstedt og bad ham »lægge sig imellem og klare Sagen«: »For kort siden er ieg bleven indstevnet for Politi-Kammeret for at bøde for min Hund der efter angivelse, imod Placatens lydende, havde gaaen Løs paa Gaderne; ieg skulde spille samme aften, kunde derfor ikke møde; men i dets sted, satte [jeg] mig til at skrive et indlæg i Politie- Betten, som formodentlig er bleven fuldt af den Liidenskab, som overbeviisning om een Betfærdig Sag havde optent hos mig. Dette Indlæg tilstaaer ieg, i Hast og Hidsighed, har kundet faaet een skikkelse, som har sagt meere end Eenstyvende ting, hvorfor ieg dagen derefter tilskriver Hr. Conferentz-Raad Fedder, for i mine tanker at forekomme alle vrang meeninge, som kunde uddrages af det første; ikke desto mindre maa ieg erfare, at det er gaaen tvert imod min formodning. Hr. Conferentz-Raaden har taget tingen fra den skarpeste siide, anklaget mig i Cancelliet, og Gud vedd hvad hevn han [har] tanke at tage over mig« . . . (Privateje). Ved Hof og Stadsretten blev U. 1785, 14/11, dømt til at betale 5 Rdl. til Almindeligt Hospital + 5 Rdl. for Fornærmelser mod Politiet og for sin utilbørlige Skrivemaade (Domsprot. IX, A, 194. Landsark.). — 210, 3. ikke passe til min Skurepind. Et af Sproget udgaaet Ordspil, som omtr. betyder: ikke for min Fordels Skyld. — 110, 6. Obel. Sandsynligvis Warnstedts Tjener.

211, 24. Winther. Jomfru Winther var som ung uden Charme, men hun havde en udmærket Altstemme og blev senere en dygtig og anvendt Fremstillende af ældre komiske Figurer, f. Eks. Jomfruen i »Gulddaasen«. I saadanne Roller fandt hun uden Tvivl noget Beslægtet med sit eget s. 279 Naturel, thi »Madam Biderhvas« var hendes Øgenavn blandt Kammeraterne. 1778, 17/4' forlangte Warnstedt, at hun for sin uanstændige og plumpe Opførsel imod ham skulde indsættes i Blaataarn i fire Uger, men nogle Dage efter bad han om hun maatte fritages for Straf, da hun havde »viist sande Prøver paa Fortrydelse«. Efter sin Afsked, som hun fik efter den meddelte Ansøgning, tog hun Ophold hos Traktør Haase i Rudersdals Kro, men døde under et Besøg i Kbhvn. 1809, 18/4. Da hun ikke efterlod sig Penge, bad hendes Søstersøn, Abraham Hansen, Direktionen om Hjælp til Begravelsen, hvortil han modtog 50 Rdl.

s. 279 TILFØJELSER.

Side 4, Linje 21. opføres for Kongen. Naar den kgl. Familie overværede Opførelsen af en holbergsk Komædie, var en tysk Udgave fremlagt i Logen »til allernaadigst Brug«.

125, 8. Ridder Schwarz. De tidligste danske Skuespillere som for deres sceniske Virksomhed modtog Ridderkorset (Knudsen blev Dannebrogsmænd for sine »fædrelandske Handlinger«) var Rosing og Schwarz; Udnævnelsen skete paa Frederik VI's Fødselsdag 1812. Kunstnere som Frydendahl, Lindgreen og Ryge gik udekorede i deres Grav; først 1850 gav Frederik VII C. N. Rosenkilde og N. P. Nielsen Ridderkorset.

213, 9. Mad. Lund. I Thotts Samling (Kgl. Bibl.) findes et Haandskrift paa hvis første Side er skrevet: »Denne Bog er min, H. U. Biernet«, og hvori følgende Vers er forfattet i Cupidos Navn:

»Naar ieg ibland Actricerne er
leg alles Hierter til mig drager.
Madame Linkevitz sukker der
Fordi hun ikke meer behager
og Thilo bliver rød derved
ja taber hvad hun har i Hænder
naar ieg kuns nævner Kjærlighed.
Hieronimi maa ogsaa lee
saa snart hun hører Kiæreste.
Kort sagt: Cupido han forsmaaer
ey Madame Lund i mange Aar.«

(Meddelt af Hr. Sekretær Chr. Behrend). Disse Linier maa stamme fra Tiden før Oktober 1750, thi den 5te i nævnte Maaned tog »Mad. Hieronimy begge hendes Born fra Theatro, hvorfor deres Gage spares«. Datteren, Anna Dorthe, som omtales i Verset, var Danserinde og debuterede Nov. 1749 som Leonore i »Kilderejsen«; ifølge Holbergs Brev til Skuespillerne (Overskou II, 135) »opvakte Mad. Lund de andre imod hende«. Hendes Broder, Danseren Caspar Hieronimy, vendte tilbage til Theatret s. 280 1756, hvorfra han afgang med 100 Rdl. Pension 1779 og døde 1789. — Om Jomfru Thilo skrev R. Zwergius til Rahbek, dat. Altona, 1782, 8/2: »Jomfru Thilo havde i Livet mange Tilbedere. Hendes Skjønhed, hendes Theater-Konst understøttet af Ungdom og en yndig Reisning med netteste Forhold af Lemmer: Læggene undtagne i Merlin Dragon :| det skjære, hvide, varme, fulde Bryst forhøiede hendes Sang. Øyet var electrisk naar hendes bitte nydelige Mund smilede; men intet overgik hendes gode Hierte, en Egenskab, som alle kjelne og følsomme Skjønne besidder. Hun døde — — Saa mange Tilskuere, saa mange Væmodige; hver havde sine Aarsager at begræde en for tidlig Forliis. En talrig Skare af Gamle og Unge geleidede hende med tavs ærbødig Afsavn til hendes Brudekammer paa Nicolai Urtegaard. Vore utallige Rimvævere fjælede Graven med Pyramider af Papir-Elegier i rimede og urimelige Vers paa tydsk og paa dansk« . . . (Kgl. Bibl.) — Det holbergske Theaters sekundære Elsker og dets litterære Medlem var Lars (Lorents) Christopher Reerslev, som fik Gage fra 15

Sept. 1752 og som døde 1770, 3/12, 55 Aar gl. af »Slag«. 1797, 7/5, skrev hans Enke »Anna Marie, boende i Bagsværd Bye paa Kiøbenhavns Amt« til Kongen, at hun ikke i sit 72 Aar sammen med en gammel Søster kunde leve af den Pension, 40 Bdl. aarlig, som hun modtog fra Post-Kassen. »Min afdøde Mand, som af salig Baron Holdberg blev engageret og var Skuespiller i 18 Aar, har ved adskillige Leiligheder havt den Lykke at viise sig for Deres Majest., og virkelig bidraget til Theatrets Tarv i sin Tid ved sit Spil og [sine] Skuespils Oversættelser med videre, hvorfor jeg haaber, Deres Majestæt allernaadigst vil bevæges til at lindre min Nød«. Mad. Reerslev fik 20 Rdl. af Theaterkassen »paa Grund af hendes meget fattige Omstændigheder«.

215, 43. Warnstedt. 1790 skrev Warnstedt til Overtilsynskom.: »Nogle af Figurantinderne have ei engang det nødvendige til Klæder og Fode, hvorfor man med Æmhed maa se igennem Fingerer med deres moralske Opførsel, uden at tænke paa, hvorledes de finde Udveje til den Pynt de nødvendig maa forskaaffe sig til Scenen, og hvortil Lønnen er saa aldeles utilstrækkelig« . . . — I en Takskrivelse for et Frikort skrev han som ældre (1811, 28/6) til Dir. : »Alt hvad jeg om min Theatre-Bestyrelse beskeden tør yttre, er, at mange retsindige Medborgere vide, men i sær giver min Samvittighed mig det beroligende Vidnesbyrd, at jeg ikke søgte, men efter allerhøjeste Befaling modtog dette saare indviklede Embede og i god Hensigt og med bedste Villie, og offrede egen Frihed, huslig Lyksalighed, blid Omgang [til] Selskabet, og taalelig bar saa onde som ubillige Domme for Theaterets Tieneste uden enda selv at have været tilfreds med mit Virken: jeg saae snart, og 14 Aars bitter Erfaring lærte mig fuldkommen, hvor svært, ja næsten umueligt det er at tilfredsstille de forskiellige Krav paa Theatret af et betalende Publikum, hvoraf den lidenskabeligt opbrusende Deel fordrer Sandselyst, den sadte og indsigtfulde, Sindsopmuntring, og den Bekymrede Sorgsadspredelse . . .«

216, 16. udviist flittighed. Den afgaaede Direktør, Vinhandler Frederik de Pilloÿ, skrev 1751, 26/4, til den nye Direktion: »At da s. 281værende Herrer Directeurer for den kongl. Danske Skue-Plads, nemlig afg. Hr. Etats-Raad Wartberg og Hr. Agent Biørn, utvilagtigen med Velædle Hr. Raadmand Jørgensens Samtykke har bevilget saavel Mr. Rose som Mr. Clementin hver at udtage sig en complet Klædning, til Belønning for deres viiste Fliid og særdeles Omhyggelighed, som af Directionen skulde udbetales af Skue-Spillets Indkomster, det bevidner jeg herved, som da værende Med-Directeur«.

222, 20. Printzlau. Ved P.'s Kones Død udkom et Digt: »Da Mette Marie Richter, C. L. Printzlaus Kiæreste, blev 21 Oct. 1763 til Nicolai Kirkegaard henført«.

227, 19. Plakater. I 1764 blev der hver Forestillingsdag trykt 34 smaa og 34 store Plakater.

244, 14. Zinck. Til Syngemester Zinck d. ældres Karakteristik kan tilføjes, at Skuespillerne ofte klagede over hans Opførsel til Direktionen. Saaledes skrev Mad. Louise Petersen, f. Dreier, 1812, 12/5, at hun i Vidners Nærværelse var blevet banket og stødt af ham. »Jeg har altsaa fristet den samme Skiebne som afdøde Jomfr. Rosing, Skuespiller Knudsen og Mad. Liebe, og jeg beder den retviise Direktion om at lade Hr. Prof. Zinck for dette skammelige Forhold afstraffe«. Zinck vedgik, at han havde »taget hende i Armen« og efter hendes Sparken givet hende »som hendes gamle og syngende Excerséermester«, nogle følelige Tactslag. Aarsagen var den, at Altstemmerne i Choret Aftenen forud var faldet forkert ind under Opførelsen af »Hermann von Unna«.

254, 20. Elsberg, Ved Elsbergs Død skrev Foersom et smukt Digt, som anonymt er trykt i Nytaarsgave for Skuespilyndere, 1805. 265, 45. Busvh. Om Peder Georg Busch, som debuterede 1777 og blev ansat Aaret efter, skrev Dir. i 1789: »Naturen ,har ikke meddelt ham de Egenskaber, der fordres hos en Skuespiller. Da han ikke kunde redde sig ud af Gæld saa længe han forblev i Theatrets Tjeneste, søgte han paa samme Tid Afsked med 4 Aars Løn i Pension til Betaling af Gælden. For sin Tjeneste ved Skuepladsen udbad han sig iøvrigt kun »bestandig frie Entrée i Parterret«. Ansøgningen blev bevilget, men han opnaede ikke Fripladsen. —

s. 281 Af de meddelte Breve findes:

Nr. : 1, 4—8, 10, 12, 16, 19, 26, 27, 30, 31, 33, 36, 38, 40—42, 47, 48, 52, 58, 59, 62—75, 77, 81, 83, 85, 87, 88, 90—97, 100—06, 108—10, 112. 115—24, 126, 127, 134—43, 146—48, 150, 151, 153, 155—58, 160, 161, 163, 165, 166, 169, 170, 173, 177—83, 186, 187 i det kgl. Theaters Arkiv (Regnskaber 1749—1802; Dokumenter og Breve 1772 — 92; indkomne Breve 1792—1840; uregistr. Breve; Kgl. Resolutioner 1792 — 1840; Deliberationsprot.) i Rigsarkivet.

Nr. : 13, 18, 25, 29, 35, 37, 45, 46, 49—51, 54—57, 61, 76, 86, 89, 98, 99, 111, 114, 128—132, 162, 171 findes paa det kgl. Bibliothek.

s. 282 Nr. : 2, 3, 9, 11, 14, 15, 24. 39, 78-80. 82, 84, 113, 125, 133, 152, 159, 167, 168, 174 samt »Det dramatiske Selskabs Love« ejes af Hr. Skuespiller ved det kgl. Theater Nicolai Neiiendam.

Nr. : 17, 22, 23, 28, 154, 164 findes i »Kjøbenhavns Adresse-Contoires Efterretninger«, henholdsvis i Aargang 1771, Nr. 54, 181, 191; Aargang 1773, Nr. 51; Aarg. 1796, Nr. 32; Aarg. 1773, Nr. 6.

Robert Johannes Neiiendam, 1880-1966, *Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder*,

Nr. : 60, 144, 145, 172 findes paa Universitets Bibliotheket.

Nr. : 43, 44, 53 tilhører Fru Professorinde Nikolaj Bøgh, som venligst har stillet disse Breve til Udgiverens Disposition.

Nr. : 34, 107, 175—76 findes i Rigsarkivet, henholdsvis i Ansøgninger, indk. i Regeringsperioden 1772—84; indk. Breve til Cancelliet, 1804; Danske Cancelli, 2det Depart. Miss. og aabne Breve 1802, Nr. 1470.

Nr. : 20—21 er meddelt efter Bobé: Interiører fra Fr. V.s Hof, 242.

Nr. : 32 findes i det kgl. Theaters Bibliothek.

Nr. : 149 i Udgiverens Eje.

Nr. : 184 er meddelt efter Fortalen til Skuespillet »Velgiørenheden«.

Nr. : 185 findes i Politirettens Arkiv, Landsarkivet.

En Del af Brevene er tidligere trykte ved Edgar Collin, Arthur Aumont, Birket Smith, Chr. Behrend, Edv. Agerholm m. fl., men Udgiveren har foretaget Afskrifterne efter Originalerne. Hvor intet Kildested er angivet i Anmærkningerne til Brevteksterne, findes de benyttede Breve i Theaterarkivet (Rigsarkivet), hvis ældste Del, dog ikke Regnskaberne, gik til Grunde ved Slotsbranden 1794.

s. 282RETTELSEB.

Side 31, Linje 33: [c. 1822]; læs: [c. 1815].

- 48, - 9: mig selv; læs: sig selv.

- 54, - 20: Helgenes; læs: Udgaves.

- 96, - 2: August; læs: August.

- 167, - 2: 1760; læs: c. 1768.

- 175, - 1: paa; udgaar.

- 224, - 38: Nikolai Kirke; læs: Lyngby Kirke.

s. 283REGISTER.

Hvor ingen Stilling er angivet, er den Paagældende Skuespiller.

Ahlefeldt, F. A. C., Greve, Theaterdir.,
40, 71, 75, 205, 229, 248.

Ahrentzen, J. D., 276.

Als, Iver, 3 f., 13, 16, 213 f., 225.

Andersen, H. C., Digter, 86, 237.

Arends, Jacob, 26, 35 ff., 139, 189,
228 f., 265.

Astrup, Mette Marie, 41, 225, 229.

Baagøe, H., Redaktør, 52, 232.

Baden, G. L., Landsdommer, 54, 232.

Baggesen, Jens, Digter, 58, 63, 232 f.,
275.

Beck, Bernhard Henrik, 5 ff., 205, 215 f.

Beck. Eline, 215.

Belleval, Marianne, 214.

Bentzon, J., Theaterdir., 20, 222.

Robert Johannes Neiiendam, 1880-1966, *Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder*,

v. Berger, J. J., Livlæge, 171, 259.

Bjørn, Marie Christine (f. Lorentzen),
Danserinde, 202, 247, 273.

Blohme, Otto, Diplomat, 154, 253.

Bornemann, Vilhelm, Theaterdir.,
5, 216.

Brizard, J. B., 266.

Brockmann, Joh. F. H., 186, 268.

Brummer, Frederik, Universitetsboghandler,
58, 60, 232.

Bruun, Carl, 116, 244.

Bruun, Christian, Korist, Tegner, 92,
237.

Bruun, N. T., Forfatter, 230.

Bräutigam, Pengeudlaaner, 38, 229.

Busch, P. G., 265, 281.

Biilow, F. L., Baron, Jægermester,
187, 268.

Büsch, I. G., Docent, 187, 268.

Christian VII, 31, 75, 95, 112, 160 ff.,
171, 192, 214, 273.

Clausen, H. A., 51, 59, 85, 103, 236.

Clausen, Inger Birgitte, (f. Aaslew),
76, 236.

Clementin, Niels, 8 f., 13, 18, 20, 28,
36 f., 216, 219, 221, 228.

Colding, Ane Sophie, (f. Jacobsen),
202, 273.

Collin, Jonas, Theaterdirektør, 84 f.,
236, 272 f.

Conradi, Johanne Christine, 10 f., 217.

Danneskjold-Laurvig, C. C., Greve,
21 ff., 220, 223.

Dauidsen, Sophia Hedevig, 10 f., 217.

Due, I. C., 42, 51, 124, 229 f.

Dugazon. J. H. G., 151, 252.

v. Eichstedt, H. H., Statsminister,
35, 178, 228.

Ekkard, F., Dr., Bibliothekar, 106, 241.

Elsberg, Nicolai, 76, 159, 180, 254,
265 f., 281.

Ewald, Johannes, Digter, 266.

Robert Johannes Neiiendam, 1880-1966, *Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder*,

Falck, Abraham, Kassedirektør, 13, 219.

Falck, E. C. A., se Schwarz.

Falkenskjold, S. O., General, 21 ff., 223.

de Falsen, Enevold, Forfatter, 192, 269.

Ferslev, Inger Catharine (Mad. Rosenkilde), 215.

Flamand, Leopoldine, 85, 237.

s. 284Foersom, Johanne Cathrine (f. Ebbesen), 57, 68 f., 234.

Foersom, Peter Thun, 42 ff., 92, 107, 230 ff, 241, 281.

Fougère, Theaterskrædder, 152, 252.

Frankenau, F. C., Toldinspektør, 135, 250.

Fredelund, Marie, 253 f.

Frederik VI, 68, 78, 96, 115, 123, 165, 197 ff., 205, 238, 244, 275.

Frydendahl, Catharine Elisabeth, (f. Møller; før gift Berthelsen), 69 ff., 77, 165, 234 ff.

Frydendahl, Peter Jørgen, 75 ff., 123 ff., 235 ff., 259.

Funk, Juliane Marie, 64, 233.

Galeotti, Vincenzo, Balletmester, 176, 181 f., 202, 261.

Garrick, David, 201, 272.

Gielstrup, Adam Gottlob. 76, 93 ff., 109 f., 123, 143 f., 184, 238 ff., 242 f., 247, 265, 268.

Gielstrup, Catharine Marie, (f. Morell), 98 f., 238 ff.

Guldberg, Fr. Høegh-, Forfatter, 238, 248.

Guldberg, Ove Høegh-, Statsminister, 35, 228, 246.

Guldbrandt, I. V., Theaterlæge, 112, 243.

Gynther, Frants Chr., Maskinmester, 89, 237.

v. Gähler, S. V., Overpræsident, 187, 268.

Hacksen, Gert, Sufflør, 20, 222.

Hald, Peder, 228.

Hallensen, MarieElisabeth,(f. Martin),
12, 30, 213, 217 f.

Hansen, Niels, 98 f., 202, 240, 265.

Hauch, A. V., Theaterchef, 42, 49,
55, 99, 102, 114, 124, 162, 166 f.,
176, 192, 206, 229.

v. Haven, E. C., Magister, 154, 253.

Heger, Ellen Marie (f. Smidth), 41,
100 ff, 240, 261.

Heger, JensStephan,55,66,102 ff,240 f.

Heiberg, P. A., Forfatter. 158, 189,
247, 257, 276.

Hieronimy, Danser og Danserinde,
279.

Hjorthøy, Morten, Borgmester, 37,
228.

Hogland, Simon, Viceadmiral, 23, 224.

Holberg, Ludvig, se Vinderslev.

Holberg, Ludvig, Digter, 13, 219 f.,
223, 280.

Holm, P. S., Kassedirektør, 219.

Holst, Vilhelm Conrad, 92, 241, 274.

v. Holstein, F. C., Theaterchef, 100,
102, 241.

Horn, Frederik, Politimester, Theaterdir,
3, 20, 214.

Hortulan, Marcus Ulsøe, 4, 12 f.,
218 f., 221 f.

Hvass, C. H., Theaterinspektør, 151,
154, 252.

Hæseker, J. J., Theaterdirektør, 11,
15, 217.

Ibsen, Lars, 123, 248.

Jacobi, C.F., Theaterdirektør, 35,228.

Jansen, Vilhelm, Danser, 94, 152,
155, 172, 176, 252, 268.

Jordhøy, J. C. K., 85, 237.

Keate, George, Forfatter, 269.

Kemp, Johan Gottfred. 123, 247 f.

Kjerulff, Jørgen, Theaterdirektør,
206 ff., 276.

Klopstock, F. G., Digter, 185, 187,

268.

Knudsen, Hans Christian, 76, 107 ff.,
123 f., 159, 241 ff.

Knudsen, Johanne Sophie (f. Bergmann),
4, 40, 214.

Knudsen, Lars, Sufflør, 214.

Krossing, P. C., Syngemester, 82 ff.,
236.

Kruse, Jens William, 76, 120 f., 245.

Køhne, Carl Moritz, 124, 248.

s. 285Køller-Banner, General, 240.

Kønemann, Joh., Legationsraad, 154,
173, 253.

Lange, Basmus, Etatsraad, 137, 250.

Lassen, Niels, Theaterkasserer. 148,
164 f., 176, 211, 256.

Laurent, Pierre (og Sønnen Pierre
Jean), Dansemestre, 152 ff., 172 f.,
176, 181 f., 253.

Lenkiewitz, Utilia, 4, 13, 219, 227,
279.

Lindgreen, F. L. V., 92, 121 ff., 245 ff., 249.

Lindorph, Hans, 229.

Londemann, Geert, 4 f., 13 ff., 180, 214,
219 ff.

Lund, A. D., (f. Holst), 213, 279.

Lund, Chr., 121, 245.

v. d. Lühe, V. A., Theaterdirektør, 8,
12, 30, 216.

Mannerup, Charlotte, 241.

Marechal, Jean, Traktør, 22, 223.

Marie Sophie Frederikke, Dronning,
117.

v. Matthisson, Friedrich, Digter, 269.

Molbech, Christian, Æstetiker, 53.
105 f., 232.

Moldenhawer, D. G., Overhibliothekar,
106, 241.

Molé, François René, 151, 252, 266.

v. Moltke, C. F., Greve, Theaterdir.,
37, 228.

Musted, Jens, 18 f., 180, 217, 222, 266.

Robert Johannes Neiiendam, 1880-1966, *Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder*,

Nauman, J.G., Kapelmester, 71 ff., 234.

Nielsen, Christopher, og Søn, Fr. Chr.,
Maskinmestre, 59, 233.

Nielsen, Johanne Margrethe, 175, 260.

Nielsen, N. P., 92, 279.

Numsen, C. F., Theaterdir., 143, 147,
229, 258.

Nyerup, Rasmus, Professor, 67, 234.

Petersen, Louise, (f. Drejer), 281.

v. Pfuehl, M. V., (f. Castenschiold),
Enkefrue, 29, 225.

de Pilloy, Frederik, Vinhandler
Theaterdir., 280.

Potenza, Michel Angelo, Syngemester,
181 f., 266.

Pram, C. H., Forfatter, 124, 137, 139.

Preisler, Joachim Daniel, 127 (Billede)
ff., 173, 184 f, 189, 249 ff.

Preisler, Marie Cathrine, (f. Devegge),
76, 129 ff, 136 ff., 146 ff., 154 f,
157, 163 ff., 186, 249 ff., 254 ff.

Préville, Pierre Louis, 241, 266.

Printzlau, Christian Lehmannsen,
19 f., 26, 28, 64, 205, 214, 222, 281.

Rahbek, K. L., Professor, 26, 31, 41,
47 ff. 52 f., 56 f., 59 ff., 68, 96, 107,
116, 124, 135 ff., 188, 233, 268, 272.

Rahlff., G., Theaterlæge, 118, 244.

v. Rappe, F. O., Theaterdir., 13, 19,
219.

Reerslev, Lars Christopher, 280.

Rongsted, Ole d. æ., 64, 76, 110,
167 f., 257 f.; hans Familie 258.

Rose, Christopher Pauli, 4, 13 f., 20 ff.,
181, 185, 204 f., 222 ff, 266.

Rose, Elisabeth Caroline Amalie (f.
Bøttger), 4, 12, 27 ff, 224 ff., 246.

Rose, Mette Marie, 223 f.

Rosenfeldt, N., Jurist, 48, 231.

Rosenstand-Goiske. P., Kritiker, Theaterdir.,
5, 205, 216, 224, 266.

Rosing, Johanne Cathrine (f. Olsen),
73, 76, 136 ff., 166, 169 ff., 186,
259, 267.

Robert Johannes Neiiendam, 1880-1966, *Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder*,

Rosing, Michael, 27, 36, 45, 47, 51 f.,
57, 63, 89, 103, 125, 135 ff., 151,
159, 166, 169 ff, 180, 189, 204 f.,
252, 258 ff., 265 f., 279.

Ryge, J. C., Dr., 85, 90 ff.. 237, 240,
279.

Saabye, Peter Rasmussen, 52, 103,
150, 154, 159, 173, 176 ff., 252, 260 f.

Saxtorph, Mathias, Læge, 18, 222.

Schall, Peder, Guitarvirtuos, 190,
268.

s. 286Schilling, G., Forfatter, 48, 231,

Schimmelmann, H. E., Statsminister,
187.

v. Schlegel, A. V., Sprogforsker, 48, 231.

Schou, Christian, 85 ff., 237.

Schou, SophieAmalie, (f. Clausen), 237,

Schrøder, F. L., 59, 143 ff.. 184 if.,
189 f., 252.

Schwarz, Frederik, 35, 40, 76, 98,
103 f., 110, 123, 125, 143 ff., 159,
178 ff. (Billede), 247, 258, 261, 265 ff.,
(hans Familie 267), 276, 279.

Schønberg, H. H., 50, 231.

Soelberg. R. H., Danser, 15, 221.

Spiesz, C. H., Forfatter, 48, 231.

Spindler, Johanne Marie Christine,
(født Nick, før gift Lange), 202 f.,
272 f.

Spindler, Simon Martin, 274.

Stephensen, Ole, Viceadmiral, 23, 224.
de Stockfleth, Thomas, Sorenskriver,
35, 228.

Struensee, J. F., Statsminister, 253 f.,
259.

Suhm, P. F., Historiker, 5, 37, 216.

Suhm, Søren, 37, 228.

Thaarup, Thomas, Theaterdir., 108 ff.,
206 ff., 233, 242 f.

Thessen, Carl Frederik, 26, 37, 99,
144, 188, 204 ff, 274 ff.

Thielo, Caroline Amalie, 279 f.

Thorvaldsen, Albert, Billedhugger,
241.

Tode, I. C., Digter, 124, 239.

Robert Johannes Neiiendam, 1880-1966, *Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder*,

Trampe, Greve, Theaterdir., 276.

Treschow, Michael, Theaterdir., 36,
228.

Unzer, I. C., Professor, 187, 268.

Urberg, Iver Hesselberg, 180, 208 ff.,
274, 276 ff.

Ussing, H., Præst, 96, 239.

Walter, Caroline Frederikke, (f. Halle,
senere gift Muller), 15, 30 ff, 221 f.,
226, 246 f., 256.

Walterstorff, E. F., Theaterdir., 77 f.,
109, 236, 242.

v. Warnstedt, D. L. (f. Berger), Kammerherreinde,
28, 225.

v. Warnstedt, F. C., Jægermester,
147, 252.

v. Warnstedt, H. V., Theaterdir., 5,
26 ff., 38, 69 ff, 93, 98, 107, 129 ff.
139 ff, 163 ff, 169 ff, 176, 182 ff,
204, 209, 215, 235, 246, 251 f.,
266 f., 280.

Wartberg. Jens Severin, Theaterdir.,
19 f., 222.

Wedel-Jarlsberg, Greve, Theaterdir.,
270.

Werlauff, E. C., Overbibliothekar,
106, 241.

Wessel, J. H. s Enke, 266.

Vestris d. æ., Danser, 154, 176,
253.

Wexschall, Anna (f. Brenöe, senere
gift Nielsen), 91, 169.

Wildt, Johannes, 64, 233.

Vinderslev, Ludvig, (kaldet Holberg),
41, 226, 229.

Winsløw, F. C., Læge, Prof., 152,
239, 253.

Winther, Birgitte Christine. 211,
278.

Zahrtmann, H. C., Sognepræst, 259 f.

Zeuthen, P. C., Etatsraad, 136,
250.

Zinck, H. O. C., Syngemester, 77 f.,
115 f., 244, 281.

Zinck, Marie Elisabeth, (f. Thomsen),
118, 244.

Robert Johannes Neiiendam, 1880-1966, *Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder*,

Zinn, I. L., Grosserer, 249, 256.

Zuccarini, F. A., 145, 252.

Oehlenschläger, Adam Gottlob, Digter, 60, 257.

Øllgaard, N. E., Feltprovst, 54, 232.

Ørsted, Christopher, 4, 32, 37, 204 f. 227.

TIDLIGERE UDKOM:

ROBERT NEIIENDAM

KONG CHRISTIAN DEN SYVENDE

SOM SKUESPILLER

HOFTEATRETS HISTORIE I DETS

TIDLIGSTE TID

(HISTORISK TIDSSKRIFT. 8 R., II)

DANSK THEATERHISTORIE

I NORDSLESVIG 1864—1910

(SØNDERJYDSKE AARBØGER. 1910)